UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

POSVOJITEV SKOZI OČI OSEB, KI SO BILE POSVOJENE

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc Ana Škrbec

LJUBLJANA 2013

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Ana Škrbec

Naslov naloge: Posvojitev skozi oči oseb, ki so bile posvojene

Kraj: Ljubljana

Leto: 2013

Št. strani: 161 Št. tabel: 6 Št. Slik: 3 Št. virov: 42 Št. prilog: 10

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Deskriptorji: posvojitev, perspektiva otrok, ki so bili posvojeni, doživljanje posvojitve, odprta posvojitev, odnosi v družini, roditelji

Povzetek: Posvojitev je oblika socialnega starševstva, je vseživljenjski proces, saj gre za oblikovanje družine na nebiološki način, ki med seboj poveže osebe, med katerimi prej ni bilo povezave. Moja diplomska naloga prikazuje, kako se osebe, ki so bile posvojene, počutijo v svojih družinah, kaj mislijo o temah, povezanih s posvojitvijo, in kako se na njihovo posvojitev odziva okolica. Moj vzorec zajemal osebe, ki so s posvojitvijo zadovoljne in posvojitev sprejemajo, zato je poudarek naloge na tem, katere okoliščine pripeljejo do tega, da osebe, ki so bile posvojene, sprejmejo posvojitev. Pokazala sem, kakšen je odnos v družini, katere družinske vrednote so pomembne za sprejemanje posvojitve. Raziskala sem, katere informacije imajo osebe, ki so posvojene, o svoji posvojitvi in katere se jim zdijo pomembne, kdaj je primerno otroku povedati za posvojitev in kako to vpliva na sprejemanje posvojitve. Zanimal me je tudi odnos do roditeljev in želja po njihovem iskanju, opisala sem dejavnike, ki spodbujajo in zavirajo iskanje.

Title: Adoption through the eyes of adoptees

Descriptors: adoption, the outlook of adoptees, experiencing adoption, open adoption, family relations, biological parents

Summary: Adoption is a form of social parenting; it is a life-long process as it means the forming of a family in a non-biological way, connecting previously unrelated people. My diploma shows how adoptees experience their families, what they think of topics pertaining to adoption and how the society reacts to their adoption. My sample encompassed persons who are satisfied with their adoption and accept it; therefore, the emphasis of my work is on the question of what kind of circumstances bring about the acceptance of being adopted. I have shown what the relations between family members are like and which family values are important in paving the way towards accepting adoption. I have researched what information adopted persons have about their adoption and what pieces of information are important to them; what the appropriate time is to disclose to a child that they were adopted, and how this moment affects their acceptance of the fact. I was also interested in the relationship they have with their biological parents, their desire to look for the answers, and have described the factors that encourage or hinder the search.

Preko rok, ki se ga dotikajo, otrok čuti vse: živčnost ali mir, nespretnost ali varnost, nežnost ali silovitost.
Ve, ali ga roke ljubijo. Ali so razmišljene. Še slabše, ali jim ni mar zanj.
Pozornim, ljubečim rokam se otrok prepusti, odpre se jim.
V sovražnih, togih rokah se zazida, blokira, zapre.
Preden začnemo slediti valovom, ki kipijo po tem telescu, zadostuje, da obmirujemo z rokami na otroku.
Ne z mrtvimi, razmišljenimi, odsotnimi rokami, rokami, ki so »drugje«.
S pozornimi, čutečimi, opreznimi rokami, ki sledijo najslabotnejšemu drhtenju.
Lahkimi rokami. Ki ne ukazujejo. Ki ne zahtevajo. Ki so samo tam.
Lahke. In težke od nežnosti. In tišine.
Frederick Leboyer (1986)

PREDGOVOR

Posvojitev je poseben socialnovarstveni ukrep države. Otrok, za katerega roditelja ne moreta skrbeti ali pa ga zanemarjata, s tem ukrepom dobi nove starše. Dolgo časa se je verjelo, da je družina, ki je nastala s posvojitvijo, »povsem normalna družina«, s tem je mišljeno, da se ne razlikuje od družine, ki je nastala z rojstvom otroka. Danes se že zavedamo, da obstajajo v družini, kjer je otrok posvojen, določene teme, s katerimi se biološko nastali družini ni potrebno ukvarjati. Za otroke so pomembne informacije o posvojitvi, ki jim jih posredujejo starši, pomembna je razvidnost družine in občutek, da v družino res spadajo, saj to vpliva na oblikovanje njihove identitete. Starši se morajo tudi zavedati možnosti, da bo oseba, ki je bila posvojena, pomislila na iskanje roditeljev, to željo morajo slišati in se na njo primerno odzvati.

Razlog, da sem se odločila pisati diplomsko nalogo o posvojitvah, je oseben, saj imam tudi sama izkušnjo posvojitve. Ker se mi moja posvojitev dolgo časa ni zdela nič posebnega, najprej nisem razmišljala o pisanju z vidika oseb, ki smo posvojene. Želela sem se osredotočiti na starše, ki so posvojili otroka, in na to, kaj bi oni potrebovali po končani posvojitvi. Med prebiranjem literature sem opazila, da je o starših, ki bi radi posvojili otroka, in o pripravah na posvojitev že kar nekaj napisanega, opazila pa sem tudi, da o posvojitvah z vidika oseb, ki so posvojene, skoraj ni literature. Tako sem se opogumila in se odločila, da bom pisala o posvojitvi z vidika oseb, ki smo posvojene, kako mi doživljamo posvojitev, kaj mislimo o temah povezanih s posvojitvijo, kaj bi predlagali bodočim posvojiteljem in kakšne izkušnje imamo z okolico.

Moj vzorec je zajemal pet mladih odraslih oseb z izkušnjo popolne posvojitve, vsi so posvojitev sprejeli in so imeli glede posvojitve pozitivno mnenje, zato se rezultati moje raziskave lahko pogojno posplošijo zgolj na mlade odrasle ljudi (od 18 do 32 let), ki so s posvojitvijo zadovoljni.

ZAHVALA:

Iskreno se zahvaljujem vsem, ki so me podpirali pri mojem študiju in pri nastajanju diplomske naloge.
Mentorici doc. dr. Lei Šugman Bohinc se zahvaljujem za podporo in motivacijo pri mojih idejah in za usmerjanje ter strokovno pomoč.
Zahvaljujem se svojima staršema, ki mi že celo življenje stojita ob strani in me podpirata.

Kazalo

1. TEORETIČNI UVOD 9
1.1. OPREDELITEV POJMOV 9
1.2. PRAVNA UREDITEV POSVOJITEV 10
1.2.1. ZAKON O ZAKONSKI ZVEZI IN DRUŽINSKIH RAZMERJIH 10
1.2.2. KATALOG JAVNIH POOBLASTIL, NALOG IN STORITEV, KI JIH IZVAJAJO CENTRI ZA SOCIALNO DELO 13
1.3. TIPI POSVOJITVE 15
1.3.1. Popolna posvojitev 15
1.3.2. Nepopolna posvojitev 19
1.3.3. Enostranska posvojitev 19
1.4. POMANJKLJIVOSTI V PRAKSI 19
1.5. PERSPEKTIVA OTROKA 21
1.5.1. Vpetost otroka v družino in otrokova pravica do resničnosti 21
1.5.2. Zakaj starši otrokom ne povedo za posvojitev 23
1.5.3. Identiteta otroka, ki je bil posvojen 23
1.5.4. Travma 25
1.5.5. Preživete izgube otrok, ki so bili posvojeni 28
1.5.6. Teorija navezanosti 30
1.5.7. Srečanje med roditeljico in otrokom 31
1.6. SPREJEMANJE OKOLJA 35
1.7. SOCIALNO DELO NA PODROČJU POSVOJITEV 36
1.7.1. Specifična znanja, potrebna za izboljšanje dela na področju posvojitev 37
1.7.2. Strokovno delo z otroki v procesu posvojitve 38
1.7.3. Delo s starši za korist otroka 39
1.7.3.1. Skupinsko delo 40
1.7.4. Spremljanje družine po posvojitvi 42
2. PROBLEM 43
3. METODOLOGIJA 45
3.1. VRSTA RAZISKAVE 45
3.2. MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV 46
3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE 46
3.5. ANALIZA PODATKOV 47
4. REZULTATI IN RAZPRAVA 55

4.1. POSKUSNA TEORIJA ... 55
4.1.1. Informacije o zgodovini ... 55
4.1.2. Resnica o posvojitvi ... 56
4.1.3. Doživljanje posvojitve ... 56
4.1.4. Vpliv posvojitve na življenje ... 57
4.1.5. Odnos do roditeljev ali roditeljske družine ... 58
4.1.6. Družina ... 60
4.1.7. Odziv okolice ... 62
4.1.8. Predlogi bodočim posvojiteljem ... 63
4.1.9. Posvojitev otroka ... 63
4.1.10. Oddaja otroka v posvojitev ... 64
4.1.11. Odprte posvojitve ... 64
4.1.12. Odnosi ... 65
4.2. RAZPRAVA ... 68
4.2.1. Samorefleksija raziskovanja ... 68
4.2.2. Omejitve raziskave ... 69
4.2.3. Razprava o raziskavi ... 71
5. SKLEPI ... 75
6. PREDLOGI ... 80
7. LITERATURA ... 83
8. PRILOGE ... 87
8.1. Priloga: Intervjuji ... 87
8.2. Priloga: Izpis relevantnih izjav ... 103
8.3. Priloga: teme in izpis relevantnih izjav pod teme ... 111
8.4. Priloga: Odprto kodiranje znotraj posameznih tem ... 118
8.5. Priloga: Začetna tematska analiza ... 127
8.6. Priloga: osno kodiranje ... 137
8.7. Priloga: urejanje izjav po kodah ... 146
8.8. Priloga: kategoriziranje ... 155
8.9. Priloga: grafični prikaz odnosov ... 157
8.10. Priloga: intervju s socialno delavko Gordano Čižman ... 157
9. POVZETEK ... 160

Kazalo tabel:

Tabela 1: Primer izpisa izjav pod temo doživljanje posvojitev 49
Tabela 2: Primer odprtega kodiranja znotraj teme doživljanje posvojitve..... 50
Tabela 3: Primer začetne tematske analize znotraj teme doživljanje posvojitve 51
Tabela 4: Primer osnega kodiranja znotraj teme doživljanje posvojitve 52
Tabela 5: Primer kod in izpisa izjav, ki izražajo enako kodo 53
Tabela 6: Primer kategorij..... 53

Kazalo slik:

Slika 1: Odločitev o iskanju roditeljev..... 58
Slika 2: Družina..... 60
Slika 3: Grafični prikaz odnosov..... 65

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. OPREDELITEV POJMOV

Pri opredelitvi pojmov sem se držala načela, da je oseba na prvem mestu, tako sem stare pojme, kot so posvojenec, posvojitelj, biološki starš, zamenjala z besedami, ki so bolj primerne, saj v ospredje postavijo človeka in ne neke okoliščine. Besede posvojitelj, posvojenec in biološki starš sem uporabljala le v primeru dobesednih navedb.

Posvojitev: »Posvojitev je oblika socialnega starševstva pri kateri nobeden od staršev z otrokom ne deli genskega materiala« (Klun 2009: 35). Posvojitev je vseživljenjski proces je intimno osebno dejanje osebe ali para, ki posvoji otroka, hkrati pa je tudi pravno-formalni proces in postopek, ki ga vodi center za socialno delo. Posvojitev je kompleksen proces, ki med sabo poveže otroka, ki je bil posvojen, družino, ki je posvojila otroka in osebo, ki je otroka rodila (Zaviršek 2012: 25).

Ženska ali oseba, ki je otroka rodila; roditeljica: ta besedna zveza, najboljše opiše nastalo situacijo - to je oseba, ki je otroka rodila in ga dala v posvojitev. To velja tudi za moškega, ki je otroka zaplodil. Za te ženske in te moške ne želim uporabljati terminov starši, saj zgolj z zaploditvijo in rojstvom otroka to še niso postali.

Zakaj žensko, ki je otroka rodila in ga oddala v posvojitev imenujem roditeljica, lahko pogledamo tudi na podlagi vlog, ki jih ima ženska ob otroku. Dokler ženska nosi otroka v sebi je nosečnica. Z rojstvom otroka postane ta ženska otrokova roditeljica in s skrbjo za otroka postane njegova mati. Včasih se zgodi, da ženska, ki otroka rodi, ne postane njegova mati, ampak to vlogo prevzame druga ženska. (Bevc 1999: 87.)

Oseba, ki je bila ali bo posvojena ali otrok: sama se bom držala besedne zveze oseba, ki je bila posvojena pisala bom v pretekliku, ko je oseba enkrat že posvojena, ker je posvojitev enkraten dogodek. V prihodnjiku pa bom pisala, ko do posvojitve še ni prišlo.

Oseba, ki je otroka posvojila, starš ali družina, ki je otroka posvojila: te osebe so bile prej pogosto poimenovane posvojitelji, nadomestni starši in krušni starši, ti izrazi imajo po mojem mnenju prizvok nepravih staršev, zato teh besed ne bom uporabljala. Če se zopet navežemo na vloge, ki jih imajo osebe ob otroku, sta to osebi, ki sta prevzeli skrb za otroka in s tem postali njegova starša.

1.2. PRAVNA UREDITEV POSVOJITEV

1.2.1. ZAKON O ZAKONSKI ZVEZI IN DRUŽINSKIH RAZMERJIH

Otroci so v Sloveniji deležni posebnega varstva in skrbi, to ureja že Ustava Republike Slovenije. Pod to posebno varstvo in skrb spada tudi pravna ureditev posvojitve[1]. Posvojitve ureja Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih[2] (v nadaljevanju ZZZDR) (Uradni list RS, št. 69/2004 – uradno prečiščeno besedilo), ki v četrtem delu, od 134. člena do 153. člena, govori o:

1. Pogojih za posvojitev in razmerjih, ki nastanejo s posvojitvijo
2. Postopkih za posvojitev
3. Neveljavnosti posvojitve

1. Pogoji za posvojitev in razmerja, ki nastanejo s posvojitvijo (od 134. člena do 145. člena ZZZDR)
    - Posvojiti se sme samo mladoletna oseba.
    - Nihče ne sme biti posvojen od več oseb, razen, če sta posvojitelja zakonca.
    - Posvojiti ni mogoče sorodnika v ravni vrsti in tudi ne brata ali sestre.
    - Skrbnik ne more posvojiti svojega varovanca, dokler traja med njima skrbniško razmerje.
    - Posvojitelj je lahko le polnoletna oseba, ki mora biti vsaj osemnajst let starejša od posvojenca. Pri tej omejitvi lahko center za socialno delo v izjemnih primerih, ko preuči vse okoliščine in ugotovi, da je posvojitev otroku v korist, dovoli da je razlika v letih manjša od osemnajst let.
    - Pri posvojitvi otroka, ki je starejši od deset let je potrebno dobiti otrokovo soglasje.
    - Zakonca lahko samo skupaj posvojita otroka, razen če eden od njiju posvoji otroka drugega zakonca.

    Posvojitelj ne more biti (139. člen ZZZDR):

[1]Povzeto po: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/posvojitve/ (9. 11. 2012)
[2] Dostopno na: http://www.uradni-list.si/1/content?id=49906 (9. 11. 2012)

- Oseba, ki ji je odvzeta roditeljska pravica
- Oseba, za katero se utemeljeno domneva, da bi posvojitev izrabila v škodo posvojenca
- Oseba, ki ne daje jamstva, da bo izvrševala roditeljsko pravico v otrokovo korist
- Oseba, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost, ali ki je tako duševno prizadeta ali bolna, da utegne spraviti posvojenčevo zdravje in življenje v nevarnost.

Posvojitelj je lahko izjemoma tuj državljan, pod pogojem, da center za socialno delo ne more najti posvojiteljev znotraj Slovenije. V tem primeru morata dati soglasje minister, pristojen za družino in minister pristojen za upravo. (140 člen ZZZDR.)

V posvojitev se sme dati samo otrok, čigar starši so neznani ali že leto dni neznanega bivališča ali če so privolili pred pristojnim organom, da dajo otroka v posvojitev. Privolitev roditelja ni potrebna, kadar mu je bila odvzeta roditeljska pravica, ali kadar trajno ni sposoben izraziti svoje volje. Posvojitev je možna po preteku enega leta od izpolnitve teh pogojev. Izjemoma je lahko ta rok tudi krajši, če center za socialno delo ugotovi, da bi bilo to v korist otroka. V posvojitev se sme dati tudi otrok, ki nima živih staršev. (141 člen ZZZDR.)

S posvojitvijo se posvojenec popolnoma izloči iz družine bioloških staršev ter preide v družino posvojitelja. Pri posvojitvi prenehajo pravice in dolžnosti med otrokom, ki je bil posvojen in roditelji ter njihovimi sorodniki. V družini, ki je otroka posvojila ima otrok položaj naravnega otroka, tudi zanj začnejo veljati vse pravice in obveznosti v razmerju do posvojitelja in do njegovih sorodnikov. Posvojitelji se v matično knjigo zapišejo kot posvojenčevi starši. Posvojitve ni mogoče razveljaviti. (Zupančič 1999:119.)

2. Postopek za posvojitev (od 146. člena do 151. člena):

Postopek za posvojitev sproži center za socialno delo po uradni dolžnosti ali na predlog bodočega posvojitelja (146. člen ZZDR). V praksi center za socialno delo poišče otroku najprimernejše posvojitelje, kadar je otrok brez staršev, kadar pa gre za enostranske posvojitve, bodoči posvojitelj sam poda pobudo za začetek postopka posvojitve (Zaviršek 2012: 71).

ZZZDR določa, da se morajo v postopku za posvojitev priskrbeti izpisi iz rojstnih matičnih knjig in druge ustrezne listine za posvojitelja in posvojenca ter ugotoviti, da bodočemu posvojitelju ni bila odvzeta roditeljska pravica (1. odstavek 147. člena ZZZDR). Naloga strokovne delavke v tej fazi je, da preveri, ali je oseba, ki namerava posvojiti otroka, formalno upravičena do posvojitve. To pomeni, da pregleda, ali so izpolnjeni vsi pogoji, določeni z zakonom. Te podatke je strokovna delavka dolžna pridobiti iz uradnih evidenc, a v praksi jih po navadi bodoči posvojitelji predložijo sami, zaradi pospešitve postopka. (Zaviršek 2012:71.)

Bodoča posvojitelja svoji prošnji predložita:

- življenjepis,
- izpis iz rojstne matične knjige,
- poročni list,
- zdravniško spričevalo,
- potrdilo o osebnih dohodkih,
- potrdilo o nekaznovanju,
- potrdilo sodišča, da ni uvedena preiskava, da ni vložena obtožnica in ni izdana obsodilna sodba,
- potrdilo, da osebi ni odvzeta roditeljska pravica oz. oseba ni postavljena pod skrbništvo,
- mnenje pristojnega centra za socialno delo.

(Zaviršek et al. 2009: 100)

V primeru, ko so biološki starši otroka neznanega bivališča ali niso več živi, mora center za socialno delo pred odločitvijo o posvojitvi zaslišati polnoletne brate in sestre otroka ter stare starše, če ti niso več živi, pa tete in strice (2. odstavek 147. člena ZZZDR).

Preden je posvojitev dokončna preživi otrok v družini določen čas. Ta čas je namenjen temu, da se ugotovi ali se bosta lahko posvojenec in posvojitelj vživela v nov položaj in ali bo posvojitev za posvojenca v korist. Če center za socialno delo med tem časom ugotovi, da posvojitev ni otroku v korist ali če iz predloženih listin ter poizvedovanj ugotovijo, da niso izpolnjeni predpisani pogoji za posvojitev, postopek posvojitve ustavi ali jo z odločbo zavrne (148. in 149. člen ZZZDR). Če pa ugotovi, da so izpolnjeni s tem zakonom določeni pogoji za posvojitev in da je posvojitev otroku v korist, izda odločbo o

posvojitvi. V odločbi je zapisano ime in priimek, ki sta ga otroku določila starša, ki sta otroka posvojila, odločba se zapiše tudi v matično knjig (150. in 151. člen ZZZDR).

3. Neveljavnost posvojitve

Center za socialno delo po uradni dolžnosti ali na zahtevo posvojenca, njegovih staršev ali posvojitelja uvede postopek za razveljavitev odločbe o posvojitvi (153. člen ZZZDR).

1.2.2. KATALOG JAVNIH POOBLASTIL, NALOG IN STORITEV, KI JIH IZVAJAJO CENTRI ZA SOCIALNO DELO

Poleg postopka, določenega z zakonom, postopek posvojitve ureja tudi katalog javnih pooblastil in nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo (v nadaljevanju Katalog CSD). ZZZDR določa le najosnovnejše postopke za posvojitev, podrobnejšo vsebino opravil, obliko podpore uporabnikom in odgovore na najpogostejše nejasnosti strokovnih delavcev, pa vsebuje Katalog CSD. Tam je navedenih pet sklopov nalog, ki jih morajo izvesti socialne delavke pri postopku posvojitve. (Zaviršek 2012: 70.)

Namen teh petih sklopov je priprava oseb na sprejem otroka in posvojitev, vključitev otroka v družino, kjer bo imel najboljše možnosti za zdravo rast in razvoj. Prvi del natančneje opredeljuje nujna in mogoča opravila, ki jih mora socialni delavec opraviti z osebami, ki bodo posvojile otroka. Namen tega dela je pridobitev informacij, izdelava socialnega poročila in priprava parov na posvojitev. Opisala bom opravila in akte, kot si sledijo v zaporedju[3]:

1. Preučitev zahteve za posvojitev: pri tej nalogi strokovni delavec sprejme osebo ali zakonca, ki želita posvojiti otroka ter preuči vlogo za posvojitev.
2. Ugotovitveni postopek: socialni delavec opravi prvi pogovor s posameznikom ali parom, ki je oddal vlogo za posvojitev ali išče informacije o možnosti posvojitve. Strokovni delavec poda osnovne informacije o posvojitvi, obrazloži pogoje za posvojitev, spregovori o specifičnosti posvojiteljske stvarnosti in o pomenu priprav na posvojitev ter možnosti vključitve v obstoječe programe priprave na posvojitev. Dogovorijo se tudi že o vključitvi v izbran program priprav na posvojitve in načinu spremljanja med pripravami. V ugotovitveni postopek spada tudi obisk na domu, ki ga praviloma opravita dva člana strokovne skupine skupaj. Obisk na domu je pomemben

[3] Katalog javnih pooblasti, nalog in storitev CSD: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/katalog_pooblastila_csd_jul08.pdf

del postopka posvojitve, saj socialnemu delavcu omogoča, da vidi stanovanjske in ekonomske razmere, v katerih živi oseba, ki želi posvojiti otroka. Poleg tega pa je obisk na domu pomemben tudi zato, ker omogoča bolj sproščen in odkrit pogovor kot v pisarni, saj so ljudje doma bolj sproščeni. Socialni delavec ima tudi možnost zaznati, kakšne odnose ima oseba ali par, ki želi posvojiti otroka z morebitnimi drugimi člani gospodinjstva in okoljem (Zupančič 1987: 123). Socialni delavec lahko s parom opravi tudi svetovalni pogovor, v katerem se pogovarjajo o motivih in pričakovanjih para glede posvojitve, o življenjskih izkušnjah para, pogledajo njun partnerski odnos in na koncu naredijo začasno prvo skupno ocenitev realnih možnosti za posvojitev.

3. Priprava na posvojitev: pri tem sklopu socialni delavec pridobi z zakonom določeno dokumentacijo, ki jo potrebuje za izpolnjevanje pogojev za posvojitev. Spremlja par med pripravami za posvojitev, če so se odločili, da bo par priprave obiskoval, sodeluje pa tudi s strokovnimi delavci, ki priprave vodijo. Ob koncu programa izvedejo skupni pogovor s kandidatom za posvojitev in strokovnimi delavci programa priprave, kjer naredijo skupno oceno o tem, kakšni so pogledi in pričakovanja v zvezi s posvojitvijo in pripravljenostjo kandidatov na starševstvo posvojenemu otroku. Strokovni delavec na koncu izdela socialno mnenje, po potrebi se izdela tudi psihološko mnenje.
4. Strokovna skupina: naloga strokovne skupine je, da presodi z zakonom določene pogoje za posvojitev. Odločitev je lahko pozitivna, v tem primeru se kandidat/ta vpiše v evidenco potencialnih posvojiteljev, ali pa negativna. V primeru negativne odločitve se mora strokovni delavec pogovoriti s kandidatom ali parom o razlogih za neizpolnjevanje pogojev in o mogočih nadaljnjih korakih.
5. Vodenje razvida: potem ko je oseba ali par vpisana v evidenco potencialnih posvojiteljev, se s socialnim delavcem dogovori o nadaljnjih stikih in morebitnih drugih dejavnostih.

Drugi del ali naloga B ima naslov posvojitev, njen namen je delo z biološkimi starši, priprava družine, ki želi posvojiti otroka, na posvojitev in odločitev o posvojitvi otroka. Podrobneje bom opisala samo navodila in akte po katalogu, ki se tičejo dela z otrokom, ki bo šel v posvojitev. V tem delu je nujen pogovor z otrokom, ki bo šel v posvojitev, potrebno ga je seznaniti z odločitvijo strokovne skupine, da je zanj najprimernejša rešitev posvojitev. Pri tem pa je potrebno upoštevati otrokovo videnje problema, mu omogočiti, da sodeluje pri iskanju rešitve in spoštovati pravico do ohranjanja njegove dvojne identitete. »V slovenskem kontekstu to praviloma pomeni ohranjanje stika z rejniško družino in ne z biološkimi starši

(razen v primeru enostranske posvojitve)« (Ragelj, Zaviršek 2012: 74). Otroku moramo omogočiti, da izrazi svoje poglede, pričakovanja in bojazni v zvezi z načrtovano posvojitvijo. Prav tako je potrebno upoštevati njegove želje pri prehodu v novo družino in pri ohranjanju stikov s preteklostjo. Zagotoviti mu moramo počasen prehod, možnost, da obdrži svoje ime, vzdrževanje stikov z rejniki, svojci in prijatelji iz prejšnjega okolja. V postopek posvojitve je potrebno vključiti tudi rejniško družino, potrebno je sodelovanje rejniške družine in družine, ki bo otroka posvojila. Socialni delavec mora delati tudi z rejniško družino in ji nuditi pomoč pri izgubi oziroma odhodu otroka iz družine.

Tretji sklop nalog pri postopku posvojitve po Katalogu javnih pooblastil, nalog in storitev CSD se tiče enostranske posvojitve, četrti posvojitev, ko so posvojitelji tuji državljani in peti posvojitev otroka tujega državljana.

1.3. TIPI POSVOJITVE

Od tipov posvojitve naš zakon priznava popolno posvojitev, pri kateri ne omenja, ali naj bo ta odprta ali zaprta, in enostransko posvojitev. Nepopolne posvojitve v Sloveniji niso več možne od leta 1977 naprej, ko je bil uveljavljen zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. (Rapoša Tajnšek et al. 2002: 2.)

1.3.1. Popolna posvojitev

S popolno posvojitvijo je otrok popolnoma izključen iz družine roditeljev, njihove medsebojne pravice in dolžnosti prenehajo veljati, vključi se v družino staršev, ki ga je posvojila (Klun 2009: 37). V okviru modela popolne posvojitve sta se izoblikovala dva koncepta:

- Koncept zaprte posvojitve

Zaprta posvojitev temelji na anonimnosti roditeljev in staršev, ki so posvojili otroka, izvor in preteklost otroka sta skrivnost (Klun 2009: 37). Tudi ko otrok odraste, nima nikakršnih možnosti, da pride do informacij o roditeljih in sorodstvu, prav tako tudi oni nimajo pravice do informacij o otroku. Nekateri zaprto posvojitev razumejo tudi kot pravico staršev, da otroku ne povedo, da je posvojen (Zaviršek 2012: 118).

Raziskava Sorosky in sodelavcev (1978 po Rapoša Tajnšek et al. 2002) je pokazala negativne posledice zaprte posvojitve, najpomembnejša je bila pretrgana vez med otrokom, ki je bil posvojen, in njegovo preteklostjo. Avtorji so bili mnenja, da je posvojitev po tem konceptu manipulacija in zloraba otrok, družine, ki je otroka posvojila, in roditeljev. Ta model ne upošteva potrebe po razvidnosti družinske realnosti. Otroka ovira pri oblikovanju lastne identitete. Starši, ki so otroka posvojili, nimajo dovolj informacij o roditeljih in otrokovi zgodovini, da bi lahko otroku pomagali pri reševanju vprašanj, povezanih z njegovo identiteto. Torej ta koncept ponuja staršem iluzijo, da je stvarnost otroka, ki je bil posvojen, enaka stvarnosti otroka, ki nima izkušnje s posvojitvijo, to zanikanje stvarnosti pa zamegli razvidnost družine. Roditelji pa trpijo zaradi prekinitve vseh stikov in informacij o nadaljnji usodi otroka, pogosto si želijo vedeti samo osnovne informacije, ne želijo pa si ga dobiti nazaj. (Rapoša Tajnšek et al. 2002: 2-3.)

Ker v Sloveniji nimamo z zakonom določeno, po katerem konceptu popolne posvojitve, odprtem ali zaprtem, bi se moralo delati v praksi, velja na tem področju diskrecijsko pravilo, da se strokovne delavke in delavci »odločajo po svoje«. Pri nas se še vedno ponekod daje prednost zaprti posvojitvi, saj velja tradicionalno prepričanje, da bi vez med otrokom in roditeljico vplivala na razvoj navezanosti med otrokom in starši. Še vedno je prisotno tudi prepričanje, da bo razkritje otroku, da je posvojen, ustvarilo nepotrebno zmedo (Zaviršek 2012: 118-221). Strokovni delavci, ki delajo po tem konceptu, se pri svojem delu osredotočajo predvsem na to, kako bodo zavarovali tajnost podatkov roditeljev in staršev, ki so otroka posvojili, in ne kako otroku izbrati najprimernejše posvojitelje (Rapoša Tajnšek et al. 2002: 3). Rapoša Tajnšek (ibid.) pravi, da s takim pristopom strokovni delavci ne koristijo nobeni strani v trikotniku posvojitve, pač pa ohranjajo svojo moč odločanja o življenju ljudi, ki so odvisni od njihovih storitev. Zaviršek (2012: 119) je mnenja, da se v primeru zaprte posvojitve bolj ščitijo pravice odraslih kot pravice otrok.

- Koncept odprte posvojitve

Rapoša Tajnšek (1999: 7-8) pravi, da je pri odprti posvojitvi temelj, da starši otroku povedo, da je posvojen, ena od bistvenih nalog strokovnih delavk je tudi spremljanje vrednot, pogledov, pričakovanj in ravnanja vseh udeležencev. Strokovni delavec v tem primeru prevzame vlogo četrtega udeleženca poleg otroka, staršev in roditeljev. Po tem konceptu je tudi biološkim staršem omogočeno, da dobijo informacije o otroku in spremljajo njegovo življenje, to lahko poteka neposredno, tako da so v stiku z družino, ki je otroka posvojila, ali

posredno, preko strokovne službe. Odprta posvojitev ni le enkratno dejanje, ampak gre za proces. G. McRoy in sodelavci (2007) so odprtost opredelili kot odločilno za ohranjanje stikov med družino, ki je otroka posvojila, in osebo ali družino, ki je otroka oddala v posvojitev. Pri odprtem modelu gre za različne stopnje in oblike kontakta med vsemi vpletenimi v posvojitev. Stopnja stikov je različna glede na pogostost stikov med njimi, ta lahko niha, prav tako se lahko spreminja, kdo je pobudnik stikov in kdo je v te stike vpleten (McRoy, Grotevant et. al. 2007: 175). Oblike odprte posvojitve se prav tako razlikujejo, osnova je, da starši, ki so posvojili otroka, dobijo čim več informacij o roditeljih, ki jih potem posredujejo otroku. Roditeljica ali roditeljska družina in družina, ki je otroka posvojila, lahko med seboj ohranjajo stike. Ti stiki so lahko: izmenjava čestitk, pisem, slik, daril, elektronske pošte, telefonski klici itd. Ena od oblik je tudi ta, da ima lahko otrok, ki je posvojen, stike z nekaterimi biološkimi sorodniki. Za še bolj odprto posvojitev pa gre, kadar se roditelj/roditeljska družina in otrok med seboj srečujejo. Za katero obliko se bodo udeleženci v posvojitvi odločili, je zelo odvisno od socialnih in kulturnih posebnosti in pa od starosti otroka, pri kateri gre v posvojitev. Kadar gre za starejšega otroka, ki je posvojen, je odprta posvojitev še toliko bolj pomembna, da ne doživi še ene ločitve več (Zaviršek 2012: 128).

Prednosti odprte posvojitve so, da ima otrok dostop do resnice o zgodovini posvojitve, starši niso obremenjeni s prikrivanjem resnice o tem, kako je otrok postal družinski član. Ta odkritost krepi družinsko skupnost in omogoča večjo bližino med družinskimi člani, saj ne ustvarja tabujev in skrivnosti. Otrok raste z zgodbo o svoji posvojitvi in tako postane ta zgodba samoumeven del otrokove in družinske zgodovine. Za najbolj odprto posvojitev pa gre, kadar imajo starši in otrok možnost spoznati roditelje. Z dostopom do informacij o roditeljih se pri otroku zmanjša možnost različnih fantazij o njih. Staršem srečanje in informacije omogočijo, da bolje razumejo otrokovo zgodovino, roditeljici pa, da predela občutke, povezane s posvojitvijo. (Zaviršek, 2012: 224.)

Leta 1987, ko je v ZDA začel naraščati trend odprtih posvojitev (Henny et al. 2003 po Berge et al. 2006: 4), je pri nas Ela Zupančič (1987: 131) zapisala: »Naj že na tem mestu spregovorim o možnosti kasnejšega srečanja med posvojencem in njegovo roditeljico. Čeprav si nekateri otroci v adolescentnem obdobju to želijo, bi jim morali že od malega dopovedovati, da takšno srečanje ni možno.« Zupančič je bila mnenja, da so roditeljice zaupale strokovni službi, da se bo ohranila njihova anonimnost, prav tako govori o tem, da nima nihče pravice posegati v intimno sfero nekoga drugega (ibid). Na tem mestu se za stroko

pojavi vprašanje, kako v primeru, ko si želijo roditeljice ostati anonimne, vseeno otroku zagotoviti mero odprte posvojitve. Zaviršek (2012: 126) ob takih primerih predlaga psihosocialno podporo vsakemu posamezniku, da je stiska vseh udeleženih v tem primeru čim manjša in da lahko vsak ohrani svoje dostojanstvo.

O odprtih posvojitvah sem povprašala tudi strokovno delavko, ki dela na področju posvojitev, ta mi je povedala (osebni pogovor s socialno delavko Gordano Čižman 9. 1. 2013):

Ali imate kaj prakse z odprtimi posvojitvami?

Ko govorimo o odprtih posvojitvah je potrebno najprej definirati, kaj razumemo s pojmom odprte posvojitve. Ali govorimo o pravici otroka, vedeti o vseh okoliščinah njegove posvojitve ali pa tudi o izvajanju stikov z biološkimi starši. V smislu posredovanja vseh informacij otroku o tem, da je posvojen in o vsem v zvezi s tem, so vse posvojitve, s katerimi se srečujem, odprte posvojitve. V smislu srečevanja z biološkimi starši pa so odprte posvojitve predvsem tiste, kjer otroke posvojijo iz predhodnega bivanja v rejništvu oziroma v primeru otrok, ki so bili v času posvojitve nekoliko starejši. V takšnih primerih je v korist otrok, da se obiski in srečevanje oziroma ohranjanje stika med otrokom in njegovimi biološkimi starši nadaljuje. Sicer pa na tukajšnjem centru vse kandidate za posvojitev otroka pripravljamo ne samo na to, da morajo otroku povedati, da je posvojen, temveč tudi na pomen ohranjanja lastne identitete, kulturne dediščine ter na številna druga vprašanja, pravice otroka in nasploh na življenje s posvojenim otrokom. Da je posvojen, morajo otroku povedati takoj, zato da otrok s tem vedenjem in zavedanjem odrašča.

Ali pri nas obstaja praksa, da roditelj otroku pusti pismo ali sliko?

V praksi se je že zgodilo, da je roditeljica za otroka napisala pismo. To pismo sem predala staršem, ki so otroka posvojili, na njih pa je odločitev in ocena, kdaj je primeren čas za to, da otroku pismo izročijo oziroma mu ga preberejo. Slike sicer še nisem prejela, vendar bi tudi v tem primeru ravnala enako.

Ali imate prakso z odprtimi posvojitvami od rojstva naprej? Tako kot to poteka v tujini?

S takšno prakso se še nisem srečala, seveda pa bi bilo povsem mogoče, da roditeljica sama izbere osebo ali osebi, za kateri želi, da skrbita za otroka, ki ga bo rodila. Ne glede na to pa tudi v takšnem primeru postopek ocene primernosti kandidatov za posvojitev in sam postopek posvojitve vodi center za socialno delo. V primeru takšne posvojitve bi bilo potrebno vsem

udeleženim v postopku nuditi strokovno pomoč v smislu priprave na posvojitev in na nadaljnje ravnanje vseh udeleženih v korist otroka.

1.3.2. Nepopolna posvojitev

Nepopolne posvojitve se v Sloveniji ne sklepajo več, še vedno pa obstajajo, saj so bile po prejšnjem zakonu dovoljene. Glavna razlika med popolnimi in nepopolnimi posvojitvami je, da pri nepopolni posvojitvi med otrokom, ki je bil posvojen, in sorodniki očeta in mame, ki sta ga posvojila, ne nastanejo sorodstvene vezi. Nepopolno posvojitev je mogoče razveljaviti. Tudi pri tej vrsti posvojitve imata starša, ki sta otroka posvojila, zanj roditeljsko pravico in sta ga dolžna preživljati. (Zupančič 1999: 126.)

Nepopolno posvojitev je mogoče spremeniti v popolno, če so izpolnjeni pogoji za posvojitev, ki jih določa ZZZDR (Zupančič 1999: 126).

1.3.3. Enostranska posvojitev

Enostranska posvojitev pomeni, da en zakonec posvoji otroka drugega zakonca. Pri tej posvojitvi otrok še vedno živi z enim biološkim staršem. Enostranska posvojitev je najbolj pogosta v primeru sestavljenih družin. Socialni delavci se tej vrsti posvojitve ne posvečajo dovolj, ker ne gre za popolno posvojitev, vendar se tudi pri tej vrsti posvojitve dogaja, da se otroku ne pove resnice o posvojitvi. (Klun 2009: 37.)

1.4. POMANJKLJIVOSTI V PRAKSI

Glavni namen posvojitve je otroku poiskati dobre starše. Raziskava avtorice Zaviršek in sodelavcev (2009) je pokazala, da imamo v Sloveniji v socialni delovni praksi premalo razvite strokovne vsebinske standarde na področju posvojitev. Zakon na področju posvojitev je zelo ohlapen, določa le najnujnejše pogoje posvojitve. Od leta 2007 naprej imamo tudi Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo, ta določa formalni potek in naloge, ki jih morajo opraviti socialni delavci v času procesa posvojitve. Takšna ureditev ne zagotavlja poenotene in kvalitetne strokovne prakse. Ohlapnost zakonske ureditve sicer socialnim delavcem omogoča veliko avtonomije pri strokovnem delu, vendar ima za posledico tudi arbitrarno in neenotno delo na področju posvojitev. Manjši centri za socialno delo nimajo veliko izkušenj s posvojitvami, zato lahko pride tudi do nekvalitetnega in nestrokovnega dela na tem področju (Zaviršek et al. 2009: 94-95). Kakovost storitev je v

veliki meri odvisna od strokovnih pristopov, ki jih uporabljajo socialni delavci na tem področju. Zakon sicer določa popolno posvojitev, ne določa pa, ali mora biti ta odprta ali zaprta, od uporabljenih konceptov in metod socialnega dela je odvisno, kako bodo socialne službe izpolnjevale zakon (Raposa Tajnšek et al. 2002: 4). Tri večje raziskave o posvojitvah v Sloveniji, in sicer Zupančič (1987), Raposa Tajnšek in sodelavci (1999) in Zaviršek in sodelavci (2009), so prišle do zaključka, da bi potrebovali enotni državni center za posvojitve.

Bevc (1999) piše, da je odvzem roditeljske pravice ena težjih nalog socialnega dela, prav tako pa je tudi težka naloga podpreti žensko, ki se je odločila dati otroka v posvojitev. Pri teh nalogah nosi strokovni delavec veliko odgovornost, zato se nemalokrat pojavi vprašanje, ali dela prav, ali je prav, da ženski vzame otroka in ga da v posvojitev. Pri tej odločitvi na socialne delavke pogosto vpliva tudi njen vrednostni sistem, njen pogled na to, kakšna je vloga ženske in matere, nekatere strokovne delavke odločitve žensk, da dajo otroke v posvojitev, obsojajo in same niso sposobne izpeljati postopka odvzema otrok (Bevc 1999: 64). To pripelje do prepočasnega ukrepanja v primerih, ko je socialna intervencija neizbežna. Zaradi strahu pred odgovornostjo in tem, da bi s svojo odločitvijo škodovale otroku, zavlačujejo s posvojitvijo. To se v praksi dogaja, čeprav vemo, da je večina posvojitev uspešnih in da je hitrost ukrepanja, ko gre za ogroženost otrok, nujna. Zaradi tega otroci tudi dolgo ostajajo v rejništvu, s tem pa izgubljajo možnost za posvojitev, saj je starejšim otrokom težko najti posvojitelje (Raposa Tajnšek et al. 1998: 14).

Še ena od pomanjkljivosti v Sloveniji je, da nimamo enotnega dogovora, kaj narediti, ko pride polnoletna oseba, ki je bila posvojena, iskat informacije o roditeljih. Kako v takem primeru ravnajo socialne delavke, je spet odvisno od njihovega prepričanja, ali verjamejo, da mora biti posvojitev zaprta in otrok nima pravice vedeti in imajo roditelji pravico ostati anonimni, ali pa jim je bližje koncept odprte posvojitve in menijo, da ima otrok pravico izvedeti vse podatke o svoji posvojitvi, ki mu jih socialna delavka lahko da. V praksi velja celo nenapisano pravilo, da socialna delavka osebi, ki je bila posvojena, lahko pove, kdo so njeni roditelji, ni pa ji potrebno. Pogosto socialne delavke v praksi najprej pokličejo roditelje in se pri njih pozanimajo, če lahko podatke posredujejo otroku, ki so ga dali v posvojitev (Zaviršek et al. 2009: 106-107).

V raziskavi Raposa Tajnšek in sodelavcev (1999) in v raziskavi avtorice Zaviršek in sodelavcev (2009) je bila izražena težnja po odprti posvojitvi. Raposa Tajnšek ugotavlja, da bi odprta posvojitev otrokom prinesla več pravic. Otrok mora imeti pravico odraščati kot otrok

svojih roditeljev in svojih staršev, to je otrokova stvarnost, ki je ne smemo zanikati. Otrok mora imeti pravico vedeti za svojo preteklost in jo vnesti tudi v svojo družino (Rapoša Tajnšek et al. 1999:127). Kot pravi Lutter (1997: 36): »Sicer namreč obstaja velika nevarnost, da z anonimnostjo posvojitve hkrati zdrsneta v anonimnost tudi preteklost bioloških staršev in posvojiteljev, pa tudi njihova prihodnost z vsemi specifičnimi strahovi in stiskami in (nujno potrebne) spremljevalne ponudbe ne dosežejo več tistih, ki so jim namenjene«. Zaradi prikrivanja resnice navidezno ni nikakršnih problemov in to privede tudi do napačnega sklepa, da prakse ni potrebno spreminjati (Lutter 1997: 36).

Tudi kar se priprav na posvojitev tiče, imajo socialni delavci možnost izbire, pare lahko napotijo na priprave ali ne, saj zakon priprav specifično ne določa. Priprave v Sloveniji potekajo individualno in skupinsko, zopet odvisno od izvajalca priprav. Mnogo priprav na posvojitev pri nas se osredotoča zgolj na informiranje in premalo na psihosocialna vprašanja posameznikov. Priprave so preveč splošne in ne vključujejo razumevanja, da imajo ljudje različen pogled glede etničnosti otroka in izobraževanja na področju antirasistične prakse. Podpora družini po posvojitvi je prav tako zelo slabo razvita, nimamo raziskano, kakšne potrebe po pomoči imajo starši po posvojitvi. Družina ima možnost poiskati potrebno pomoč na centru za socialno delo, vendar to v praksi ni pogosto. (Zaviršek 2009: 124-126, 133.)

1.5. PERSPEKTIVA OTROKA

1.5.1. Vpetost otroka v družino in otrokova pravica do resničnosti

Posvojitev moramo vedno gledati skozi družinski kontekst, saj posvojitev ni enkratno dejanje, ampak vseživljenjski proces, odvija se v okviru družine, ki s posvojitvijo nastane (Rapoša Tajnšek et al. 2002: 5). Berger in Luckmann socializacijo opišeta kot proces, v katerem se otrok uvaja v »objektivni« svet družbe in postaja njen del (po Čačinovič Vogrinčič 1998: 23). V okviru družine poteka primarna socializacija. Otrok se takrat preko odobravanja in neodobravanja svojih staršev uči, kaj je v družbi sprejemljivo, uči se jezika in vedenjskih vzorcev. Starša otroku predstavljata pomembne druge, ki jih ne more zamenjati (Haralambos, Holborn 1999: 12). Svet, ki ga otroku predstavita starša, je za otroka edina »objektivna« stvarnost, ta svet otrok ponotranji. Otrokova odvisnost od pomembnih drugih povzroči, da je ponotranjenje sveta, ki mu ga predstavita starša, kot pripadnika neke kulture in s svojo lastno življenjsko zgodovino, neizogibno in avtomatično. Otrok si skozi to primarno socializacijo pridobi zaupanje, da je svet takšen, kakršnega sta mu predstavila starša. Čačinovič Vogrinčič

poudarja, da je »[s]ocializacija najprej socializacija za družino«, to pomeni, da se mora otrok naučiti družinskih vlog, s tem se družinska skupina vzdržuje in to je pomembno za otrokov osebni razvoj (Čačinovič Vogrinčič 1998: 23-24). Ko otrok prevzame vlogo v družini, s tem ohranja družino, hkrati pa deluje znotraj družine tudi kot svojevrsten podsistem, s tem se na varen način nauči konfrontacije in odgovornosti. Pri konfrontaciji in odgovornosti gre za to, da se otrok zaveda potreb družine in svojih potreb ter potrebe, da spada v družino z vso svojo drugačnostjo. Za družino je pomembno, da zna s temi razlikami živeti in jih ohranjati. Otrok mora imeti možnost v družini izkusiti občutek lastne vrednosti, potrebuje vpogled v vsa svoja čustva, to Martens (1974) imenuje sposobnost za konflikt (po Čačinovič Vogrinčič 1989: 20).

Čačinovič Vogrinčič govori tudi o psihološki pravici otroka, ki se posebej veže na družino, to je pravica otroka do razvidnosti. V družini je razvidno tisto, s čemer se je mogoče soočiti, o čemer se v družini lahko pogovarjamo, o tem komuniciramo ali metakomuniciramo, da pa se o stvareh lahko pogovarjamo, jih moramo najprej ozavestiti. Razvidnost je ustvarjena znotraj družine med družinskimi člani, pokaže nam družinsko strukturo in dinamiko, po vsaki spremembi jo je potrebno vedno znova ustvariti. (Čačinovič Vogrinčič 1998: 123-124.)

Posledica prikrivanja dejstva, da je otrok posvojen, lahko pripelje do razvojnih težav otroka. Otrok je s posvojitvijo izločen iz biološke družine in dan v družino, s katero ni gensko povezan, in s tem je pretrgan osnovni naravni proces. Občutek, da v družino pripadaš, takšen kot si in s svojo zgodovino, vpliva na izoblikovanje otrokove identitete in lastne vrednosti (Lutter 1997: 34). Ta občutek je pri otrocih, ki so bili posvojeni, pogosto omajan, četudi za posvojitev izvedo dovolj zgodaj. Kadar pa se otrokom resnica o posvojitvi prikriva in pove prepozno, praviloma to povzroči nezaupanje do staršev, vzbudi negotovost, povzroči zmedo pri iskanju lastne identitete. Novica o posvojitvi je za starejšega otroka, najstnika ali odraslo osebo šok, povzroči lahko agresijo, depresijo in distanciranje od staršev (Rapoša Tajnšek et al. 1998: 19).

Za razvoj otrokove identitete tudi ni dobro, če se v družini o posvojitvi ne pogovarjajo. Pogovor z otrokom o posvojitvi podpira družinsko resničnost. Starši včasih pravijo, da se o posvojitvah niso pogovarjali, ker otrok o tem ni spraševal. Otrok ne sprašuje takrat, ko mu starši posredno ali neposredno dajejo znake, da o tem ne želijo govoriti. Če imajo starši izrazito slabo mnenje o roditeljici, če se pogovoru izogibajo, zamenjajo temo, ko otrok sprašuje, odgovarjajo na način, ki ne spodbuja nadaljnjega pogovora, se otroci temu podredijo in ne sprašujejo več, a zaradi tega doživljajo notranje stiske. (Rapoša Tajnšek et al.1998: 19.)

1.5.2. Zakaj starši otrokom ne povedo za posvojitev

Starši so včasih, bolj kot danes, otroku resnico o posvojitvi prikrivali iz osebnih, družinskih ali družbenih razlogov. Osebni razlog je najpogosteje sramovanje staršev, da ne morejo imeti bioloških otrok. Družinskih razlogov je lahko več, nekatere starše skrbi, da jih otrok ne bo imel več rad ali jih bo imel manj rad, ko bo izvedel za resnico. Druge starše skrbi, da otrok ne bo razumel, kaj to pomeni, da je posvojen. Pri nekaterih pa se pojavlja tudi strah pred iskanjem roditeljev, pri otrocih teh staršev lahko ostane nek notranji občutek, da bodo svoje starše razočarali, če bodo iskali svoje roditelje in če se za iskanje odločijo, to pogosto naredijo naskrivaj. Odprtost družbe do pluralnosti družinskih oblik vpliva na spoprijemanje staršev z dejstvom, da so otroka posvojili, to pa vpliva tudi na odnos otroka do posvojitve. V Sloveniji za »normalno« velja, da so starši z otrokom biološko povezani, odstopanje od tega lahko naredi družino ranljivejšo, odvisno od njihove sposobnosti spopadanja s tem dejstvom. Starši se lahko delajo, da so »normalna družina«, a le na način, da otroku prikrijejo dejstvo, da je posvojen (Zaviršek 2012: 101-103). Kot pravi Lutter (1997: 40): »[p]osvojitev […] iz družine, ki je posvojila otroka, nikoli ne napravi 'čisto normalne družine, kakršne so vse druge'. Posvojiteljska družina ima namreč drugačno zgodovino kot neka biološko zrasla družina. S tem se mora soočati odkrito in vse življenje«.

1.5.3. Identiteta otroka, ki je bil posvojen

Swientek (1999: 26) identiteto opredeli kot: »Koncept, ki ga ima človek o sebi.« To je skupek vprašanj, ki si jih človek zastavlja: kdo sem, kako sem nastal, kje je moje mesto, kdo me kako vidi in kako ocenjuje, katere položaje moram zavzeti, kaj se od mene pričakuje, kaj se zgodi, če teh pričakovanj ne izpolnim in tudi kje je moje mesto v genealoškem zaporedju. Swientek govori o »medidentiteti«, to je identiteta posvojenca, ki se ustvari med dvema družinama; med družino, ki ga je posvojila in družino, ki ga je dala v posvojitev. Na to ne vpliva otrokova obveščenost o posvojitvi. Ta identiteta otroka spremlja kot senca, ki je lahko prijetna ali pa neprijetna in se je ne more otresti. Od tega, ali je prijetna ali neprijetna, pa je odvisno:

- uspešnost otroštva in mladosti,
- možnost starosti primernega osamosvajanja v puberteti,
- oblikovanje skupin vrstnikov in partnerstev,

- kasnejše samozavestno vzgajanje lastnih otrok
- in občutek lastne vrednosti, občutek za biti tak v svetu, torej za identiteto.
(ibid.: 23-24).

Velikokrat se pri otrocih, ki so bili posvojeni, iskanje osebne identitete enači z iskanjem roditeljev. Swientek pa poudarja, da iskanje identitete primarno ni povezano z iskanjem bioloških sorodnikov, pač pa z odnosi med starši, ki so otroka posvojili, in roditelji, kasneje pa tudi z drugimi ljudmi v okolju. Identiteta nastaja skozi odnose med ljudmi, ljudje si razlagamo in tolmačimo, kako nas doživljajo drugi, gre za ves čas ponavljajoče se vprašanje »kako me vidiš ti, torej kdo sem?«, skozi refleksijo mnenj drugih ljudi ustvarimo podobo sebe. Pri osebah z izkušnjo posvojitve se lahko pojavi težava, da imajo občutek, da ne spadajo sem in ne drugam, manjka jim jasnost v njihovi biografiji in popolna zanesljivost v odnosih. (Swientek 1999 :25-27.)

Tri kompleksna vprašanja, s katerimi se srečujejo otroci, ki so bili posvojeni (Swientek 1999: 28-35):

- Zakaj so me dali stran

Gre za vprašanje o otrokovem izvoru in oblikuje njegovo identiteto. Pri tem vprašanju je pomembno, kaj starši povedo otroku. Vzeti si morajo čas in otroku stvari pojasniti razumljivo. Nič manj pomembno pa ni, na kakšen način to povejo. Biti mora dovolj oprijemljivih podatkov in povedano mora biti brez predsodkov.

- Zakaj sta vzela ravno mene

Na to vprašanje ne obstaja veliko različnih odgovorov, dva najbolj pogosta sta, da starša nista mogla imeti otrok in sta se zato odločila za posvojitev ali pa druga možnost, da otroku razložita, da nista imela možnosti izbirati, ker sta dolgo čakala nanj in sta ga zato vzela.

- Kam zares spadam

To vprašanje, ki se po navadi postavi osebam, ki so bile posvojene, po srečanju z roditelji, mnoge med njimi vodi v težave z občutkom pripadnosti. Razreševanje tega vprašanja je pomembno za otroke, ki so bili posvojeni, da lahko oblikujejo trdno identiteto, razvijejo trden jaz in si ustvarijo podobo sebe v svetu.

Ta vprašanja in odgovori oblikujejo identiteto otroka, ki je bil posvojen. Pri odgovoru nanje ni pomembna samo vsebina, pomembno je tudi, kaj otrok začuti. Ali čuti, da lahko v svoji družini postavlja ta vprašanja, kaj s tem sproži, ali ta vprašanja ustvarijo zadrego ali so nekaj samoumevnega v družini in kakšne odgovore dobi. Najbolj pomembno je, da dobi otrok občutek, da spada v družino, ki ga je posvojila, da je njen naravni del s svojo biografijo in izvorom.

Ela Zupančič (1987) je v svoji raziskavi ugotovila, da otroci bolj poglobljeno razmišljajo o svoji identiteti v obdobju pubertete, takrat je pomembno, da jim starši stojijo ob strani, saj jim to pomaga prebroditi kritično obdobje. Skozi zaupljiv odnos se starši in otrok še bolj povežejo, to otroku pomaga izpolniti sliko o sebi. Starši s svojim pozitivnim in odprtim odnosom do posvojitve in z veliko ljubezni in razumevanja otroku omogočijo, da sprejme svoj status in se s tem, da je bil posvojen, ne obremenjuje. Na posvojitev gleda kot na še en način, kako se lahko ustvari družina. (Zupančič 1987: 47-50.)

1.5.4. Travma

Travma je dogodek, ki je nenaden in sproža neobičajne intenzivne in podaljšane stresne odzive. Travmatičen dogodek presega običajne človeške izkušnje, nanaša se lahko na telo (zanemarjanje, fizično in spolno nasilje), interakcijo z osebami, ki so nam blizu (nenadna izguba bližnje osebe, objekta navezanosti, kričanje, čustveno zanemarjanje itd.), na prekinitve znanega (oseb, okolja rutine, pomanjkanje kontinuitete), lahko gre tudi za kombinacijo teh izkušenj (Zaviršek 2012: 160). Rotschild (2000 po Kompan Erzar, Rožič, Simonič 2011: 104) pravi, da je za otroke najbolj pogubna odnosna travma, to je travma, ki je povezana z odnosi med starši in otrokom. Otrok je v svojih zgodnjih letih popolnoma odvisen od ljudi, ki zanj skrbijo, a žal so nekateri otroci izpostavljeni škodljivim odnosom, te odnose zaznamujejo zlorabe, zanemarjanje, zapuščenost, nasilje pa tudi odvisnost in psihične težave staršev.

Različno stari otroci se različno odzovejo na doživljanje travme[4]:

Otroci do starosti 5 let: lahko se bojijo ločitve od starša, so pretirano jokavi, prestrašeni, kričijo. Imajo prestrašen izraz na obrazu, s kretnjami ne kažejo nikakršnega interesa, ali pa imajo negibno držo. Lahko se pojavijo obnašanja, kot so strah pred temo in močenje postelje. Na otroke močno vpliva reakcija staršev na travmatični dogodek.

[4] Povzeto po: Trauma and children (http://www.fosteringperspectives.org/fp_v10n1/trauma.htm 14.12.2012)

Otroci od 6. do 11. leta: lahko se pretirano umaknejo vase, se niso sposobni zbrati, ali so razdražljivi. Lahko se jim pojavljajo nočne more, problemi s spanjem, neutemeljeni strahovi. Zaradi doživljanja travme lahko odklanjajo šolo, imajo izbruhe jeze, se pretepajo. Telesni znaki so tudi bolečine v trebuhu ali drugi fizični znaki brez medicinskega vzroka. Prisotna je lahko tudi depresija, tesnoba, občutki krivde, čustvena otopelost.

Otroci od 12. do 17. leta: njihovi odzivi so že podobni odzivom odraslih ljudi, ki so se srečali s travmatičnim dogodkom. Lahko imajo neželeno vračanje spominov na ta dogodek, nočne more, čustveno odrevenelost, izogibajo se stvarem, ki jih spominjajo na ta dogodek, imajo težave z depresijo, zlorabo substanc, probleme z vrstniki, pojavi se lahko antisocialno vedenje. Pogosto je tudi umikanje in izolacija, pojavijo se lahko samomorilne misli, izogibajo se šoli, imajo motnje spanja. Mladostniki lahko čutijo visoko stopnjo krivde v povezavi s travmatičnim dogodkom in imajo fantazije, kako bi se lahko maščevali, to jih tudi ovira pri okrevanju.

J. Kennedy in F. Bennett (2003) sta iz svojih osebnih izkušenj in dolgoletnih delovnih izkušenj predlagali nekaj osnovnih pristopov pri skrbi za otroke, ki so doživeli travmo in so sedaj posvojeni ali pa v rejništvu. Skrb za otroke, ki so posvojeni in imajo za seboj tudi travmatsko izkušnjo, je poseben izziv za starše. Pri skrbi za te otroke je pomembno, da dajo starši na prvo mesto otrokov občutek varnosti. Starši morajo nepretrgano otroku izkazovati ljubezen in dajati občutek varnosti ne glede na njegove reakcije oz. obnašanje. Kennedy je opisala svoj primer, ko ji je sin v jezi rekel, da bo odšel od doma in je sama začela pakirati kovčke. Sin jo je presenečeno vprašal, kaj dela, odgovorila mu je, da odhaja z njim. Ta njena reakcija je sinu pokazala, da je pripravljena za njegovo varnost narediti karkoli. Sin ni pobegnil.

Starši morajo razumeti perspektivo otroka, otroci, ki pridejo v posvojitev iz rejništva, so doživeli že marsikaj. Veliko teh otrok s starši, ki so jih posvojili, ne deli določenih stvari, ki jih otroci drugače delijo s svojimi starši, so bolj zaprti vase. Lahko je to posledica tega, da so izgubili zaupanje v odrasle, saj so bili bodisi zlorabljeni, so jim lagali, so bili zanemarjeni itd. Otroci z izkušnjo travme nimajo toliko zaupanja v odnose kot ostali otroci, tega se morajo starši zavedati in se v skladu s tem tudi obnašati, če so nekaj dogovorjeni, se morajo tega držati, ne smejo jih razočarati ali se jim izneveriti. Pri discipliniranju morajo biti starši še posebej previdni. Fizično kaznovanje je prepovedano tudi z zakonom, pri otroku lahko sproži občutke zlorabe iz preteklosti, starše bo začel doživljati kot grožnjo. Družbeno moteče

vedenje pri otrocih z izkušnjo travme je pogosto posledica slabe samokontrole, šibke sposobnosti samopomiritve in premalo sposobnosti za spopadanje z vsakodnevnim stresom. Otroke morajo starši najprej naučiti teh spretnosti, preden lahko od njih zahtevajo lepše vedenje. Pomembno je, da otrokom jasno postavijo pravila in da so ta pravila za otroke razumljiva in se jih vsi držijo. Starši morajo biti pri tem zelo potrpežljivi in imeti samokontrolo, biti občutljivi za razumevanje otroka in sebe. Razumljivo je, da bodo kdaj izgubili nadzor nad seboj in se razjezili, takrat je pomembno, da si oprostijo in nadaljujejo naprej z ljubečo skrbjo za otroka. Najbolj pomembno pa je, da starši nad otrokom ne obupajo. Otroci z izkušnjo travme so bili po večini že razočarani s strani odraslih in nikakor ni dobro za njih, da bi morali razočaranje doživeti še enkrat. Če imajo starši občutek, da situaciji niso kos, naj poiščejo strokovno pomoč. V vsakem primeru pa je priporočljivo, da starši niso sami, ampak imajo podporo, bodisi je to skupina za samopomoč, prijatelji, sorodniki, knjige, strokovnjaki itd.[5]

Starost otroka pri posvojitvi je močno povezana s tveganjem, da je otrok doživel travmo. Starejši kot je otrok pri posvojitvi, večja je verjetnost, da je doživel travmo in mlajši kot je otrok, manj je verjetnosti, da je doživel travmo (Zaviršek 2012: 162).

Avtorica Zaviršek (2012: 160-162) je opisala pogoste travmatične izkušnje otrok, ki jih je razdelila glede na obdobja otrokovega življenja.

Tveganje pri osebah, ki so posvojene, se začne že v času nosečnosti. Ženske, ki otroka rodijo, nosečnost pogosto skrivajo, posledica tega je slaba prehrana s premalo vitamini in minerali, ki so potrebni za zdrav razvoj otroka, pomanjkanje zdravniške oskrbe, včasih po želji, da bi nosečnost prekrile, celo hujšajo. Neželena nosečnost je povezana tudi z željo ali pa poskusom prekinitve, zlorabo legalnih ali ilegalnih substanc, kot so droge, alkohol in tobak, ženska je lahko depresivna. Vsi ti psihični in fizični faktorji ne vplivajo dobro na razvoj fetusa.

Takoj po rojstvu lahko tak otrok, če živi z roditelji, doživi revno, zlorabljajoče okolje, biološka mama ga bodisi ne želi videti ali pa ga ne doji in ne neguje, mama ne ve, kako skrbeti za otroka, nima podpore, je depresivna, vse to se prenaša na otroka. Temu lahko sledi odvzem roditeljskih pravic in s tem prva separacija za otroka.

[5] http://www.fosteringperspectives.org/fp_v10n1/Kennedy&Bennett.pdf 15.12.2012

V primeru, da se otrok namesti v institucijo, tam otrok nima možnosti, da bi vzpostavil varno navezanost na eno osebo, otrok ni v spodbudnem okolju, nima veliko fizičnega kontakta (objema, božanja, stiskanja, uspavanja …), ne doživlja potrebnih spodbud in se privaja na institucionalno življenje.

Premestitev iz institucije v rejniško družino otroku pretrga kontinuiteto, vržen je v neznano, zapustiti mora tisto, česar je navajen. Otrok doživlja prekinitev, saj so namestitve v rejniško družino po navadi hitre in otrok zanje sploh ne ve.

Obdobje posvojitve je sicer obdobje, ko se poveča število dražljajev, namenjenih otroku, a kljub temu je lahko to travmatično, saj otrok zapusti vse, kar je poznal prej, preide v novo okolje, k novim ljudem.

Po posvojitvi lahko otrok doživi negativen odziv okolja, deležen je lahko rasističnega odziva ali odziva družbe, ki je pretirano tradicionalno usmerjena. Lahko pa doživi tudi nepripravljenost staršev, ki so ga posvojili, in s tem ponovno zanemarjanje in ponovne zlorabe. Travma, ki jo doživi otrok po posvojitvi, je tudi spoznanje, da ne bo spoznal ženske, ki ga je rodila (v primeru, da gre za zaprto posvojitev), ne bo izvedel, zakaj se mu je odrekla, kako ji je ime in kakšna je na videz. Zaveda se, da ne bo prišla nazaj ponj, to mu daje občutek, da je slab otrok. (B. J. Lifton 2007: 419-420.)

1.5.5. Preživete izgube otrok, ki so bili posvojeni

Čeprav lahko posvojitev zgleda kot idealna situacija za vse tri udeležene v posvojitvi, saj roditeljica, ki ne more skrbeti za otroka, tega odda staršem, ki ne morejo imeti svojega otroka, otrok pa s tem dobi družino, to ni samo pozitivna situacija, saj jo vedno spremljajo tudi izgube. Tudi v najbolj idealnih okoliščinah otrok čuti izgubo svoje biološke mame, čeprav roditeljica ni imela možnosti postati mama temu otroku, čuti izgubo svojega otroka, starši, ki so otroka posvojili, pa se spopadajo z izgubo svoje plodnosti.

V času nosečnosti se otrok navadi na glas roditeljice, čuti njen biološki ritem in v dobesednem smislu je del nje same. Torej, četudi je otrok posvojen takoj po rojstvu, je bila primarna vez z roditeljico že ustvarjena in je po posvojitvi pretrgana. Nenadna izguba znanega glasu, vonja, gibanja in ostalih stvari pri novorojenčku ni neopažena. Russell (1996) je na ironični način povedal, da je to dejstvo za starše lahko pomirjujoče, saj to pomeni, da na določen način

otroci, ki so bili posvojeni, že od samega začetka vedo za to, saj so bili prisotni. (M.F. McGinn 2007: 61-63.)

Pri otrocih, ki so bili posvojeni takoj po rojstvu, občutek izgube na začetku še ni močno zaznaven, vendar narašča s časom in se praviloma ne pojavi do osnovne šole. V predšolskem obdobju starši praviloma otrokom povedo, da so posvojeni. Večina otrok se na to informacijo ne odzove negativno, prav nasprotno imajo o posvojitvi pozitivno mnenje. To je povezano z dvema faktorjema, prvi je ta, da jim starši za posvojitev povedo na lep in ljubeč način v objemu njihovega doma. Drugi faktor, da otroci pozitivno dojamejo posvojitev, pa je, da do petega ali sedmega leta starosti ne razumejo pravega pomena posvojitve in tudi takrat je njihovo dojemanje še precej omejeno. Otroci, ko jim povemo in razložimo, da so posvojeni, znajo povedati, kaj to pomeni (da so se rodili drugi ženski, da so prileteli iz druge države z letalom k staršem), vendar je to zgolj njihova sposobnost dobro ponoviti, kar so povedali starši. Ta kombinacija varnega in ljubečega okolja in otrokova kognitivna omejenost je skoraj zagotovilo, da bo otrok informacijo o posvojitvi sprejel pozitivno. (D.M. Brodzinsky, 1990: 12.)

V času ko otroci začnejo obiskovati osnovno šolo, pridobijo sposobnost refleksije, analiziranja, planiranja in logike. Takrat začnejo tudi posvojitev dojemati drugače, razumejo, da je posvojitev drugačen način ustvarjanja družine. Do osnovne šole otroci razumejo družino kot skupino ljudi, ki živijo skupaj, po vstopu v šolo pa otroci na družino že gledajo kot na skupnost ljudi, ki so biološko povezani. Tako dojemaje otroku prebudi zavedanje, da s svojo družino ni biološko povezan in to pri otroku povzroči zmedo in stres ter spodkoplje otrokov občutek varnosti. Z razvojem kognitivnih sposobnosti se začne otrok zavedati tudi tega, da preden je bil posvojen, se ga je roditeljica odrekla. Posvojitev začne dojemati ne samo kot formacijo družine, ampak tudi kot izgubo biološke družine. (D.M. Brodzinsky, 1990: 13.)

Otrokov občutek izgube v povezavi s posvojitvijo se odraža tudi v njegovem obnašanju. Otrok lahko bolj izrazito izraža jezo, je agresiven, lahko je nekomunikativen, depresiven ali ima težave s samopodobo. Vsi našteti vzorci so način njegovega žalovanja za izgubljenim in prilagajanje na situacijo posvojitve (D.M. Brodzinsky, 1990: 13-14). Zato je pomembno, da odrasli otroka obravnavajo ne samo kot nekoga, ki je dobil novo družino, temveč tudi kot nekoga, ki je družino izgubil. Odrasli, ki so v stiku z otrokom, pogosto delajo napako, da tega občutka izgube ne zaznajo in zaradi tega lahko otrok doživlja občutek osamljenosti, čeprav je obkrožen z ljudmi, ki ga imajo radi (B.J. Lifton 2007: 418). Izgube morajo biti zaznane, da se

o njih govori in se jih sprejme take, kot so, se jih ne zanemarja ali poveličuje, otrok mora imeti možnost žalovati (D.M. Brodzinsky, M.D. Schechter 1990: 61).

1.5.6. Teorija navezanosti

Avtor teorije navezanosti je Bowlby (1977), ki pravi, da je navezanost prilagoditveni vedenjski sistem, ki ga otrok razvije v zgodnjem otroštvu. Z njim otrok vzpostavlja in ohranja stik z osebo, ki zanj skrbi (po navadi so to starši, največkrat mama), ta mehanizem pojasni tudi odziv otroka na prekinitev stika s to osebo. (Kompan Erzar, Rožič, Simonič 2011: 105.)

Varna navezanost otroku omogoča občutek varnosti, saj ve, da se v času stresa lahko obrne na osebo, na katero se je navezal, ta ga bo potolažila in mu zmanjšala občutek tesnobe. Ta navezanost otroku omogoča preživetje, saj preko nje skrbnik otroku uravnava čustveno zahtevne situacije. Ko otrok začuti to nepretrgano, zanesljivo povezanost, se mu svet zdi varen, in to pri otroku sproži za razvoj zelo pomembno raziskovanje sveta. Ravno preko tega, ali otrok raziskuje svet ali pa je plah in se umika, lahko vidimo, ali se je otrok že navezal. Navezanost lahko prepoznavamo tudi tako, da opazujemo odnos med osebo, ki je otroku pomembna, in otrokom, gledamo otrokovo vedenje, ki preprečuje ločitev s to osebo (jok, sledenje, obešanje na mamo), kako se otrok odzove na pobudo osebe za stik, kolikokrat vzpostavi interakcijo z njo in predvsem kaj naredi, ko ta oseba odide. Ko oseba, na katero je otrok navezan, odide, opazujemo, če otrok protestira in kako močan je ta protest. (Bowlby po Kompan Erzar, Rožič, Simonič 2011: 105.)

Kasnejši avtorji so še naprej razvijali definicijo navezanosti; Melina (1998 po F. McGinn 2007: 64) je navezanost opredelila kot vzajemno povezanost med staršem in otrokom, kot občutek, da postane drugi (otrok ali starš) nenadomestljiv. Povezanost se razvije, ko otrok dobi občutek, da bo starš zagotovil njegove fizične in čustvene potrebe.

Levy (2000 po F. McGinn 2007: 64) je šel s to definicijo še naprej in govori o tem, da navezanost starši in otrok ustvarijo skupaj, skozi ljubeč neprekinjen odnos, s katerim tudi vplivajo drug na drugega.

Skozi te definicije navezanosti lahko ugotovimo, da navezanost ni omejena samo na biološke starše in njihove biološke otroke, kot pravi Bayless (1989), ni ključen element pri razvoju navezanosti krvno sorodstvo ali spol osebe, ki skrbi za otroka, pač pa narava odnosa med to osebo in otrokom (F.McGinn 2007:66). Kako se bo razvila navezanost, je odvisno tudi od

tega, kdaj so bili otroci posvojeni, če so bili posvojeni do 6. meseca starosti, so formirali navezanost z osebo, ki jih je posvojila, na enak način, kot bi to naredili z osebo, ki jih je rodila. Otroci, ki so bili posvojeni kasneje in so se že navezali na roditelje, so imeli potem težave z zaupanjem in vzpostavljanjem varnega pozitivnega odnosa s starši, ki so jih posvojili (Howes 1999, Tizard, Rees 1975 po Kompan Erzar, Rožič, Simonič 2011:108).

Pri navezanosti ne gre samo za to, da se otrok naveže ali ne, poznamo več vrst navezanosti. Ainsworth in Witting (1969) sta opredelila štiri vrste navezanosti: varno, izogibajočo, ambivalentno in dezorganizirano. Pri izogibajoči, ambivalentni in dezorganizirani navezanosti morajo biti starši še posebej pozorni, pomembno je, kako se pri določeni vrsti navezanosti odzovejo. Otroci z izogibajočo vrsto navezanosti ne bodo iskali tolažbe pri starših, naučili se bodo izogibati bližine, zanašali se bodo sami nase. Starši naj se na otrokovo izogibanje odzovejo tako, da so v bližini otroka in mu zagotavljajo oporo in udobje. Otroci, ki so ambivalentno navezani, se bojijo ponovne zavrnitve, zato so zelo zahtevni, saj visijo na svojih starših, bojijo se ločitve od njih, zato jih je težko pomiriti. Za starše pri otrocih z ambivalentno navezanostjo je pomembno, da so dosledni in predvidljivi, otroku morajo znati postavit razumljive meje in spodbujati njegovo avtonomnost. Otroci, ki so dezorganizirano navezani, so lahko napadalni in nevarni, manjka jim strategija za navezovanje stikov. Ti otroci, ki razvijejo to vrsto navezanosti, so pogosto doživeli nasilje, zlorabe ali hude izgube, to so travmatični dogodki, ki imajo lahko kot posledico tudi potravmatsko stresno motnjo. Starša morata v tem primeru vzpostaviti odnos, ki bo varen tako za njiju kot za otroka, poiskati morata pomoč strokovnjakov, če je to potrebno. (Kompan Erzar, Rožič, Simonič 2011: 105-107.)

1.5.7. Srečanje med roditeljico in otrokom

Večinoma v 20. stoletju do podatkov o posvojitvi ni bilo mogoče priti, saj so bili ti podatki tajni. Namen tajnosti podatkov je bil zaščititi anonimnost roditeljice, zaščititi otroka pred stigmo, povezano s posvojitvijo (Schwartz 2008: 155), glavni razlog pa je bil, da so verjeli, da je posvojiteljska družina »enaka kot vsaka druga družina« in se zavzemali za to, da tako tudi ostane (Schechter, Bertocci 1990: 63). V Ameriki so se že leta 1970 začele osebe, ki so bile posvojene, boriti za dostopnost teh podatkov, saj so to njihovi osebni podatki in jih država nima pravice zadrževati v tajnosti. Do leta 2003 je imela že večina držav znotraj Amerike zakon, ki je dovoljeval kontakt med družino, ki je otroka posvojila, in roditeljsko družino (Freundlich 2007:53). Slovenija je glede tega še precej v zaostanku, zakonodaja pri nas še

vedno ne opredeljuje, ali lahko pride otrok do podatkov o roditeljih ali ne. V zahodnem svetu pa je že prišlo do paradigmatskega premika na področju razkritja posvojitve. Ugotovili so, da je za otroka dobro, da ima čim več informacij o svojem biološkem začetku. Za otroka je dobro, da ima čim več informacij o svoji zgodovini, ni pa dobro, če tem podatkom pripisujemo prevelik pomen, kot da je to najbolj pomemben dejavnik za oblikovanje dobre samopodobe in identitete (Zaviršek 2012:107).

Odločitev osebe, ki je bila posvojena, da bo poiskala roditelje ali informacije o njih, na nekem nivoju pretrese strukturo posvojiteljske družine, želja po iskanju je pogosto poizkus najti pomemben del njihove preteklosti (Schechter, Bertocci 1990: 62). Pannor in sodelavci (1974) se sprašujejo, kaj vodi otroke, ki so bili posvojeni, v to, da iščejo svoje roditelje; ali je to želja po ublažitvi svoje razočaranosti, ali želijo rešiti vprašanje zavrnitve, ali so nezadovoljni s svojo družino, ali želijo roditeljem zagotoviti, da so se odločili prav, ali obstaja preprosto neka notranja sila, ki jih žene k iskanju nekoga, ki jim je podoben, ki se enako smeji, enako čuti, je enako ustvarjalen itn. Postavi se vprašanje, ali osebe, ki so bile posvojene, v iskanje vodijo zunanji dejavniki in življenjske izkušnje ali notranji dejavniki, notranja želja in psiha? (Schechter, Bertocci 1990: 63-64).

Schechter in Bertocci sta pregledala dvanajst[6] raziskav na temo, zakaj se osebe, ki so bile posvojene, odločijo iskati roditelje in izide teh iskanj. Glavne ugotovitve so bile, da sta med temi osebami dve skupini, prva, ki si želi najti roditelje zaradi genealoškega interesa in dednih bolezni, druga skupina pa si želi najti roditelje, se z njimi srečati in izvedeti njihovo zgodbo. Iz teh raziskav so ugotovili, da je glavni vzrok, zakaj si osebe, ki so bile posvojene, želijo spoznati roditelje, slaba komunikacija staršev z otroki o posvojitvi, poudarjena je bila pomembnost dobrih družinskih odnosov. Željo po iskanju lahko razumemo samo, če gledamo skozi celotno življenjsko situacijo. Raziskave si niso bile enotne, ali se za iskanje odločajo bolj osebe, ki imajo slabo izkušnjo s posvojitvijo ali tiste, ki so s posvojitvijo zadovoljne. Za iskanje se najpogosteje odločijo mlade ženske, moških je zelo malo. Ugotovljeno je bilo, da z najdbo roditeljev pri teh osebah pride do pozitivnih psiholoških sprememb. Področje psihološkega pomena iskanja roditeljev ostaja še vedno slabo raziskano in nejasno. Osebe, ki so iskale in našle roditelje, so poročale o izboljšani samopodobi, boljši samozavesti, počutili so se bolj povezane, preko roditeljev so spoznale sebe. (Schechter, Bertocci 1990: 65-74.)

[6] Raziskave: Bertocci & Schechter (1987); Day & Leeding (1980); Depp (1982); Kowal & Schilling (1985); Lion (1976); Simpson, Timm & McCubbin (1981); Slaytor (1986) idr.

Novejše raziskave kažejo, da si tretjina oseb, ki so bile posvojene, ne želi najti roditeljev. Ljudje, ki nimajo interesa, da bi našli roditelje, se manj sprašujejo, zakaj so jih dali roditelji v posvojitev, kot tisti, ki si želijo najti roditelje. Tisti, pri katerih se barva kože razlikuje od barve kože posvojiteljev, pogosteje iščejo svoje roditelje, razlog bi lahko bil v občutku »drugačnosti« od svoje družine. Novejše raziskave so tudi pokazale, da je vse več roditeljev zainteresiranih za iskanje otrok, ki so jih dali v posvojitev. (Ponte et al. po Zaviršek 2012: 107.)

Viktorija Bevc opisuje, da se je v svoji praksi srečala tudi s primeri, ko so roditeljice prišle do nje po informacije o otrocih, ki so jih dale v posvojitev. Predvsem so želele vedeti, ali je z otrokom po toliko letih vse dobro ali je še živ. V to iskanje pa sta jih najpogosteje vodila bolezen in želja po pomiritvi vesti. Viktorija Bevc zagovarja srečanje med roditeljico in otrokom, vendar šele po tem, ko so raziskani motivi za srečanje in ko se s srečanjem strinjajo vsi, ki jih posvojitev povezuje (otrok, roditeljica in starši, ki so otroka posvojili). (Bevc 1999: 71-72.)

Kako v praksi poteka iskanje roditeljev in kaj so najpogostejši motivi za iskanje roditeljev, sem se pogovarjala s strokovno delavko Gordano Čižman na Centru za socialno delo Ljubljana Moste-Polje.

Kaj konkretno naredite, če želi polnoletna oseba poiskati svoje roditelje?

Osebe, ki iščejo svoje roditelje, se obrnejo na center za socialno delo. Običajno same že razpolagajo z nekaterimi informacijami, ki so jih pridobile od staršev, mi pa jim s posredovanjem podatkov, ki jih vodimo na centru, le pomagamo dopolniti mozaik njihovega življenja. Informacije o posvojitvi, ki je bila opravljena pred mnogimi leti, pridobim iz dokumentarnega gradiva, ki ga vodimo na centru. Zelo pomembno je, da so na področju posvojitev spisi res dobro urejeni in da je v njih zapisano čim več stvari. Čeprav se mogoče zdijo nekatere malenkosti v trenutku oddaje otroka v posvojitev nepomembne, bodo mogoče otroku čez toliko let veliko pomenile. Zaradi pravice roditeljice oziroma bioloških staršev do anonimnosti pa osebam ne povem imena in priimka roditeljice. Sicer pa so osebe, ki so bile posvojene, že večkrat povedale, da so ta podatek dobile na upravni enoti, kjer hranijo njihov prvi rojstni list. V razgovoru o okoliščinah posvojitve tudi preverim, če si želijo navezati kontakt z roditeljico - večinoma gre le za enega znanega roditelja. Če izrazijo to željo, potem najprej sama raziščem, kje roditeljica, če je znana, živi in z njo navežem kontakt. Včasih je roditelje težko najti, saj so pred toliko leti v Slovenijo prihajale rodit ženske iz drugih republik

nekdanje Jugoslavije in so dale otroka v posvojitev pri nas. Ko najdem naslov roditeljice, jo povabim na razgovor. Vabilo je potrebno skrbno oblikovati, in sicer na način, da ne razkrijemo preveč podatkov. Ne glede na osebno vročanje vabila namreč ne vemo, kdo vse se lahko seznani z vsebino vabila in ne poznamo trenutnih življenjskih okoliščin roditeljice. Obvestilo roditeljici o tem, da želi otrok, ki ga je pred leti dala v posvojitev, navezati z njo kontakt, je občutljiv podatek, ki ga je potrebno roditeljici primerno predstaviti. Lahko, da za posvojitev ni nikoli nikomur povedala, ne vemo, kako je predelala ločitev od otroka in še bi lahko naštevala razloge, zaradi katerih je zelo pomembno, kako navežemo kontakt z roditeljico, predvsem pa ji je v tem postopku potrebno nuditi psihosocialno pomoč, enako kot tudi otroku, ki išče biološke starše. Če vzpostavimo kontakt in če se roditeljica seveda strinja, se dogovorimo za srečanje, ki lahko poteka na centru ali pa se za srečanje dogovorita osebi sami.

Kaj so najpogostejši razlogi za iskanje roditeljev?

Osebe, ki so posvojene, najpogosteje iščejo zgolj informacije o okoliščinah posvojitve. Dostikrat jih ne zanima ime in priimek roditeljice, zanima pa jih zgodba njihove posvojitve. Predvsem jih zanima, zakaj jih je roditeljica dala v posvojitev. Zgodilo se je tudi, da se zgodba, ki jo je poznala oseba, ki je bila posvojena, in zgodba iz spisa nista ujemali. Oseba je bila prepričana, da je roditeljica ni marala, v spisu pa je bilo večkrat zapisano, da jo je imela zelo rada, da jo je želela obdržati in se je trudila za to, a zaradi določenih okoliščin to žal ni bilo mogoče. Tudi na moje vprašanje posvojenim osebam, ali bi želeli pomoč pri iskanju in navezavi kontakta z roditeljico, jih večina to možnost zavrne.

Ali je mogoče, da roditeljica poišče osebo, ki jo je dala v posvojitev?

Seveda je to mogoče, sama pa se s tem še nisem srečala. V takem primeru je odločitev o tem, ali se bo roditeljica lahko srečala z otrokom, ki je bil posvojen, odvisna od staršev otroka in pa tudi otroka samega. Naloga strokovne delavke v tem postopku je pridobiti soglasje ključnih oseb in ponuditi pomoč pri realizaciji tega srečanja.

(osebni pogovor s socialno delavko Gordano Čižman, 9. 1. 2013)

1.6. SPREJEMANJE OKOLJA

Posvojitve so zaradi svoje nebiološke povezanosti med otrokom in starši med ljudmi veljale in ponekod še vedno veljajo za nekaj ne-pravega, drugačnega, to lahko opazimo tudi skozi terminologijo, ki jo lahko slišimo še danes: »nepravi starši«, »neprava mama«, »nadomestni starši«. Ta drugačnost, ustvarjena s strani družbe, vpliva na to, da otroci doživljajo stiske, ne zaradi posvojitve same, pač pa zaradi njenih družbenih posledic (Zaviršek et al. 2009: 14). V družbi so še vedno močno prisotne tri zakoreninjene predpostavke, ki ljudi ovirajo pri sprejemanju novih družinskih oblik (Urek 2005: 159):

- Bolj ko se družina odmika od najbolj poznane, ne pa več najbolj pogoste, dvostarševske heteroseksualne »zdrave« družine, večje je tveganje za otroka.
- Na otrokov razvoj pomembneje vplivajo tako družinske strukture kot družinski procesi. To pomeni, da naj bi bilo za otroka bolj pomembno, da odrašča v družini z dvema staršema, kot pa samo z enim staršem, bolj je pomembno, da sta starša z otrokom biološko povezana, kot če med njimi ni biološke povezanosti, bolj je pomembno, da sta starša heteroseksualna in ne homoseksualna itd., ne glede na to, kakšna je kakovost odnosov v teh družinah.
- Tretja skupina predpostavk pa so stereotipne poenostavljene povezave med netradicionalnimi družinskimi strukturami in negativnimi posledicami na otroka. Ena takih stereotipnih predpostavk je, da bodo otroci nebioloških staršev vse življenje pretrpeli v hrepenenju po svojih bioloških starših.

Eno takih predpostavk navaja tudi Ela Zupančič, ki pravi, da se ljudje še vedno niso popolnoma otresli miselnosti, da so otroci, ki so bili posvojeni, »slabi«, ker so taki njihovi starši, po katerih so otroci na svet prinesli le slabo (Zupančič 1987: 43).

Raziskava Ele Zupančič (1987: 43) je pokazala, da so starši v večini primerov doživeli lep sprejem otroka v svoji okolici. Večina posvojiteljev svoje sorodnike, prijatelje, sodelavce in sosede že v naprej obvestijo o namenu posvojitve, zato otroka že pričakujejo. Kljub lepemu sprejemu bližnje okolice pa jih je kar nekaj navedlo negativen odnos širše okolice, slišali so pripombe, kot so: »a pankrta ste vzeli«, »ne boš ga imela rada, ker ga nisi rodila«, »boš redil tujo kri« ipd. (Zupančič 1987: 43). Tudi novejša raziskava, ki je bila opravljena v letih 2007 in 2008, je pokazala, da so bile vse reakcije sorodnikov in prijateljev pozitivne, a kljub temu je večina staršev in otrok vsaj enkrat doživela negativen odziv okolja. Otrokom se je to najpogosteje zgodilo v šoli, ko jim je kdo rekel, da njihova mamica ni njihova prava mamica.

Take stvari lahko otroke spravijo v stisko, četudi so lahko te izjave samo posledica nepoznavanja konteksta posvojitve. Negativen odziv okolja se lahko pojavi tudi kot zafrkavanje zaradi otrokove etničnosti ali drugih specifičnih lastnosti, ki jih prinese posvojitev. Starši pa se srečujejo predvsem z izjavami okolice, da oni za tujega otroka ne bi mogli skrbeti. Ta izjava pokaže, da je v Sloveniji še vedno zakoreninjeno poveličevanje biološkega starševstva. Naslednja pomembna ugotovitev te raziskave je bila, da okolica posvojiteljsko družino pretirano opazuje in ocenjuje. Od otrok se pričakuje, da se bodo lepše obnašali, starše pa okolje ocenjuje bolj kritično, saj se verjame, da je bil otrok njim »podarjen« in ni povsem njihov, kot da je v nasprotju s tem biološki otrok lastnina staršev in lahko z njim počnejo kar želijo (Klun 2009: 42).

Pri otrokovem spopadanju z odzivi okolja imajo veliko vlogo starši. Otroke naj bi že od majhnega seznanili s tem, da so posvojeni, tako da lahko otroci s tem odraščajo in svojo zgodbo delijo z vrstniki. Če se o posvojitvi v družini dovolj pogovarjajo, otroci tega ne doživljajo kot nekaj slabega, pomembno je, da otrok dobi sporočilo, da je vse dobro, da je v svoji družini sprejet in ljubljen in da ni zaradi posvojitve nič drugačen. S takim odnosom in takimi sporočili se otrok lažje odzove na neprimerne odzive okolice. (Rezar 2009: 61.)

1.7. SOCIALNO DELO NA PODROČJU POSVOJITEV

Kakor je bilo že večkrat poudarjeno, je temeljno izhodišče za strokovne delavce in delavke, ki se ukvarjajo s posvojitvami, da otroku iščejo dobre in primerne starše, ki mu bodo nudili topel in varen dom. Nikakor ne sme biti obratno, da bi staršem iskali otroka, ki bi bil po njihovi meri ali željah (Zupančič 1987: 114). Strokovne delavke pa se morajo poleg tega držati tudi Lüssijevega (po Rapoša Tajnšek) načela vsestranske koristi, ki pravi, da mora biti rešitev koristna za vse udeležence v problemu in rešitvi. To na primeru posvojitve pomeni, da je sicer najbolj pomembna korist otroka, vendar se ne sme zanemariti koristi ostalih udeležencev (roditeljev, staršev, ki so otroka posvojili, rejnikov) (Rapoša Tajnšek et al. 1998: 16).

Stroka socialnega dela na področju posvojitev vedno v svoje delo vključi vse udeležence, zato delo na področju posvojitev zajema delo z družino, ki želi posvojiti otroka, delo z žensko, ki želi dati otroka v posvojitev, in delo z otrokom, ki gre v posvojitev (Rapoša Tajnšek et al. 1999: 127). Za socialno delo na področju posvojitev pa ni dovolj samo upoštevanje Zakonov na področju posvojitev in Kataloga CSD, poleg formalnih postopkov so potrebni poglobljeni postopki kompetentnih strokovnjakov, ki so namenjeni učenju, samorefleksiji, spoznavanju in

podpori staršem, otrokom in roditeljicam. Mandat socialnega dela na tem področju je trojen: prvič se mora držati teoretskega znanja in etike stroke, drugič mora upoštevati zakonodajo, ki jo določa država, in tretjič potrebe in želje, ki jih imajo uporabniki, ves čas pa morajo ohranjati zagovorniško držo (Zaviršek 2012: 214).

1.7.1. Specifična znanja, potrebna za izboljšanje dela na področju posvojitev

Socialni delavci, ki delajo na področju posvojitev, bi se lahko opirali na postmoderno paradigmo socialnega dela, na kibernetiko drugega reda, ki lahko za izhodišče vzame katerokoli teorijo, osebni pogled in jezik opisovanja. Konstruktivistična epistemologija jim lahko služi kot okvir, ki jih ves čas opominja, da so v sistem, s katerim delajo, vpleteni tudi sami s svojo lastno zgodbo, kako skozi svoje lastno razumevanje delujejo in kako njihovo delo in stik z uporabniki spreminja njihovo razumevanje. Uporabniki k socialnim delavcem prihajajo s svojim osebnim pogledom, osebnimi teorijami, osebnim jezikom, skozi katere vzdržujejo sebe in svojo resničnost. Resničnost uporabniškega sistema ni nujno tudi naša resničnost, ker ljudje drugače interpretiramo svet in se naši pogledi lahko spreminjajo, a zaradi tega ni nič manj legitimna, preko skupnih pogovorov pa uporabniki in socialni delavci težijo k oblikovanju skupne resničnosti in s tem k dogovoru o sporazumevanju. Na raznolike uporabnike pri posvojitvi se mora znati socialni delavec odzvati s svojo osebno in strokovno raznolikostjo, le tako je lahko njegovo delo uspešno. (Šugman Bohinc 1997: 302-304.)

Socialni delavci pri svojem delu soustvarijo z uporabniškim sistemom ugoden kontekst za razvoj in stabilizacijo sprememb v smeri želenega razpleta. Strokovni delavec se odpove položaju vedočega in prevzame stališče udeleženosti, kjer ima vsak udeleženec v problemu in rešitvi svoj glas, v sodelovanju drug z drugim soustvarjajo novosti v smeri želenih sprememb in se tudi učijo prevzemati odgovornost za svoj prispevek v delovnem projektu podpore in pomoči. Vse delo se odvija v pogovoru, znotraj katerega socialni delavec uporablja različne socialnodelovne metode; skupaj opredelijo, kaj je problem in kaj želena rešitev, kdo in kaj lahko prispeva k rešitvi problema, kaj so viri moči vsakega posameznika, kaj so do sedaj že naredili, definirajo se mali koraki v smeri želene spremembe, kako bodo te korake proslavili, ko jih bodo dosegli. Pomembna naloga socialnega delavca je, da ustvarja okoliščine za stabilizacijo sprememb (Šugman Bohinc 2005: 175-177). Tekom procesa posvojitve se zgodi veliko sprememb: roditeljica da otroka v posvojitev, starši, ki otroka posvojijo, po navadi ne vedo niti par dni vnaprej, da bodo dobili otroka, otrok preide v drugo družino, drugo okolje, ki

mu ni poznano, zato bi bilo smiselno, da bi se proces podpore in pomoči nadaljeval tudi nekaj časa po zaključeni posvojitvi, odvisno od potreb in želja uporabnikov.

1.7.2. Strokovno delo z otroki v procesu posvojitve

Raziskava Rapoša Tajnšek in sodelavcev (1999) je prišla do rezultatov, da se največkrat kot metoda dela socialnih delavcev pojavljajo obiski na domu družine, ki je otroka posvojila, in se obravnava otroka v okviru družine, ki je otroka dala v posvojitev ali so ji bile odvzete roditeljske pravice. Vedno večji poudarek se daje tudi otrokovi pravici do lastne stvarnosti, k temu lahko socialni delavci pripomorejo tako, da skupaj z otrokom ustvarijo njegovo »življenjsko knjigo«, kjer so napisane in slikovno prikazane vse podrobnosti iz njegovega življenja. S to knjigo lahko otrok okoliščine svojega življenja prenese v posvojiteljsko družino in odraste hkrati kot otrok svojih roditeljev in svojih staršev. Socialni delavci lahko naredijo tu še korak naprej in otroku naredijo video posnetek, na primer kraja, kjer se je rodil, porodnišnice, v kateri je bil, sirotišnice, rejniške družine in vseh pomembnih dogodkov iz njegovega življenja (Rapoša Tajnšek et al. 1999: 127-128). Tudi v Sloveniji je sedaj mogoče dobiti prvi spominski album za otroke, ki so posvojeni, naslov ima Naših prvih 1095 korakov, avtorica je Katarina Tomšič.

Za delo z otrokom je pomembno, da se strokovni delavci zavedajo, da je tudi otrok, ob pomoči odraslih, zmožen presojanja in morajo skupaj z njim soustvarjati želene cilje. Strokovni delavci morajo skupaj z otrokom načrtovati korake prehoda iz roditeljske ali rejniške družine k staršem, ki ga bodo posvojili. Otroku je potrebno zagotoviti dovolj informacij in ga sproti obveščati o nadaljnjih korakih in z njim voditi pogovor.

Lansdown (po Rapoša Tajnšek) lepo opiše bistvo socialnega dela z otroki v procesu posvojitve: »upoštevanje pravice otroka, da se strinja s posvojitvijo, nikakor ni le formalnost. Njegova pravica je, da ga ob vsakem načrtovanem koraku upoštevamo kot resnega sogovornika in da mu zagotovimo dovolj relevantnih informacij, da si bo lahko oblikoval lastno mnenje. Prav tako mu moramo omogočiti dovolj primernih priložnosti, da bo lahko izrazil svoje mnenje in poglede na situacijo in da bo lahko razumel in proučil vse možne rešitve, ki so mu na razpolago. In na koncu je treba zares prisluhniti njegovim besedam ter s tem, kar bo povedal, ravnati resno in spoštljivo«. (Rapoša Tajnšek et al. 1999: 127.)

Socialna delavka, s katero sem imela intervju, je povedala: »Zakon nas obvezuje, da moramo za posvojitev mladoletne osebe, ki je starejša kot deset let, pridobiti njeno soglasje. Obenem v

postopkih posvojitve upoštevamo določila Konvencije o otrokovih pravicah, ki določa, da ima otrok pravico do svobodnega izražanja mnenj v vseh zadevah v zvezi z njim. Sama se drugače še nisem srečala s popolno posvojitvijo starejšega otroka na način, da bi se za otroka urejala posvojitev po odvzemu matični družini, torej da bi zamenjal tudi okolje. Pri posvojitvah, kjer so otroci starejši, gre po navadi za enostranske posvojitve ali pa za posvojitve otrok, ki so bili nameščeni v rejništvo in jih v isti rejniški družini tudi posvojijo. V takih primerih se z otrokom o posvojitvi (za kakšen postopek gre in kaj se bo zanj spremenilo) pogovori že družina, v kateri živi in ki ga želi posvojiti. Družine, rejniške ali posvojiteljske, predhodno pripravimo na odprto komunikacijo z otrokom, s katerim pa se v postopku pogovorim tudi sama, in sicer z namenom, da preverim, ali razume, kaj zanj pomeni posvojitev, o sami posvojitvi, o njegovih željah, pričakovanjih in strahovih.« (osebni pogovor s socialno delavko Gordano Čižman, 9. 1. 2013)

Delo socialne delavke z osebo, ki je bila posvojena, se nadaljuje, če oseba želi najti roditelje. Postopek iskanja osebi predstavi kot proces in ne kot enkratno dejanje. Takrat je naloga strokovne delavke predvsem, da najde roditelje in medtem ko se ti odločajo, ali bi se srečali z osebo, ki so jo dali v posvojitev, nudi tej osebi prihosocialno podporo. (Zaviršek 2012: 122.)

1.7.3. Delo s starši za korist otroka

Oseba ali osebi, ki želita posvojiti otroka, morata že ob prvem stiku s socialnim delavcem začutiti, da ju ta jemlje resno in spoštljivo, da razume njune težave in da lahko skupaj pridejo do rešitve. Socialni delavec naj zavzame držo spodbudnega, prijaznega in optimističnega sogovornika. Z zakoncema tako vzpostavi prvi stik in sklene dogovor o sodelovanju. S tem se vzpostavi temelj zaupanja med strokovnim delavcem in uporabniki, ki je pomemben za nadaljnje sodelovanje (Zupančič 1987: 119-120). V raziskavi Zaviršek (2009: 121) so socialne delavke poudarile, da na individualni ravni predvsem gradijo delovni odnos z uporabniki in se zavzemajo za razvijanje medsebojnega zaupanja in odprte komunikacije, saj tak odnos zagotavlja večjo možnost, da se bodo starši obrnili na njih, če bodo potrebovali pomoč, tudi ko bo posvojitev zaključena. Najpomembnejša sestavina strokovnega dela z osebami, ki želijo posvojiti otroka, je priprava na starševstvo in razumevanje specifičnosti družine, ki posvoji otroka, po zakonu pa morajo socialni delavci tudi preveriti, ali prijavitelji izpolnjujejo vse z zakonom predpisane pogoje (Rapoša Tajnšek et al. 2002: 12). V primeru, da strokovni delavec ugotovi, da oseba ne izpolnjuje z zakonom določenih pogojev za posvojitev, ali da meni, da tej osebi ne more zaupati otroka, je njegova naloga, da to osebi

obzirno, a odkrito pove (Zupančič 1987: 127). Primernost kandidatov socialni delavci ugotavljajo s »socialno študijo«, pri tem se ne sme zgoditi, da gre zgolj za ocenjevanje in odločanje o primernosti kandidatov, pač pa za skupno raziskovanje pogojev, možnosti, motivov in odločitev za posvojitev. Vse, kar delajo, delajo skupaj z osebami, ki želijo posvojiti otroka, in ne brez njih (Rapoša Tajnšek et al. 2002: 34).

Metode dela, ki jih socialni delavci uporabljajo pri delu z osebami, ki želijo posvojiti otroka, so individualno svetovanje, obisk na domu, zbiranje dokumentacije, socialna anamneza, ponekod pa tudi skupinske priprave. Zakon ne določa obveznih priprav za osebe, ki želijo posvojiti otroka, zato na nekaterih centrih ne izvajajo priprav, na nekaterih pa ravno to zakonsko nedorečenost izkoristijo tudi za interne priprave bodočih staršev (Zaviršek 2009:101). Nekateri centri za socialno delo osebe, ki želijo posvojiti otroka, napotijo na Društvo posvojiteljskih družin »Deteljica«, kjer izvajajo priprave na posvojitev. Vse socialne delavke, ki so sodelovale v raziskavi Postopki, organizacija in standardi na področju posvojitev (Zaviršek et al. 2009: 121), so bile mnenja, da morajo imeti bodoči starši, ki bodo posvojili otroka, možnost izraziti svoje strahove, dileme, želje, vprašanja okrog posvojitve, zagotovljen jim mora biti odprt prostor za razgovor, bodisi v individualni obliki ali skupinskih srečanjih.

Socialna delavka, ki dela na področji posvojitev je o izbiranju primernih staršev določenemu otroku povedala: »Med primernimi starši izbiramo najprimernejše. Vsi pari, ki pri nas opravijo pripravo na posvojitev, so primerni, zato o tem, kateri starši so najprimernejši za določenega otroka, odločajo res malenkosti. Izhajamo iz potreb in značilnosti otroka, kateremu iščemo starše. Nikakor pa ne gledamo na čas, kdaj so kandidati vložili vlogo ali koliko časa čakajo na otroka; nikoli ne iščemo parom otroka, temveč obratno, otroku iščemo najboljše starše. Odločamo se vedno v timu, ki je sestavljen iz vsaj treh oseb - poleg mene so člani tima psihologinja, direktor in še eden od strokovnih delavcev. Psihologinja pare pozna iz postopka oblikovanja psihološkega mnenja.« (osebni pogovor s socialno delavko Gordano Čižman, 9. 1. 2013).

1.7.3.1. Skupinsko delo

Skupinsko delo za priprave na posvojitev je predlagala že Ela Zupančič (1987), skupino naj bi vodila socialni delavec in psiholog, ki se ukvarjata s posvojitvami, teme, o katerih bi govorili, pa bi določili skupaj v skupini. Prednosti skupinskega dela vidi predvsem v tem, da bi ljudje,

ki želijo posvojiti otroka, videli, da v tej situaciji niso sami in niso edini, imajo možnost slišati razmišljanja drugih, ki so v podobni situaciji, spoznajo, da se lahko o posvojitvi pogovarjajo tudi z drugimi ljudmi. Pomemben je tudi občutek, da so vsi, ki si želijo posvojiti otroka, obravnavani enako, da tu ne veljajo poznanstva ali poklicna izobrazba, pred socialno službo so vsi obravnavani enakovredno. Skupinsko delo pa socialnim delavcem omogoča, da kandidate za posvojitev bolj poglobljeno spoznajo in se potem lažje odločijo v korist otroku. (Zupančič 1987: 121, 138.)

Raziskava Rapoša Tajnšek in sodelavcev (1999) prav tako ugotavlja, da so skupinske priprave in skupinsko delo s kandidati potrebni in koristni metodi. Pomembnost vidijo v tem, da bodoči starši lažje sprejmejo tveganja, ugotovijo, kaj točno si želijo, pričakujejo, možnost imajo izraziti svoje strahove in se z njimi spopasti, izoblikujejo želje o bodočem otroku (na primer glede vere, zdravstvenega stanja, države rojstva itd.). V skupini ljudje lažje spregovorijo o svojih težavah, stiskah, vprašanjih in jih s pomočjo skupine tudi predelajo, tako so bolje pripravljeni na sprejem otroka, saj so že predhodno razčistili pomembna vprašanja in dileme. V skupini dobijo tudi znanje na področju družine, odnosov in starševstva. Ljudje, ki obiskujejo priprave, so bolj pripravljeni sprejeti zgodovino otroka in se lažje odločajo tudi za posvojitev starejših otrok, do posvojitve so bolj odprti in se več pogovarjajo tako znotraj družine kot z okolico. Tudi ta raziskava je prišla do ugotovitve, da socialni delavci z delom v skupini bodoče starše bolje spoznajo in na podlagi tega lažje izberejo starše konkretnemu otroku. (Rapoša Tajnšek et al. 1999: 44-45.)

Socialni delavec mora razvijati kompetence za vodenje skupine, dobro mora razumeti skupinsko dinamiko, jo prepoznati, oceniti njen vpliv na člane skupine in skupino kot celoto in oceniti vpliv na prihodnje delovanje. Spodbujati in usmerjati mora razvoj skupinske dinamike, ki vodi k doseganju cilja, ki si ga je zastavila skupina. Imeti mora poglobljena znanja o človekovem razvoju in sposobnost empatičnega odzivanja, ki se v skupini podpira in neguje, ter strokovno znanje in veščine organiziranja konteksta za skupinski dialog v smeri dogovorjenih sprememb. Socialni delavec se odpove položaju moči in moč podeli uporabnikom, saj so oni eksperti iz izkušenj, njemu preostane organiziranje konteksta, ki bo uporabnikom omogočil doseči zastavljen cilj[7].

[7] Študijsko gradivo: skupinsko delo in kibernetika drugega reda http://www.fsd.uni-lj.si/dodiplomski_studij/ucni_nacrti/stari_program_%28pred_2009%29/2008060415184650/ 26.12.2012

1.7.4. Spremljanje družine po posvojitvi

Zgoraj omenjena raziskava Rapoša Tajnšek in sodelavcev (1999) poudarja tudi, da bi moralo biti skupinsko delo z družinami, ki so že posvojile otroka, temeljna metoda in princip socialnega dela na področju posvojitev. Skupinsko delo po zaključeni posvojitvi bi pripomoglo k vključevanju družine v okolje, pri izmenjavi izkušenj in pri soočenju z morebitnimi težavami. V primeru težave morajo znati socialni delavci preusmeriti pozornost s problema na rešitev (Rapoša Tajnšek et al. 1999: 44-45). Nekatere družine, ki pridejo po pomoč, za nastalo težavo krivijo posvojitev, v tem primeru obstanejo v določeni situaciji, ponavlja se jim več istega, saj tega dejstva, da so družina, ki je otroka posvojila, ne morejo spremeniti. V takih primerih je lahko socialnim delavcem v pomoč kratka v rešitev usmerjena terapija (Shazer 1985), ki ni usmerjena na patologijo in na probleme,ne gleda kot na trajna nespremenljiva dejstva, pač pa na težave gleda kot na neučinkovito interakcijo med člani ali drugimi elementi sistema. Socialni delavec uporabnikom pomaga tako, da naredi te neuspešne interakcije vidne, da jih uporabnik lahko zazna in interpretira ter začne delati na želeni rešitvi problema (Schaffer, Lindstorm 1990: 243).

Glavni namen priprav na posvojitev in spremljanja po posvojitvi je, da družina bolje spozna, razvije in izkoristi svoje potenciale za družinsko življenje in starševske vloge ter da se zna spoprijeti s situacijo, ki je specifična in jo je včasih težko obvladovati brez dodatne pomoči (Rapoša Tajnšek et al. 1999: 45). »Brez sodelovanja v skupini je strokovna pomoč posvojiteljskim družinam neučinkovita, odprtost posvojitve, realnost dveh svetov v življenju posvojenca in pristajanje družine na resničnost bodo brez izmenjave izkušenj v skupini (in ob sodelovanju starejših posvojiteljev in posvojencev) ostali le prazni teoretični koncepti« (Rapoša Tajnšek et al. 1999: 46).

2. PROBLEM

V Sloveniji so otroci že po Ustavi RS deležni posebne skrbi in varstva. Posvojitev je eden od socialnovarstvenih ukrepov za zaščito otrok, je najbolj znana oblika socialnega starševstva. Posvojitev je trajen in vseživljenjski proces, ki se ga ne da razveljaviti, ko je postopek zaključen. S posvojitvijo se oblikuje nova družina, ustvari se pravno-formalna vez, ki ni obstajala ob rojstvu. Med seboj se povežejo osebe, med katerimi prej ni bilo povezave, to so otrok, ki je bil posvojen, starši, ki so ga posvojili, in oseba, ki je otroka rodila. Strokovne delavke na centrih za socialno delo, ki so pristojne za izpeljavo postopka posvojitve, so dolžne upoštevati korist otroka, saj je posvojitev v prvi vrsti namenjena varstvu otrok.

Od staršev, ki so otroka posvojili, je odvisno, kako se bo otrok v družini počutil in kako se bo razvijal. Za vsakega otroka, posvojenega ali ne, je pomembno, da ima možnost varne navezanosti na vsaj eno osebo, ki mu je na voljo in zanj konstantno skrbi. Za otroke, ki so posvojeni, pa je še toliko bolj pomembno, da jih ta oseba ne razočara, da jim pokaže, da je pripravljena narediti vse za njihovo varnost in da jih v nobenem primeru ne bo zapustila, saj so že doživeli izgubo. Odkritost staršev glede posvojitve in njihova odprtost za pogovor o tem vpliva na razvidnost v družini in oblikovanje otrokove identitete.

Cilj raziskave je ugotoviti, kako osebe, ki so bile posvojene, doživljajo posvojitev, kakšne so njihove izkušnje in njihov pogled na posvojitve. Zanimale so me njihove osebne zgodbe in koliko vedo o svoji zgodovini pred posvojitvijo. Raziskala sem tudi, kako osebe, ki so bile posvojene, doživljajo odzive okolja na njihovo posvojitev.

V raziskavi sem raziskala:

- starost, pri kateri so bile posvojeni,
- kaj vedo o svoji zgodovini,
- v kateri starosti so izvedele, da so posvojene in ali jim to odgovarja,
- kako doživljajo svojo posvojitev,
- vpliv posvojitve na njihovo življenje,
- ali želijo spoznati biološke starše in zakaj,
- odnosi in občutki v družini v povezavi s posvojitvijo,
- odziv okolja,
- kaj bi predlagale bodočim posvojiteljem,

- ali bi posvojile otroka,
- ali bi dale svojega otroka v posvojitev,
- kaj mislijo o odprti posvojitvi.

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

Raziskava, ki sem jo izvedla, je kvalitativna, saj sem zbirala besedne opise intervjuvancev o problematiki oz. tematiki, ki sem jo raziskovala. Celotno gradivo raziskave sem pridobila z intervjuvanjem oseb neposredno na terenu, zato je moja raziskava empirična oziroma izkustvena. Raziskava je tudi poizvedovalna, saj sem želela šele odkriti osnovne značilnosti te tematike.

Opredelitev ključnih pojmov:

ČAS PRED POSVOJITVIJO

Čas pred posvojitvijo je obdobje, ki so ga preživeli otroci, ki so bili posvojeni, pred posvojitvijo. V moji raziskavi je to obdobje institucionalne oskrbe in rejništva.

INFORMACIJE O ZGODOVINI

Informacije o zgodovini označujejo vse podatke, ki jih imajo osebe o svoji preteklost, vse, kar vedo o svoji posvojitvi, o času pred posvojitvijo, o razlogu za oddajo v posvojitev, o razlogu staršev njihovo posvojitev in o poteku njihove posvojitve. Informacije o zgodovini osebe, ki je bila posvojena, dajejo vpogled v njeno življenjsko zgodbo, so osnovni pogoj za izpolnjevanje otrokove pravice do resničnosti.

ODRAŠČANJE Z RESNICO

Odraščanje z resnico pomeni, da so otroci, ki so bili posvojeni, za posvojitev izvedeli že zelo zgodaj in se točnega momenta, kdaj so jim starši povedali, da so bili posvojeni, niti ne spomnijo. Ker so za resnico o posvojitvi izvedeli že zelo zgodaj, so odraščali z zavedanjem, da so posvojeni.

RESNICA

Ko govorim o resnici, mislim na stvarna dejstva o posvojitvi.

SPREJEMANJE POSVOJITVE

Ko govorim o sprejemanju posvojitve, mislim na to, da osebe nimajo slabih občutkov glede posvojitve, da ~~v~~ sprejemajo svojo družino, da nimajo občutka, da so posvojene in se počutijo enake otrokom v vseh ostalih družinah, ki so nastale na drugačen način, na primer z rojstvom biološkega otroka.

3.2. MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Merski instrument, ki sem ga v raziskavi uporabljala, je delno standardiziran, odprt intervju. Pripravila sem si nekaj tem, o katerih sem intervjuvance spraševala, prav tako pa sem imela pripravljenih tudi nekaj okvirnih vprašanj za vsako temo, če bi bilo intervjuvancu lažje, da ga več sprašujem in mu pripovedovanje zgodbe ne bi steklo gladko. Intervjuvancem sem zastavljala vprašanja odprtega tipa, ki so spodbujala pripovedovanje njihove zgodbe, glede na povedano pa sem postavljala podvprašanja.

Vse intervjuje sem izvedla osebno. Intervjuje sem snemala z diktafonom, tako sem med intervjujem zgolj pozorno poslušala sogovornika in nisem vmes ničesar zapisovala. Pozorno sem sledila pogovoru, da sem ga lahko usmerjala v želeno smer. Pogovore sem doma poslušala in jih zapisala.

3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE

Populacija so vse mlade odrasle (od 18 do 35 let) osebe iz Slovenije, ki so bile posvojene po postopku popolne posvojitve in imajo s posvojitvijo dobro izkušnjo. V raziskavi sem uporabila priročni vzorec**,** ki predstavlja 5 intervjuvanih oseb, ki so bile posvojene, od tega smo 3 ženske in 2 moška, s štirimi intervjuvanci sem sama opravila intervjuje, moj intervju pa sem dobila tako, da me je po mojih lastnih opornih točkah in na podlagi prvih štirih intervjujev spraševala prijateljica.

3.4. ZBIRANJE PODATKOV

Za zbiranje podatkov sem želela uporabiti metodo »snežne kepe« , a se to žal ni izšlo, tako sem dobila priročni vzorec. Najprej sem vprašala vse moje prijatelje, če poznajo koga, ki je bil posvojen. Tako sem dobila podatke od štirih oseb. Trije so na začetku posredovali zgolj svoj Facebook naslov, tako da sem prvi stik z njimi vzpostavila preko Facebooka. Razložila sem jim, da bi si želela narediti z njimi intervju na temo posvojitve, ter jim poslala teme pogovora in jim zagotovila anonimnost. Eden pa mi je dal telefonsko številko, tako da sva se dogovarjala preko telefona. En intervju je bil narejen z menoj, tega je na podlagi ostalih štirih opravila prijateljica. Intervjuvanci so bili stari od 21 do 32 let. Ena intervjuvanka je bila posvojena iz Bosne, a sem jo vseeno vključila v raziskavo, saj je šlo za popolno posvojitev, v času njene posvojitve je bila Slovenija tudi del Jugoslavije. En intervjuvanec pa je bil v

rejništvu pri družini, ki ga je kasneje posvojila, tudi njega sem pri analizi podatkov upoštevala, saj je šlo za popolno posvojitev in odpoved roditeljskih pravic s strani biološke mame. Ostali trije smo bili posvojeni iz porodnišnice.

Vse štiri intervjuvance sem vprašala, če poznajo koga, ki je posvojen in bi bil pripravljen z menoj narediti intervju, vendar do drugih kontaktov nisem prišla. Za intervju sem se menila tudi še z dvema osebama, od ene sem dobila kontakt od prijateljice, druga pa se je pojavljala v javnosti v povezavi s posvojitvijo in sem imela njen Facebook naslov, a sta obe po tem, ko smo bile že dogovorjene za pogovor, ko sta pristali na intervju in bi se morale zmeniti za datum in uro, kdaj se dobimo, odpovedali.

Intervjuje sem opravljala od 27. 11. do 22. 12. 2012, ker sem se časovno prilagajala intervjuvancem. Vsi pogovori so bili opravljeni v lokalih, za tako lokacijo smo se odločili skupaj. Intervjuvancem sem dala možnost, da lahko pridejo do mene, ali jaz do njih, ali pa si izberemo neko drugo skupno mesto, kjer bi se dobili. Vsem so najbolj odgovarjala srečanja v lokalu.

Pred začetkom intervjuja sem se vsem predstavila in jim povedala par stvari o sebi, saj sem se z vsemi intervjuvanci videla prvič. Povedala sem jim, da sem tudi sama posvojena tako sem jim dala možnost, da me tudi oni meni zastavijo kakšno vprašanje. Ko smo začeli z intervjujem, sem jim povedala, da jim ni potrebno odgovoriti na vse, kar vprašam, če o kakšni temi ne želijo govoriti, lahko to povedo in jih o tem ne bom spraševala. Pogovori so trajali od 45 do 75 minut.

Ena intervjuvanka je želela videti zapis intervjuja, tako sem sklenila, da bom vsem štirim intervjuvancem poslala zapise intervjujev, da lahko preverijo, če sem dobro zakrila njihove osebne podatke in če je njihova življenjska zgodba dobro zapisana. Iz enega intervjuja sem morala naknadno izbrisati določene podatke, ker je bila intervjuvanka mnenja, da se jo lahko še vedno prepozna. Njeno željo sem upoštevala, skupaj sva izbrisane podatke nadomestili z bolj splošnimi opisi, takimi, da so odgovarjali intervjuvankini osebni zgodbi in varstvu njenih osebnih podatkov.

3.5. ANALIZA PODATKOV

Podatke sem analizirala po postopku za kvalitativno analizo. Intervjuje sem najprej večkrat poslušala in jih zapisala, nato sem jih poslala v avtorizacijo intervjuvancem (za zapis

intervjujev glej prilogo 8.1.). Iz odobrenih intervjujev s strani intervjuvancev sem izpisala relevantne izjave (glej prilogo 8.2.). Te izjave sem oštevilčila, tako sem dobila 286 relevantnih izjav. Izjave so oštevilčene tako, da številka označuje vrstni red izjave, črka za številko pa označuje, iz katerega intervjuja je izjava. Potem sem določila teme raziskovanja, te teme so bile povezane z mojimi raziskovalnimi vprašanji.

Teme:

Zgodovina
Resnica o posvojitvi
Doživljanje posvojitve
Vpliv posvojitve na življenje
Odnos do roditeljev, roditeljske družine
Družina
Odziv okolja
Predlogi bodočim posvojiteljem
Posvojitev otroka
Oddaja otroka v posvojitev
Odprta posvojitev

Relevantne izjave sem razporedila pod določene teme, glede na smisel relevantne izjave. Na primer, če je izpis relevantne izjave govoril o času pred posvojitvijo, sem to razvrstila pod temo zgodovina. Če se mi je zdelo, da določena izjava spada pod dve temi, sem jo zapisala pod obe temi. Spodaj prilagam kot primer izsek izpisa relevantnih izjav pod temo doživljanje posvojitve (za celoten izpis relevantnih izjav pod teme glej prilogo 8.3.).

3. DOŽIVLJANJE
6.a. Jaz sem to (posvojitev) zelo dobro sprejel nimam s tem problemov, iz mojega stališča.
39.a. Drugače imam pa pozitivne občutke glede posvojitve in družine.
43.a. Res nimam niti občutka, da sem posvojen.
45.a. Zame je bila posvojitev v redu izkušnja.
53.a. Se spomnim na to, da sem posvojen, samo ni nič posebnega, sem glede tega pr sebi razčistil.
54.a. Največkrat se mi to zgodi če gledam kakšen film pa je ravno, na primer povezava oče in sin ali pa kakšna podobna situacija, pol se mal zamislim pa se spomnim na to.
64.b. Nikoli mi ni to predstavljalo »o groza« posvojena sem.
69b. ...jaz pozabim, da sem posvojena.
106.b. Največkrat se spomnim na to, da sem posvojena, ob obiskih pri zdravniku, kjer me običajno povprašajo o zgodovini zdravja v družini...
107.b. Drugače nikoli, ne pomislim na posvojitev, razen če v socialnem krogu kakšna debata slučajno nanese na to.
127.c. V družini se počutim normalno, kakor da ne bi bil posvojen.
135.c. Po posvojitvi je razlika res samo priimek in nič drugega
136.c. Pri moji posvojitvi je bilo vse dobro.
206.č. Všeč mi je tudi to, da nikoli nisem dobila občutka, da ne bi spadala k mojim staršem.
207.č. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.
208.č. Nimam niti občutka, da sem posvojena
218.č. Največkrat se na to, da sem posvojena spomnim pri zdravnikih, ko me vprašajo glede dednih bolezni.
219.č. Drugače pa na splošno ne razmišljam veliko o tem, da sem posvojena.
220.č. Spomnim se pa takrat, ko nanese debata na posvojitve.
227.d. To sem sprejela, da pač tako je.
228.d. Zaradi tega (posvojitve) se tudi ne počutim nič drugače.
274.d. Moje mnenje je, da ta biološka identiteta ne pomeni nič, če si se zdaj ti vpeljal v drugo.
275.d. Jaz nebi rekla, da je ta identiteta, ki jo imam sedaj lažna. Ne živim v zlagani identiteti, to je sedaj moja identiteta, čeprav ni tista, ki bi morala biti prva.

Tabela 1: Primer izpisa izjav pod temo doživljanje posvojitev

Ko sem imela vse izjave zapisane pod določene teme, sem začela relevantne izjave, znotraj tem, odprto kodirati. To sem naredila tako, da sem vsaki izjavi pripisala bolj ali manj abstrakten pojem, ki sem se ga ob branju izjave domislila, najpogosteje je šlo za neposredno poimenovanje, sinonim, protipomenko ali asociacijo. Odprte kode sem zapisala v stolpec poleg izjav pod vsako temo posebej (priloga 8.4.).

DOŽIVLJANJE	
6.a. Jaz sem to (posvojitev) zelo dobro sprejel nimam s tem problemov, iz mojega stališča.	sprejemanje posvojitve
39.a. Drugače imam pa pozitivne občutke glede posvojitve in družine.	pozitivni občutki
43.a. Res nimam niti občutka, da sem posvojen.	neobremenjenost s posvojitvijo
45.a. Zame je bila posvojitev v redu izkušnja.	pozitivni občutki
53.a. Se spomnim na to, da sem posvojen, samo ni nič posebnega, *sem glede tega pr sebi razčistil.*	Sprejemanje posvojitve
54.a. Največkrat se mi to zgodi če gledam kakšen film pa je ravno, na primer povezava oče in sin ali pa kakšna podobna situacija, pol se mal zamislim pa se spomnim na to.	ob filmu kjer prikazuje povezanost očeta in sina
64.b. Nikoli mi ni to predstavljalo »o groza« posvojena sem.	sprejemanje posvojitve
69b. ...jaz pozabim, da sem posvojena.	neobremenjenost s posvojitvijo
106.b. Največkrat se spomnim na to, da sem posvojena, ob obiskih pri zdravniku, kjer me običajno povprašajo o zgodovini zdravja v družini...	obisk zdravnika
107.b. Drugače nikoli, ne pomislim na posvojitev, razen če v socialnem krogu kakšna debata slučajno nanese na to.	med pogovorom o posvojitvi
127.c. V družini se počutim normalno, kakor da ne bi bil posvojen.	samoumevnost posvojitve
135.c. Po posvojitvi je razlika res samo priimek in nič drugega	Samoumevnost posvojitve
136.c. Pri moji posvojitvi je bilo vse dobro.	sprejemanje posvojitve
206.č. Všeč mi je tudi to, da nikoli nisem dobila občutka, da ne bi spadala k mojim staršem.	občutek pripadnosti
207.č. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.	občutek zaželenosti
208.č. Nimam niti občutka, da sem posvojena	neobremenjenost s posvojitvijo
218.č. Največkrat se na to, da sem posvojena spomnim pri zdravnikih, ko me vprašajo glede dednih bolezni.	obisk zdravnika
219.č. Drugače pa na splošno ne razmišljam veliko o tem, da sem posvojena.	neobremenjenost s posvojitvijo
220.č. Spomnim se pa takrat, ko nanese debata na posvojitve.	med govorom o posvojitvi
227.d. To sem sprejela, da pač tako je.	sprejemanje posvojitve
228.d. Zaradi tega (posvojitve) se tudi ne počutim nič drugače.	samoumevnost posvojitve
274.d. Moje mnenje je, da ta biološka identiteta ne pomeni nič, če si se zdaj ti vpeljal v drugo.	pomen identitete
275.d. Jaz nebi rekla, da je ta identiteta, ki jo imam sedaj lažna. Ne živim v zlagani identiteti, to je sedaj moja identiteta, čeprav ni tista, ki bi morala biti prva.	druga identiteta

Tabela 2: Primer odprtega kodiranja znotraj teme doživljanje posvojitve

Potem sem naredila začetno tematsko analizo. To sem naredila tako, da sem vse kode, ki so se ponavljale pri odprtem kodiranju, združila skupaj in, če se je dalo, sem jim pripisala nadpomenko. Še vedno sem obdržala enake teme, kot sem jih določila na začetku analize. Ta postopek mi je omogočil, da sem bolj jasno videla, kaj točno osebe mislijo in vedo o določeni temi, kaj doživljajo in kaj si želijo (glej prilogo 8.5.).

DOŽIVLJANJE POSVOJITVE

Občutki, ki jih doživljajo:

Sprejemanje posvojitve

6.a. Jaz sem to (posvojitev) zelo dobro sprejel nimam s tem problemov, iz mojega stališča.

64.b. Nikoli mi ni to predstavljalo »o groza« posvojena sem.

227.d. To sem sprejela, da pač tako je.

53.a. Se spomnim na to, da sem posvojen, samo ni nič posebnega, sem glede tega pr sebi razčistil.

136.c. Pri moji posvojitvi je bilo vse dobro.

Pozitivni občutki

39.a. Drugače imam pa pozitivne občutke glede posvojitve in družine.

45.a. Zame je bila posvojitev v redu izkušnja.

Neobremenjenost s posvojitvijo

43.a. Res nimam niti občutka, da sem posvojen.

69.b. ...jaz pozabim, da sem posvojena.

208.č. Nimam niti občutka, da sem posvojena

219.č. Drugače pa na splošno ne razmišljam veliko o tem, da sem posvojena.

Samoumevnost posvojitve

127.c. V družini se počutim normalno, kakor da ne bi bil posvojen.

135.c. Po posvojitvi je razlika res samo priimek in nič drugega

228. d. Zaradi tega (posvojitve) se tudi ne počutim nič drugače.

Občutek pripadnosti

206.č. Všeč mi je tudi to, da nikoli nisem dobila občutka, da ne bi spada k mojim staršem.

Občutek zaželenosti

207.č. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.

Situacije ob katerih se spomnijo na posvojitev:

Ob filmu kjer prikazuje povezanost očeta in sina

54.a. Največkrat se mi to zgodi če gledam kakšen film pa je ravno, na primer povezava oče in sin ali pa kakšna podobna situacija, pol se mal zamislim pa se spomnim na to.

Obisk zdravnika

106.b. Največkrat se spomnim na to, da sem posvojena, ob obiskih pri zdravniku, kjer me običajno povprašajo o zgodovini zdravja v družini...

118.č. Največkrat se na to, da sem posvojena spomnim pri zdravnikih, ko me vprašajo glede dednih bolezni.

Med pogovorom o posvojitvi

107.b. Drugače nikoli, ne pomislim na posvojitev, razen če v socialnem krogu kakšna debata slučajno nanese na to.

220.č. Spomnim se pa takrat, ko nanese debata na posvojitve.

Identitete:

Pomen identitete

274.d. Moje mnenje je, da ta biološka identiteta ne pomeni nič, če si se zdaj ti vpeljal v drugo.

Druga identiteta

275.d. Jaz nebi rekla, da je ta identiteta, ki jo imam sedaj lažna. Ne živim v zlagani identiteti, to je sedaj moja identiteta, čeprav ni tista, ki bi morala biti prva.

Tabela 3: Primer začetne tematske analize znotraj teme doživljanje posvojitve

Po tem sem se vrnila nazaj k odprtem kodiranju in izjave kodirala še osno, tako da sem jim pripisala dejanski pomen tako, da so kode izražale bistvo vsake izjave. Z osnim kodiranjem je veliko izjav dobilo enako kodo (priloga 8.6.).

DOŽIVLJANJE	
6.a. Jaz sem to (posvojitev) zelo dobro sprejel nimam s tem problemov, iz mojega stališča.	sprejemanje posvojitve
39.a. Drugače imam pa pozitivne občutke glede posvojitve in družine.	Sprejemanje posvojitve
43.a. Res nimam niti občutka, da sem posvojen.	Sprejemanje posvojitve
45.a. Zame je bila posvojitev v redu izkušnja.	Sprejemanje posvojitve
53.a. Se spomnim na to, da sem posvojen, samo ni nič posebnega	Spomin na posvojitev
54.a. Največkrat se mi to zgodi če gledam kakšen film pa je ravno, na primer povezava oče in sin ali pa kakšna podobna situacija, pol se mal zamislim pa se spomnim na to.	Spomin na posvojitev
64.b. Nikoli mi ni to predstavljalo »o groza« posvojena sem.	sprejemanje posvojitve
69.b. ...jaz pozabim, da sem posvojena.	Sprejemanje posvojitve
106.b. Največkrat se spomnim na to, da sem posvojena, ob obiskih pri zdravniku, kjer me običajno povprašajo o zgodovini zdravja v družini...	Spomin na posvojitev
107.b. Drugače nikoli, ne pomislim na posvojitev, razen če v socialnem krogu kakšna debata slučajno nanese na to.	Spomin na posvojitev
127.c. V družini se počutim normalno, kakor da ne bi bil posvojen.	Sprejemanje posvojitve
135.c. Po posvojitvi je razlika res samo priimek in nič drugega	Sprejemanje posvojitve
136.c. Pri moji posvojitvi je bilo vse dobro.	sprejemanje posvojitve
206.č. Všeč mi je tudi to, da nikoli nisem dobila občutka, da ne bi spada k mojim staršem.	dejavnik za sprejemanje
207.č. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.	dejavnik za sprejemanje
208.č. Nimam niti občutka, da sem posvojena	Sprejemanje posvojitve
218.č. Največkrat se na to, da sem posvojena spomnim pri zdravnikih, ko me vprašajo glede dednih bolezni.	Spomin na posvojitev
219.č. Drugače pa na splošno ne razmišljam veliko o tem, da sem posvojena.	Sprejemanje posvojitve
220.č. Spomnim se pa takrat, ko nanese debata na posvojitve.	Spomin na posvojitev
227.d. To sem sprejela, da pač tako je.	sprejemanje posvojitve
228.d. Zaradi tega (posvojitve) se tudi ne počutim nič drugače.	Sprejemanje posvojitve
274.d. Moje mnenje je,da ta biološka identiteta ne pomeni nič, če si se zdaj ti vpeljal v drugo.	dejavnik za sprejemanje
275.d. Jaz nebi rekla, da je ta identiteta, ki jo imam sedaj lažna. Ne živim v zlagani identiteti, to je sedaj moja identiteta, čeprav ni tista, ki bi morala biti prva.	Dejavnik za sprejemanje

Tabela 4: Primer osnega kodiranja znotraj teme doživljanje posvojitve

Po osnem kodiranju sem izjave z enako ali sorodno kodo združila pod določeno kodo, tako da sem dobila na vrhu napisano kodo in spodaj izjave, ki izražajo pomen te kode. Dobila sem 64 kod (glej prilogo 8.7.). Te kode sem potem kategorizirala in dobila 25 kategorij s podkategorijami (priloga 8.8.).

15. DEJAVNIKI ZA SPREJEMANJE POSVOJITVE
66.b. Rastla sem s tem, da sem posvojena in da nisem zaradi tega nič drugačna.
158.č. Ker sem izvedela tako zgodaj se zaradi tega nikoli nisem počutila nič drugače od drugih otrok.
206.č. Všeč mi je tudi to, da nikoli nisem dobila občutka, da ne bi spada k mojim staršem.
207.č. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.
274.d. Moje mnenje je,da ta biološka identiteta ne pomeni nič, če si se zdaj ti vpeljal v drugo.
275.d. Jaz nebi rekla, da je ta identiteta, ki jo imam sedaj lažna. Ne živim v zlagani identiteti, to je sedaj moja identiteta, čeprav ni tista, ki bi morala biti prva.

16. SPREJEMANJE POSVOJITVE
6.a. Jaz sem to (posvojitev) zelo dobro sprejel nimam s tem problemov, iz mojega stališča.
39a. Drugače imam pa pozitivne občutke glede posvojitve in družine.
43.a. Res nimam niti občutka, da sem posvojen.
45.a. Zame je bila posvojitev v redu izkušnja.
64.b. Nikoli mi ni to predstavljalo »o groza« posvojena sem.
69.b. ...jaz pozabim, da sem posvojena.
127.c. V družini se počutim normalno, kakor da ne bi bil posvojen.
135.c. Po posvojitvi je razlika res samo priimek in nič drugega
136.c. Pri moji posvojitvi je bilo vse dobro.
208.č. Nimam niti občutka, da sem posvojena
219.č. Drugače pa na splošno ne razmišljam veliko o tem, da sem posvojena.
227.d. To sem sprejela, da pač tako je.
228.d. Zaradi tega (posvojitve) se tudi ne počutim nič drugače.

17. SPOMIN NA POSVOJITEV
53a. Se spomnim na to, da sem posvojen, samo ni nič posebnega
54.a. Največkrat se mi to zgodi če gledam kakšen film pa je ravno, na primer povezava oče in sin ali pa kakšna podobna situacija, pol se mal zamislim pa se spomnim na to.
106.b. Največkrat se spomnim na to, da sem posvojena, ob obiskih pri zdravniku, kjer me običajno povprašajo o zgodovini zdravja v družini...
107.b. Drugače nikoli, ne pomislim na posvojitev, razen če v socialnem krogu kakšna debata slučajno nanese na to.
218.č. Največkrat se na to, da sem posvojena spomnim pri zdravnikih, ko me vprašajo glede dednih bolezni.
220.č. Spomnim se pa takrat, ko nanese debata na posvojitve.

Tabela 5: Primer kod in izpisa izjav, ki izražajo enako kodo

1. SPREJEMANJE POSVOJITVE
- Sprejemanje posvojitve
- Dejavniki za sprejemanje
2. SPOMIN NA POSVOJITEV

Tabela 6: Primer kategorij

Na koncu sem raziskovala odnose med kategorijami in odnose, ki sem jih lahko razlikovala oz. interpretirala, grafično prikazala (priloga 8.9.).

4. REZULTATI IN RAZPRAVA

4.1.POSKUSNA TEORIJA

4.1.1. Informacije o zgodovini

Informacije, ki jih imajo osebe, ki so bile posvojene, o svoji zgodovini, so različne. Osebe so bile posvojene pri različnih starostih. Vsi intervjuvanci vedo, pri kateri starosti so bili posvojeni. Trije so bili posvojeni iz porodnišnice, Jaka je bil posvojen pri dveh letih in je bil pred tem v institucionalni oskrbi, Peter pa je bil od sedmega leta naprej pri rejnikih, ki sta ga malo pred osemnajstim letom posvojila. Peter in Jaka sta povedala, da ne vesta ničesar o času pred posvojitvijo.

Podatki, ki jih imajo intervjuvane osebe o roditeljici, so zelo skopi. Vseh pet je vedelo za državo, iz katere prihajajo, nekateri so vedeli tudi to, iz katerega kraja je bila ženska, ki jih je rodila. Vedo, v kateri porodnišnici so bili rojeni. Starost roditeljice je pri dveh še neznanka, Jaka je povedal: »*Za biološke starše oziroma mamo pa ne vem, niti ali je bila mlada ali je bila stara«.* Ostali trije vedo za starost roditeljice. Peter je še vedno v stiku z biološko mamo, zato ima o njej vse podatke, Ema, Natalija in Nuša vedo, da je bila roditeljica zelo mlada in jih je zato dala v posvojitev. V določenih primerih je lahko starost roditeljice za osebe, ki so bile posvojene, pomemben podatek, saj je hkrati to tudi razlog za oddajo v posvojitev: *»O biološki mami pa vem to, da je bila zelo mlada in me je zato dala v posvojitev.«* Peter, ki je bil pred posvojitvijo v rejništvu, tudi pozna razlog za oddajo v rejništvo. Pri njem je bilo prisotno nasilje maminega partnerja in kasneje duševna bolezen mame.

Za osebe, ki so bile posvojene, je pomembno tudi to, da vedo, zakaj so jih starši posvojili in da vedo za okoliščine svoje posvojitve. Razlog za posvojitev je bila neplodnost pri štirih starših, Jaka pa svojih staršev nikoli ni vprašal po razlogu za posvojitev, sami pa mu tudi niso povedali. O postopku posvojitve vedo, koliko časa so starši čakali na posvojitev: »*Takoj po tem, ko sta izvedela, da ne morata imeti otrok, sta se vpletla v to, da bo treba neki naredit in sta potem čez sedem let dobila mene.«* Dve vesta tudi, da so poznanstva in zveze pripomogli k hitrejši posvojitvi: *»Na srečo smo imeli takrat določene veze na Centru za socialno delo Vič in se je po posredovanju te osebe postopek za posvojitev začel premikati.«*

4.1.2. Resnica o posvojitvi

Vsi intervjuvanci so poudarili, da je najbolj pomembno, da so resnico o posvojitvi izvedeli dovolj zgodaj. Najboljše je, da otrok resnico izve tako zgodaj, da se ne spomni točno, kdaj so mu starši povedali, da je posvojen in s tem dejstvom odrašča. Natalija je povedala: *»Že kot dojenčici mi je (mami) začela to razlagati in zato sploh nimam v glavi tistega momenta, ko mi je prvič povedala. To, da sem posvojena, vem od zmeri.«* Dve intervjuvanki sta povedali, da se zaradi tega, ker sta izvedeli dovolj zgodaj za posvojitev, ne počutita nič drugačni od ostalih družin: *»Ker sem izvedela tako zgodaj, se zaradi tega nikoli nisem počutila nič drugače od drugih otrok.«*

Štirim intervjuvancem, ki so bili posvojeni kot dojenčki, so resnico o posvojitvi povedali starši *(»Meni je mami, mislim zdajšnja starša, govorila, da sem posvojen, od majhnega.«*). Peter pa se je imel možnost za odločitev o posvojitvi izreči sam, saj je bil star sedemnajst let, ko sta ga rejnika posvojila: *»Jaz sem mogel to podpisat, da se strinjam s posvojitvijo.«*

Vsi štirje intervjuvanci, ki so bili posvojeni od zgodnjih let in ki za resnico vedo od začetka svojega življenja, so razmišljali o tem, kakšna čustva bi doživljali, če bi jim starši zamolčali, da so posvojeni. Povedali so, da bi imeli neprijetne občutke: *»Me kar zmrazi, če pomislim, da še sedaj ne bi vedela (da je posvojena)…«,* med temi neprijetnimi občutki bi bil tudi občutek laži (*»Če bi mi povedali kasneje, bi imela občutek, da so mi to skrivali.«),* občutek prevare (*»Po mojem, če bi mi povedali kasneje, bi bile kakšne filmske scene, v stilu, zakaj so mi zamolčali.«)* in občutek odtujenosti (*»Če pa bi za posvojitev zvedela kasneje, bi imela pa občutek: aja, nisem vajina, čeprav sem mislila, da sem. Poudarjeno bi bilo to, da nisem njuna.«*). V primeru prikrivanja resnice bi prišlo tudi do krhanja odnosov v družini: *»Potem podvomiš v ta človeški odnos.«*

4.1.3. Doživljanje posvojitve

Vsi občutki, ki jih intervjuvanci doživljajo v povezavi s posvojitvijo, so pozitivni. Nuša je povedala: *»Drugače imam pa pozitivne občutke glede posvojitve in družine.«* Izpostavljena sta bila občutek pripadnosti *(»Všeč mi je tudi to, da nikoli nisem dobila občutka, da ne bi spadala k mojim staršem.«*) in občutek zaželenosti (*»Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna, to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.«*). Vseh pet intervjuvancev je povedalo, da nimajo niti občutka, da so posvojeni, s posvojitvijo se ne obremenjujejo, to, da so posvojeni, je postalo del njihove resničnosti, ki jo sprejemajo kot samoumevno *(»… jaz pozabim, da sem*

posvojena.«). Natalija je svoje doživljanje in sprejemanje posvojitve opisala skozi svojo identiteto, zaveda se, da ta identiteta, ki jo ima, ni prva identiteta, ki naj bi jo imela, a za to ni nič manj resnična, to je sedaj njena prava identiteta (»*Jaz ne bi rekla, da je ta identiteta, ki jo imam, sedaj lažna. Ne živim v zlagani identiteti, to je sedaj moja identiteta, čeprav ni tista, ki bi morala biti prva.*«).

Obstajajo določene situacije, ki osebe, ki so bile posvojene, spomnijo na posvojitev. Ena takih situacij je obisk zdravnika, na to, da so posvojeni, jih spomni vprašanje o boleznih družine in dednih boleznih (»*Največkrat se spomnim na to, da sem posvojena, ob obiskih pri zdravniku, kjer me običajno povprašajo o zgodovini zdravja v družini ...«*). Na to, da so posvojeni, jih spomni tudi pogovor v družbi, kadar se dotakne teme posvojitve (»*Spomnim se pa takrat, ko nanese debata na posvojitve.«).* Jaka s svojim očetom nima takega odnosa kot bi si želel, z njim nima dovolj stika, saj oče dela v tujini. Povedal je, da se na posvojitev spomni takrat, kadar gleda film, ki prikazuje povezanost med očetom in sinom: »*Največkrat se mi to zgodi, če gledam kakšen film, pa je ravno, na primer, povezava oče in sin ali pa kakšna podobna situacija, pol se mal zamislim pa se spomnim na to.«*

4.1.4. Vpliv posvojitve na življenje

Vpliv posvojitve je pri mojem vzorcu oseb pozitiven ali pa posvojitvi ne pripisujejo vpliva na njihovo življenje. Primeri pozitivnega vpliva so končana fakulteta, več spodbude s strani družine in ljubeča starša.

4.1.5. Odnos do roditeljev ali roditeljske družine

Slika 1: Odločitev o iskanju roditeljev

Odločitev o iskanju roditeljev se pri intervjuvancih razlikuje. Pri dveh intervjuvancih je bila izražena želja po iskanju roditeljev, ena od teh je roditeljico že poizkušala poiskati, a je iskanje kasneje opustila, dve nimata namena iskati roditeljev, en pa roditeljico že pozna.

Jaki iskanje roditeljice pomeni določeno poglavje v življenju, ki ga bo s srečanjem z roditeljico zaključil. Svojo željo po iskanju je opisal takole: »*Spoznat biološke starše je pri meni eno tako vprašanje, ki se ti ves čas pojavlja v glavi in bi ga rad dal čez. Samo tisto, da zvem kdo je, da vidim ali imam še kakšnega brata ali sestro, ali polbrata, polsestro. Vseeno mi je, koliko veliko izvem, važno je, da nekaj izvem in da se končno neham to spraševat. To je po mojem vprašanje, ki se ti začne pojavljat, ko se začneš zavedat. […] Jaz sem si srečanje predstavljal kot nek list papirja, kjer mam napisana vprašanja, na katere dobim odgovore, dejstva in potem bom lahko ta list obrnil.*«

Na željo po iskanju roditeljev vplivata dva dejavnika: iskani podatki in fantazije o roditeljih. Osebe, ki so bile posvojene, je najpogosteje zanimalo, ali imajo brate ali sestre. Tudi tisti dve, ki sta povedali, da roditeljev ne mislita iskati, sta izrazili zanimanje za brate in sestre. Vsi intervjuvanci se zavedajo, da je iskanje bratov in sester povezano z iskanjem roditeljev. Velikokrat pa so v intervjujih poudarili, da imajo željo spoznati brate in sestre zato, ker so sedaj edinci (»*Me je pa zmeraj zanimalo, če imam brate ali sestre, ker jih pač sedaj nimam.*«)

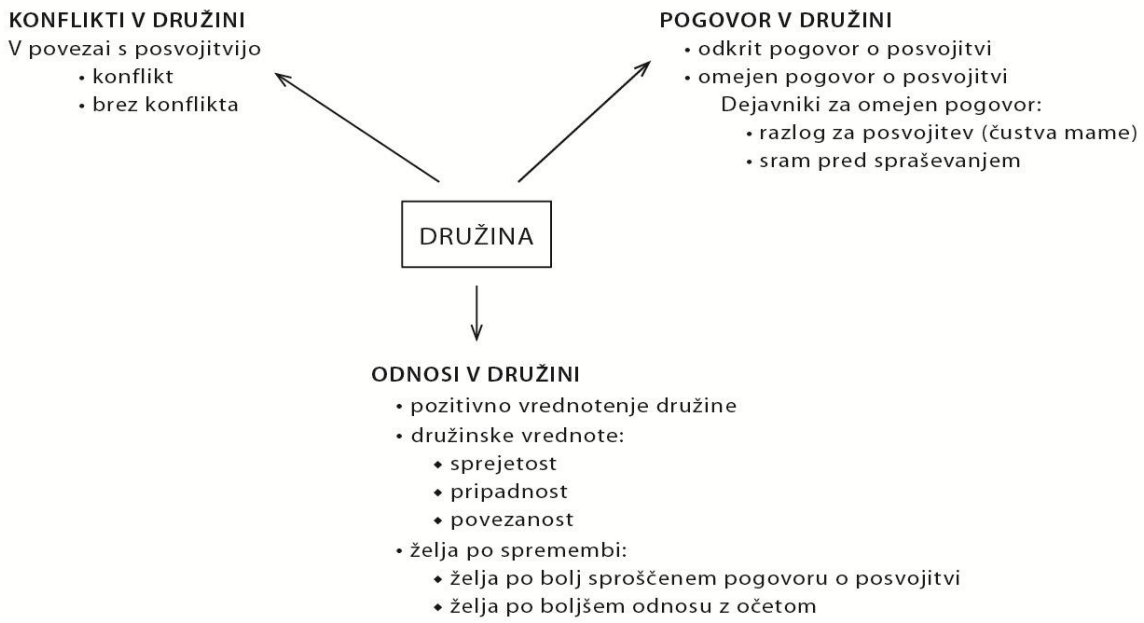
Edino Jaka ima brata in dve sestri, a tudi njega zanima, če ima še kakšnega brata ali sestro. Intervjuvanci so izrazili zanimanje tudi za dedne bolezni, saj se pri nekaterih pojavljajo bolezni, ki bi lahko bile dednega značaja. Ema je opisala dve situaciji: »*Zobozdravnik me je vprašal, ali jih ne umivam ali imam dedno tako slabe in glede na to, da jih umivam, imam očitno dedno bolj slabe. Druga stvar pa so krčne žile, ki so prav tako lahko dedne, lahko pa so posledica tega, ker veliko stojim, saj delam v lokalu. No, to še nisem ugotovila.*«

Fantazije o odnosu z biološko družino in o sprejemu v njo, je izrazil samo Jaka, te fantazije je imel, ko je bil mlajši, a vplivajo na njegovo željo po spoznanju roditeljev.

Na odločitev oseb, ki so bile posvojene, da roditeljev za enkrat ne mislijo iskati, vplivajo določeni dejavniki. Prvi dejavnik je razmišljanje o posledicah iskanja, kar trije so razmišljali, kakšen vpliv bi lahko imelo iskanje na roditeljico, kako bi bilo videti, če bi se po toliko letih prikazali na pragu roditeljice, do kakšnih občutkov bi to pripeljalo (»*Seveda te nikoli prej ni videla in potem se ti kar na enkrat prikažeš … to je problem … lahko ji podreš cel svet*.«). Pri razmišljanju o posledicah se je pojavil tudi strah pred pretiranim vsiljevanjem roditeljice v življenje osebe, ki je bila posvojena. Nuša je povedala: *»Ali pa kaj, če je malo zmešana in se bo želela infiltrirat v moje življenje.«* Izražen je bil tudi strah pred tem, da bi se oseba, ki je bila posvojena, preveč navezala na svojo roditeljico: »*Jaz se mogoče pri spoznavanju biološke mame bojim tudi sebe, če bi bila prijazna pa bi se zelo zaštekale*.« Naslednji trije dejavniki, ki zavirajo željo po iskanju roditeljev, so povezani s starši. En dejavnik je hvaležnost do staršev: »*To (da ne gre iskat roditeljev) mogoče, zaradi hvaležnosti do njiju, pač ne rabim poznat bioloških staršev, ker imam njiju*.«. Drugi dejavnik je občutek, da bodo osebe, ki so bile posvojene, z iskanjem razočarale svoje starše: »*Vem, da je ena od preprek, da ne grem iskat roditeljice tudi ta, da imam občutek, da bom s tem, ko bom iskala roditeljico, dala staršem občutek, da niso dovolj dobri zame.«* in tretji dejavnik je neodzivnost staršev, to se zgodi takrat, ko starši ne reagirajo na željo otroka po iskanju roditeljev, ko otroka ne podprejo in ko tudi ne povedo glasno, da so proti iskanju (*»Starša tudi nikoli nista rekla, da jima ni všeč, če jo poiščem, ampak nikoli tudi nista vprašala, če jo želim iskati.«)*. Zadnji, peti, dejavnik, ki vpliva na odločitev oseb, ki so posvojene, da roditeljev ne bodo iskale, je vpliv vojne. Natalija je posvojena iz Bosne in se je tja vrnila tudi po vojni, vsi povojni prizori so jo spodbudili k razmišljanju o iskanju roditeljice in jo pripeljali do sklepa, da iskanje nima smisla (»*Grozno je, ko vidiš tisto vojno območje, porodnišnica, v kateri sem se rodila, je bila porušena. Potem sem začela razmišljati, da je to iskanje brez veze.«*).

Peter svojo roditeljico pozna, z njo vzdržuje redne stike, slišita se nekajkrat na mesec in vidita nekajkrat na leto, taki stiki mu odgovarjajo.

4.1.6. Družina

Slika 2: Družina

Pogovor o posvojitvi se znotraj vsake družine razlikuje, ločimo pa ga lahko na omejen pogovor in na odkriti pogovor. Do odgovora, kakšen je pogovor o posvojitvi znotraj družine, sem prišla tako, da sem intervjuvance vprašala, koliko se pogovarjajo o posvojitvi s svojimi starši in ali jih lahko vprašajo vse, kar želijo, zanimalo me je, ali obstajajo kakšne teme, o katerih se ne morejo pogovarjati.

Ugotovila sem, da je pogovor o posvojitvi znotraj družine precej kompleksna tema. Jaka mi je povedal, da se lahko z mamo pogovarja o vsem, da so imeli, ko je bil mlajši, z družino poglobljen pogovor o posvojitvi. Svojih staršev pa ni želel spraševati, zakaj so ga posvojili, ker ima občutek, da je mami ob tej temi pogovora neprijetno. Jaka je povedal: »*S starši smo se ene šest, sedem let nazaj pogovarjali o posvojitvi, od začetka do konca, da smo vse razčistili. Takrat sem imel zelo mešane občutke in čustva in sem se hotel o tem pogovarjat, da sem dal to čez. Če ne, te to mori ves čas.« »A veš, ta pogovor v družini se enkrat razčisti,*

potem pa niti nisem hotel več spraševat, ker sem čutil, da mami ni hotela tega več odpirat, ker je tudi njej bed glede tega.«

Nuša je povedala, da se z mamo ne more odprto pogovarjati o posvojitvi, ne more jo vprašati, kar želi, lahko pa o tem več govori z očetom. Izrazila je željo, da bi se lahko sproščeno pogovarjala in spraševala o posvojitvi s svojo družino (»*Do neke mere lahko sprašujem o posvojitvi. Z mami se o posvojitvi manj pogovarjam, ker imam občutek, da ji je neprijetno, zaradi preteklosti. Z očijem pa lahko več govorim o tem. Želim si, da bi lahko sproščeno vprašala svoje starše stvari, ki me zanimajo, vendar razumem, da v času vseh težav s posvojitvijo, zanju to ni bil ravno prijeten proces in to spoštujem.«*).

Tudi pri Emi je znotraj družine pogovor omejen, o posvojitvi se ne pogovarjajo pogosto. Sama je povedala, da ne ve točno, zakaj je prišlo do tega, da se niso dosti pogovarjali o posvojitvi. Spraševala se je, če je morda sama premalo spraševala, saj ima še sedaj včasih občutek sramu, če želi vprašati kaj v zvezi s posvojitvijo (»*V bistvu, če pomislim, se do sedaj, ko prebiram razne knjige in me določene stvari zanimajo, sploh ne spomnim, da bi se kaj veliko pogovarjali o posvojitvah.« »Še sedaj mi je kdaj kar nerodno kaj vprašati, ne vem, zakaj imam tak občutek.*«).

Pri Petru in Nataliji pa je bil pogovor o posvojitvi odkrit. Peter se je s svojo družino o posvojitvi dosti pogovarjal že pred posvojitvijo, saj so se za posvojitev dogovorili skupaj, tudi sedaj, po posvojitvi, se lahko z družino pogovarja o vsem (»*O posvojitvi smo se, tudi pred samo posvojitvijo, veliko pogovarjali.*«). Pri Nataliji se v družini niso veliko pogovarjali o posvojitvah na splošno, so pa dostikrat obujali lepe spomine, kako je bilo, ko so posvojili njo (*»… več smo se pogovarjali o teh naših lepih spominih, nismo se pa toliko pogovarjali na splošno o posvojitvah«, »Pogovarjali smo se o tem, kako sta me pripeljala iz Sarajeva«)*. Natalija ne čuti nobenih preprek, da ne bi mogla v družini vprašati, kar jo zanima v povezavi s posvojitvijo.

Intervjuvanci so na splošno odnose v družini ocenili kot dobre, razumevajoče, povedali so, da so zadovoljni s svojo družino (»*se v družini razumemo in je vse v redu, lahko sem samo hvaležen*«), bolj podrobno pa so jih opisali preko družinskih vrednot, ki njim osebno pomenijo veliko. Te vrednote so sprejetost (»*V svoji družini se počutim sprejeto, nikoli nisem imela občutka, da ne bi spadala v to družino.*«), pripadnost (»*Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna, to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja*.«), povezanost (»*Ampak nikoli*

pa nisem imela občutka, da bi imeli hladne odnose, radi se imamo.«). Jaka je pri odnosih z družino povedal še, da z očetom nima takega odnosa, kot bi si želel, ker je oče veliko odsoten.

Pri dveh intervjuvancih je vsaj enkrat v življenju prišlo do konflikta zaradi posvojitve, pri treh intervjuvancih pa do konflikta nikoli ni prišlo. Razlog za konflikt je bil v enem primeru čas pubertete in izbruh jeze (»*Edini konflikt je bil, da je meni zamorilo, k smo se skregal z mami pa z očijem, ampak res grdo skregal, ko sem bil mlajši in sem rekel, da bi bilo boljše, če bi bil s svojimi pravimi starši. Sam to je bilo v trenutku jeze, v izbruhu, tega drugače nisem resno mislil.*«), drugi razlog pa je bila etnična občutljivost (»*No, naš oči je pa čisti Slovenec in je doma dostikrat rekel: »ma tisti bosanci«, no in na tem mestu sem jaz vedno rekla, da kaj on misli, da sem jaz tudi Bosanka. Vedno sem mu rekla, kaj bo zdaj govoril, ali mu nisem kul. Saj vem, kaj je bilo s tem mišljeno, pri njemu je oznaka »bosanc« vedno pomenila samo delavce iz gradbišča. Ampak vseeno je to včasih sprožilo kakšen prepir.*«).

4.1.7. Odziv okolice

Komu osebe, ki so posvojene, povedo za posvojitev, po večini izberejo same. Omenjena je bila samo ena situacija, ko intervjuvanka ni povedala sama, ampak se je v osnovni šoli, kamor je prišla, že vedelo za njeno posvojitev. Pri tem, komu se odločijo osebe, ki so bile posvojene, zaupati ta podatek, je prisotna določena selektivnost (»*O posvojitvah govorim s tistim*i, *s katerimi nanese tema na to, tega ne grem govorit vsakemu*.«), nekateri zaupajo ožjemu krogu ljudi *(»Potem, v osnovni šoli, pa se spomnim, da sem povedala samo dvema sošolkama.«),* drugi pa širšemu (»*Vsi moji bližnji prijatelji vedo, da sem posvojen*«). Svojo izkušnjo posvojitve, osebe, ki so bile posvojene, največkrat zaupajo svojem prijateljem. Ema je to, da je posvojena, dolgo zadrževala sama zase in tega ni zaupala okolici (»*Jaz zelo dolgo časa o posvojitvi nisem govorila nikomur.«)*, sčasoma pa je o tem začela govoriti svojim prijateljem in zdravnikom.

Odziv okolice na posvojitev je lahko pozitiven ali pa negativen. Štirje intervjuvanci so doživeli samo pozitiven odziv okolice, ena pa je doživela tudi negativnega. Pri negativnem odzivu je šlo za stigmatizacijo s strani sošolcev (»*Izključno v obdobju osnovne šole sem bila v blažji obliki stigmatizirana s strani sošolcev, kar je pustilo določen pečat.*«) in poskus žaljenja (»*Spomnim se samo, da so mi nekajkrat rekli posvojenka. Meni se to ni zdela žalitev, ker pač to je res.*«). Ista oseba je doživela tudi, da je oseba, ki ji je povedala, da je posvojena, do nje izrazila usmiljenje, tudi to ni primeren odziv na informacijo o posvojitvi. Nuša je o tem

povedala: »*Enkrat mi je ena oseba rekla boga in sem si mislila samo tisto, what?*« Pozitivno sprejemanje okolice so opisali kot dober odziv na informacijo o posvojitvi (»*Okolica se je vedno dobro odzvala*.«). Poudarjeno je bilo tudi zanimanje okolice za posvojitev, osebe, ki so jim zaupali, da so posvojeni, so želele izvedeti še več informacij glede posvojitve (»*Vsak, ki sem mu povedal, je kar vlekel ven iz mene*.«). Nekateri so osebam, ki so bile posvojene, podelili svoje mnenje glede posvojitve in dali kakšen nasvet (»… *in potem ti dajejo nasvete*«), izraženo je bilo tudi zanimanje za roditelje, zanimalo jih je predvsem, če poznajo svojo roditeljico in če ne, če jo želijo iskat. Okolica v določenih primerih izrazi tudi svoje mnenje glede podobnosti osebe, ki je bila posvojena, z njeno družino in glede individualnih karakteristik (»*Drugače mi pa ljudje dostikrat rečejo, da se mi po temperamentu vidi, da nisem od tukaj*.«).

4.1.8. Predlogi bodočim posvojiteljem

Osebe, ki so bile posvojene, so dale na podlagi lastne izkušnje predloge bodočim posvojiteljem. Ti predlogi so:

- Resnico o posvojitvi morajo povedati dovolj zgodaj in otrokovim letom primerno.
- Omogočiti morajo odprt prostor za pogovor o posvojitvi.
- Otroci, ki so bili posvojeni, se morajo v družini počutiti enako, kot če ne bi bili posvojeni, ne sme biti razlik.
- Otrok, ki je posvojen, mora imeti občutek, da spada v to družino, v kateri je.
- Pomemben je pristen in ljubeč odnos.
- Za starše je priporočljivo, da se udeležijo priprav na posvojitev.

4.1.9. Posvojitev otroka

Vsi intervjuvanci bi posvojili otroka, če bi se jim zgodilo, da ne bi mogli imeti otrok (»*Ja, če bi si želela otroka in ga ne bi mogla imet sama, potem bi ga posvojila*.«). Ena intervjuvanka je razmišljala še naprej, pravi, da bi posvojila starejšega otroka, ker ti težje dobijo starše. Druga intervjuvanka pa je povedala, da je bila posvojitev dolgo časa njen plan.

4.1.10. Oddaja otroka v posvojitev

Pri oddaji otroka je bilo večinsko mnenje, da svojega otroka ne bi dali v posvojitev, ženske bi po večini delale splav, moški pa so mnenja, da otroka ne bi dali v posvojitev. Samo ena intervjuvanka je razmišljala o tem, kakšni bi morali biti razlogi, da bi se odločila dati otroka v posvojitev, ker splava ne bi delala. Jaka je pri tem vprašanju izhajal iz lastne izkušnje, saj je povedal: »*Vem pa, da nikoli ne bi dal otroka v posvojitev, ne glede na situacijo. Tudi če bi bil star 18 let. Zdi se mi, da potem temu otroku manjka nekaj, kakor vidim pri sebi. Nočem poslat otroka na tako pot. Pa tudi za mene bi ga bilo kasneje težko spoznat, tega otroka, če se postavim sedaj v njihovo kožo*.« Ostali intervjuvanci niso izhajali iz svoje izkušnje o posvojitvi, povedali so, kar si trenutno mislijo, kaj bi v taki situaciji naredili.

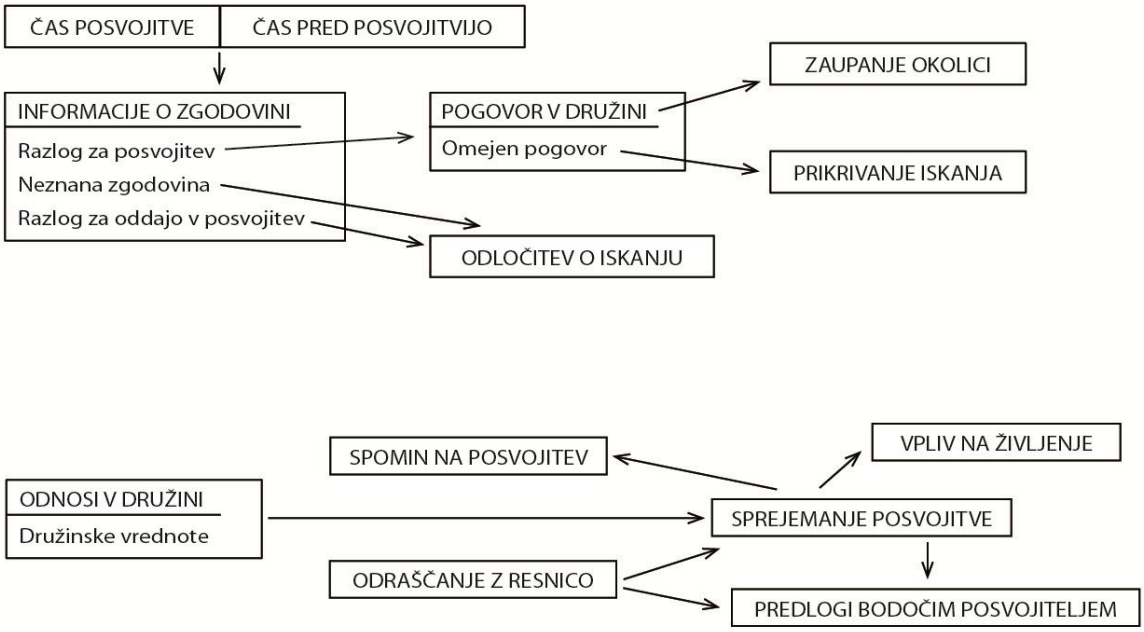
4.1.11. Odprte posvojitve

Mnenja o odprti posvojitvi se razlikujejo, imamo nekatere, ki so za, neopredeljeni in proti. Dejavniki, ki vplivajo na mnenje proti odprti posvojitvi, so: strah pred navezanostjo na roditelje in zaradi tega konflikt s starši (»*Problem vidim tudi v tem, da se pol ne navežeš preveč na une starše pa imaš potem konflikt pri teh, ki so te posvojili*.«), nejasnost in zmeda, ki bi jih povzročili stiki z roditelji v času otroštva (» *Se mi zdi, da bi to (odprta posvojitev) v primarni socializaciji zmedlo otroka*.«), ogroženost staršev (»*…biološki starši (bi želeli) več stikov, potem bi se pa uradni starši počutili ogroženo (v primeru odprte posvojitve)«*). Dejavniki, ki vplivajo na to, da so osebe za odprto posvojitev: neprestano zanimanje za roditelje (»*Jaz si tudi ne predstavljam, da ne bi vedel, kdo je moja biološka mama. Mene bi to ves čas zanimalo*.«) in nerešena vprašanja o roditeljih (»*Ves čas bi se spraševal… kašna je, zakaj,…*«).

Osebe, ki so bile posvojene, pa so navedle tudi, katere informacije o svoji posvojitvi bi želele imeti: želele bi si imeti zdravniško kartoteko in enostaven dostop do okoliščin posvojitve. Razmišljali so tudi o stiku z roditeljico, ko bi bila njena situacija urejena in bi bili stiki z njo dobri za otroka in stik z roditeljico kasneje v življenju.

V okviru odprte posvojitve sem ugotavljala tudi, ali bi bilo osebam bolje, da bi roditelji iskali njih ali da oni iščejo roditelje. Večini bi bilo všeč, da bi jih poiskala roditeljica (»*Ja, boljše bi mi bilo (da bi roditeljica poiskala njo, preko CSD-ja), da bi imela vajeti v svojih rokah.*«), ena pa je povedala, da ji ne bi odgovarjalo, če bi jo roditeljica iskala (»*Ne, po moje, da mi ne bi bilo všeč, če bi me lahko biološki starši iskali*.«).

4.1.12. Odnosi

Slika 3: Grafični prikaz odnosov

Čas pred posvojitvijo in čas posvojitve vpliva na informacije o zgodovini

Če otrok ni bil posvojen direktno iz porodnišnice, je pred posvojitvijo nekje bival, to je lahko v instituciji, rejnikih ali pri starših. Dogodki iz tega obdobja niso po navadi nikjer zabeleženi in jih starši, ki otroka posvojijo, ne izvedo, posledično jih ne vedo tudi otroci, ki so posvojeni. Jaka je bil v institucionalni oskrbi prvi dve leti in o teh dveh letih ne ve ničesar, o tem je vprašal tudi starša, ki prav tako ne vesta ničesar. Peter je povedal, da se od prvih sedmih let, ko je živel z roditeljico, spomni bolj malo. Nuša, Ema in Natalija, ki so bile posvojene iz porodnišnice, pa poznajo svojo zgodovino od rojstva naprej.

Enako kot čas pred posvojitvijo, tudi čas posvojitve vpliva na informacije o zgodovini, saj pozna posvojitev vpliva na to, da je tega časa pred posvojitvijo več, pri posvojitvi iz porodnišnice pa tega časa ni.

Razlog za posvojitev vpliva na omejen pogovor, omejen pogovor pa vpliva na prikrivanje resnice

Razlog za posvojitev →omejen pogovor → prikrivanje resnice

V štirih primerih je bil razlog za posvojitev neplodnost, eden pa ne ve, kakšen je bil razlog, da sta ga starša posvojila. Osebe, ki so bile posvojene, so poročale o tem, da se zaradi čustvene občutljivosti, predvsem matere, glede neplodnosti ne pogovarjajo čisto o vsem, kar se tiče posvojitve, obstajajo določene teme, ki se jih ne dotaknejo. To pripelje do omejenega pogovora o posvojitvi v družini. Ta omejen pogovor pa lahko pripelje tudi do tega, da oseba, ki je bila posvojena, staršem ne zaupa, da je šla iskat roditelje, to se je zgodilo v Nušinem primeru.

Poznavanje razloga za oddajo v posvojitev vpliva na odločitev za iskanje roditeljev

Če osebe, ki so bile posvojene, ne poznajo razloga, zakaj sta jih roditelja dala v posvojitev, potem je več možnosti, da si bodo želele najti roditelje. Ema in Natalija vesta, da je bila njuna roditeljica mlada in ju je zato dala v posvojitev. Peter tudi ve, da je šel pri sedmih letih v rejništvo zaradi maminega nasilnega partnerja in da je tam ostal, ker je mama po smrti partnerja imela duševne težave. Torej vsi trije poznajo razlog za oddajo v posvojitev, medtem ko Jaka in Nuša tega razloga ne poznata. Jaka in Nuša imata željo po iskanju roditeljev, Nuša jih je tudi že iskala.

Neznani del osebne zgodovine vpliva na odločitev o iskanju roditeljev

Osebe, ki za en del svoje zgodovine ne vedo, bodo prej iskale roditelje, kot tiste osebe, ki poznajo svojo zgodovino od rojstva naprej. Jaka za prvi dve leti svojega življenja ne ve, kaj se je dogajalo. Nuša, Ema in Natalija poznajo svojo zgodovino od rojstva naprej. Peter se sicer prvih sedmih let tudi ne spominja dobro, a ima možnost o tem vprašati roditeljico, ki jo pozna in ima z njo stike.

Odraščanje z resnico vpliva na sprejemanje posvojitve

Vsi intervjuvanci so za resnico o posvojitvi izvedeli dovolj zgodaj, a so kljub temu poudarili, da jim ne bi bilo prijetno, če bi za resnico o posvojitvi izvedeli kasneje. V primeru, da bi izvedeli kasneje, bi imeli občutek laži in prevare, prišlo bi tudi do krhanja odnosov, ti slabi občutki pa bi vplivali na sprejemanje resnice.

Družinske vrednote vplivajo na sprejemanje posvojitve

Družinske vrednote, ki so jih našteli intervjuvanci, so: sprejetost, pripadnost, zaželenost, povezanost. Intervjuvanci posvojitev sprejemajo, se z njo ne obremenjujejo, zdi se jim nekaj samoumevnega, saj pravijo, da pozabijo na to, da so posvojeni. Imajo pozitivne občutke glede

posvojitve. Razmišljali so, da posvojitev sprejemajo zaradi občutka pripadnosti in zaželenosti, kar pa so našteli tudi kot družinske vrednote. Kot družinsko vrednoto so našteli tudi sprejetost, ki je temelj, da ima oseba, ki je bila posvojena, občutek, da pripada svoji družini. Ta sprejetost pripelje tudi do tega, da osebe, ki so bile posvojene, pozabijo na posvojitev in jo sprejmejo kot samoumevno ter se s tem ne obremenjujejo.

Sprejemanje posvojitve vpliva na spomin na posvojitev

Vsi intervjuvanci se ob določenih situacijah spomnijo na to, da so posvojeni, vendar jih ta spomin ne obremenjuje.

Sprejemanje posvojitve vpliva na to, kakšen vpliv na življenje bodo osebe, ki so posvojene, pripisale posvojitvi

Ker vsi intervjuvanci posvojitev sprejemajo, ji pripisujejo pozitiven vpliv na življenje ali pa menijo, da posvojitev na njihovo življenje nima vpliva.

Pogovor v družini vpliva na zaupanje okolici

Odprt in odkrit pogovor v družini lahko vpliva tudi na odkrit odnos z okolico. Natalija je povedala: »*Veliko jih je presenečenih, kako z lahkoto govorim o tem, da mi to ni nekaj sramotnega ali nelagodnega. Res nisem imela nikoli problemov z okolico, niti v šoli ne. Mogoče res zato, ker sem vedno sproščeno govorila o posvojitvi*.« Natalija in Peter sta imela odkrit pogovor v družini in tudi z zaupanjem okolici in z odzivom okolice nikoli nista imela težav. Jaka je povedal, da lahko mamo vpraša, kar želi, vendar je določenih stvari ni želel spraševati, ker je imel občutek, da je mami neprijetno. Jaka nima slabih izkušenj z okolico, komu pove za posvojitev, izbere selektivno, vedo pa vsi njegovi prijatelji. Ema in Nuša imata v družini omejen pogovor o posvojitvi, želita si, da bi lahko več vprašali. Ema je bila do okolice dolgo časa zadržana, nobenemu ni povedala za posvojitev, sčasoma pa je povedala določenim osebam, a le redkim. Pri Nuši pa so v osnovni šoli za njeno posvojitev že vedeli, sama ni povedala vsem, doživela je tudi stigmatizacijo in poizkus zafrkavanja. Na zafrkavanje se je dobro odzvala: »*Spomnim se samo, da so mi nekajkrat rekli posvojenka. Meni se to ni zdela žalitev, ker pač, to je res*«, tak odziv bi pripisala uspešnemu pogovoru v družini o tem, da kljub temu da je posvojena, to ne pomeni nič slabega.

Odraščanje z resnico in dejavniki za sprejemanje vplivajo na predloge bodočim posvojiteljem

Vsi intervjuvanci so dajali predloge bodočim osebam, ki bodo posvojile otroka, na podlagi lastnih izkušenj. Vsi so poudarili pomembnost zgodnje resnice, ker se jim to zdi tudi pri njihovi posvojitvi pomembno. Za predloge so v večini našteli dejavnike, zaradi katerih sami sprejemajo posvojitev.

4.2. RAZPRAVA

4.2.1. Samorefleksija raziskovanja

Ker sem tudi sama posvojena in je en intervju v diplomski nalogi moja življenjska zgodba, se mi zdi pomembno, da napišem nekaj o tem, kako sem sama doživljala pisanje in raziskovanje, ki je bilo potrebno za pisanje diplomske naloge.

Preden sem se lotila pisanja diplomske naloge, sem si želela, da bi imela moja diplomska naloga tudi moj osebni pečat, da ne bi bila »samo gola raziskava«. Zato sem se odločila, da bom vključila tudi svojo življenjsko zgodbo. Povsod, razen v tem delu, pišem o petih osebah, ki so bile posvojene, nikjer ne pišem v prvi osebi, saj se mi zdi, da bi to povzročilo določeno nejasnost, zato dodajam nalogi to refleksijo.

Kar veliko sem razmišljala o tem, ali naj osebam, s katerimi se bom dobila in naredila intervjuje, povem, da sem posvojena na začetku, ko bomo vzpostavili prvi stik ali na koncu, da ne bi to imelo prevelikega vpliva na raziskavo. Pri odločitvi so mi pomagale osnove epistemologije, spomnila sem se, da sem sama tudi del opazovanega sistema in že s svojo prisotnostjo vplivam na opazovan sistem, tako sem zavzela pri raziskovanju načela kibernetike II reda. Tudi moj cilj ni bil pridobiti neke objektivne, merljive podatke, pač pa čim bolj pristne osebne zgodbe oseb, ki so bile posvojene. Odločila sem se, da bom to, da sem posvojena, povedala na začetku in z njimi delila svojo osebno izkušnjo o posvojitvi, to sem uporabila kot »lomilec ledu«, saj sem se z osebami, s katerimi sem delala intervju, videla prvič. Povabila sem jih, najprej oni mene vprašajo, če jih karkoli zanima, tako sem se osebam že pred začetkom intervjuja približala in ustvarila varen prostor za raziskovanje. Po tem začetnem pogovoru, ki je sprostil ozračje, sem začela z intervjujem, takrat sem se postavila v vlogo pozorne poslušalke in spremljala njihovo zgodbo.

S tremi intervjuvanci smo se zelo hitro ujeli. Pri eni intervjuvanki sem začutila, da ji je zelo pomembna anonimnost, zato sva se o tem, kako ji bom anonimnost zagotovila, kar dolgo pogovarjali. Z enim intervjuvancem pa pogovor ni stekel tako gladko kot pri ostalih. Imela

sem občutek, da mi ni pripravljen zaupati veliko, zato sem se zadovoljila s tem, kar mi je povedal in nisem pretirano »rinila vanj«.

Zgodba vsakega intervjuvanca je bila drugačna, čeprav smo imeli neke podobnosti, zelo sem vesela, da so mi bili pripravljeni zaupati svoje zgodbe. Sama ne poznam nobene osebe, ki je posvojena, zato je bil zame to prvi stik z osebami, ki imajo prav tako izkušnjo s posvojitvijo. Njihove zgodbe so mi razširile pogled na posvojitev, veliko sem razmišljala tudi o svoji življenjski zgodbi. Zanimivo mi je bilo primerjati naše občutke, ki jih imamo o posvojitvi in naše mnenje o temah, povezanih s posvojitvijo. Prav tako so me trije intervjuvanci prosili, da jim čim prej pošljem napisano diplomsko nalogo, da tudi njih zanimajo mnenja in življenjske zgodbe drugih.

Res sem srečna, da sem spoznala te ljudi, intervjuji z njimi so mi ogromno pomenili, pred pogovorom z njimi se niti sama nisem zavedala, koliko sem si želela spoznati še koga, ki je posvojen, in slišati njegovo življenjsko zgodbo ter mu povedati svojo. Preden sem se lotila pisanja te naloge, sem vedno govorila, da moja posvojitev ni nič posebnega, da ne morem o tem povedati nič novega. Sedaj sem ugotovila, da to ni res, tudi moja posvojitev je posebna, je del moje življenjske zgodbe in jo doživljam in sprejemam po svoje.

Vsak intervjuvanec posebej je prispeval nekaj edinstvenega k moji diplomi in k mojemu osebnemu pogledu na posvojitev. Vesela sem, da sem spoznala vse štiri osebe. Žal mi je, da se nisem mogla srečati še s kom in slišati še zgodbe drugih.

4.2.2. Omejitve raziskave

Pri raziskavi sem že v času opravljanja intervjujev in tudi kasneje, v postopku analize, opazila določene omejitve, za katere si želim, da bi jih lahko odpravila, vendar sem kljub tem omejitvam prišla do določenih koristnih ugotovitev.

Posvojitev je v Sloveniji sorazmerno malo, osebe, ki imajo izkušnjo s posvojitvijo, pa tega ne zaupajo vsakemu, ki ga srečajo, pač pa to povedo osebam, ki so jim blizu. Posvojitev je za nekatere še vedno tabu tema in o tem ne želijo govoriti. Danes živimo tudi v svetu s hitrim življenjskim tempom, kjer je čas veliko vreden in si osebe, samo zato, da bi nekomu, sploh če je to neznanec, pomagale pri diplomski nalogi, ne vzamejo časa. Do oseb, ki imajo izkušnjo s posvojitvijo in bi bile pripravljene o tem govoriti, je res težko priti, sama, preden sem se lotila raziskave, nisem poznala nobene. Imela sem namen izvesti metodo »snežne kepe«, to pomeni,

da bi našla nekaj oseb, ki so posvojene in jih prosila, če poznajo še koga, ki bi bil z menoj pripravljen narediti intervju, žal ta metoda ni uspela, saj na ta način nisem prišla do novih kontaktov. Vse to je vplivalo na moj majhen vzorec pri raziskavi. Moj vzorec je bil sestavljen iz petih oseb. Želela bi si, da bi bil ta vzorec večji.

Moj vzorec so sestavljale osebe, ki so bile s svojo posvojitvijo zadovoljne in so jo sprejemale, želela bi si, da bi ta vzorec vseboval tudi osebe, ki s svojo posvojitvijo niso zadovoljne. Prav tako je vsem intervjuvancem ustrezal čas, v katerem so izvedeli za posvojitev, zato bi si želela, da bi imela v svojem vzorcu tudi osebe, ki jim čas, ko so izvedeli za posvojitev, ali pa oseba, ki jim je to povedala, ne bi odgovarjala. Vse to bi pripomoglo k bolj razširjenim rezultatom raziskave, saj bi pridobila večjo razsežnost informacij in več življenjskih zgodb. Raziskala bi lahko, na primer, kako pozno povedana resnica o posvojitvi vpliva na odnose v družini in na sprejemanje posvojitve. Z večjim razponom življenjskih zgodb, od slabih do dobrih, bi lahko prišla tudi do drugačnih rezultatov.

Naslednja omejitev je bila starost intervjuvancev, lahko bi rekla, da sem intervjuvala mlade odrasle ljudi, saj je bil njihov starostni razpon od 21 do 32 let. Želela bi si vzorec z večjim starostnim razponom, saj verjamem, da je dojemaje posvojitve starejših generacij drugačno kot doživljanje posvojitve mlajših. Nekateri starejši so bili posvojeni tudi po procesu nepopolne posvojitve, nedolgo nazaj se je posvojitev še bolj skrivalo kot danes, saj so bile priznane samo tradicionalne družinske oblike in po mojem mnenju je to vplivalo na doživljanje posvojitve oseb, ki so bile posvojene, in na odnos do okolice. Tudi večji starostni razpon vzorca oseb bi pripomogel k drugačnim rezultatom.

Osebe, s katerimi sem opravljala intervju, sem videla prvič, do njihovih kontaktov sem prišla preko prijateljev, tako da je bil naš prvi stik preko računalnika, toliko, da smo se dogovorili za intervju, potem pa smo se dobili na intervjuju. To, da smo bili popolni tujci, bi lahko bila ovira za mojo raziskavo, saj bi mi mogoče, če bi se bolje poznali, več zaupali. Ta občutek, da bi mi lahko oseba več zaupala, pa mi ne želi, sem dobila samo pri enem intervjuvancu, njegovi odgovori so bili precej kratki, odgovoril mi je samo točno to, kar sem ga vprašala. Z drugimi pa mislim, da sem to oviro presegla, s tem, da sem se jim približala s svojo lastno izkušnjo o posvojitvi in z ustvarjenim varnim in odprtim prostorom za razgovor.

4.2.3. Razprava o raziskavi

Pri posvojitvi gre za socialno starševstvo, ta pojem predstavlja nasprotje biološkemu starševstvu, kjer so odrasli in otrok med seboj povezani v krvi. Pojem socialno starševstvo pa opozarja na to, da niso vsa starševstva utemeljena na krvni povezavi, pač pa gre za družbeni odnos, ki ne temelji na biološki povezanosti, pač pa na čustveni, dlje časa trajajoči vezi in skrbi za otroka na vseh ravneh (Zaviršek 2012b: 31–32). Dokler bomo v družbi ločevali različne družine glede na to, kako so nastale, koliko staršev imajo, kakšnega spola so ti starši, bo vedno obstajala diskriminacija, ker bo vedno obstajal nekdo, ki bo odstopal od tiste družine, ki bo najbolj prisotna. Mislim, da se moramo naučiti živeti s pluralnostjo družinskih razlik in začeti govoriti o družinah v množini in ne več o eni obliki družine in o vseh ostalih, ki od te družine odstopajo. To idejo črpam od W. T. Andersona, ki se sprašuje, kako bivati v svetu, polnem različnih pogledov na svet, v svetu raznolikosti (verskih, rasnih, spolnih, starostnih itd.) in odgovarja, da sta ključ za preživetje dialog in sposobnost govoriti več »jezikov« ter sposobnost »pogledati skozi okno drugega«.[8] Tak odnos do družin bi pomagal vsem osebam, vpletenim v posvojitev, v lažjo vključitev v družbo.

Osebe se lahko posvoji pri različni starosti, največ oseb se posvoji kot dojenčke, do drugega leta starosti, posvojitev starejših otrok je manj. Starost pri posvojitvi in čas, ki ga je oseba preživela pred posvojitvijo, vplivata na informacije, ki jih ima oseba o svoji posvojitvi. Tiste osebe, ki pred posvojitvijo bivajo v svoji matični družini, pri rejnikih ali v instituciji, imajo iz tega obdobja zelo malo spominov ali pa jih sploh nimajo. Zgodi se, da obstaja del osebne zgodovine, za katerega oseba, ki je bila posvojena, ne ve in ji pri tem ne znajo pomagati niti starši, ki so jo posvojili. Če pri osebi obstaja tak del zakrite osebne zgodovine, je veliko večja verjetnost, da bo ta oseba želela najti roditelje, saj ji to predstavlja del sestavljanke, ki jo želi sestaviti. Več informacij kot bo imela oseba o svoji zgodovini in o svoji posvojitvi, manjša bo želja po raziskovanju svojih korenin. Pomembne informacije za osebe, ki so bile posvojene, so: razlog, zakaj jih je dala roditeljica v posvojitev, razlog, zakaj so jih starši posvojili, kraj, kjer so se rodili in starost ob posvojitvi. Iz lastnih izkušenj se mi zdijo te informacije bistvenega pomena, menim, da ima vsaka oseba, ki gre v posvojitev, pravico izvedeti te podatke, saj nam ti podatki pomagajo, da si osmislimo svoj obstoj, pomagajo nam sestaviti našo zgodbo. Veliko lažje je sprejeti posvojitev in se umestiti v svojo družino, če veš, zakaj te je roditeljica dala v posvojitev in če veš, zakaj sta te starša posvojila. S pomočjo teh podatkov

[8] Dostopno na: http://www.fsd.uni-lj.si/dodiplomski_studij/ucni_nacrti/stari_program_%28pred_2009%29/2008060415163601/ (15.2.2013)

oblikuješ svojo realnost, pomagajo ti razumeti, zakaj si tu, kjer si, in ti pomagajo to sprejeti. Podatek o tem, iz katerega kraja ali države sta roditelja, ti pomaga razjasniti podobo o sebi, velik del tega, kar si, je povezan z okoljem, kjer si odraščal, in bližnjimi osebami, s katerimi si bil v stiku. Vseeno pa, če ne veš izvora svojih roditeljev, ti po mojem mnenju manjka en delček te osebne slike. K temu, da bi osebe, ki so posvojene, prišle do informacij, ki jim koristijo pri sprejemanju posvojitve, pri sestavljanju njihove sestavljanke, bi lahko pripomogli tudi socialni delavci. Pri postopku posvojitve in tudi pred tem, takoj ko socialna delavka prvič zazna, da obstaja možnost, da bo šel določen otrok v posvojitev, naj zbere čim več gradiva o vsem (o postopku, o čustvih vpletenih, o razmišljanju udeležencev o problemu, o odločitvah itn.), tudi če se ji zdi v tistem trenutku to nepotrebno, bodo te informacije veliko pomenile osebi, ki bo šla v posvojitev, če se jih bo odločila raziskati.

Najpogostejši razlog za posvojitev je neplodnost staršev, če se starši še vedno ne morejo soočiti s to težavo, potem se to lahko pozna na odnosu do otrok, ki so jih posvojili. Otroci hitro zaznajo, kdaj je staršem neprijetno govoriti o določeni temi, najpogostejši vzrok za omejen pogovor v družini so nepredelani občutki staršev zaradi neplodnosti. Za otroke, ki jih starši posvojijo, bi bilo dobro, da starši te občutke predelajo še preden otroka posvojijo, to lahko naredijo skozi priprave na posvojitev ali pa s pomočjo terapevtov. Omejen pogovor, ki nastane zaradi izogibanja določeni temi, lahko pripelje tudi do prikrivanja iskanja roditeljev.

Pogovor o posvojitvi v družini ima vpliv na zaupanje okolici, kadar se v družini veliko pogovarjajo o posvojitvah in ima otrok o posvojitvi dobro mnenje ter se s posvojitvijo ne obremenjuje, to pripelje tudi do zaupanja okolici. Okolica se lahko na informacijo o posvojitvi odzove pozitivno ali negativno. Otrok, kjer se v družini veliko pogovarjajo o posvojitvi, se bo lažje odzval na neprimeren odziv okolice. Lep primer tega je bila ena od intervjuvank, ki jo izjava, da je posvojenka ni prizadela, saj je vedela, da v resnici je posvojena in da to ni nič slabega, svojo posvojitev je sprejela, zato jo tak poizkus žaljenja ni prizadel.

Za osebe, ki so posvojene, je zelo pomembno, da izvedo za resnico o posvojitvi dovolj zgodaj. Kdaj oseba izve, da je posvojena, ima velik vpliv na življenje osebe. Če oseba resnico izve ob pravem času in se to pred njo ne skriva, to pripomore k sprejemanju posvojitve. Sprejemanje posvojitve pa ima pozitiven vpliv na življenje osebe, ki je bila posvojena, saj se s posvojitvijo ne obremenjuje, ne obremenjuje se s težkimi spomini, če se kdaj spomni na posvojitev, to ni neprijetno, ampak jo na posvojitev spomni pogovor o tej temi ali pa film s to tematiko. Osebe, ki posvojitev sprejmejo, tudi ne vidijo posvojitve kot dejavnika, ki bi imel velik ali negativen

vpliv na njihovo življenje. Poleg resnice o posvojitvi pa na sprejemanje posvojitve vplivajo tudi družinske vrednote. Najpomembnejše družinske vrednote so sprejemanje, pripadnost in povezanost.

Tisti, ki posvojitev sprejemajo, jo doživljajo kot pozitivno, na sprejemanje posvojitve pokaže tudi to, da oseba nima občutka, da je posvojena, to da je posvojena je del njihove resničnosti in se s tem ne obremenjujejo, zdi se jim nekaj samoumevnega. Na to, kako osebe, ki so posvojene, doživljamo posvojitev, ima po mojem mnenju največji vpliv družina; starši, ki so nas posvojili. Kot je razvidno iz rezultatov, je pomembna resnica, informiranost o stvarnih dejstvih ter sprejemanje, povezanost in pripadnost, vendar ne gre samo za to, gre za to, da so res tvoji starši, brezpogojno, da se na njih lahko zaneseš, da ti stojijo ob strani in jih lahko vprašaš, kar želiš. Kot je povedala Gordana Čižman, izberejo otrokom med primernimi pari najprimernejše (intervju Gordana Čižman, 8.10.) Posvojen otrok res potrebuje najboljše starše, da se lahko spopade s tem, da je bil zapuščen, da to sprejme in da se vživi v svojo družino in začne pisati svojo novo zgodbo.

Zelo zanimive se mi zdijo ugotovitve, kaj vpliva na odločitev o iskanju roditeljev. Dejavniki, ki vplivajo na to, da se osebe ne odločijo za iskanje roditeljev, so razmišljanje o možnih neželenih posledicah, razmišljanje o tem, kako bo to iskanje vplivalo na življenje roditeljice, strah pred navezanostjo na roditeljico in strah pred pretiranim vsiljevanjem roditeljice. Zelo pomembno vlogo pri tem, da se osebe ne odločijo za iskanje roditeljev, pa je hvaležnost do staršev in občutek, da bodo starši razočarani, če se lotijo iskanja. Sama sem mnenja, da ta občutek hvaležnosti in razočaranja staršev izvira iz neiskrenega pogovora v družini, saj bi morali biti starši tisti, ki bi otroka vprašali, če si želi iskati roditeljico in kaj si misli o tem, ter mu, ne glede na to, kaj se odloči, stati ob strani. To razmišljanje me pripelje do naslednjega dejavnika, ki zavira željo po iskanju roditeljev, to je neodzivnost staršev. Neodzivnost staršev pomeni, da se starši izogibajo temi o iskanju roditeljev. To oseba, ki je bila posvojena, nedvomno čuti in se zato tudi sama distancira od tega vprašanja, ni pa nujno, da se zaradi tega oddalji od želje po iskanju, lahko da se bo oseba sama lotila iskanja. Željo po iskanju lahko ovirajo tako skrajne razmere, kot je vojna. Dejavniki, ki vplivajo na željo po iskanju roditeljev, so določene informacije, ki jih želijo izvedeti. Ker sta dve osebi vedeli za razlog, zakaj jih je roditeljica dala v posvojitev, in ker eden pozna roditeljsko družino, je bila najpogostejša informacija, ki jih zanima, ali imajo brate in sestre. Mislim, da bi v primeru, ko noben intervjuvanec ne bi poznal razloga, zakaj ga je roditeljica dala v posvojitev, bil to za

osebe, ki so bile posvojene, najpomembnejša informacija, ki bi si jo želele izvedeti. K želji po iskanju roditeljev pripomorejo tudi fantazije, ki jih imajo osebe o roditeljih.

Zanimivo je, da bi vsi intervjuvanci posvojili otroka, če ne bi mogli imeti svojih otrok. Na drugi strani pa so bili štirje proti oddaji svojega otroka v posvojitev, samo ena je razmišljala o situacijah, ki bi jo lahko pripeljale do tega, da bi se odločila za oddajo otroka v posvojitev.

Kar se tiče mnenja o odprti posvojitvi je zanimivo to, da vprašani, ki ima stik s svojo roditeljico, podpira odprte posvojitve, sam pravi, da si ne predstavlja, da roditeljice ne bi poznal. Ostali, ki roditeljice ne poznajo, pa so do odprte posvojitve skeptični, nekateri so neopredeljeni, drugi pa so proti.

Vsi intervjuvanci smo posvojitev sprejeli, smo zadovoljni s svojo družino in živimo življenje naprej, tako kot katerakoli druga oseba, ki ni bila posvojena in ki je zadovoljna s svojo družino in življenjem. To bi rada poudarila zato, ker se mi ne zdi pomembno, da morajo biti vezi med starši in otroki biološke, da se otrok dobro razvije. Bolj kot biološke vezi je pomembna kakovost odnosov v družini, iz rezultatov smo videli, da so dobri in razvidni odnosi v družini, ki je posvojila otroka, zelo pomembni.

5. SKLEPI

Starost pri kateri so bile osebe posvojene:

- Tri osebe so bile posvojene iz porodnišnice.
- Ena oseba je bila posvojena pri dveh letih.
- Ena oseba je bila posvojena pri sedemnajstih letih.

Informacije o zgodovini:

- Na informacije o zgodovini vpliva čas pred posvojitvijo. Pri tistih, ki niso posvojeni iz porodnišnice in so pred posvojitvijo nekje bivali, bodisi v instituciji, pri rejnikih ali pri roditeljih, je večja verjetnost, da jim bo ta del zgodovine neznan.
- Neznani del osebne zgodovine vpliva na odločitev o iskanju roditeljev. Osebe, ki za en del svoje zgodovine ne vedo, bodo prej iskale roditelje, kot tiste osebe, ki poznajo svojo zgodovino od rojstva naprej.
- Vseh pet intervjuvancev pozna državo, iz katere prihajajo.
- Nekateri poznajo kraj, iz katerega je roditeljica.
- Nekateri vedo za porodnišnico, v kateri so rojeni.
- Nekateri poznajo starost roditeljice, ki je lahko pomemben podatek, saj je dostikrat ravno mladost roditeljice razlog za oddajo v posvojitev.
- Trije poznajo razlog roditeljice za oddajo v posvojitev, za dva je to neznanka.
- Poznavanje razloga za oddajo v posvojitev vpliva na odločitev o iskanju roditeljev. Če osebe, ki so bile posvojene, ne poznajo razloga, zakaj sta jih roditelja dala v posvojitev, potem je več možnosti, da si bodo želele najti roditelje.
- Štiri od petih oseb vedo, zakaj so jih starši posvojili, razlog pri njih je bila neplodnost. Eden ne pozna razloga za posvojitev.
- Razlog za posvojitev je v večini primerov neplodnost in ta zaradi nerazčiščenih, neprijetnih čustev vpliva na omejen pogovor v družini.
- Tisti, ki ima stike z roditeljico, ima o njej vse podatke.

Resnica o posvojitvi:

- Vsi intervjuvanci so resnico o posvojitvi, po njihovem mnenju, izvedeli dovolj zgodaj.

- Vsi, ki so bili posvojeni kot dojenčki, so odraščali z dejstvom, da so posvojeni, fant, ki je bil pred tem v rejništvu, se je za posvojitev odločil skupaj s starši.
- Za posvojitev so vsi izvedeli od staršev.
- Intervjuvanci so razmišljali tudi o čustvih, ki bi jih doživljali, če bi jim resnico zamolčali, ta čustva bi bila: občutek laži, občutek prevare in občutek odtujenosti. Prišlo bi tudi do krhanja odnosov v družini.
- Odraščanje z resnico vpliva na sprejemanje posvojitve. Vsi intervjuvanci so za resnico o posvojitvi izvedeli dovolj zgodaj, a so kljub temu poudarili, da jim ne bi bilo prijetno, če bi za resnico o posvojitvi izvedeli kasneje.

Doživljanje posvojitve:

- Vseh pet intervjuvancev posvojitev sprejema.
- Vsi intervjuvanci doživljajo pozitivne občutke v povezavi s posvojitvijo. Med pozitivnimi občutki sta bila izpostavljena občutek pripadnosti in občutek zaželenosti.
- Vseh pet intervjuvancev je povedalo, da pozabijo na to, da so posvojeni.
- Noben od intervjuvancev se s posvojitvijo ne obremenjuje.
- To, da so posvojeni, so sprejeli kot del svoje resničnosti in se s tem ne obremenjujejo.
- Obstajajo določene situacije, ko se osebe, ki so bile posvojene, spomnijo na posvojitev. Te situacije so: obisk zdravnika, kadar okolica ali prijatelji govorijo o posvojitvi, ob gledanju določenih filmov. Ker intervjuvanci posvojitve sprejemajo, ti spomini na posvojitev niso pogosti in obremenjujoči.
- Družinske vrednote vplivajo na sprejemanje posvojitve.

Vpliv posvojitve na življenje:

- Vpliv posvojitve je pri mojem vzorcu oseb pozitiven ali pa posvojitvi ne pripisujejo vpliva na njihovo življenje.
- Pozitiven vpliv: vpis na fakulteto, spodbuda družine, ljubeča starša.
- Osebe, ki so bile posvojene, pripisujejo posvojitvi pozitiven vpliv na življenje, ker posvojitev sprejemajo. Zaradi enakega razloga se jim ne zdi, da bi imela posvojitev vpliv na njihovo življenje.

Odnos do roditeljev ali roditeljske družine:

- Dva intervjuvanca si želita spoznati roditelje, dve intervjuvanki sta se odločili, da roditeljev ne bosta iskali, en intervjuvanec pa roditeljico pozna.
- Iskanje roditeljev lahko osebam pomeni zaključek določenega poglavja v življenju, z odgovori, ki jih dobijo, obrnejo nov list v svoji knjigi življenja.
- Dejavnika, ki spodbujata željo po iskanju, sta: pridobivanje določenih informacij (ali imajo brate in sestre, dedne bolezni in osebni podatki roditeljice) in fantazije o roditeljici, roditeljski družini.
- Dejavniki, ki zavirajo odločitev o iskanju: razmišljanje o posledicah iskanja (razmišljanje o vplivu, ki ga bo imelo iskanje na roditeljico, pretirano vsiljevanje roditeljice in prevelika navezanost na roditeljico), hvaležnost do staršev, razočaranje staršev, neodzivnost staršev na tematiko iskanja roditeljev in vpliv vojne.
- Oseba, ki ima stike z roditeljico, je s stiki zadovoljna.

Odnosi in občutki v družini v povezavi s posvojitvijo:

- Pogovor o posvojitvi se znotraj vsake družine razlikuje, vsi se v družini o posvojitvi pogovarjajo, ampak se ta pogovor razlikuje glede na to, ali lahko vprašajo vse, kar želijo in jih zanima, ali ne. Tako ga ločimo na omejen pogovor in na odkriti pogovor.
- Trije od petih intervjuvancev v družini ne morajo vprašati, kar bi si želeli, dva pa imata s svojo družino odprt pogovor in lahko vprašata karkoli ju zanima.
- Najpogostejša ovira za omejen pogovor so nepredelana čustva staršev, pogosteje mame, glede neplodnosti.
- Intervjuvanci so na splošno odnose v družini ocenili kot dobre, razumevajoče, povedali so, da so zadovoljni s svojo družino.
- Svoje občutke v družini so opisali tudi preko družinskih vrednot, ki jim veliko pomenijo, te so: sprejetost, pripadnost in povezanost.
- Glede odnosov sta bili izraženi tudi dve želji po spremembi, in sicer, da bi se lahko v družini bolj odkrito pogovarjali o posvojitvi in da bi imeli boljši odnos z očetom.
- Pri dveh posameznikih so se v družini pojavljali konflikti v povezavi s posvojitvijo, pri enem je bil vzrok konflikta puberteta in izbruh jeze, pri drugi pa etnična občutljivost. Pri treh do konflikta zaradi posvojitve ni prišlo.

Odziv okolice:

- Pri izbiranju, komu bodo osebe, ki so bile posvojene, to povedale, je prisotna določena selektivnost.
- Nekateri zaupajo ožjemu krogu ljudi, na primer, samo določenim prijateljem, drugi pa zaupajo širšemu krogu ljudi, na primer, vsem prijateljem in znancem.
- Pri eni intervjuvanki je bilo nekaj časa prisotno tudi skrivanje resnice, da je posvojena.
- Okolica se na posvojitev lahko odzove pozitivno ali negativno.
- Pri negativnem odzivu okolice je šlo za stigmatizacijo in poizkus zafrkavanja s strani sošolcev ter za izražanje usmiljenja.
- Bolj je bil prisoten pozitiven odziv okolice, okolica je izražala določeno zanimanje za posvojitev, želeli so izvedeti več informacij glede posvojitve, podelili so svoje mnenje in dali kakšen nasvet, zanimalo jih je, če poznajo roditeljico in če jo želijo iskati.
- Okolica v določenih primerih poda mnenje glede podobnosti osebe, ki je bila posvojena, z njeno družino in glede individualnih karakteristik osebe.
- Pogovor v družini vpliva na zaupanje okolici.

Predlogi bodočim posvojiteljem:

- Resnico o posvojitvi morajo povedati dovolj zgodaj in otrokovim letom primerno.
- Omogočiti morajo odprt prostor za pogovor o posvojitvi.
- Otroci, ki so bili posvojeni, se morajo v družini počutiti enako, kot če ne bi bili posvojeni, ne sme biti razlik.
- Otrok, ki je posvojen, mora imeti občutek, da spada v to družino, v kateri je.
- Pomemben je pristen in ljubeč odnos.
- Za starše je priporočljivo, da se udeležijo priprav na posvojitev.
- Predloge bodočim posvojiteljem so dajali intervjuvanci iz lastnih izkušenj, najbolj pa je na predloge vplivalo njihovo odraščanje z resnico in dejavniki, zaradi katerih sprejemajo posvojitev.

Posvojitev otroka:

- Vsi intervjuvanci bi v situaciji, ko ne bi mogli imeti otrok, otroka posvojili.

Oddaja otroka v posvojitev:

- Štirje od petih otroka ne bi dali v posvojitev.
- Ena intervjuvanka je razmišljala o razlogih, ki bi morali biti prisotni, da bi se odločila otroka dati v posvojitev.

Odprte posvojitve:

- Glede odprtih posvojitev je mnenje zelo različno, ena oseba se strinja, dve sta neopredeljeni, dve pa proti.
- Dejavniki, ki so jih našteli proti odprti posvojitvi: strah pred navezanostjo na roditelje in zaradi tega konflikt s starši, nejasnost in zmeda, ki bi jih povzročili stiki z roditelji v času otroštva, ogroženost staršev.
- Dejavniki, ki vplivajo na to, da so osebe za odprto posvojitev: neprestano zanimanje za roditelje in nerešena vprašanja o roditeljih.
- Osebe, ki so bile posvojene pa so navedle tudi predloge odprtosti, želele bi si imeti zdravniško kartoteko, enostaven dostop do okoliščin posvojitve, stike z roditeljico, ko bi bila njena situacija urejena in bi bili stiki z njo dobri za otroka in stik z roditeljico kasneje v življenju.
- Trem od štirih, ki ne poznajo roditeljice, bi bilo bolje, da bi roditeljica iskala njih in bi se lahko sami odločili, ali jo želijo srečati ali ne, eni pa je bolje, da je anonimna in je roditeljica ne more najti.

6. PREDLOGI

Predlogi glede metodologije in vzorca raziskave:

- Vzorec raziskave bi moral biti večji in bolj razgiban. Želela bi si zajeti osebe, ki so bile posvojene, v različnih starostih, tako bi lahko ugotavljala, kako starost ob posvojitvi vpliva na doživljanje posvojitve; nekatere osebe bi že same imele otroke in bi mogoče na teme, povezane s posvojitvijo, gledale drugače kot osebe, ki nimajo svojih otrok. Zajeti bi si želela osebe, ki niso imele dobre izkušnje s posvojitvijo, da bi lahko raziskala katere so tiste stvari, dejanja in okoliščine zaradi katerih oseba svojo posvojitev oceni kot slabo izkušnjo, je s posvojitvijo nezadovoljna in osebe, ki so za resnico o posvojitvi izvedele prepozno ali pa od drugih ljudi, ne od staršev, da bi raziskala njihova občutja. Raznolik vzorec bi mi dal po vsej verjetnosti drugačne rezultate kot vzorec, ki sem ga imela. Trenutna populacija, glede na izvedeno raziskavo, so mladi odrasli ljudje s pozitivno izkušnjo posvojitve.

Vsebinski predlogi iz rezultatov:

- Za starše predlagam priprave na posvojitev v obdobju, ko čakajo na otroka, o pripravah na posvojitev in pozivih za enotne priprave je bilo že dosti napisanega v raznih[9] raziskavah in diplomskih nalogah[10]. Predlagala bi, da se na teh pripravah osredotočijo na teme, ki so pomembne za sprejemanje otroka v družino. Starši se morajo na pripravah dotakniti teme neplodnosti, saj se je skozi raziskavo pokazalo, da je to ena glavnih ovir, ki omejuje sproščen pogovor o posvojitvi v družini. Starše je potrebno ozavestiti, da morajo za posvojitev povedati zgodaj in se o posvojitvi v družini veliko pogovarjati. Predstaviti jim je potrebno, za kaj vse je pogovor o posvojitvi in občutljivost za temo posvojitve pomemben.
- Staršem, ki otroka posvojijo, bi bilo potrebno ob posvojitvi dati čim več informacij o otrokovih roditeljih. Te informacije bi otroku kasneje pomagale pri sprejemanju posvojitve in pri izgradnji lastne identitete. Predlagam, da bi na centrih za socialno delo, ko bi izvedeli, da bo šel otrok v posvojitev, zbrali čim več podatkov o roditeljih. Seveda bi to potekalo na socialnodelovni način, preko pogovora z roditeljico,

[9] Zupančič (1987), Rapoša Tajnšek in sodelavci (1999) in Zaviršek in sodelavci (2009).
[10] Gjura (2012), Klun (2008), Podbevšek in Šolar Meglič (2009)

roditeljici bi se razložilo, zakaj so ti podatki za otroka pomembni, brez prisile. Socialna delavka bi potem te podatke predala staršem.

- Ko bi starši dobili otroka, bi podatke, ki so jih dobili o roditeljih, vpisali v življenjsko knjigo otroka, sami bi že pred posvojitvijo v tej knjigi zapisali, kako so se pripravljali na otrokov prihod in zakaj so se odločili za posvojitev. Potem bi knjigo izpolnjevali med odraščanjem otroka. Tako bi otrok dobil zbrane informacije o svojem življenju, ki so zanj pomembne za sprejemanje posvojitve in za lastno identiteto.
- Za otroke, ki gredo v posvojitev, bi predlagala posebno zdravniško kartoteko, kjer bi bile zapisane možne dedne obremenjenosti. Medicina je postala zelo uspešna pri preprečevanju določenih bolezni, če se za te bolezni že prej ve ali pa se jih odkrije dovolj zgodaj.
- Javnost bi bilo potrebno ozaveščati o socialnem starševstvu, saj se še vedno pojavljajo neprimerni odzivi okolice. V vrtcih in šolah bi bilo potrebno otrokom predstaviti, kakšne družine vse poznamo in da nuklearna družina ni več večinska. O posvojitvah bi bilo treba več govoriti v javnosti in napisati kakšno poljudno knjigo.
- Ker so kar trije od štirih intervjuvancev, ki ne poznajo roditeljice, povedali, da bi si želeli, da jih roditeljica najde, da bi jim bilo to bolj všeč, kot da oni iščejo njo, bi predlagala, da se roditeljicam, ko dajo otroka v posvojitev, predstavi ta možnost. To možnost bi morali predstaviti kot pozitivno in koristno za osebo, ki je bila posvojena, vendar bi morala imeti oseba možnost, da se lahko sama odloči ali želi roditeljico videti ali ne.
- Socialne delavke, ki se ukvarjajo s posvojitvami, bi morale biti deležne kakšnega izobraževanja na temo, kaj narediti, ko pride oseba, ki je bila posvojena, iskat roditelje in kaj narediti v primeru, ko pride roditelj iskat osebo, ki jo je dal v posvojitev. Socialne delavke se morajo na tem področju dosledno držati konceptov in načel socialnega dela. Pozorno morajo prisluhniti uporabniku in se mu pridružiti ter mu biti v oporo med procesom iskanja. Ne sme se zgoditi, da gledajo zgolj na obrazce, kar se je zgodilo v primeru ene intervjuvanke.
- Predlagam, da bi se ustanovilo več strokovnih služb, ki bi bile na voljo osebam, ki so bile posvojene in njihovim staršem. Tam bi jim nudili pomoč, na primer, pri iskanju roditeljev, dobili bi iskane informacije in psihosocialno pomoč, če bi izrazili željo po njej. Starši bi se na tamkajšnje strokovnjake lahko obrnili po pomoč pri specifičnih situacijah, ki se lahko pojavijo v družinah, ki so posvojile otroka, prav tako bi tja

lahko prišli na posvet in po informacije. Ustanovitev take službe se mi zdi potrebna, saj so centri za socialno delo zelo obremenjeni z raznimi odločbami, na manjših centrih za socialno delo pa socialne delavke pokrivajo več področji in niso strokovno podkovane za to vrsto pomoči.

- Vsekakor bi v Sloveniji potrebovali več raziskav, ki bi proučile, kaj doživljajo osebe, ki so posvojene, s čim se spopadajo, kaj so pomanjkljivosti pri tistih, ki s posvojitvijo niso zadovoljni. Sama nisem zasledila niti ene raziskave, ki bi raziskovala samo posvojitev z vidika oseb, ki so posvojene.

7. LITERATURA

1. Berge J., Mendenhall T., Wrobel G., Grotevant H., McRoy R. 2006. Adolescents' feelings about openness in adoption: implications for adoptions agencies. V: *Child welfare langue of America* vol. LXXXXV, #6: 1011-1039
2. Bevc, V. 1999. Posvojitev otrok: o pogumu in bolečini žensk, ki so oddale otroka v posvojitev. Ljubljana: DAD grafika.
3. Bevc, V. 2001. Kako doseči, da bo posvojitev res najboljša možna rešitev za otroka? *Strokovno pravni informator* 9, 7-8: 28-45.
4. Brodzinsky, D. 1990. A stress and coping model of adoption adjustment. V:Brodzinsky David, Schechter Marshall (ured.). The psychology of adoption. New York: Oxford university press.
5. Čačinovič Vogrinčič, G. 1989. Rejniška družina – drugačna in pomembna. *Rejniški glasni* 3. 6:17-23.
6. Čačinovič Vogrinčič, G. 1995. Družina – pravica do resničnosti. Družina: zbornik predavanj in razprav na osrednjih strokovnih prireditvah v Sloveniji v letu družine v Cankarjevem domu v Ljubljani, 25. in 26. oktober 1994. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropologijo (123-128)
7. Čačinovič Vogrinčič, G. 1998. Psihologija družine: prispevek k razvidnosti družinske skupine. Ljubljana: Raziskovalno središče.
8. Čačinovič Vogrinčič, G. 2007. Socialno delo z družino. Ljubljana: fakulteta za socialno delo.
9. Freudlich, M. 2007. A legal history of adoption and ongoing legal challenges. V: Rafael A. Javier et al. (ured.), Handbook of adoption: implications for researchers, practitioners, and families. Thousand Oaks: Sage Publications (44-59).
10. Haralambos, M., Holborn, M. 2005. Sociologija: teme in pogledi. Ljubljana: DZS
11. Kompan Erzar, K., Rožič, T., Simonič B. 2005. Vloga in pomen navezanosti pri razvoju otrok v nadomestnih družinah. *Socialno delo* 50, 2: 103-111.
12. Klun, M. 2009. Posvojitve v Sloveniji, kot oblika socialnega starševstva. *Socialno delo* 48, 1-3: 35-49.
13. Lifton, B. J. 2007. The inner life of the adopted child: Adoption, trauma, loss, fantasy, search, and reunion. V: Rafael A. Javier et al. (ured.), Handbook of adoption: implications for researchers, practitioners, and families. Thousand Oaks: Sage Publications (418-425).

14. Lutter, E. 1997. Razvoj posvojitev. Strokovno pravni informator 5, 9: 28-42.
15. McGinn, M. 2007. Developmental challenges for adoptees acros the life cycle. V: Rafael A. Javier et al. (ured.), Handbook of adoption: implications for researchers, practitioners, and families. Thousand Oaks: Sage Publications (61-77)
16. McRoy, R., Grotevant, H., Ayers-Lopez, S., Henney, S. 2007. Open adoptions: Longitudinal outcomes for the adoption triad. V: Rafael A. Javier et al. (ured.), Handbook of adoption: implications for researchers, practitioners, and families. Thousand Oaks: Sage Publications (175-190).
17. Mesec, B. 1997. Metodologija raziskovanja v socialnem delu I. Študijsko gradivo za interno uporabo.
18. Mesec, B. 1997-2003. Metodologija raziskovanja v socialnem delu II. Študijsko gradivo za interno uporabo.
19. Mesec, B. 1998. Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu.Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
20. Rapoša Tajnšek, P., Čačinovič Vogrinčič, G., Miloševič Arnold, V. 1998. Postopek posvojitev. Raziskava. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
21. Rapoša Tajnšek, P., Čačinovič Vogrinčič, G., Miloševič Arnold, V., Rode, N., Mikolič, M., Rajšelj S. 1999. Organizacija in standardi na področju posvojitev. Raziskava. Ljubljana: visoka šola za socialno delo.
22. Rapoša Tajnšek, P., Miloševič Arnold, V., Čačinovič Vogrinčič, G., Rozman, V., Radonjič, N., Bole, M., Kovačec, A., Mikolič, M., Rajšel, S. 2002. Postopki, organizacija in standardi na področju posvojitev. *Socialno delo* 41,1: 1-41.
23. Rezar, I. 2007. Mednarodne posvojitve. Diplomska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
24. Rezar, I. 2009. Mednarodne posvojitve kot oblika socialnega starševstva. *Socialno delo* 48, 1-3: 51-64.
25. Schaffer, J., Lindstorm, C. 1990. Brief Solution-focused therapy with adoptive families. V:Brodzinsky David, Schechter Marshall (ured.). The psychology of adoption. New York: Oxford university press.
26. Schechter, M., Bertocci, D. 1990. The meaning of the search. V:Brodzinsky David, Schechter Marshall (ured.). The psychology of adoption. New York: Oxford university press.
27. Swientek, C. 1999. Identiteta med biološko in socialno pripadnostjo družini pri posvojencih. *Strokovno-pravni informator* 7, 12: 23-36.

28. Šugman Bohinc, L. 1997. Epistemologija socialnega dela. *Socialno delo* 36, 4:289-308.
29. Šugman Bohinc, L. 2005. Epistemologija podpore in pomoči. *Časopis za kritiko znanosti* XXXIII, 221: 167-181.
30. Urek, M. 2005. lezbične in gejevske družine v Sloveniji: Implikacije za socialno delo. *Družboslovne razprave*, 21, 49-50: 155-174.
31. Zaviršek, D., Kobal, B., Čačinovič Vogrinčič, G., Urh, Š., Sobočan, A. M., Smolej, S., Dremelj, P., Žiberna, V., Klun, M., Rezar, I. 2009. Postopki, organizacija in standardi na področju posvojitev. 2009. Raziskovalno poročilo: postopki, organizacija in standardi na področju posvojitev. Ljubljana: Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo.
32. Zaviršek, D. 2012. Notranje in meddržavne posvojitve: od osebnih izkušenj do dobre prakse. Razvijanje novih strokovnih kompetenc v socialnem varstvu. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
33. Zaviršek, D. 2012b. Od krvi do skrbi socialno starševstvo v globalnem svetu. Maribor: Aristej.
34. Zupančič, K. 1999. Družinsko pravo. Ljubljana: uradni list Republike Slovenije.
35. Zupančič, E. 1987. Posvojen otrok zaželen in ljubljen. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Internetni viri:

36. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih: http://www.uradni-list.si/1/content?id=49906 (9. 11. 2012)
37. Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve: posvojitve: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/posvojitve/ (9. 11. 2012)
38. Katalog javnih pooblasti, nalog in storitev CSD: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/katalog_pooblastila_csd_jul08.pdf (10. 11. 2012)
39. Trauma and children : an introduction for foster parents (http://www.fosteringperspectives.org/fp_v10n1/trauma.htm (14.12.2012)
40. Kennedy J., Bennett F.: Adopting and parenting a child with a history of trauma: http://www.fosteringperspectives.org/fp_v10n1/Kennedy&Bennett.pdf (15.12.2012)

41. Študijsko gradivo: skupinsko delo in kibernetika drugega reda http://www.fsd.uni-lj.si/dodiplomski_studij/ucni_nacrti/stari_program_%28pred_2009%29/20080604151184650/ (26.12.2012)
42. Študijsko gradivo: http://www.fsd.uni-lj.si/dodiplomski_studij/ucni_nacrti/stari_program_%28pred_2009%29/20080604151163601/ (15.2.2013)

8. PRILOGE

8.1. Priloga: Intervjuji

A. Zapis pogovora: Jaka, 21 let

Kako in kdaj si izvedel, da si posvojen?

Naju z bratom so posvojili pri dveh letih. Z bratom sva bila prvi dve leti v sirotišnici. To je pa vse kar vem o tem. Meni je mami, mislim zdajšnja starša, govorila, da sem posvojen, od majhnega. Če mene vprašaš, je to edino pravilno ker, če bi mi sedaj to povedali bi se mi »odtrgalo«, to bi se po moje vsakemu. Imel bi občutek, da mi nekdo prikriva resnico. Po moje se ti, v tem primeru, podre svet. Men bi vse dol padl, jaz vem, da se nebi po tem pogovarjal z njimi še dolgo časa.

Mami mi je tudi povedala, da so njej na socialni, ko je podpisala pogodbo, rekli kako naj to pove, da naj pove na začetku, ko začne otrok spraševati, da se ti tega čim hitreje zavedaš. Jaz sem to zelo dobro sprejel, nimam s tem problemov, iz mojega stališča. Brat pa isto misli. Z bratom sva dvojčka. Tako je bilo, to je to.

Drugače pa od prvih dveh let ne vem ničesar, niti starša ne vesta, sem se z obema o tem pogovarjal.

Imaš poleg svojega brata dvojčka še kakšnega brata ali sestro?

Imam še dve polsestri. Starša sta najprej posvojila naju, potem pa sta dobila še njiju. Sam nisem nikoli spraševal, zakaj sta naju posvojila, ne vem, ali takrat nista mogla imeti otrok ali kaj je bilo. Nočem niti mami obremenjevat s tem, ker to se mi vseeno zdi na bed scena, saj po mojem.

Se razumeš z bratom in sestro? Kdaj sta ona dva zvedela, da si posvojen?

Pa se. Tukaj je bolj fora, da očija ni. Celo življenje že živim brez očeta, ker dela v Franciji in ga že dvanajst let ni, ob vikendih sicer je, drugače pa je mami sama za vse. Drugače pa se v družini razumemo in je vse v redu, lahko sem samo hvaležen.

Tudi sestri vesta od majhnega za posvojitev. Tudi, če ne bi vedeli bi po moje pogruntali, saj si nismo nič podobni. Večji sem od mami in očija. Zdi se mi edino pravilno, da tudi oni dve vesta od majhnega. Tudi oni dve bi verjetno zamerili, če bi izvedeli kasneje.

Ali se z bratom dvojčkom veliko pogovarjata o posvojitvi?

Z bratom se nič bolj pogosto ne pogovarjava o posvojitvi, kot z vso družino. Nekaj časa sva bila bolj odtujena. V šoli sva imela različne družbe. Sedaj sva se spet bolj zbližala. Drugače pa jaz mislim, da ima iste želje kot jaz. Pogovarjala sva se samo o tem, da hočeva oba spoznat biološke starše, ko bom tudi jaz enkrat za to. On sam pa je rekel, da ne bo šel, če jaz ne bom šel.

Se v družini pogovarjate o posvojitvi?

Kar sem se imel za pogovorit o posvojitvi, sem se že pogovoril. Mami ve, da si želiva z bratom izvedeti za biološke starše. To sem ji tudi povedal že pri petnajstih letih. Ko sem se začel spraševat o tem. To je bilo v puberteti, ko ti malo »flešira« v glavi, vsaj meni je. Za biološke starše, oziroma mamo, pa ne vem, niti ali je bila mlada ali je bila stara. Vem samo, da je iz Kopra. V Izolski porodnišnici sva bila rojena.

A veš ta pogovor v družini se enkrat razčisti, potem pa niti nisem hotel več spraševat, ker sem čutil, da mami ni hotela tega več odpirat, ker je tudi njej bed glede tega.

Ste imeli v družini kakšne konflikte zaradi posvojitve?

Edini konflikt je bil, da je meni zamorilo, ko smo se skregali z mami pa z očijem, ampak res grdo skregal, ko sem bil mlajši in sem rekel, da bi bilo boljše, če bi bil s svojimi pravimi starši. Samo to je bilo v trenutku jeze, v izbruhu, tega drugače nisem resno mislil. To se mi je zgodilo samo dvakrat, enkrat pri trinajstih letih in enkrat pri petnajstih. Sej potem smo se pogovorili in je bilo ok.

Drugače pa mam na srečo dosti skulirano mami in se lahko z njo vse pogovorim.

Ali si želiš spoznati svoje roditelje?

Jaz sem si rekel zase, da jih hočem spoznat, tako zase. Samo ne še sedaj. Sedaj končujem srednjo šolo, sem vmes dve leti doma sedel in igral igrice. Samo sem si rekel sedaj, ko bom to srednjo šolo končal, da si bom vzel malo pavze, da si uredim misli v glavi, in če bo potem možnost, in če se bo brat strinjal, pa če se bo dalo uredit, bi rad izvedel kdo so pravi starši. Spoznati biološke starše je pri meni eno tako vprašanje, ki se ti ves čas pojavlja v glavi in bi ga rad dal čez. Samo tisto, da zvem kdo je, da vidim ali imam še kakšnega brata ali sestro, ali polbrata, polsestro. Vseeno mi je, koliko veliko izvem, važno je, da nekaj izvem in da se končno neham to spraševat. To je po moje vprašanje, ki se ti začne pojavljat, ko se začneš zavedat.

Dovolj bi mi bilo, da izvem ime in priimek, kdo je ta oseba, iz kje prihaja. Nočem pa preveč pričakovati od srečanja. Zato jih še nisem iskal, to želim narediti počasi, ko bo pravi čas. Lahko imaš ti dobro izkušnjo s tem ali pa slabo. Odvisno od njih, ali te hočejo spoznat. Seveda te nikoli prej ni videla in potem se ti kar na enkrat prikažeš… to je problem… lahko ji podreš cel svet.

Zanima me tudi, če imam še kakšnega brata ali sestro in ali smo si podobni. Samo to ne moreš kar na lepem priti tja in reči: »o a veš jaz sem tvoj brat«. To je šok, za mene in za njega, sej nobenemu nebi bilo nič jasno, gledali bi se čudno, to bi bili res neumni občutki.

Tako željo imam pol pa upam, da bom šel enkrat čez to.

Jaz sem si srečanje predstavljal kot nek list papirja, kjer mam napisana vprašanja, na katere dobim odgovore, dejstva in potem bom lahko ta list obrnil. To za to, da se ti nikoli več ne odpre potem to vprašanje, da imaš potem to pri sebi razčiščeno. Če tega vprašanja ne razčistiš, se ti lahko to do konca življenja rola, sej ne vsak dan, samo recimo na pol leta.

Ko sem bil mlajši, sem o srečanju razmišljal kot o pozitivni izkušnji. Predstavljal sem si, da bi me pričakali z odprtimi rokami. Samo zdaj si ne predstavljam več tako.

Na kakšen način imaš namen iskat svoje biološke starše?

Imam dve možnosti, imam namen iti na center za socialno delo, če mi pa tam ne povedo pa imam še eno možnost, da izvem. Če greš na center, oni kontaktirajo te starše, če hočejo vzpostavit stik s teboj in če se ne strinjajo, ti ne moreš dobit teh podatkov. In če se ne bodo strinjali, hočem samo pač izvedeti kdo je, da pač zaključim svoje poglavje tukaj in je to to. Samo to me zanima, drugače pa nič nočem od njih.

Zanimajo pa me dedne bolezni, ker jaz, ko sem se rodil sem imel astmo, hudo obliko in sem bil dve leti bogi. Te probleme sem imel, ko sem se rodil. Drugače pa pri meni že vsi zdravniki vedo, da sem posvojen, ker sem že dolgo pri istih zdravnikih.

Ali bi ti bilo boljše, da bi bile posvojitve organizirane tako, da bi lahko vedel kaj o svojih bioloških starših? Temu pravimo odprta posvojitev, lahko je različnih oblik (preko pisma, lahko ti socialni delavec poda osnovne informacije, lahko pa so to tudi stiki z roditelji)

Ne vem kaj bi si mislil o teh odprtih posvojitvah, ker tega niso naredil prej. To bi mogel doživet. Veliko je odvisno od tega, kakšen človek si, odvisno kaj ti hočeš od tega. Problem vidim tudi v tem, da se pol ne navežeš preveč na une starše, pa imaš potem konflikt pri teh, ki so te posvojili. Jaz bi imel konflikt, če bi se navezal na une starše. Ko bi se enkrat skregal s to mami, ki jo imam sedaj, bi počilo in bi ji začel metat naprej stvari, ki pač…

S kom se pogovarjaš o posvojitvi? Kakšne imaš izkušnje z okolico?

O posvojitvah govorim s tistimi s katerimi nanese tema na to, tega ne grem govorit vsakemu. Moji prijatelji vsi vedo. Meni je zanimivo, ko to poveš in potem ti začnejo oni govorit svoje misli o tem pa sprašujejo te kako se počutiš. Vse želijo vedeti o tem in po tem ti dajejo nasvete. Men se zdi, da so pri teh nasvetih, da so vsi falili. To moraš pač doživet, ne moreš kar nekaj govoriti kar nisi doživel.

Jaz nikoli nisem imel slabe izkušnje z okolico, vsi so to dobro sprejeli. Tema jim je zanimiva, ker noben ni dal to čez, pa nobeden ne ve kako je to. Vsi želijo nekaj izvedeti o tem, vsaj jaz sem imel tak občutek. Vsak, ki sem mu povedal, je kar vlekel ven iz mene.

Drugače pa mislim, da osebe, ki so v rejniških družinah, čisto drugače to dojemajo. Poznam ene par ljudi, ki so v rejniških družinah in imajo zelo slabe izkušnje. Na primer vsak mesec je bil pri drugih rejnikih, res bedno. Nikoli nima občutka kaj je družina, ne spozna tega. Jaz sem poznal ta občutek družine, do enega dvanajstega, trinajstega leta, dokler je bil še oče doma, potem pa je bilo to razkropljeno. Jaz tudi sedaj nimam s tem očetom, ki mu rečem oče, stika, z njim se ne pogovarjam veliko. Pač znanstvenik je. Med nama so zgolj splošni pogovori, na primer kako mi gre šola. Ko ga recimo kam peljem, se sploh nič ne pogovarjava, dve uri se peljeva in ne govoriva nič pomembnega. Dobil sem odpor, da se z njim pogovarjam kaj pomembnega. To je povezano s tem, da je oče večino časa v Franciji. Z mami je drugače.

Drugače imam jaz pozitivno mnenje o svojih posvojiteljih.

Kako se počutiš v svoji družini?

Jaz včasih vidim pri sebi, da ni tiste povezanosti med mano, mami in očetom. Sej ti se lahko strinjaš z njimi v osemdesetih procentih ampak nimaš pa nič skupnega. Ne vem kako bi ti to razložil. Včasih se ne razumeš ravno v vseh stvareh, vsaj jaz tako pri sebi mislim. Včasih dobim tak občutek, a veš… Ker imam še sestri včasih vidim, da je drugačen občutek med njimi, kot med mano in starši. Ko sem bil mlajši, sem metal naprej stvari staršem glede sester, samo se ne spomnim več točno kaj. Sedaj je to drugače, sem starejši in ne gledam na te stvari več tako. Drugače imam pa pozitivne občutke glede posvojitve in družine. Pa tud dosti hitro so me vsi sprejeli za svojega, s tem mislim sorodnike. Edina, ki je nasprotovala je bila teta. Ona ni bila za posvojitev. Situacija pa se je obrnila tako, da sedaj zgleda, kot da bi bila z bratom njena. Očitno ji je naredilo klik v glavi, to pride potem s časom.

Nisem imel pa nikoli slabih scen v družini. Edino kar je bilo, so bile moje krize, ko sem se skregal pa me je »zaflešeral«, da bi bilo boljše, če bi bil pri unih starših. Drugače je pa vse v redu. Res nimam niti občutka, da sem povojen.

S starši smo se ene šest, sedem let nazaj pogovarjali o posvojitvi od začetka do konca, da smo vse razčistili. Takrat sem imel zelo mešane občutke in čustva in sem se hotel o tem pogovarjat, da sem dal to čez. Če ne te to mori ves čas.

Kaj bi predlagal ljudem, ki imajo sedaj namen posvojiti otroka na podlagi tvojih izkušenj?

Zame je bila posvojitev v redu izkušnja. Pomembno je, da obravnavaš otroka kot svojega otroka, ne smeš delati razlik. Pri sebi sem videl, da nikoli niso delali razlik, to je bilo v redu. V moji družini nikoli ni bil nihče zapostavljen. Nihče ni nikoli dobil kaj več ali pa kaj manj, na podlagi tega, da si posvojen ali pa ne. Pač ne smeš razlik delat, ker to se ti, kot otroku, zelo zamer.

Pomembno je, da otroka sprejmejo, kot da je njihov in mu čim prej povejo, da je posvojen. Tako, kot je bilo pri meni, ko sta mi povedala, da nista moja prava starša, da me prava starša nista mogla vzdrževat in zato me imata ona dva. V glavnem, otroku moraš na lep način povedat. Pomembno je, da kot starš izhajaš iz sebe, da si pristen.

Ali bi ti posvojil otroka?

Otroka bi posvojil, če bi bila taka situacija. Vem pa, da nikoli ne bi dal otroka v posvojitev, ne glede na situacijo. Tudi, če bi bil star 18 let. Zdi se mi, da potem temu otroku manjka nekaj, kakor vidim pri sebi. Nočem poslat otroka na tako pot. Pa tudi za mene, bi ga bilo potem kasneje težko spoznat, tega otroka, če se postavim sedaj v njihovo kožo.

Ali se sedaj kdaj spomniš na to, da si posvojen ali razmišljaš o tem? Če ja, ob kakšnih situacijah pomisliš na to?
Se spomnim na to, da sem posvojen, samo ni nič posebnega, sem glede tega pr sebi razčistil. Največkrat se mi to zgodi, če gledam kakšen film, pa je ravno na ta primer, povezava oče in sin ali pa kakšna podobna situacija, pol se mal zamislim, pa se spomnim na to.

Če pogledaš sedaj nazaj na svoje življenje ali je posvojitev na kakršenkoli način vplivala na tvoje življenje? Kako je vplivala?
Posvojitev ni vplivala na moje življenje. Mislim pa, da bi lahko imel drugačen odnos z mojimi biološkimi starši, kot s temi, ki so me posvojili.

Ali bi želel pri svoji posvojitvi karkoli spremeniti?
Mogoče bi si želel spremeniti samo odnos do zdajšnjega očeta, ki se je čez leta zelo odtujil. Drugače pa ne bi nič spremenil.

B. zapis pogovora: Nuša, 24 let

Kako in kdaj si izvedela da si posvojena? Kako si se počutila?

Mene sta starša posvojila iz porodnišnice, tam sem bila dva tedna, ker sem dobila po rojstvu hudo vnetje ušes. Jaz sem rastla z izrazom, da sem posvojena. Ne spomnim se točno, kdaj so mi povedali. Takoj, ko sem začela govoriti in v tej smeri spraševati, so mi povedali, da sem posvojena. Mami mi je povedala, da sem vprašala kaj to pomeni in so mi razložili. Socializirana sem bila v ta izraz. Nikoli mi ni to predstavljalo »o groza« posvojena sem. Tudi v družini nismo imeli nikoli problemov zaradi tega. Nikoli nisem smatrala, kot da je to nekaj čudnega. Rastla sem s tem, da sem posvojena in da nisem zaradi tega nič drugačna.

Imaš kakšnega brata ali sestro?

Ne, vem pa, da sta starša kmalu po meni, vložila prošnjo še za enega, samo jim nikoli niso odgovorili.

Res?

Nikol res. Prigoda je bila tudi s tem, kako so dobili mene. Približno dve leti je trajalo vse skupaj, da sta me dobila. Starša sta šla čez ne vem koliko razgovorov in tečajev, pokazati sta morala veliko dokazil in se še vedno nikamor ni premaknilo. Na srečo smo imeli takrat določene veze na Centru za socialno delo Vič in se je po posredovanju te osebe postopek za posvojitev začel premikati.

Ste imeli v družini kakšne konflikte zaradi posvojitve?

Ne ah kje, jaz pozabim, da sem posvojena.

Ali si želiš spoznati svoje roditelje? Zakaj?

Pri šestnajstih letih sem se prvič lotila iskanja bioloških staršev, šla sem na center za socialno delo. Ne vem pa točno zakaj, pač zanimalo me je. Jaz sem si to takrat predstavljala, da bo kot v filmu, da bodo odtipkali ime in bodo imeli v bazi vse podatke. Ko pa sem prišla tja, je bila prva omejitev to, da sem bila stara šestnajst let, morala bi biti polnoletna. Povedali so mi, da naj počakam dve leti ali pa bi morala od uradnih staršev, od teh ki jih imam sedaj, dobiti pisno soglasje, da jih lahko poiščem. Odločila sem se, da o tem ne bom govorila svojim staršem. Za to sem se odločila, ker sta imela starša težave z zanositvijo in se še zdaj nerada spominjata na to. V tistem času so eni družinski prijatelji posvojili in potem sta se tudi moja starša odločila, da bi raziskala to opcijo.

Drugič pa sem šla na center za socialno delo pri devetnajstih letih. Dobila sem se s socialno delavko in mi je vse razložila. Povedala mi je, da morajo oni najprej najti to žensko. Oni imajo minimalno podatkov. Seveda iščejo samo biološko mami, za očeta je skoraj nemogoče, da bi ga našli. No socialna delavka mi je rekla, da mora najprej najti njo in ji povedat in potem se bo ona lahko odločila, če sploh želi dati podatke. To je bilo pet let nazaj, ali je to še tako?

Ja še vedno poteka tako.

Po mojem mnenju traja ta postopek predolgo. Socialna delavka mi je dala za primerjavo enega, ki že enajst mesecev čaka. Ker to pomen, da mora it čez morje papirologije in to je dolgotrajni proces, ki traja.

Potem sem se odločila, da bom oddala prošnjo. Odšla sem na center, kjer so jo prebrali in poštempljali, da je v redu. Čez približno štiri mesece sem dobila po pošti odgovor, da prošnja ni popolna. Napisali so, da prošnji manjka, katere podatke jaz hočem, tiste v času posvojitve ali te sedaj in zakaj jih hočem. To bi morala dopolnit, kar mi je bilo odveč, zato tega nisem naredila. To je bilo nazadnje, kar sem naredila v zvezi z iskanjem.

Po eni strani me še zanima, ker edino kar vem je, da je bila mlada in da je iz Slovenije. To je potem res lahko katerakoli ženska, lahko je ta, ki sedi tukaj v lokalu na kavi.

Meni se drugače zdi vsaka čast, da otroka donosiš in ga daš v posvojitev, da ne delaš splava. Jaz ti povem, da bi šla delat splav in tudi tega nikomur ne bi povedala.

Pri tem, da bi jo iskala me ustavi tudi to, da kaj ji ti narediš že s tem, ko izve, da jo želiš iskat. Po moje, ji cel svet postaviš na glavo. Ne predstavljam si, da bi dala jaz otroka v posvojitev in potem bi prišel ta otrok čez 25 let potrkat na vrata. Pol si povezan forever. Drugo, kar me skrbi pa je, kaj, če bi to prišlo nazaj do mojih staršev, tega si res ne želim. Ali pa kaj, če je malo zmešana in se bo želela infiltrirat v moje življenje. Take stvari mi gredo po glavi in zato se zmeraj ustavim. Mogoče je bolje, da so ene stvari pač zakopane. Lahko sem ji pa hvaležna, da me je rodila in da sem v dobri družini.

Jaz se mogoče pri spoznavanju biološke mame bojim tudi sebe, če bi bila prijazna pa bi se zelo zaštekale.

Ali bi ti bilo boljše, da bi lahko biološka mama tebe našla preko centra? (da bi v tem primeru socialna delavka tebe vprašala, če si pripravljena vzpostavit stik z njo).

Ja, boljše bi mi bilo, da bi imela vajeti v svojih rokah.

Ali bi ti bilo boljše, da bi bile posvojitve organizirane tako, da bi lahko vedela kaj o svojih bioloških starših? Temu sedaj pravimo odprta posvojitev.

Ne, nisem za odprto posvojitev. Se mi zdi, da bi to v primarni socializaciji zmedlo otroka. To v smislu, jaz sem točno vedela, kdo sta moja starša in kdo je moja družina, pri odprti posvojitvi pa to nebi bilo jasno. Pa ne me razumet, da sem jaz samo za obliko družine mama, oče, otrok. Po moje bi to zmedlo otroka in bi bil še bolj stigmatiziran. Mene so enkrat vprašali, če imam dvojne sorodnike, pa sploh nimam stikov z biološkimi starši. Sedaj, v tej starosti si lahko to predstavljam, ker znam bolje razmišljati o tem in ločiti stvari. Ne vem, kako bi otrok gledal na to, a pol je biološka mama teta?

Čeprav po moje zna otrok sprejeti veliko stvari, če si predstavljava naju, saj sva tudi pri dveh ali treh letih sprejeli, da sva posvojeni pa tega nisva razumeli, sploh nisva vedeli kaj je to. Ali pa otroci, ki imajo na primer dve mamici, pa tudi to sprejmejo.

Ampak a ne misliš, da bi prišlo na neki točki, do tega da bi si želeli biološki starši več stikov, potem bi se pa uradni starši počutili ogroženo. Jaz vem, da če bi povedala moji mami samo, da sem šla sedaj iskat biološke starše, bi to sprožilo cel kup vprašanj, v smislu kaj, zakaj …

Ali lahko v družini vprašaš o posvojitvah kar te zanima?

Do neke mere lahko spraŠujem o posvojitvi. Z mami se o posvojitvi manj pogovarjam, ker imam občutek, da ji je neprijetno, zaradi preteklosti. Z očijem pa lahko več govorim o tem. Želim si, da bi lahko sproščeno vprašala svoje starše stvari, ki me zanimajo, vendar razumem, da v času vseh težav s posvojitvijo, zanju to ni bil ravno prijeten proces in to spoštujem.

S kom se pogovarjaš o posvojitvi? Kakšne imaš izkušnje z okolico?

Lahko ti opišem primer pri zdravniku. Jaz imam določene zdravstvene težave, ki so dedne in zdravniki me vedno vprašajo, kako je pa kej v družini glede te bolezni. Po navadi, jim odgovorim, da ne vem. Naj si sam pogleda v kartoteki. No, mogoče bi bilo tudi zaradi tega zanimivo spoznati biološke starše.

Drugače pa v šoli ne vem, če sem jaz povedala v prvem razredu, pač vedeli so. Ne vem mogoče sta moja dva povedala. Lahko, da sem jaz omenila, potem pa se je to razširilo. Vem, da so v osnovni šoli vsi vedeli. Niso pa me lih zafrkavali zaradi tega. Spomnim se samo, da so mi nekajkrat, rekli posvojenka. Meni se to ni zdela žalitev, ker pač to je res.

Vsem, ki sem jim sama povedla, da sem posvojena, jih je to zelo zanimalo. Enkrat mi je ena oseba rekla boga in sem si mislila samo tisto, what? To zanimanje je bilo intenzivnejše v srednji šoli, sedaj na faksu pa ne sprašujejo toliko. So me tudi že vprašali, če sem iskala svoje »prave« starše in če sem jih našla.

Kaj bi predlagala ljudem, ki imajo sedaj namen posvojiti otroka, na podlagi svoje izkušnje?

Takoj naj povejo, da je posvojen, da bo vedel. Razložijo naj kaj je to in predstavijo na način, da to ni nič takega. Me kar zmrazi, če pomislim, da še sedaj ne bi vedela, tako kot ena znanka, potem boljše, da nikoli ne poveš, ne vem… To ti pa res postavi življenje na glavo. V glavnem to, da zvejo zgodaj je glavna stvar. Pomembno je, da otroka obravnavajo kot normalnega, da je otrok pač njihov, da ga zasipajo z ljubeznijo. Težko na to odgovarjam, ker tisti, ki posvojijo si itak želijo otroka. Važno je, da igrajo na odprte karte.

Ali bi ti posvojila otroka?

Težko vprašanje. Ja, če bi si želela otroka in ga ne bi mogla imet sama, potem bi ga posvojila. Samo po možnosti bi posvojila otroka, ki je v reji in je star že deset let, ker vem, da so ti zadnji na vrsti za posvojitev. Če bi bila v tej situaciji, bi naredila vsaj nekaj plemenitega, ker vsi hočejo imeti dojenčke.

Ali se sedaj kdaj spomniš na to, da si posvojena ali razmišljaš o tem? Če ja, ob kakšnih situacijah pomisliš na to?

Največkrat se spomnim na to, da sem posvojena, ob obiskih pri zdravniku, kjer me običajno povprašajo o zgodovini zdravja v družini, na kar seveda ne morem relevantno odgovoriti. Drugače nikoli, ne pomislim na posvojitev, razen, če v socialnem krogu kakšna debata slučajno nanese na to.

Če pogledaš sedaj nazaj na svoje življenje ali je posvojitev na kakršenkoli način vplivala na tvoje življenje? In kako je vplivala?

Izključno v obdobju osnovne šole sem bila v blažji obliki stigmatizirana s strani sošolcev, kar je pustilo določen pečat. Na srečo sta mi moja starša vsadila realen pogled na posvojitev, kar me je v obdobju osnovne šole verjetno obvarovalo pred večjo psihično škodo.

Kakšno je tvoje splošno mnenje o posvojitvi?

Kar se tiče samega postopka posvojitve imam deljeno mnenje. Na eni strani podpiram, da je proces posvojitve tako obširen, ter da pristojni podrobno preverijo vse potrebne podatke in s tem (vsaj upam) zagotovijo primerne pogoje za posvojenega otroka. Po drugi strani se mi pa vseeno zdi postopek posvojitve precej dolgotrajen. Menim, da se število posvojitev še vedno ne nagiba v dobrobit otrok, kar me pripelje do dejstva, da se je moje

trajanje posvojitve izdatno skrajšalo zaradi uporabljenih vez. Je posredovanje vez pozitivno? V mojem primeru vsekakor. Vendar le-to ne zagotavlja objektivnosti postopka posvojitve in v tem vidim enega izmed problemov.

Ali bi želela pri svoji posvojitvi karkoli spremeniti?

Nič ne bi želela spremeniti pri svoji posvojitvi. Morda le to, da bi moja starša dobila odgovor na prošnjo za posvojitev drugega otroka. Tu se lahko ponovno sklicujem na ne-objektivnost postopka posvojitve.

C. zapis pogovora: Peter, 24 let

Kdaj si izvedel, da si posvojen?

Jaz sem moral to podpisat, da se strinjam s posvojitvijo. To sem podpisal en teden pred mojim osemnajstim letom. Pred posvojitvijo sem bil pri teh starših, ki sta me posvojila v rejništvu. V rejništvu sem bil drugače pri njima od sedmega leta naprej.

Kako pa to da sta te posvojila šele takrat?

O tem smo se drugače že prej pogovarjali. Do 18. leta sem še dobival štipendijo, ker ima biološka mama nizek standard, ta dva starša imata pa oba dobre službe, zato smo počakali s posvojitvijo. Po 18. letu pa posvojitev ni več mogoča, zato smo to podpisali pred 18. letom.

Z njima pa živiš že konstantno od sedmega leta naprej?

Ja, stran sem šel ker, je bil od mami partner nasilnež, kasneje pa je umrl. Moja dva rejnika sta bila pa ravno tisti čas na čakalni listi, to zgleda tako kot, da bi čakal na operacijo. Potem so ju poklicali ali me hočeta, ja ali ne, in sta rekla ja.

Ko sem odhajal v rejništvo, so mi sicer rekli, da grem v ta kraj začasno kot na kakšne daljše počitnice. No saj verjamem, da so takrat res tako mislili, potem pa sem ostal tukaj.

Kako pa je prišlo do tega da si ostal pri tej družini?

Doma se stanje nič ni popravilo. Po tem, ko je mami ta nasilen partner umrl je ona zelo zbolela, psihično. Jaz sem pa ostal tukaj.

Kako ti praviš biološki mami in kako mami, ki te je posvojila? Veliko lažje mi bo spraševat, ker mi je za enkrat malo neprijetno, ker ne vem kako naj jima točno rečem?

Biološki mami pravim ljubljanska mami, tej mami pa samo mami. To tudi moji prijatelji kdaj ne vejo, ko kaj razlagam, zato je zdaj biološka mami, mami iz Ljubljane.

Super, imaš še vedno stike z ljubljansko mami?

Ja, se slišimo nekajkrat na mesec, vidimo pa dvakrat na leto.

Ti to odgovarja ali bi si želel drugačnih stikov?

Taki stiki mi odgovarjajo, so v redu. Ona ima sedaj svojo družino, ima še enega otroka in parterja s katerim se je poročila. Ko sem bil še v rejništvu mi ni bilo všeč, ko so me socialne delavke silile, da sem na dva tedna tri dni pri njej. Zato ne maram socialnih delavk, ker vsilijo svojo voljo. Tako, da to sedaj mi odgovarja.

Razumem, ti imaš sedaj tudi tukaj svojo družino. Imaš tukaj kakšnega brata ali sestro?

Res je, imam svojo družino. Ne, nimam brata ali sestre. Starša nista mogla imeti otrok, zato sta se odločila za rejništvo in tudi za posvojitev. O posvojitvi smo se, tudi pred samo posvojitvijo, veliko pogovarjali. Skupaj smo se odločili za posvojitev, da bom jaz naprej nadaljeval družinsko tradicijo, prevzel sem njun priimek in tudi, če bosta ona dva umrla, bi dedoval po njima. Tako čisto iz pravnega vidika. Drugače pa sem bil že toliko let pred posvojitvijo pri njima, smo bili že družina. Vse je ostalo isto, tudi kar se tiče stikov z mami iz Ljubljane.

Kako se pa počutiš v svoji družini?

V družini se počutim normalno, kakor da ne bi bil posvojen. Zaradi posvojitve ni v družini nič drugače, pogovarjamo se o vsem. Jaz se zelo malo stvari spomnim, ki so se mi dogajale pred sedmim letom. Tako, da sem te družine, ki me je posvojila, bolj navajen, v glavnem to je moja družina.

Ali se ljubljanska mami in mami poznata?

Obe družini se med seboj poznata, vsake toliko časa se tudi obiščeta. Moja ljubljanska mami je imela tega očija tukaj rada, kot da bi bil njen oči. Saj po letih bi tudi skoraj lahko bil. Dobro se razumeta obe družini med sabo, to mi je všeč.

Kako pa je potekal postopek posvojitve?

Jah nič, jaz sem podpisal tisti papir. Oči je bil pravnik, zato je bilo vse veliko lažje, ker je vse na hitro spisal in potem smo podpisali in to je bilo to.

Niste imeli nobenih pogovorov o tem?

Ja, v družini smo se pogovarjal, kakor sem že povedal, drugače pa ne. Aja, pa biološka mami je mogla tudi podpisat. Ona se je edino ustrašila, da ne bom več hotel imeti z njo stikov, da je nebi več maral. Ampak to se ni zgodilo. Po posvojitvi je razlika res samo priimek in nič drugega.

Kaj je tebi pri tvoji posvojitvi dobro in kaj ti ni všeč? Kaj bi predlagal bodočim posvojiteljem?

Joj, to pa ne vem. Pri moji posvojitvi je bilo vse dobro. Tako, da ne vem kaj naj predlagam.

Kaj pa je bilo tebi v redu?

Ja men je bilo vse v redu. Mislim, da je glavno, da se otrok ne počuti, kot da je posvojen. Pomembno je, da je vse isto kot v ostalih družinah, da se pač normalno obnašajo.

Ti je pomembno da se otroku takoj pove da je posvojen?

Najbolje je, da otrok vse ve, da je posvojen. Jaz si tudi ne predstavljam, da ne bi vedel kdo je moja biološka mama. Mene bi to ves čas zanimalo. Ves čas bi se spraševal kaj bi… če bi…, kakšna je, zakaj …

A se ti zdi potem, da bi bilo bolje, če bi imeli organizirane posvojitve na ta način, da bi imeli vsi otroci, ki so jih posvojili, možnosti določenih stikov z biološkimi starši. Na primer preko pisem, elektronske pošte, telefonskih pogovorov, ali pa osebno …

To pa mislim, da je od vsakega posameznika odvisno kaj si želi.

Kako se je okolje odzvalo na tvojo zgodbo v zvezi z rejništvom in posvojitvijo? Komu si povedal da si posvojen?

Vsi moji bližnji prijatelji vedo, da sem posvojen, odraščali smo skupaj in poznajo zgodbo. Sorodniki tudi vsi vedo, biološki in ti. Tako da, ni to res nič posebnega.

A si imel kdaj kakšno neprijetno izkušnjo?

Nikoli nisem imel neprijetnih izkušenj, vse je bilo v redu. To je tudi zato, ker sem bil tukaj res od otroštva in je okolica to sprejela. Ne dojamejo tega kot nekaj drugačnega. Ko si majhen nimaš nekih predsodkov, ker so vsi zvedeli, ko sem bil še majhen, so to že takrat sprejeli. Tako, da me ni nobeden zafrkaval ali pa da bi bil izobčen. Mogoče je bilo celo lažje, na primer učiteljice znajo bit še bolj prijazne.

Ti bi posvojil otroka?

Ja, če bi bila situacija taka, da ne bi mogel imeti svojih otrok, potem bi otroka posvojil. Mislim, da vsak to naredi, če ne more imet svojega otroka pa si otroka vseeno želi.

A posvojitev na kakršen koli način vpliva na tvoje življenje?

Ne. Mislim ali pa je vplivala posvojitev na moje življenje, samo na boljše. Ne vem, če bi naredil faks, če bi bil v Ljubljani. Tukaj sem imel več spodbude. Sedaj sem tudi zaposlen na tem koncu. V glavnem na dober način je posvojitev vplivala na moje življenje.

Č. pogovor: Ema, 23 let

Kdaj si izvedela, da si posvojena? Kako si se počutila?

To da sem posvojena vem že od kar se spomnim. Mami mi je prvič to povedala, ko sem bila stara okoli tri leta. Takrat sem videla njeno prijateljico, kako doji svojo hčerko in sem mami vprašala, če je ona tudi mene tako dojila in mi je odgovorila, da ne in mi pojasnila zakaj. Potem sem s časoma vedno več spraševala o posvojitvi in mami mi je odgovarjala. Kupila mi je tudi knjigo Srček za Nino, saj mislim, da je tak naslov, to je zgodbica, ki govori o posvojeni punčki. Skupaj z mami in očijem smo jo prebirali.

Ker sem izvedela tako zgodaj, se zaradi tega nikoli nisem počutila nič drugače od drugih otrok. Si pa ne predstavljam kako bi bilo, če bi izvedela, ko bi bila starejša, to ne bi bilo dobro.

Kako se počutiš v svoji družini?

V svoji družini se počutim sprejeto, nikoli nisem imela občutka, da ne bi spadala v to družino. Drugače sta moja starša ločena že okoli deset let. Ampak to niti nima neke zveze s posvojitvijo. Na srečo, sta se kar se tiče mene vedno lahko vse dogovorila, nikoli se nista kregala preko mene. Sama imam najraje definicijo družine, ki pravi, da je družina to kar vsak posameznik sprejema kot družina. Jaz na svojo situacijo trenutno gledam tako, da imam pač dve družini. Imam družino kjer je mami in sorodniki po tej strani in drugo družino, ki jo sestavlja oči in njegovi sorodniki. V obeh družinah pa se počutim sprejeto.

Ali se veliko pogovarjate o posvojitvah? Lahko vprašaš kar te zanima?

Nikoli se nismo veliko pogovarjali o posvojitvah. V bistvu, če pomislim, se do sedaj, ko prebiram razne knjige in me določene stvari zanimajo, sploh ne spomnim, da bi se kaj veliko pogovarjali o posvojitvah. Ne vem točno zakaj, ampak predvidevam, da tudi jaz nisem dosti spraševala. Še sedaj mi je kdaj kar nerodno kaj vprašati, ne vem zakaj imam tak občutek.

To, da se nikoli nismo veliko pogovarjali o posvojitvi, je res zanimivo glede na to, da vem, da nista doživela nikoli neke grozne situacije na primer, da bi se jima rodil mrtev otrok. Pri njima je bila samo taka situacija, da skupaj nista mogla imeti otrok. Vem, da je veliko parov, ki so posvojili otroka doživelo splav ali pa rojstvo mrtvega otroka in jim je to pustilo posledice in se jim je mogoče zaradi tega težje pogovarjati o posvojitvi. Jaz pa res ne vem, zakaj se pri meni nismo veliko pogovarjali o tem. No možno je tudi, da smo se pa, da sem bila jaz še tako majhna, da se ne spomnim, ne vem.

Ste imeli v družini kdaj kakšne konflikte zaradi posvojitve?

Ne, prav zaradi posvojitve nismo imeli nobenih konfliktov. Smo pa imeli konflikte glede ostalih stvari, tako kot običajne družine.

Ali želiš spoznati svoje roditelje? Zakaj?

Nimam neke zelo močne želje po tem, da bi spoznala svoje roditelje, me pa zanimajo določene stvari. Zanima me na primer, če imam kakšne brate ali sestre. Vem namreč, to mi je povedala mami, da je bila ta ženska, ki me je rodila premlada, da bi me lahko imela in vem, da je bila iz Celja. Samo zavedam se, da če želim spoznati brate in sestre, moram spoznati tudi njo, za enkrat pa mi še ni do tega.

S tem iskanjem roditeljice, je po mojem mnenju, povezanih veliko osebnih stvari. Na primer, jaz si predstavljam, da glede na to, da me je dala v posvojitev, ker je bila premlada, ima sedaj sigurno svojo družino. Vendar močno dvomim, da je komurkoli od njih povedala, da je nekoč dala otroka v posvojitev. To je tudi eden od razlogov zakaj je ne bi iskala, ne moreš se kar po 23. letih prikazat pred vrati in reči: »živjo mami«. Če gledam iz sebe, v kakšnem primeru bi jaz dala otroka v posvojitev. Sicer močno dvomim, da bi ga sploh kdaj dala v posvojitev, prej bi naredila splav. No, ampak tudi v primeru splava, dvomim, da bi to komurkoli povedala. Mogoče samo eni ali dvema osebama poleg fanta seveda. Posvojitev se mi zdi res zelo osebna izkušnja in dvomim, da to poveš veliko osebam. Drugače pa to žensko občudujem in sem ji hvaležna, saj moraš biti res pogumen in močen, da daš otroka v posvojitev in ne delaš splava.

Vem, da je ena od preprek, da ne grem iskat roditeljice tudi ta, da imam občutek, da bom s tem, ko bom iskala roditeljico, dala staršem občutek, da niso dovolj dobri zame. Kar pa ni res. Starša tudi nikoli nista rekla, da jima ni všeč, če jo poiščem, ampak nikoli tudi nista vprašala, če jo želim iskati. No, do sedaj, ko me je mami to vprašala, ker več sama govorim o tej temi.

No, kar se tiče bioloških stvari me vedno bolj zanimajo, dedne bolezni. Ampak to ni dovolj velik razlog, da bi šla sedaj zaradi tega iskati roditeljico, ampak zanima me pa vseeno. Dobro bi mi bilo, da bi uvedli, da ob tem, ko daš otroka v posvojitev oddaš tudi karton, kjer so napisane bolezni, ki jih lahko podeduješ. Ne vem, jaz sem imela do sedaj dve taki zanimivi situaciji. Ena je z mojimi zobmi, ki so precej slabi. Zobozdravnik me je vprašal, ali jih ne umivam ali imam dedno tako slabe in glede na to da jih umivam, imam očitno dedno bolj slabe. Druga stvar pa so krčne žile, ki so prav tako lahko dedne, lahko pa so posledica tega, ker veliko stojim, saj delam v lokalu. No, to še nisem ugotovila.

Ali bi raje videla, da bi lahko roditeljica iskala tebe, kot ti njo?

Ja, to bi mi bilo bolje, samo enako šele po mojem osemnajstem letu starosti prej ne. Najbolje bi mi bilo, da bi to potekalo na enak način, kot če se jaz lotim iskati njo. Naj gre ona do socialne delavke in pove, da me želi spoznati in da potem socialna delavka vpraša mene, če sem za to in če privolim, ji da moje podatke. Če bi me ona iskala, bi privolila v srečanje, sama pa je ne mislim iskat.

Kaj misliš o odprtih posvojitvah?

Nimam še točnega mnenja o odprtih posvojitvah. Mislim, da je težko dat mnenje o tem, če tega nisi izkusil. Če gledam sedaj skozi mojo situacijo, imam občutek, da bi me odprta posvojitev, v tem smislu, da bi imela neposreden stik z žensko, ki me je rodila, zmedel. Bi si pa želela, da bi ob rojstvu dobila vsaj zdravniški izpis bolezni.

Dobro bi se mi zdelo, da bi lahko vsak posvojeni otrok, brez večjih težav, po 18. letu izvedel vse okoliščine svoje posvojitve. Po 18. letu zato, ker takrat si že bolj odrasel in bolj zrelo razmišljaš in se znaš odločit kaj boš sedaj s temi informacijami, mogoče celo z imenom in priimkom, naredil. Samo to si predstavljam na tak način, da bi šel na CSD in tam bi ti to enostavno povedali. Brez tega, da bi te spraševali, zakaj to rabiš, in podobno. Če pa bi kot oseba pokazal interes, da si v tej situaciji želiš strokovno pomoč ali zgolj oporo, bi ti bila socialna delavka na voljo.

No, če povzamem, do neke mere se mi zdijo odprte posvojitve dobre. Sem pa tudi mnenja, da se lahko otrok navadi skoraj na kakršno koli situacijo, če se mu od majhnega pove vse po resnici in mu nudimo veliko opore. Seveda pa ostane tu vprašanje družbe, kako bo otrokova okolica to sprejela, to ima lahko v času pubertete velik vpliv na mladostnika.

Komu poveš za svojo posvojitev? Kako se odzove okolica?

Jaz zelo dolgo časa o posvojitvi nisem govorila nikomur. V vrtcu se dejansko ne spomnim ali sem komu povedala ali ne. Potem, v osnovni šoli pa se spomnim, da sem povedala samo dvema sošolkama. Ne vem zakaj nisem govorila o tem. Kasneje v gimnaziji in na faksu, so vedeli vsi s katerimi sem se več družila. Vsi, ki sem jim povedala za posvojitev, so se dobro odzvali na to, nikoli nisem imela slabih izkušenj. Po navadi so me vprašali, če poznam biološko mamo, ali sem jo iskala pa zakaj ne. Zanimivo se mi zdi, kako vsi najprej pomislijo na iskanje roditeljev in ne na kar koli drugega v povezavi s posvojitvijo. Potem naslednji odziv od prijateljev pa je, da težko verjamejo, ker sem si z mami tako podobna.

Druga skupina ljudi, katerim povem so, po navadi, zdravniki, ali pa osebe s katerimi pač tema pogovora nanese na posvojitve. Od zdravnikov, po navadi, ne dobim nazaj nekega odziva. Ostali pa so bolj previdni kot prijatelji pri tem kaj bi vprašali in kako. Ko vidijo, da mi ni neprijetno o tem govorit ali ko jim naravnost povem, da me lahko vprašajo kar želijo, potem postavijo enaka vprašanja, kot prijatelji.

Kaj bi predlagala bodočim posvojiteljem?

Definitivno se mi zdi pri meni pozitivno in nujno pomembno, da se otroku pove, da je posvojen že zelo zgodaj. To je lahko skozi razne življenjske situacije, skozi zgodbice, kakor koli, važno je, da je primerno otrokovim letom. Pomembno se mi zdi tudi, da lahko otrok sprašuje kolikor hoče in karkoli hoče v zvezi s posvojitvijo. Starši morajo biti dovolj odprti, da to sprejmejo in se posvetijo odgovorom. Bodočim posvojiteljem bi tudi svetovala, naj se udeležijo kakšnih priprav na posvojitev, če imajo to možnost. Seveda pa naj izberejo take, da bodo njim ustrezale. Ne zdi se mi potrebno, da se mora vsak par spopadati s svojo jalovostjo, če to mogoče sploh ni več vzrok za posvojite. Časi se spreminjajo in mislim, da bi se moral spremeniti tudi način priprav na posvojitev. Kar sem izvedela iz literature in raznih forumov, se mi zdi sistem društva Deteljica, že malo za časom. Spopadanje z jalovostjo, se mi ne zdi več primerna glavna tema za priprave na posvojitev otroka. Mislim, da prihaja čas, ko ne bodo posvajali samo pari, ki ne morejo imeti otroka. Med slavnimi postajajo posvojitve že trend.

Zelo pomembno se mi zdi tudi, da starši ne delajo nobenih razlik pri otroku, samo zato ker je posvojen. Otrok mora imeti občutek, da v družino pripada tak kot je, da se mu zaradi tega ni treba spreminjati. Pomembno je, da so starši do njega pristni, mu povejo vse kar vedo v zvezi s posvojitvijo in imajo do njega iskren, ljubeč odnos.

Če tako pogledam, je veliko stvari pomembnih, ampak se te stvari ne razlikujejo od stvari, ki so, po mojem mnenju, pomembne pri vsaki družini. Edina razlika je, da morajo otroku povedati, da je posvojen in živeti s tem, ne smejo tega zanikati.

Kako bi ocenila svojo posvojitev, kaj se ti zdi pozitivno in kaj bi se dalo popravit? Kaj veš o svoji posvojitvi?

Pozitivno, pri moji posvojitvi je to, da so mi povedali takoj, ko so imeli za to možnost. Všeč mi je tudi to, da nikoli nisem dobila občutka, da ne bi spadala k mojim staršem. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna, to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja. Nimam niti občutka, da sem jaz pa posvojena.

Spremenila bi mogoče to, da bi se več pogovarjala o posvojitvah. Šele zdaj, pri 23 letih, počasi sestavljam celotno zgodbo skupaj. Vem približno kako se je v tem postopku posvojitve počutila mami, kaj je doživljaja. Za očija še ne vem. Šele zdaj sestavljam celotno zgodbo, kako je potekala moja posvojitev.

Kako je potekala? Kaj pa veš o svoji posvojitvi?

Posvojena sem bila direktno iz porodnišnice. Mami je zvedela od porodničarke, da bom šla v posvojitev in jo je takoj klicala. Potem je pa moja mami klicala socialno delavko, da že ve zame in da me želi imet. Socialna

delavka se s tem ni strinjala. Vendar je potem mami vseeno vztrajala in na koncu socialna delavka ni mogla reči ne, ker sta imela starša narejeno vse potrebno za posvojitev in sta na posvojitev tudi že čakala kar nekaj časa. Baje pa je v tisti porodnišnici še ena gospa, zdravnica ali sestra ne vem, računala na to, da me bo lahko ona posvojila in ker me ni dobila je potem tudi ta porodničarka izgubila službo. Ne vem, komplikacije v glavnem. Po osmih dneh sta me starša vzela iz porodnišnice in peljala domov in sem bila njuna.

Vem tudi, da sta bila starša pred menoj že dogovorjena za neko posvojitev iz tujine a se to ni izšlo, ker je ravno nastala vojna.

Vem tudi to, kar sem že povedala, da je bila ženska, ki me je rodila premlada in me ni mogla imeti in da je bila iz Celja. Še zdaj pa mi ni jasno, zakaj imam na osebni napisano kraj rojstva Kočevje, če sem bila rojena v Ljubljani.

Ali ti bi posvojila otroka?

Če bi situacija tako nanesla, da ne bi mogla imeti otrok bi posvojila.

Ali kdaj razmišljaš o tem da si posvojena, ob kakšnih priložnostih se spomniš na to?

Največkrat se na to, da sem posvojena spomnim pri zdravnikih, ko me vprašajo glede dednih bolezni. Drugače pa na splošno ne razmišljam veliko o tem, da sem posvojena. Včasih mine zelo veliko časa brez, da bi pomislila na posvojitev. Spomnim se pa takrat, ko nanese debata na posvojitve. Spomnim se, da v šoli nisem marala debat o posvojitvah, saj se nikoli nisem želela pred celim razredom izpostavljati, če se s čim nisem strinjala. Tudi na splošno se skoraj nikoli nisem izpostavljala pred razredom, ne samo glede posvojitev.

Ali je posvojitev vplivala na tvoje življenje? Kako?

Jaz mislim, da je posvojitev dobro vplivala na moje življenje. Dobila sem dva starša, ki me imata zelo rada. Drugače pa ne bi pripisala posvojitvi kakšnega posebnega vpliva na moje življenje.

Kakšno je tvoje splošno mnenje o posvojitvi?

Posvojitev se mi zdi dobra rešitev za otroke, ki ne morejo živeti s svojimi starši. Mislim, da je posvojitev premalo razširjena, veliko otrok ostaja v dolgoletnem ali celo vseživljenjskem rejništvu namesto, da bi jih posvojili. Ni mi pa všeč, da je v Sloveniji to področje, ne vem kako bi se izrazila zmanipulirano, tak imam občutek. Nekatere socialne delavke še vedno ne gledajo na korist otroka, ampak gledajo na starše, ki otroka želijo posvojiti. Ne razumem točno, kako lahko določene družine dobijo v posvojitev tri otroke med tem ko nekdo ne dobi niti enega. Še vedno mislim, da obstaja na tem področju manipulacija preko vez in poznanstev. Konec koncev so bile tudi pri moji posvojitvi prisotne veze, za kar sem sicer hvaležna ampak stvar bi se lahko izšla slabše.

D. zapis pogovora: Natalija, 32 let

Kdaj in kako si izvedela, da si posvojena? Kako si se počutila?

To, da sem posvojena, vem od zmeri. Kasneje, ko smo se pogovarjali o posvojitvi, mi je mami povedala, da mi je za posvojitev povedala takoj. Že kot dojenčici mi je začela to razlagati in zato sploh nimam v glavi tistega momenta, ko mi je prvič povedala. To sem sprejela, da pač tako je. To je enako kot otrokom razlagajo o štorkljah, kako prinesejo otroke, meni so pa razložili, da sem posvojena. Zaradi tega se tudi ne počutim nič drugače. Po moje, če bi mi povedali kasneje bi bile kakšne filmske scene, v stilu, zakaj so mi zamolčali. Če bi mi povedali kasneje bi imela občutek, da so mi to skrivali. Potem podvomiš v ta človeški odnos.

Koliko si bila pa stara, ko so te posvojili?

Posvojili so me pri petih dneh starosti. Zame se je vedelo že prej, ker je mami dobro poznala socialno delavko. Samo to ni šlo tako preko vrste, sta vseeno čakala 7 let. O biološki mami pa vem to, da je bila zelo mlada in me je zato dala v posvojitev.

Jaz sem drugače rojena v Sarajevu in sta me starša prišla tja iskat.

Ali veš kaj o ženski, ki te je rodila?

Nič ne vem o ženski, ki me je rodila.

Si jo želela kdaj spoznat?

Veš kako je to, v pubertetniški dobi, tam do 18. leta imaš neko zaledje in si misliš, saj jaz imam pa še ene starše, sigurno so boljši. To me je potem minilo. Tako, da bi se pa prav odločila, da želim spoznati biološke starše pa ne. Čeprav sem imela veliko možnost, ker sem spoznala vplivnega človeka iz Bosne, ki se je zelo zagrel za mojo posvojitev in mi je bil pripravljen pomagati. Z njegovimi priporočili bi res lažje prišla do podatkov.

Dokončno me je pa misel na iskanje minila po vojni. Pred vojno smo šli še s starši nekajkrat gledat rojstno mesto in porodnišnico kjer sem bila rojena. Dve leti po vojni pa sem sama odšla tja in me je kar »presekalo«, ne saj nočem vedeti. Grozno je, ko vidiš tisto vojno območje, porodnišnica v kateri sem se rodila je bila porušena. Potem sem začela razmišljati, da je to iskanje brez veze. Vprašanje, če bi se sploh dalo najti podatke. Tistega leta, ko sem bila jaz posvojena niso poznali računalnikov, tako da so bili vsi podatki v nekih arhivih in vprašanje kaj se je z njimi med vojno zgodilo.

Zanimivo je tudi to, da so me v matično knjigo v Sloveniji vpisali šele pri 23. letu.

Kako pa je prišlo do tega?

Ne vem kako je prišlo do tega, do takrat sem morala vedno, ko sem kaj potrebovala, potrdilo ali rojstni list, klicati v Sarajevo. Na primer za vpis v šolo sem morala klicat tja in se z njimi dogovarjat. Zaradi tega sem mami zafrkavala, če niso nič plačali (smeh). Državljanstvo sem pa avtomatično dobila s posvojitvijo, ker sta oba starša Slovenca. Pri 23. letih so mi pa iz Bosne poslali, da se moram odločit ali hočem bosansko ali slovensko državljanstvo, ker obojega ne morem imet. Odločila sem se seveda za slovenskega. Po tem pa so me tu vpisali v matično knjigo.

To je res ena taka moja zanimiva izkušnja, ker vedno, ko sem kaj rabila sem morala reči, da ne morem tega takoj prinest in sem morala klicat v Bosno, potem so mi od tam poslali po hitri pošti. To je vedno trajalo kakšen teden, saj veš »v izi«, kaj se bojo zdaj neki sekeral, sej veš luda Slovenka.

Zanimivo, kaj so to v tvojem primeru naredili.

Ja res ne vem, zakaj je bilo tako, mogoče kej v zvezi s tem, da zakrijejo identiteto posvojenca, da me biološki starši ne morejo iskat.

Ali bi ti bilo boljše, če bi te lahko biološki starši poiskali?

Ne, po moje da mi ne bi bilo všeč, če bi me lahko biološki starši iskali. Nikoli nisem niti pomislila na to, mi je bilo kar logično, da me ne morejo.

Jaz sem šla pri temu razmišljanju o iskanju zelo v ekstreme. Če sama pomislim v kakšnih primerih bi dala jaz otroka v posvojitev, bi se moralo zgoditi res nekaj groznega. Ali si res zelo v krizi in ga nikakor ne moreš preživljati ali pa je to mogoče otrok posilstva. Ko začnem razmišljat o takih stvareh, se vprašam, če sploh želim vedet in v bistvu ne želim. Imam svoje življenje in to je to.

Me je pa zmeraj zanimalo, če imam brate ali sestre, ker jih pač sedaj nimam. Zavedam pa se, da ne morem narediti nič glede tega, da bi ugotovila samo to. Ali spoznam vse ali nobenega.

Kako pa se počutiš v svoji družini?

V svoji družini imam občutek zaželenosti. Drugače pa glede na karakter lahko predvidevam, da je bil oči na začetku tisti, ki je bolj kolebal, ker je bolj tradicionalni Slovenec, slovencelj. Drugače pa mami in oči nista mogla imeti otrok, imela sta določene komplikacije. Če sta želela imeti otroka, sta morala iskat druge možnosti. Takoj po tem, ko sta izvedela, da ne morata imeti otrok, sta se vpletla v to, da bo treba neki naredit in sta potem čez sedem let dobila mene. Jaz sem si ves čas želela imeti starejšega bratca, sem staršem kar precej težila. Zanimivo je bilo, da sem res vedno želela imeti starejšega brata. Mogoče sem že takrat posvojitev razumela na ta način, zakaj bi majhnega bratca, če veliki tudi nimajo doma. Jaz sem želela imeti starejšega bratca in, če imam možnost zakaj ne. Na žalost pa s socialno ni šlo skozi, ker smo imeli premajhno stanovanje. Gledali so kvadraturo, potem so gledali tudi plače. Jaz v svoji družini nikoli nisem čutila pomanjkanja in mislim, da glede na čase, ki so bili, bi lahko imeli še enega otroka. Ker gre pa to po teh regelcih in procedurah je bilo pa zavrnjeno, potem sem pa dobila psa (smeh).

Mogoče mi zaradi te želje po bratu, tudi ves čas ostaja v mislih, da mogoče pa imam nekje brata ali sestro. To bi si pa želela spoznat. Sam to je zapleteno, ne morem spoznat samo brata ali sestre. Mama pač ve kaj se je zgodilo, zakaj me je dala v posvojitev, bratje pa sestre pa mogoče tega ne vedo. Po tem se pa zafrkavam, da se bom zaljubila v svojega brata Bosanca (smeh).

Kaj misliš o odprtih posvojitvah? To pomeni da se med otrokom, ki je posvojen in roditeljem ohranja določen stik, lahko je to preko pisem, telefonskih pogovorov ali celo osebno.

Mogoče je to dobro, samo mislim, da bolj to velja za tretji svet. Bližnjih odprtih posvojitev si pa ne predstavljam, ker potem si še vedno v neposrednem stiku, se mi zdi, da bi bila čustva zmedena. Jaz si potem predstavljam tako, da je z biološko mamo nekaj hudo narobe in me ne more met, vseeno pa bi rada imela stike. Zdaj pa ali je to dobro ali ne, ne vem, saj veš kakšnim staršem vzamejo otroke. Mislim, da to za samega otroka ni najbolje. Mogoče je bolje, da se stik vzpostavi z biološko mamo potem kasneje. Odprto do te strani, da ko bi se ženska, ki je otroka rodila porihtala, potem mogoče ja.

Poznam odprto posvojitev tistega homoseksualnega para, ki sta posvojila punčko v Ameriki. Zanimivo mi je, da je tamala zelo odprta, sprejela je, da ima dva očka. Hkrati pa ima stik tudi s svojo mamo iz Afrike in ji vztrajno pošilja slike iz kjerkoli so. Ona ima doma v Afriki še ne vem koliko bratov in sester. Na srečo, ta dva očka lahko preživljata tudi to družino v Afriki. V tem primeru se mi zdi to dobro, mama se je zavedala, da če bo šla punčka v posvojitev bo imela boljše življenje in je naredila dobro za otroka. V takih primerih mi je to dobro. Tako kot Angelina Jolie pa Brad Pitt, ki sta jih posvojila ne vem koliko, hvala bogu, daj jih imej še petnajst, če jim lahko omogočiš boljše življenje in večje možnosti.

Kaj bi predlagala bodočim staršem, ki želijo posvojiti otroka?

Najbolj pomembno se mi zdi, da se otroku takoj pove, da je posvojen. Sploh si ne znam predstavljati, da meni ne bi povedali takoj, po moje bi se skregala. Res si ne znam predstavljati, da bi mi sedaj rekli, ti pa nisi najina. Kako ne, če čutim da sem, sedaj dejansko čutim, da sem. Čeprav s tem dejstvom v ozadju, da sem posvojena, vseeno čutim, da sem njuna. Saj razumeš?

Ja, razumem imam enak občutek. Zelo dobro si to povedala, vem da sem njuna in to čutim, se zavedam, da sem posvojena ampak to pri teh občutkih pripadnosti ne igra več nobene vloge.

Tako ja. Če pa bi za posvojitev zvedela kasneje, bi imela pa občutek: »aja nisem vajina, čeprav sem mislila, da sem«. Poudarjeno bi bilo to, da nisem njuna.

Drugače pa bi jim svetovala, naj ne odlašajo z odločitvijo za posvojitev. Slišala sem zgodbe veliko mladih parov, da ne morejo zanosit. Vem, da je to tudi psihično pogojeno, da ko ti nekajkrat ne uspe je pa konec sveta. Naj se sliši še tako grdo enako je pri psih. Jaz ponorim, ko slišim kupil sem si psa te in te pasme v zavetišču pa obstaja ogromno psov, ki rabijo lastnike. Veš koliko je psov, ki jih morajo usmrtit, ker ne morejo skrbeti za njih. Ok,

mal sva zašle iz teme. Hotela sem povedati, da naj se mladi, čim prej odločijo za posvojitev, ker se dolgo čaka. Mislim tudi, da se mladi od posvojitve zelo oddaljujejo, na stil, ne posvojitve pa ne.

Videla sem tudi primer v naši fari, ko ima družina biološkega in posvojenega otroka in je to čisto normalno. Tudi pri meni nikoli ni bilo nobenih razlik, ker sem posvojena in to je dobro. Tako, da bi predlagala bodočim posvojiteljem tudi to, naj ne delajo nobenih razlik. Ko sprejmeš posvojenega otroka, ga zares sprejmeš in je to to, ni več nobenih razlik.

Poznam pa par, ki je mnenja, da posvojit pa ne. Zanimivo mi je to, sploh v tem svetu, ko ženske želijo ohranit svojo postavo. Ali pa je to tisto prepričanje, da mora biti tvoj, če je posvojen pa kao ni. Ne vem.

A si ti hodila kdaj na ta srečanja posvojiteljskih družin.

Ja do mojega šestega leta smo hodili v Preddvor na ta srečanja, samo se skoraj nič ne spomnim, ker sem bila majhna, vem samo, da sem tam nekaj barvala pa zelo rada sem pela na tistem odru.

Jaz imam od ene parih teh srečanj slike v glavi. Spomnim se, da je bila enkrat ena slikarka in smo tam risali in sem zelo uživala. No take zadeve se zdijo meni zelo dobre, zdi se mi, da to daje nek občutek sprejetosti, da nisi edin. Vidiš še ostale družine in vidiš, da nisi drugačen, da nisi edin. Samo drugače so skupaj sestavili družino.

Kaj se ti zdi pa v tvoji družini pozitivnega in kaj negativnega v zvezi z posvojitvijo?

Največkrat sem se v povezavi s posvojitvijo kregala z očetom. On je imel tako službo, da je bil veliko v stikih z delavci iz Bosne. Oni so res malo bolj primitivni, pa ne mislim drugače slabo o njih, noben ni govoril slovensko. No, naš oči je pa čisti Slovenec in je doma dostikrat rekel : »ma tisti bosanci«, no in na tem mestu sem jaz vedno rekla, da kaj on misli, da sem jaz tudi Bosanka. Vedno sem mu rekla, kaj bo zdaj govoril, ali mu nisem kul. Saj vem, kaj je bilo s tem mišljeno, pri njemu je oznaka »bosanc« vedno pomenila, samo delavce iz gradbišča. Ampak vseeno je to včasih sprožilo kakšen prepir. Razen tega se pa glede posvojitve nikoli nismo prepirali.

Naša družina je drugače taka, da se ne objemamo in ljubčkamo veliko, ampak to ni povezano s posvojitvijo, taki pač smo, to nihče v naši družini ne počne. Ampak nikoli pa nisem imela občutka, da bi imeli hladne odnose, radi se imamo. Jaz drugače že 10 let ne živim več s starši ampak tudi to ni povezano s posvojitvijo. V bistvu odkar ne živimo več skupaj se imamo še rajši. Grem vsako nedeljo obvezno tja na kosilo. Ko poslušam svoje prijatelje vidim, da se nekateri še veliko manj videvajo s svojimi starši. Meni se zdi, če v nedeljo nisem doma pri starših je nekaj narobe.

Jaz tudi ne živim s starši ampak jih vseeno vidim vsaj enkrat na teden.

Kako se okolica odziva na to da si posvojena? Komu poveš?

Okolica se je vedno dobro odzvala. Po navadi gre za tisto zanimanje, drugačna si od nas, nekaj nam lahko poveš, kar mi ne vemo. Veliko jih je presenečenih, kako z lahkoto govorim o tem, da mi to ni nekaj sramotnega, ali nelagodnega. Res nisem imela nikoli problemov z okolico niti v šoli ne. Mogoče res zato, ker sem vedno sproščeno govorila o posvojitvi.

Tudi jaz imam take izkušnje, sicer ne povem ravno vsakemu, da sem posvojena ampak, če nanese pogovor na to pa povem.

Ja, saj. Pri meni je edino fora, ko moram dati rojstne podatke je vsem čudno, ko rečem Natalija Novak rojstno mesto Sarajevo. Potem vsi vprašajo kako to, če si iz Sarajeva bi morala biti Azra, Meliha, ne vem, kaj takega. Potem iz tega po navadi pridemo na temo posvojitev. Dostikrat se hecam, da je to bosanski temperament vzgojen s strogo krščansko vzgojo (smeh).

Drugače mi pa ljudje dostikrat rečejo, da se mi po temperamentu vidi, da nisem od tukaj.

Zanimivo, meni tega nikoli noben ne reče.

Zgleda, da so Bosanci malo specifični. Jaz teh karakteristik pri sebi ne opazim, ljudje okoli mene pa jih očitno zaznajo.

Bi ti posvojila otroka?

Ja bi, jaz sem imela nekaj časa načrt, da bom posvojila otroka. Sam to je bil načrt v najstniških letih, potem se te želje spremenijo. Drugače pa ja, si ne bi delala velikih problemov, če bi prišlo do tega, da ne bi mogla imeti otrok in bi morala posvojit.

Drugače je meni zelo zanimivo, ker sem si s starši res podobna.

Jaz tudi. No sedaj si z mami nisva več toliko podobni, samo, če pogledaš pa njeno sliko iz otroštva bi lahko rekel, da sem to jaz. Drugače pa sem prebrala na to temo veliko knjig in sem ugotovila, da otrok skozi socializacijo povzame mimiko po obrazih, ki so bili okoli njega. Midve z mami sva imeli enak nasmeh, čeprav je res, da imava te osnovne stvari po naravi podobne, na primer barvo polti in oči. Karakter pa itak povzameš po tistih, ki so okoli tebe.

To mi je bilo v mladosti res zanimivo, ker so mi ljudje govorili, koliko sem si podobna s starši in sem si mislila pa to ni mogoče, zato sem šla brat te knjige.

Tudi meni je sedaj, ko pišem diplomo zanimivo brati razne knjige, čeprav se včasih ne strinjam z vsem. Najbolj zanimivo mi je, ko berem o identiteti posvojenih otrok.

Tudi meni je to zanimivo. Moje mnenje je,da ta biološka identiteta ne pomeni nič, če si se zdaj ti vpeljal v drugo. Jaz nebi rekla, da je ta identiteta, ki jo imam sedaj lažna. Ne živim v zlagani identiteti, to je sedaj moja identiteta, čeprav ni tista, ki bi morala biti prva.

Jaz si sama rečem, da nikakor ne bi šla delati splava, če bi zanosila in ne bi mogla imeti otroka. A veš koliko parov čaka na otroka. Sicer po tem, ko bi bila na tem ne vem, če bi se lahko ločila od otroka. Samo, če pomislim, tudi pri meni bi lahko bilo tako, ženska ki me je rodila bi lahko šla delat splav in me ne bi bilo. Tako pa sem. Mogoče to res izvira iz moje krščanske vzgoje, da to da si, je res bogastvo, imaš svoje življenje.

To ti prej mogoče nisem povedala, jaz tudi ne bi šla iskat bioloških staršev, ker bi mogoče imela občutek, da bi s tem prizadela te starše, ki jih imam. Čeprav vseeno mislim, da bi tudi to sprejela, če bi si jaz želela. Ker sem se že marsičesa spomnila, s čemer se nista strinjala, pa je bilo ok. Ampak to, da bi pa šla iskat biološke starše pa v meni zbuja občutek, kot da bi jih izneverila. To je čisto iz moje strani. Ker z njune strani nisem dobila takega občutka. To mogoče zaradi hvaležnosti do njiju, pač ne rabim poznat bioloških staršev, ker imam njiju.

Koliko se v družini pogovarjate o posvojitvah?

Ne, o posvojitvah se na splošno niti ne pogovarjamo veliko. Mogoče smo se takrat, ko smo šli v Preddvor. Naši pogovori potekajo bolj v smislu obujanja spominov. Pogovarjali smo se o tem kako sta me pripeljala iz Sarajeva. To je bila cela zgodba, ker je bilo z avtom takrat prenevarno iti do tja, sta šla z letalom in z ladjo nazaj in potem kako so nas doma pričakali prijatelji in sorodniki, kako so bili vsi veseli, da imajo sedaj otroka. V glavnem več smo se pogovarjali o teh naših lepih spominih, nismo se pa toliko pogovarjali na splošno o posvojitvah. Edino takrat v Preddvoru smo se pogovarjali bolj splošno, pa še to na način, poglej nismo edini, veliko je takih družin, otroci prihajajo iz vseh koncev sveta in so različnih starosti.

Si lahko vprašala kar te je zanimalo?

Ja, vedno sem lahko vprašala kar me je zanimalo, nikoli nisem čutila nobenih preprek. Rejniške družine so se mi glede tega vedno zdele bolj mlačne, ne vem no, če želiš vzgajati tega otroka, ga posvoji. Je pa res, da potem naš sistem komplicira z kvadraturo stanovanja in podobno. Posvojit ga ne moreš, v rejništvu ga imaš pa lahko, to se mi ne zdi prav.

Spet sem zašla iz teme. V glavnem meni je v moji družini dobro.

8.2. Priloga: Izpis relevantnih izjav

1.a.	Naju z bratom so posvojili pri dveh letih.
2.a.	Z bratom sva bila prvi dve leti v sirotišnici.
3.a.	Meni je mami, mislim zdajšnja starša, govorila, da sem posvojen, od majhnega.
4.a.	Če mene vprašaš je to edino pravilno (da ve za posvojitev od majhnega)…
5.a.	Imel bi občutek, da mi nekdo prekriva resnico (če ne bi izvedel za posvojitev dovolj zgodaj).
6.a.	Jaz sem to (posvojitev) zelo dobro sprejel nimam s tem problemov, iz mojega stališča.
7.a.	Drugače pa od prvih dveh let prej ne vem ničesar, niti starša ne vesta, sem se z obema o tem pogovarjal.
8.a.	Sam nisem nikoli spraševal zakaj sta posvojila naju, ne vem ali nista mogla imeti takrat otrok ali kaj je bilo. Nočem niti mami obremenjevat s tem, ker to se mi vseeno zdi na bed scena.
9.a.	…se v družini razumemo in je vse v redu, lahko sem samo hvaležen.
10.a.	Kar sem se imel za pogovorit o posvojitvi sem se že pogovoril.
11.a.	Mami ve, da si želiva z bratom izvedet za biološke starše.
12.a.	Za biološke starše, oziroma mamo pa ne vem niti ali je bila mlada ali je bila stara.
13.a.	Vem samo, da je iz Kopra (roditeljica).
14.a.	V Izolski porodnišnici sva bila rojena.
15.a.	A veš ta pogovor o posvojitvi v družini se enkrat razčisti, potem pa niti nisem hotel več spraševat, ker sem čutil, da mami ni hotela tega več odpirat, ker je tudi njej bed glede tega.
16.a.	Edini konflikt je bil, da je meni zamorilo k smo se skregal z mami pa z očijem, ampak res grdo skregal, ko sem bil mlajši in sem rekel, da bi bilo boljše, če bi bil s svojimi pravimi starši. Sam to je bilo v trenutku jeze, v izbruhu, tega drugače nisem resno mislil.
17.a.	Drugače pa mam na srečo dosti skulirano mami in se lahko z njo vse pogovorim.
18.a.	Jaz sem si rekel zase, da jih hočem spoznat, tako zase (roditelje) .
19.a.	Spoznat biološke starše je pri meni eno tako vprašanje, ki se ti ves čas pojavlja v glavi in bi ga rad dal čez.
20.a.	Dovolj bi mi bilo, da izvem ime in priimek, kdo je ta oseba iz kje prihaja.
21.a.	Vseeno mi je koliko veliko izvem, važno je da nekaj izvem in da se končno neham to spraševat.
22.a.	Seveda te nikoli prej ni videla in potem se ti kar na enkrat prikažeš… to je problem… lahko ji podreš cel svet.
23.a.	Zanima me tudi, če imam še kakšnega brata ali sestro in ali smo si podobni.
24.a.	Jaz sem si srečanje predstavljal kot nek list papirja kjer mam napisana vprašanja, na katere dobim odgovore, dejstva in potem bom lahko ta list obrnil.
25.a.	Če tega (kdo je roditeljica) vprašanja ne razčistiš, se ti lahko to do konca življenja rola.
26.a.	Ko sem bil mlajši sem o srečanju razmišljal kot o pozitivni izkušnji. Predstavljal sem si da bi me pričakali z odprtimi rokami.
27.a.	Zanimajo pa me dedne bolezni, ker jaz ko sem se rodil sem imel astmo, hudo obliko in sem bil dve leti bogi
28.a.	Ne vem kaj bi si mislil o teh odprtih posvojitvah, ker tega niso naredil prej. To bi mogel doživet.
29.a.	Problem vidim tudi v tem, da se pol ne navežeš preveč na une starše pa imaš potem konflikt pri teh, ki so te posvojili.
30.a.	O posvojitvah govorim s tistimi s katerimi nanese tema na to, tega ne grem govorit vsakemu.

31.a.	Moji prijatelji vsi vedo (za posvojitev).
32.a.	Meni je zanimivo, ko to (da si posvojen) poveš in potem ti začnejo oni govorit svoje misli o tem pa sprašujejo te kako se počutiš.
33.a.	Vse želijo vedeti o tem (o posvojitvi) in po tem ti dajejo nasvete.
34.a.	Jaz nikoli nisem imel slabe izkušnje z okolico, vsi so to dobro sprejeli.
35.a.	Vsak, ki sem mu povedal, je kar vlekel ven iz mene.
36.a.	Jaz sem poznal ta občutek družine, do enega dvanajstega, trinajstega leta, dokler je bil še oče doma, potem pa je bilo to razkropljeno.
37.a.	Jaz tudi sedaj nimam s tem očetom, ki mu rečem oče, stika, z njim se ne pogovarjam veliko.
38.a.	Jaz včasih vidim pri sebi, da ni tiste povezanosti med mano, mami in očetom.
39.a.	Drugače imam pa pozitivne občutke glede posvojitve in družine.
40.a.	Pa tud dosti hitro so me vsi sprejeli za svojega, s tem mislim sorodnike.
41.a.	Edina, ki je nasprotovala (posvojitvi) je bila teta.
42.a.	Nisem imel pa nikoli slabih scen v družini.
43.a.	Res nimam niti občutka, da sem povojen.
44.a.	S starši smo se ene šest, sedem let nazaj pogovarjali o posvojitvi od začetka do konca, da smo vse razčistili.
45.a.	Zame je bila posvojitev v redu izkušnja.
46.a.	Pomembno je da obravnavaš otroka kot svojega otroka, ne smeš delati razlik.
47.a.	V moji družini nikoli ni bil nihče zapostavljen. Nihče ni nikoli dobil kaj več ali pa kaj manj, na podlagi tega, da si posvojen ali pa ne.
48.a.	Pomembno je, da otroka sprejmejo, kot da je njihov in mu čim prej povejo, da je posvojen.
49.a.	Pomembno je, da kot starš izhajaš iz sebe, da si pristen.
50.a.	Otroka bi posvojil, če bi bila taka situacija.
51.a.	Vem pa, da nikoli ne bi dal otroka v posvojitev, ne glede na situacijo.
52.a.	Zdi se mi da potem temu otroku (ki ga daš v posvojitev) manjka nekaj, kakor vidim pri sebi.
53.a.	Se spomnim na to, da sem posvojen, samo ni nič posebnega, sem glede tega pr sebi razčistil.
54.a.	Največkrat se mi to zgodi če gledam kakšen film pa je ravno, na primer povezava oče in sin ali pa kakšna podobna situacija, pol se mal zamislim pa se spomnim na to.
55.a.	Posvojitev ni vplivala na moje življenje.
56.a.	Mislim pa, da bi lahko imel drugačen odnos z mojimi biološkimi starši, kot s temi, ki so me posvojili.
57.a.	Mogoče bi si želel spremeniti samo odnos do zdajšnjega očeta, ki se je čez leta zelo odtujil.
58.a.	Drugače pa ne bi nič spremenil (glede posvojitve).
59.b.	Mene sta starša posvojila iz porodnišnice, tam sem bila dva tedna, ker sem dobila po rojstvu hudo vnetje ušes.
60.b.	Jaz sem rastla z izrazom, da sem posvojena.
61.b.	Ne spomnim se točno kdaj so mi povedali.
62.b.	Takoj, ko sem začela govoriti in v tej smeri spraševat so mi povedali, da sem posvojena.
63.b.	Socializirana sem bila v ta izraz (posvojitev)
64.b.	Nikoli mi ni to predstavljalo »o groza« posvojena sem.
65.b.	Tudi v družini nismo imeli nikoli problemov zaradi tega.

66.b.	Rastla sem s tem, da sem posvojena in da nisem zaradi tega nič drugačna.
67.b.	Približno dve leti je trajalo vse skupaj, da sta me dobila.
68.b.	Na srečo smo imeli takrat določene veze na Centru za socialno delo Vič in se je po posredovanju te osebe postopek za posvojitev začel premikati.
69.b.	…jaz pozabim, da sem posvojena.
70.b.	Pri šestnajstih letih sem se prvič lotila iskanja bioloških staršev…
71.b.	Odločila sem se, da o tem (iskanju roditeljev) ne bom govorila svojim staršem
72.b.	Za to (da jima ne pove o iskanju roditeljev) sem se odločila, ker sta imela starša težave z zanositvijo in se še zdaj nerada spominjata na to.
73.b.	Drugič pa sem šla na center za socialno delo pri devetnajstih letih (iskat roditelje).
74.b.	… edino kar vem je, da je bila mlada…
75.b.	… edino kar vem je, ... da je iz Slovenije (roditeljica)
76.b.	Meni se drugače zdi vsaka čast, da otroka donosiš in ga daš v posvojitev, da ne delaš splava.
77.b.	Jaz ti povem, da bi šla delat splav in tudi tega nikomur ne bi povedala.
78.b.	Pri tem, da bi jo iskala me ustavi tudi to, da kaj ji ti narediš že s tem, ko izve, da jo želiš iskat. Po moje ji cel svet postaviš na glavo.
79.b.	Drugo kar me skrbi (pri iskanju roditeljev) je pa kaj, če bi to prišlo nazaj do mojih staršev, tega si res ne želim.
80.b.	Ali pa kaj, če je malo zmešana in se bo želela infiltrirat v moje življenje.
81.b.	Lahko sem ji (roditeljici) pa hvaležna, da me je rodila in da sem v dobri družini.
82.b.	Jaz se mogoče pri spoznavanju biološke mame bojim tudi sebe, če bi bila prijazna pa bi se zelo zaštekale.
83.b.	Ja, boljše bi mi bilo(da bi roditeljica poiskala njo, preko CSDja), da bi imela vajeti v svojih rokah.
84.b.	Ne nisem za odprto posvojitev.
85.b.	Se mi zdi, da bi to (odprta posvojitev) v primarni socializaciji zmedlo otroka.
86.b.	…jaz sem točno vedela kdo sta moja starša in kdo je moja družina pri odprti posvojitvi pa to nebi bilo jasno.
87.b.	…biološki starši (bi želeli) več stikov, potem bi se pa uradni starši počutili ogroženo (v primeru odprte posvojitve)
88.b.	Do neke mere lahko sprašujem o posvojitvi (v družini).
89.b.	Z mami se o posvojitvi manj pogovarjam, ker imam občutek, da ji je neprijetno, zaradi preteklosti.
90.b.	Z očijem pa lahko več govorim o tem. (o posvojitvi)
91.b.	Želim si, da bi lahko sproščeno vprašala svoje starše stvari, ki me zanimajo, vendar razumem, da v času vseh težav s posvojitvijo zanju to ni bil ravno prijeten proces in to spoštujem.
92.b.	No, mogoče bi bilo tudi zaradi tega (dednih bolezni) zanimivo spoznati biološke starše.
93.b.	Drugače pa v šoli ne vem, če sem jaz povedala v prvem razredu, pač vedeli so.
94.b.	Niso pa me lih zafrkavali zaradi tega (zaradi posvojitve)
95.b.	Spomnim se samo, da so mi nekajkrat, rekli posvojenka. Meni se to ni zdela žalitev, ker pač to je res.
96.b.	Vsem, ki sem jim sama povedla, da sem posvojena, jih je to zelo zanimalo.
97.b.	Enkrat mi je ena oseba rekla boga, in sem si mislila samo tisto what?
98.b.	So me tudi že vprašali, če sem iskala svoje »prave« starše in če sem jih našla.
99.b.	Takoj naj povejo, da je posvojen, da bo vedel.

100.b.	Razložijo naj kaj je to (posvojitev) in predstavijo na način, da to ni nič takega.
101.b.	Me kar zmrazi, če pomislim, da še sedaj ne bi vedela (da je posvojena)…
102.b.	Pomembno je, da otroka obravnavajo kot normalnega, da je otrok pač njihov, da ga zasipajo z ljubeznijo.
103.b.	Važno je, da igrajo na odprte karte (tisti, ki posvojijo otroka)
104.b.	Ja, če bi si želela otroka in ga ne bi mogla imet sama potem bi ga posvojila.
105.b.	Samo po možnosti bi posvojila otroka, ki je v reji in je star že deset let, ker vem, da so te zadnji na vrsti za posvojitev. Če bi bila v tej situaciji, bi naredila vsaj nekaj plemenitega, ker vsi hočejo imeti dojenčke.
106.b.	Največkrat se spomnim na to, da sem posvojena, ob obiskih pri zdravniku, kjer me običajno povprašajo o zgodovini zdravja v družini…
107.b.	Drugače nikoli, ne pomislim na posvojitev, razen če v socialnem krogu kakšna debata slučajno nanese na to.
108.b.	Izključno v obdobju osnovne šole sem bila v blažji obliki stigmatizirana s strani sošolcev, kar je pustilo določen pečat.
109.b.	Nič ne bi želela spremeniti pri svoji posvojitvi.
110.b.	Morda le to, da bi moja starša dobila odgovor na prošnjo za posvojitev drugega otroka.
111.c.	Jaz sem mogel to podpisat, da se strinjam s posvojitvijo.
112.c.	To (da se strinja s posvojitvijo) sem podpisal en teden pred mojim osemnajstim letom.
113.c.	Pred posvojitvijo sem bil pri teh starših, ki sta me posvojila v rejništvu.
114.c.	V rejništvu sem bil drugače pri njima od sedmega leta naprej.
115.c.	Do 18. leta sem še dobival štipendijo, ker ima biološka mama nizek standard, ta dva starša imata pa oba dobre službe, zato smo počakali s posvojitvijo.
116.c.	Po 18. letu pa posvojitev ni več mogoča, zato smo to podpisali pred 18. letom.
117.c.	… stran sem šel ker, je bil od mami partner nasilnež, kasneje pa je umrl.
118.c.	Ko sem odhajal v rejništvo, so mi sicer rekli, da grem v ta kraj začasno kot na kakšne daljše počitnice. No saj verjamem, da so takrat res tako mislili, potem pa sem ostal tukaj.
119.c.	Po tem, ko je mami ta nasilen partner umrl je ona zelo zbolela, psihično.
120.c.	Ja, se slišimo nekajkrat na mesec (z biološko mamo).
121.c.	…vidimo pa dvakrat na leto (z biološko mamo).
122.c.	Taki stiki mi odgovarjajo, so v redu (z biološko mamo).
123.c.	Starša nista mogla imeti otrok, zato sta se odločila za rejništvo in tudi za posvojitev.
124.c.	O posvojitvi smo se, tudi pred samo posvojitvijo, veliko pogovarjali.
125.c.	Skupaj smo se odločili za posvojitev …
126.c.	Drugače pa sem bil že toliko let pred posvojitvijo pri njima, smo bili že družina.
127.c.	V družini se počutim normalno, kakor da ne bi bil posvojen.
128.c.	Zaradi posvojitve ni v družini nič drugače,
129.c.	pogovarjamo se o vsem.
130.c.	Jaz se zelo malo stvari spomnim, ki so se mi dogajale pred sedmim letom.
131.c.	Tako, da sem te družine, ki me je posvojila, bolj navajen, v glavnem to je moja družina.
132.c.	Dobro se razumeta obe družini med sabo, to mi je všeč.
133.c.	Oči je bil pravnik, zato je bilo vse veliko lažje, ker je vse na hitro spisal in potem smo podpisali in to je bilo to. (kako je potekala posvojitev)

134.c.	… biološka mami je mogla tudi podpisat. (privolitev za posvojitev)
135.c.	Po posvojitvi je razlika res samo priimek in nič drugega
136.c.	Pri moji posvojitvi je bilo vse dobro.
137.c.	Mislim, da je glavno, da se otrok ne počuti, kot da je posvojen.
138.c.	Pomembno je, da je vse isto kot v ostalih družinah, da se pač normalno obnašajo.
139.c.	Najbolje je, da otrok vse ve, da je posvojen.
140.c.	Jaz si tudi ne predstavljam, da ne bi vedel kdo je moja biološka mama. Mene bi to ves čas zanimalo.
141.c.	Ves čas bi se spraševal … kašna je, zakaj … (v primeru, da ne bi poznal biološke mame).
142.c.	Vsi moji bližnji prijatelji vedo da sem posvojen…
143.c.	… ,odraščali smo skupaj in poznajo zgodbo.
144.c.	Sorodniki tudi vsi vedo in biološki in te.
145.c.	Nikoli nisem imel neprijetnih izkušenj (z okoljem), vse je bilo v redu.
146.c.	Ko si majhen nimaš nekih predsodkov,
147.c.	ker so vsi zvedeli, ko sem bil še majhen, so to (da je v rejništvu) že takrat sprejeli.
148.c.	Tako, da me ni nobeden zafrkaval ali pa da bi bil izobčen.
149.c.	Mogoče je bilo celo lažje (ker je bil v rejništvu), na primer učiteljice znajo bit še bolj prijazne.
150.c.	Ja, če bi bila situacija taka, da ne bi mogel imeti svojih otrok, potem bi otroka posvojil.
151.c.	… je vplivala posvojitev na moje življenje, samo na boljše.
152.c.	Ne vem, če bi naredil faks, če bi bil v Ljubljani.
153.c.	Tukaj sem imel več spodbude (v družini, kjer je bil v rejništvu in ga je posvojila).
154.č.	To da sem posvojena vem že od kar se spomnim.
155.č.	Mami pa mi je povedala, da mi je prvič to (da je posvojena) povedala, ko sem bila stara okoli tri leta.
156.č.	Potem sem s časoma vedno več spraševala o posvojitvi in mami mi je odgovarjala.
157.č.	Kupila mi je tudi knjigo Srček za Nino, saj mislim, da je tak naslov, to je zgodbica, ki govori o posvojeni punčki. Skupaj z mami in očijem smo jo prebirali.
158.č.	Ker sem izvedela tako zgodaj se zaradi tega nikoli nisem počutila nič drugače od drugih otrok.
159.č.	Si pa ne predstavljam kako bi bilo, če bi izvedela, ko bi bila starejša, to ne bi bilo dobro.
160.č.	V svoji družini se počutim sprejeto, nikoli nisem imela občutka, da sem ne bi spadala v to družino.
161.č.	Nikoli se nismo veliko pogovarjali o posvojitvah.
162.č.	V bistvu, če pomislim, se do sedaj, ko prebiram razne knjige in me določene stvari zanimajo, sploh ne spomnim, da bi se kaj veliko pogovarjali o posvojitvah.
163.č.	Ne vem točno zakaj (se o posvojitvah veliko pogovarjali) , ampak predvidevam, da tudi jaz nisem dosti spraševala.
164.č.	Še sedaj mi je kdaj kar nerodno kaj vprašati, ne vem zakaj imam tak občutek.
165.č.	Pri njima (starših) je bila samo taka situacija, da skupaj nista mogla imeti otrok.
166.č.	Ne, prav zaradi posvojitve nismo imeli nobenih konfliktov.
167.č.	Nimam neke zelo močne želje po tem, da bi spoznala svoje roditelje, …
168.č.	Zanima me na primer, če imam kakšne brate ali sestre.
169.č.	Vem … da je bila ta ženska, ki me je rodila premlada, da bi me lahko imela …
170.č.	… vem, da je bila iz Celja.
171.č.	Zavedam se, da če želim spoznati brate in sestre, moram spoznati tudi njo, za enkrat pa mi še ni do

	tega.
172.č.	S tem iskanjem roditeljice je po mojem mnenju povezanih veliko osebnih stvari.
173.č.	Močno dvomim, da je (roditeljica) komurkoli od njih (družine) povedala, da je nekoč dala otroka v posvojitev.
174.č.	To je tudi eden od razlogov zakaj je ne bi iskala, ne moreš se kar po 23. letih prikazat pred vrati in reči: »živijo mami«.
175.č.	Sicer močno dvomim da bi ga (jaz) sploh kdaj dala v posvojitev, prej bi naredila splav.
176.č.	Posvojitev se mi zdi res zelo osebna tema in dvomim, da to poveš veliko osebam.
177.č.	Drugače pa to žensko občudujem in sem ji hvaležna, saj moraš biti res pogumen in močen, da daš otroka v posvojitev in ne delaš splava.
178.č.	Vem, da je ena od preprek, da ne grem iskat roditeljice tudi ta, da imam občutek, da bom s tem, ko bom iskala roditeljico, dala staršem občutek, da niso dovolj dobri zame.
179.č.	Starša tudi nikoli nista rekla, da jima ni všeč, če jo (roditeljico) poiščem, ampak nikoli tudi nista vprašala, če jo želim iskati.
180.č.	No kar se tiče bioloških stvari me vedno bolj zanimajo, dedne bolezni.
181.č.	Dobro bi mi bilo, da bi uvedli, da ob tem, ko daš otroka v posvojitev oddaš tudi karton, kjer so napisane bolezni, ki jih lahko podeduješ.
182.č.	Ja to (da bi jo lahko poiskala roditeljica) bi mi bilo bolje, samo enako šele po mojem osemnajstem letu starosti prej ne.
183.č.	Najbolje bi mi bilo, da bi to potekalo na enak način, kot če se jaz lotim iskati njo.
184.č.	Če bi me ona iskala, bi privolila v srečanje, sama pa je ne mislim iskat.
185.č.	Nimam še točnega mnenja o odprtih posvojitvah.
186.č.	Če gledam sedaj skozi mojo situacijo imam občutek, da bi me odprta posvojitev, v tem smislu, da bi imela neposreden stik z žensko, ki me je rodila, zmedel.
187.č.	Bi si pa želela da bi ob rojstvu dobila vsaj zdravniški izpis bolezni.
188.č.	Dobro bi se mi zdelo, da bi lahko vsak posvojeni otrok brez večjih težav po 18. letu izvedel vse okoliščine svoje posvojitve.
189.č.	Jaz zelo dolgo časa o posvojitvi tem nisem govorila nikomur.
190.č.	V vrtcu se dejansko ne spomnim ali sem komu povedala ali ne (za posvojitev)
191.č.	Potem v osnovni šoli pa se spomnim, da sem povedala samo dvema sošolkama.(za posvojitev)
192.č.	Kasneje v gimnaziji in na faksu, so vedeli vsi s katerimi sem se več družila.
193.č.	Vsi, ki sem jim povedala za posvojitev so se dobro odzvali na to, nikoli nisem imela slabih izkušenj.
194.č.	Po navadi so me vprašali, če poznam biološko mamo, ali sem jo iskala pa zakaj ne.
195.č.	Potem naslednji odziv od prijateljev pa je, da težko verjamejo, ker sem si z mami tako podobna.
196.č.	Potem druga skupina ljudi, katerim povem so po navadi zdravniki, ali pa osebe s katerimi pač tema pogovora nanese na posvojitve.
197.č.	Definitivno se mi zdi pri meni pozitivno in nujno pomembno, da se otroku pove, da je posvojen že zelo zgodaj.
198.č.	To je lahko skozi razne življenjske situacije, skozi zgodbice, kakor koli, važno je, da je primerno otrokovim letom.
199.č.	Pomembno se mi zdi tudi, da lahko otrok sprašuje kolikor hoče in karkoli hoče v zvezi s posvojitvijo.
200.č.	Starši morajo biti dovolj odprti, da to (vprašanja o posvojitvi) sprejmejo in se posvetijo odgovorom.
201.č.	Bodočim posvojiteljem bi tudi svetovala naj se udeležijo kakšnih priprav na posvojitev, če imajo to možnost.
202.č.	Zelo pomembno se mi zdi tudi, da starši ne delajo nobenih razlik pri otroku samo zato ker je posvojen.
203.č.	Otrok mora imeti občutek, da v družino spada, tak kot je, da se mu zaradi tega ni treba spreminjati.

204.č.	Pomembno je da so starši do njega pristni, mu povejo vse kar vedo v zvezi s posvojitvijo in imajo do njega iskren, ljubeč odnos.
205.č.	Pozitivno, pri moji posvojitvi, je to, da so mi povedali takoj, ko so imeli za to možnost.
206.č.	Všeč mi je tudi to, da nikoli nisem dobila občutka, da ne bi spada k mojim staršem.
207.č.	Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.
208.č.	Nimam niti občutka, da sem posvojena
209.č.	Spremenila bi mogoče to, da bi se več pogovarjala o posvojitvah.
210.č.	Šele zdaj, pri 23 letih, počasi sestavljam celotno zgodbo skupaj.
211.č.	Šele zdaj sestavljam celotno zgodbo, kako je potekala moja posvojitev.
212.č.	Posvojena sem bila direktno iz porodnišnice.
213.č.	Mami je zvedela od porodničarke, da bom šla v posvojitev in jo je takoj klicala.
214.č.	Potem je pa moja mami klicala socialno delavko, da že ve zame in da me želi imet. Socialna delavka se s tem ni strinjala. Vendar je potem mami vseeno vztrajala in na koncu socialna delavka ni mogla reči ne, ker sta imela starša narejeno vse potrebno za posvojitev in sta na posvojitev tudi že čakala kar nekaj časa.
215.č.	Po osmih dneh sta me starša vzela iz porodnišnice in peljala domov in sem bila njuna.
216.č.	Vem tudi, da sta bila starša pred menoj že dogovorjena za neko posvojitev iz tujine a se to ni izšlo, ker je ravno nastala vojna.
217.č.	Če bi situacija tako nanesla, da ne bi mogla imeti otrok bi posvojila.
218.č.	Največkrat se na to, da sem posvojena spomnim pri zdravnikih, ko me vprašajo glede dednih bolezni.
219.č.	Drugače pa na splošno ne razmišljam veliko o tem, da sem posvojena.
220.č.	Spomnim se pa takrat, ko nanese debata na posvojitve.
221.č.	Spomnim se, da v šoli nisem marala debat o posvojitvah, saj se nikoli nisem želela pred celim razredom izpostavljati, če se s čem nisem strinjala.
222.č.	Jaz mislim, da je posvojitev dobro vplivala na moje življenje.
223.č.	Dobila sem dva starša, ki me imata zelo rada.
224.č.	Drugače pa ne bi pripisala posvojitvi kakšnega posebnega vpliva na moje življenje.
225.č.	To, da sem posvojena, vem od zmeri.
226.d.	Že kot dojenčici mi je (mami) začela to razlagati in zato sploh nimam v glavi tistega momenta, ko mi je prvič povedala.
227.d.	To sem sprejela, da pač tako je.
228.d.	Zaradi tega (posvojitve) se tudi ne počutim nič drugače.
229.d.	Po moje, če bi mi povedali kasneje bi bile kakšne filmske scene, v stilu zakaj so mi zamolčali.
230.d.	Če bi mi povedali kasneje bi imela občutek da so mi to skrivali.
231.d.	Potem podvomiš v ta človeški odnos. (v primeru skrivanja resnice)
232.d.	Posvojili so me pri petih dneh starosti.
233.d.	O biološki mami pa vem to, da je bila zelo mlada in me je zato dala v posvojitev.
234.d.	Jaz sem drugače rojena v Sarajevu in sta me starša prišla tja iskat.
235.d.	Nič ne vem o ženski, ki me je rodila.

236.d.	Veš kako je to, v pubertetniški dobi, tam do 18. leta imaš neko zaledje in si misliš, saj jaz imam pa še ene starše, sigurno so boljši. To me je potem minilo.
237.d.	Tako, da bi se pa prav odločila, da želim spoznati biološke starše pa ne.
238.d.	Do končno me je pa misel na iskanje minila po vojni.
239.d.	Pred vojno smo šli še s starši nekajkrat gledat rojstno mesto in porodnišnico kjer sem bila rojena.
240.d.	Dve leti po vojni pa sem sama odšla tja (v rojstno mesto) in me je kar »presekalo« ne saj nočem vedeti.
241.d.	Grozno je, ko vidiš tisto vojno območje, porodnišnica v kateri sem se rodila je bila porušena. Potem sem začela razmišljati, da je to iskanje brez veze.
242.d.	Zanimivo je tudi to, da so me v matično knjigo v Sloveniji vpisali šele pri 23. letu.
243.d.	Državljanstvo sem pa avtomatično dobila s posvojitvijo, ker sta oba starša Slovenca.
244.d.	Ne, po moje, da mi ne bi bilo všeč, če bi me lahko biološki starši iskali.
245.d.	Če sama pomislim v kakšnih primerih bi dala jaz otroka v posvojitev, bi se morala zgoditi res nekaj groznega. Ali si res zelo v krizi in ga nikakor ne moreš preživljati ali pa je to mogoče otrok posilstva.
246.d.	Me je pa zmeraj zanimalo, če imam brate ali sestre, ker jih pač sedaj nimam.
247.d.	Zavedam pa se, da ne morem narediti nič glede tega, da bi ugotovila samo to (če ima brate ali sestre in kdo so).
248.d.	V svoji družini imam občutek zaželenosti.
249.d.	Drugače pa glede na karakter lahko predvidevam, da je bil oči na začetku tisti, ki je bolj kolebal, ker je bolj tradicionalni Slovenec, slovencelj.
250.d.	Drugače pa mami in oči nista mogla imeti otrok, imela sta določene komplikacije.
251.d.	Takoj po tem, ko sta izvedela, da ne morata imeti otrok, sta se vpletla v to, da bo treba neki naredit in sta potem čez sedem let dobila mene.
252.d.	Jaz v svoji družini nikoli nisem čutila pomanjkanja …
253.d.	Mogoče je to (odprta posvojitev) dobro, samo mislim, da bolj to velja za tretji svet.
254.d.	Bližnjih odprtih posvojitev si pa ne predstavljam, ker potem si še vedno v neposrednem stiku, se mi zdi, da bi bila čustva zmedena.
255.d.	Mogoče je bolje, da se vzpostavi stik z biološko mamo potem kasneje.
256.d.	Odprto do te strani, da ko bi se ženska, ki je otroka rodila porihtala, potem mogoče ja.
257.d.	Najbolj pomembno se mi zdi, da se otroku takoj pove, da je posvojen.
258.d.	Sploh si ne znam predstavljati, da meni ne bi povedali takoj, po moje bi se skregala.
259.d.	Čeprav s tem dejstvom v ozadju, da sem posvojena, vseeno čutim, da sem njuna.
260.d.	Če pa bi za posvojitev zvedela kasneje, bi imela pa občutek: »aja nisem vajina, čeprav sem mislila, da sem«. Poudarjeno bi bilo to, da nisem njuna.
261.d.	…pri meni ni bilo nikoli nobenih razlik, ker sem posvojena in to je dobro.
262.d.	Tako, da bi predlagala bodočim posvojiteljem tudi to, naj ne delajo nobenih razlik. Ko sprejmeš posvojenega otroka, ga zares sprejmeš in je to to, ni več nobenih razlik.
263.d.	Največkrat sem se v povezavi s posvojitvijo kregala z očetom.
264.d.	No naš oči je pa čisti Slovenec in je doma dostikrat rekel : »ma tisti bosanci«, no in na tem mestu sem jaz vedno rekla, da kaj on misli, da sem jaz tudi Bosanka. Vedno sem mu rekla, kaj bo zdaj govoril, ali mu nisem kul. Saj vem, kaj je bilo s tem mišljeno, pri njemu je oznaka »bosanc« vedno pomenila,samo delavce iz gradbišča. Ampak vseeno je to včasih sprožilo kakšen prepir.
265.d.	Razen tega se pa glede posvojitve nikoli nismo prepirali.
267.d.	Ampak nikoli pa nisem imela občutka, da bi imeli hladne odnose, radi se imamo.
268.d.	Okolica se je vedno dobro odzvala.

269.d.	Po navadi gre za tisto zanimanje, drugačna si od nas, nekaj nam lahko poveš, kar mi ne vemo.
270.d.	Res nisem imela nikoli problemov z okolico niti v šoli ne.
271.d.	Mogoče res zato, ker sem vedno sproščeno govorila o posvojitvi.
272.d.	Drugače mi pa ljudje dostikrat rečejo, da se mi po temperamentu vidi, da nisem od tukaj.
273.d.	Ja bi, jaz sem imela nekaj časa načrt, da bom posvojila otroka.
274.d.	Moje mnenje je,da ta biološka identiteta ne pomeni nič, če si se zdaj ti vpeljal v drugo.
275.d.	Jaz nebi rekla, da je ta identiteta, ki jo imam sedaj lažna. Ne živim v zlagani identiteti, to je sedaj moja identiteta, čeprav ni tista, ki bi morala biti prva.
276.d.	Jaz si sama rečem, da nikakor ne bi šla delati splava, če bi zanosila in ne bi mogla imeti otroka. A veš koliko parov čaka na otroka. Sicer po tem, ko bi bila na tem ne vem, če bi se lahko ločila od otroka.
277.d.	Samo, če pomislim, tudi pri meni bi lahko bilo tako, ženska, ki me je rodila bi lahko šla delat splav in me ne bi bilo. Tako pa sem.
278.d.	jaz tudi ne bi šla iskat bioloških staršev, ker bi mogoče imela občutek, da bi s tem prizadela te starše, ki jih imam.
279.d.	Ampak to, da bi pa šla iskat biološke starše pa v meni zbuja občutek kot, da bi jih izneverila.
280.d.	To (da ne gre iskat roditeljev) mogoče zaradi, hvaležnosti do njiju, pač ne rabim poznat bioloških staršev, ker imam njiju.
281.d.	Ne, o posvojitvah se na splošno niti ne pogovarjamo veliko.
282.d.	Naši pogovori potekajo bolj v smislu obujanja spominov.
283.d.	Pogovarjali smo se o tem kako sta me pripeljala iz Sarajeva.
284.d.	… več smo se pogovarjali o teh naših lepih spominih, nismo se pa toliko pogovarjali na splošno o posvojitvah.
285.d.	Ja, vedno sem lahko vprašala kar me je zanimalo, nikoli nisem čutila nobenih preprek.
286.d.	V glavnem meni je v moji družini dobro.

8.3. Priloga: teme in izpis relevantnih izjav pod teme

Teme:

- Zgodovina – kaj vedo o času pred posvojitvijo, o poteku posvojitve, svojem rojstvu, kraju kjer so bili rojeni, o roditeljih
- Resnica o posvojitvi – v kateri starosti so izvedeli, *kdo jim je to povedal*, ali jim to odgovarja
- Doživljanje posvojitve – kako razmišljajo o svoji posvojitvi, kdaj se spomnijo na to da so posvojeni
- Vpliv posvojitve na življenje
- Odnos do roditeljev, roditeljske družine – ali jih želijo spoznat in zakaj, kaj želijo izvedet; ali jih že poznajo in kako potekajo stiki
- Družina – odnosi in občutki v družini, pogovori o posvojitvi, konflikti v družini
- Odziv okolja
- Predlogi bodočim posvojiteljem – na podlagi lastne izkušnje
- Posvojitev otroka - Ali bi posvojili otroka
- Oddaja otroka v posvojitev - Ali bi dali otroka v posvojitev
- Odprta posvojitev – mnenja o odprti posvojitvi

1. ZGODOVINA

1.a. Naju z bratom so posvojili pri dveh letih.
2.a. Z bratom sva bila prvi dve leti v sirotišnici.
7.a. Drugače pa od prvih dveh let prej ne vem ničesar, niti starša ne vesta, sem se z obema o tem pogovarjal.
8.a. Sam nisem nikoli spraševal zakaj sta posvojila naju, ne vem ali nista mogla imeti takrat otrok ali kaj je bilo. Nočem niti mami obremenjevat s tem, ker to se mi vseeno zdi na bed scena.
12.a. Za biološke starše, oziroma mamo pa ne vem niti ali je bila mlada ali je bila stara.
13.a. Vem samo, da je iz Kopra (roditeljica).
14.a. V Izolski porodnišnici sva bila rojena.
59.b. Mene sta starša posvojila iz porodnišnice, tam sem bila dva tedna, ker sem dobila po rojstvu hudo vnetje ušes.
67.b. Približno dve leti je trajalo vse skupaj, da sta me dobila.
68.b. Na srečo smo imeli takrat določene veze na Centru za socialno delo Vič in se je po posredovanju te osebe postopek za posvojitev začel premikati.
74.b. … edino kar vem je, da je bila mlada…
75.b. … edino kar vem je, ... da je iz Slovenije (roditeljica)
112.c. To (da se strinja s posvojitvijo) sem podpisal en teden pred mojim osemnajstim letom.
113.c. Pred posvojitvijo sem bil pri teh starših, ki sta me posvojila v rejništvu.
114.c. V rejništvu sem bil drugače pri njima od sedmega leta naprej.
117.c. … stran sem šel ker, je bil od mami partner nasilnež, kasneje pa je umrl.
118.c. Ko sem odhajal v rejništvo, so mi sicer rekli, da grem v ta kraj začasno kot na kakšne daljše počitnice. No saj verjamem, da so takrat res tako mislili, potem pa sem ostal tukaj.
119.c. Po tem, ko je mami ta nasilen partner umrl je ona zelo zbolela, psihično.
125.c. Skupaj smo se odločili za posvojitev …
133.c. Oči je bil pravnik, zato je bilo vse veliko lažje, ker je vse na hitro spisal in potem smo podpisali in to je bilo to. (kako je potekala posvojitev)
134.c. … biološka mami je mogla tudi podpisat. (privolitev za posvojitev)
165.č. Pri njima (starših) je bila samo taka situacija, da skupaj nista mogla imeti otrok.
169.č. Vem … da je bila ta ženska, ki me je rodila premlada, da bi me lahko imela …
170.č. … vem, da je bila iz Celja.
210.č. Šele zdaj, pri 23 letih, počasi sestavljam celotno zgodbo skupaj.
212.č. Posvojena sem bila direktno iz porodnišnice.
213.č. Mami je zvedela od porodničarke, da bom šla v posvojitev in jo je takoj klicala.
214.č. Potem je pa moja mami klicala socialno delavko, da že ve zame in da me želi imet. Socialna delavka se s tem ni strinjala. Vendar je potem mami vseeno vztrajala in na koncu socialna delavka ni mogla reči ne, ker sta imela starša narejeno vse potrebno za posvojitev in sta na posvojitev tudi že čakala kar nekaj časa.
215.č. Po osmih dneh sta me starša vzela iz porodnišnice in peljala domov in sem bila njuna.
216.č. Vem tudi, da sta bila starša pred menoj že dogovorjena za neko posvojitev iz tujine a se to ni izšlo, ker je ravno nastala vojna.
233.d. O biološki mami pa vem to, da je bila zelo mlada in me je zato dala v posvojitev.
234.d. Jaz sem drugače rojena v Sarajevu in sta me starša prišla tja iskat.
235.d. Nič ne vem o ženski, ki me je rodila.
239.d. Pred vojno smo šli še s starši nekajkrat gledat rojstno mesto in porodnišnico kjer sem bila rojena.
242.d. Zanimivo je tudi to, da so me v matično knjigo v Sloveniji vpisali šele pri 23. letu.
243.d. Državljanstvo sem pa avtomatično dobila s posvojitvijo, ker sta oba starša Slovenca.
250.d. Drugače pa mami in oči nista mogla imeti otrok, imela sta določene komplikacije.
251.d. Takoj po tem, ko sta izvedela, da ne morata imeti otrok, sta se vpletla v to, da bo treba neki naredit in sta potem čez sedem let dobila mene.

2. RESNICA O POSVOJITVI

3.a. Meni je mami, mislim zdajšnja starša, govorila, da sem posvojen, od majhnega.
5.a. Imel bi občutek, da mi nekdo prekriva resnico (če ne bi izvedel za posvojitev dovolj zgodaj).
60.b. Jaz sem rastla z izrazom, da sem posvojena.

61.b. Ne spomnim se točno kdaj so mi (starši) povedali.
62.b. Takoj, ko sem začela govoriti in v tej smeri spraševat so mi povedali, da sem posvojena.
63.b. Socializirana sem bila v ta izraz (posvojitev)
66.b. Rastla sem s tem, da sem posvojena in da nisem zaradi tega nič drugačna.
101.b. Me kar zmrazi, če pomislim, da še sedaj ne bi vedela (da je posvojena)…
111.c. Jaz sem mogel to podpisat, da se strinjam s posvojitvijo.
115.c. Do 18. leta sem še dobival štipendijo, ker ima biološka mama nizek standard, ta dva starša imata pa oba dobre službe, zato smo počakali s posvojitvijo.
116.c. Po 18. letu pa posvojitev ni več mogoča, zato smo to podpisali pred 18. letom.
154.č. To da sem posvojena vem že od kar se spomnim.
155.č. Mami pa mi je povedala, da mi je prvič to (da je posvojena) povedala, ko sem bila stara okoli tri leta.
156.č. Potem sem s časoma vedno več spraševala o posvojitvi in mami mi je odgovarjala.
157.č. Kupila mi je tudi knjigo Srček za Nino, saj mislim, da je tak naslov, to je zgodbica, ki govori o posvojeni punčki. Skupaj z mami in očijem smo jo prebirali.
158.č. Ker sem izvedela tako zgodaj se zaradi tega nikoli nisem počutila nič drugače od drugih otrok.
159.č. Si pa ne predstavljam kako bi bilo, če bi izvedela, ko bi bila starejša, to ne bi bilo dobro.
225.d. To, da sem posvojena, vem od zmeri.
226.d. Že kot dojenčici mi je (mami) začela to razlagati in zato sploh nimam v glavi tistega momenta, ko mi je prvič povedala.
229.d. Po moje, če bi mi povedali kasneje bi bile kakšne filmske scene, v stilu zakaj so mi zamolčali.
230.d. Če bi mi povedali kasneje bi imela občutek da so mi to skrivali.
231.d. Potem podvomiš v ta človeški odnos. (v primeru skrivanja resnice)
258.d. Sploh si ne znam predstavljati, da meni ne bi povedali takoj, po moje bi se skregala.
260.d. Če pa bi za posvojitev zvedela kasneje, bi imela pa občutek: »aja nisem vajina, čeprav sem mislila, da sem«. Poudarjeno bi bilo to, da nisem njuna.

3. DOŽIVLJANJE

6.a. Jaz sem to (posvojitev) zelo dobro sprejel nimam s tem problemov, iz mojega stališča.
39.a. Drugače imam pa pozitivne občutke glede posvojitve in družine.
43.a. Res nimam niti občutka, da sem posvojen.
45.a. Zame je bila posvojitev v redu izkušnja.
53.a. Se spomnim na to, da sem posvojen, samo ni nič posebnega, sem glede tega pr sebi razčistil.
54.a. Največkrat se mi to zgodi če gledam kakšen film pa je ravno, na primer povezava oče in sin ali pa kakšna podobna situacija, pol se mal zamislim pa se spomnim na to.
64.b. Nikoli mi ni to predstavljalo »o groza« posvojena sem.
69b. …jaz pozabim, da sem posvojena.
106.b. Največkrat se spomnim na to, da sem posvojena, ob obiskih pri zdravniku, kjer me običajno povprašajo o zgodovini zdravja v družini...
107.b. Drugače nikoli, ne pomislim na posvojitev, razen če v socialnem krogu kakšna debata slučajno nanese na to.
127.c. V družini se počutim normalno, kakor da ne bi bil posvojen.
135.c. Po posvojitvi je razlika res samo priimek in nič drugega
136.c. Pri moji posvojitvi je bilo vse dobro.
206.č. Všeč mi je tudi to, da nikoli nisem dobila občutka, da ne bi spadala k mojim staršem.
207.č. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.
208.č. Nimam niti občutka, da sem posvojena
218.č. Največkrat se na to, da sem posvojena spomnim pri zdravnikih, ko me vprašajo glede dednih bolezni.
219.č. Drugače pa na splošno ne razmišljam veliko o tem, da sem posvojena.
220.č. Spomnim se pa takrat, ko nanese debata na posvojitve.
227.d. To sem sprejela, da pač tako je.
228.d. Zaradi tega (posvojitve) se tudi ne počutim nič drugače.
274.d. Moje mnenje je,da ta biološka identiteta ne pomeni nič, če si se zdaj ti vpeljal v drugo.

275.d. Jaz nebi rekla, da je ta identiteta, ki jo imam sedaj lažna. Ne živim v zlagani identiteti, to je sedaj moja identiteta, čeprav ni tista, ki bi morala biti prva.

4. VPLIV NA ŽIVLJENJE

55.a. Posvojitev ni vplivala na moje življenje.
151.c. … je vplivala posvojitev na moje življenje, samo na boljše.
152.c. Ne vem, če bi naredil faks, če bi bil v Ljubljani.
153.c. Tukaj sem imel več spodbude (v družini, kjer je bil v rejništvu in ga je posvojila).
128.c. Zaradi posvojitve ni v družini nič drugače
222.č. Jaz mislim, da je posvojitev dobro vplivala na moje življenje.
223.č. Dobila sem dva starša, ki me imata zelo rada.
224.č. Drugače pa ne bi pripisala posvojitvi kakšnega posebnega vpliva na moje življenje.

5. ODNOS DO RODITELJEV/RODITELJSKE DRUŽINE

18.a. Jaz sem si rekel zase, da jih hočem spoznat, tako zase (roditelje) .
19.a. Spoznat biološke starše je pri meni eno tako vprašanje, ki se ti ves čas pojavlja v glavi in bi ga rad dal čez.
20.a. Dovolj bi mi bilo, da izvem ime in priimek, kdo je ta oseba iz kje prihaja.
21.a. Vseeno mi je koliko veliko izvem, važno je da nekaj izvem in da se končno neham to spraševat.
22.a. Seveda te nikoli prej ni videla in potem se ti kar na enkrat prikažeš… to je problem… lahko ji podreš cel svet.
23.a. Zanima me tudi, če imam še kakšnega brata ali sestro in ali smo si podobni.
24.a. Jaz sem si srečanje predstavljal kot nek list papirja kjer mam napisana vprašanja, na katere dobim odgovore, dejstva in potem bom lahko ta list obrnil.
25.a. Če tega (kdo je roditeljica) vprašanja ne razčistiš, se ti lahko to do konca življenja rola.
26.a. Ko sem bil mlajši sem o srečanju razmišljal kot o pozitivni izkušnji. Predstavljal sem si da bi me pričakali z odprtimi rokami.
27.a. Zanimajo pa me dedne bolezni, ker jaz ko sem se rodil sem imel astmo, hudo obliko in sem bil dve leti bogi
56.a. Mislim pa, da bi lahko imel drugačen odnos z mojimi biološkimi starši, kot s temi, ki so me posvojili.
70.b. Pri šestnajstih letih sem se prvič lotila iskanja bioloških staršev…
71.b. Odločila sem se, da o tem (iskanju roditeljev) ne bom govorila svojim staršem
73.b. Drugič pa sem šla na center za socialno delo pri devetnajstih letih (iskat roditelje).
76.b. Meni se drugače zdi vsaka čast, da otroka donosiš in ga daš v posvojitev, da ne delaš splava.
79.b. Drugo kar me skrbi (pri iskanju roditeljev) je pa kaj, če bi to prišlo nazaj do mojih staršev, tega si res ne želim.
80.b. Ali pa kaj, če je malo zmešana in se bo želela infiltrirat v moje življenje.
81.b. Lahko sem ji (roditeljici) pa hvaležna, da me je rodila in da sem v dobri družini.
82.b. Jaz se mogoče pri spoznavanju biološke mame bojim tudi sebe, če bi bila prijazna pa bi se zelo zaštekale.
92.b. No, mogoče bi bilo tudi zaradi tega (dednih bolezni) zanimivo spoznati biološke starše.
109.c. Ja, se slišimo nekajkrat na mesec (z biološko mamo).
110.c. …vidimo pa dvakrat na leto (z biološko mamo).
111.c. Taki stiki mi odgovarjajo, so v redu (z biološko mamo).
168.č. Zanima me na primer, če imam kakšne brate ali sestre.
167.č. Nimam neke zelo močne želje po tem, da bi spoznala svoje roditelje…
171.č. Zavedam se, da če želim spoznati brate in sestre, moram spoznati tudi njo, za enkrat pa mi še ni do tega.
172.č. S tem iskanjem roditeljice je po mojem mnenju povezanih veliko osebnih stvari.
173.č. Močno dvomim, da je (roditeljica) komurkoli od njih (družine) povedala, da je nekoč dala otroka v posvojitev. To je tudi eden od razlogov zakaj je ne bi iskala, ne moreš se kar po 23. letih prikazat pred vrati in reči: »živijo mami«.
177.č. Drugače pa to žensko občudujem in sem ji hvaležna, saj moraš biti res pogumen in močen, da daš otroka v posvojitev in ne delaš splava.
178.č. Vem, da je ena od preprek, da ne grem iskat roditeljice tudi ta, da imam občutek, da bom s tem, ko bom iskala roditeljico, dala staršem občutek, da niso dovolj dobri zame.

179.č. Starša tudi nikoli nista rekla, da jima ni všeč, če jo poiščem, ampak nikoli tudi nista vprašala, če jo želim iskati.
236.d. Veš kako je to, v pubertetniški dobi, tam do 18. leta imaš neko zaledje in si misliš, saj jaz imam pa še ene starše, sigurno so boljši. To me je potem minilo.
180.č. No kar se tiče bioloških stvari me vedno bolj zanimajo, dedne bolezni.
237.d. Tako, da bi se pa prav odločila, da želim spoznati biološke starše pa ne.
238.d. Do končno me je pa misel na iskanje minila po vojni.
240.d. Dve leti po vojni pa sem sama odšla tja (v rojstno mesto) in me je kar »presekalo« ne saj nočem vedeti.
241.d. Grozno je, ko vidiš tisto vojno območje, porodnišnica v kateri sem se rodila je bila porušena. Potem sem začela razmišljati, da je to iskanje brez veze.
246.d. Me je pa zmeraj zanimalo, če imam brate ali sestre, ker jih pač sedaj nimam.
278.d. jaz tudi ne bi šla iskat bioloških staršev, ker bi mogoče imela občutek, da bi s tem prizadela te starše, ki jih imam.
279.d. Ampak to, da bi pa šla iskat biološke starše pa v meni zbuja občutek kot, da bi jih izneverila.
280.d. To (da ne gre iskat roditeljev) mogoče zaradi, hvaležnosti do njiju, pač ne rabim poznat bioloških staršev, ker imam njiju.

6. DRUŽINA

9.a. …se v družini razumemo in je vse v redu, lahko sem samo hvaležen.
10.a. Kar sem se imel za pogovorit o posvojitvi sem se že pogovoril.
11.a. Mami ve, da si želiva z bratom izvedet za biološke starše.
15.a. A veš ta pogovor o posvojitvi v družini se enkrat razčisti, potem pa niti nisem hotel več spraševat, ker sem čutil, da mami ni hotela tega več odpirat, ker je tudi njej bed glede tega.
16.a. Edini konflikt je bil, da je meni zamorilo k smo se skregal z mami pa z očijem, ampak res grdo skregal, ko sem bil mlajši in sem rekel, da bi bilo boljše, če bi bil s svojimi pravimi starši. Sam to je bilo v trenutku jeze, v izbruhu, tega drugače nisem resno mislil.
17.a. Drugače pa mam na srečo dosti skulirano mami in se lahko z njo vse pogovorim.
36.a. Jaz sem poznal ta občutek družine, do enega dvanajstega, trinajstega leta, dokler je bil še oče doma, potem pa je bilo to razkropljeno.
37.a. Jaz tudi sedaj nimam s tem očetom, ki mu rečem oče, stika, z njim se ne pogovarjam veliko.
38.a. Jaz včasih vidim pri sebi, da ni tiste povezanosti med mano, mami in očetom.
40.a. Pa tud dosti hitro so me vsi sprejeli za svojega, s tem mislim sorodnike.
41.a. Edina, ki je nasprotovala (posvojitvi) je bila teta.
42.a. Nisem imel pa nikoli slabih scen v družini.
44.a. S starši smo se ene šest, sedem let nazaj pogovarjali o posvojitvi od začetka do konca, da smo vse razčistili.
65.b. Tudi v družini nismo imeli nikoli problemov zaradi tega.
71.b. Odločila sem se, da o tem (iskanju roditeljev) ne bom govorila svojim staršem
72.b. Za to (da jima ne pove o iskanju roditeljev) sem se odločila, ker sta imela starša težave z zanositvijo in se še zdaj nerada spominjata na to.
79.b. Drugo kar me skrbi (pri iskanju roditeljev) je pa kaj, če bi to prišlo nazaj do mojih staršev, tega si res ne želim.
88.b. Do neke mere lahko sprašujem o posvojitvi (v družini).
89.b. Z mami se o posvojitvi manj pogovarjam, ker imam občutek, da ji je neprijetno, zaradi preteklosti.
90.b. Z očijem pa lahko več govorim o tem. (o posvojitvi)
91.b. Želim si, da bi lahko sproščeno vprašala svoje starše stvari, ki me zanimajo …
91./1.b. … vendar razumem, da v času vseh težav s posvojitvijo zanju to ni bil ravno prijeten proces in to spoštujem.
124.c. O posvojitvi smo se, tudi pred samo posvojitvijo, veliko pogovarjali.
126.c. Drugače pa sem bil že toliko let pred posvojitvijo pri njima, smo bili že družina.
129.c.,… pogovarjamo se o vsem.
131.c. Tako, da sem te družine, ki me je posvojila, bolj navajen, v glavnem to je moja družina.
132.c. Dobro se razumeta obe družini med sabo, to mi je všeč.
160.č. V svoji družini se počutim sprejeto, nikoli nisem imela občutka, da sem ne bi spadala v to družino.

161.č. Nikoli se nismo veliko pogovarjali o posvojitvah.
162.č. V bistvu, če pomislim, se do sedaj, ko prebiram razne knjige in me določene stvari zanimajo, sploh ne spomnim, da bi se kaj veliko pogovarjali o posvojitvah.
163.č. Ne vem točno zakaj (se o posvojitvah veliko pogovarjali) , ampak predvidevam, da tudi jaz nisem dosti spraševala.
164.č. Še sedaj mi je kdaj kar nerodno kaj vprašati, ne vem zakaj imam tak občutek.
166.č. Ne, prav zaradi posvojitve nismo imeli nobenih konfliktov.
207.č. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.
248.d. V svoji družini imam občutek zaželenosti.
252.d. Jaz v svoji družini nikoli nisem čutila pomanjkanja …
259.d. Čeprav s tem dejstvom v ozadju, da sem posvojena, vseeno čutim, da sem njuna.
263.d. Največkrat sem se v povezavi s posvojitvijo kregala z očetom.
264.d. No naš oči je pa čisti Slovenec in je doma dostikrat rekel : »ma tisti bosanci«, no in na tem mestu sem jaz vedno rekla, da kaj on misli, da sem jaz tudi Bosanka. Vedno sem mu rekla, kaj bo zdaj govoril, ali mu nisem kul. Saj vem, kaj je bilo s tem mišljeno, pri njemu je oznaka »bosanc« vedno pomenila,samo delavce iz gradbišča. Ampak vseeno je to včasih sprožilo kakšen prepir.
265.d. Razen tega se pa glede posvojitve nikoli nismo prepirali.
267.d. Ampak nikoli pa nisem imela občutka, da bi imeli hladne odnose, radi se imamo.
281.d. Ne, o posvojitvah se na splošno niti ne pogovarjamo veliko.
282.d. Naši pogovori potekajo bolj v smislu obujanja spominov.
283.d. Pogovarjali smo se o tem kako sta me pripeljala iz Sarajeva.
284.d. … več smo se pogovarjali o teh naših lepih spominih, nismo se pa toliko pogovarjali na splošno o posvojitvah.
285.d. Ja, vedno sem lahko vprašala kar me je zanimalo, nikoli nisem čutila nobenih preprek.
286.d. V glavnem meni je v moji družini dobro.

7. ODZIV OKOLICE

30.a. O posvojitvah govorim s tistimi s katerimi nanese tema na to, tega ne grem govorit vsakemu.
31.a. Moji prijatelji vsi vedo (za posvojitev).
32.a. Meni je zanimivo, ko to (da si posvojen) poveš in potem ti začnejo oni govorit svoje misli o tem pa sprašujejo te kako se počutiš.
33.a. Vse želijo vedeti o tem (o posvojitvi)
33./1.a. … in po tem ti dajejo nasvete. (okolica)
34.a. Jaz nikoli nisem imel slabe izkušnje z okolico, vsi so to dobro sprejeli.
35.a. Vsak, ki sem mu povedal, je kar vlekel ven iz mene.
93.b. Drugače pa v šoli ne vem, če sem jaz povedala v prvem razredu, pač vedeli so.
94.b. Niso pa me lih zafrkavali zaradi tega (zaradi posvojitve)
95.b. Spomnim se samo, da so mi nekajkrat, rekli posvojenka. Meni se to ni zdela žalitev, ker pač to je res.
96.b. Vsem, ki sem jim sama povedla, da sem posvojena, jih je to zelo zanimalo.
97.b. Enkrat mi je ena oseba rekla boga, in sem si mislila samo tisto what?
98.b. So me tudi že vprašali, če sem iskala svoje »prave« starše in če sem jih našla.
108.b. Izključno v obdobju osnovne šole sem bila v blažji obliki stigmatizirana s strani sošolcev, kar je pustilo določen pečat.
142.c. Vsi moji bližnji prijatelji vedo da sem posvojen
143.c. … odraščali smo skupaj in poznajo zgodbo.
144.c. Sorodniki tudi vsi vedo in biološki in te.
145.c. Nikoli nisem imel neprijetnih izkušenj (z okoljem), vse je bilo v redu.
146.c. Ko si majhen nimaš nekih predsodkov …
147.c. ker so vsi zvedeli, ko sem bil še majhen, so to (da je v rejništvu) že takrat sprejeli.
148.c. Tako, da me ni nobeden zafrkaval ali pa da bi bil izobčen.
149.c. Mogoče je bilo celo lažje (ker je bil v rejništvu), na primer učiteljice znajo bit še bolj prijazne.
176.č. Posvojitev se mi zdi res zelo osebna izkušnja in dvomim, da to poveš veliko osebam.
189.č. Jaz zelo dolgo časa o posvojitvi tem nisem govorila nikomur.

190.č. V vrtcu se dejansko ne spomnim ali sem komu povedala ali ne (za posvojitev)
191.č. Potem v osnovni šoli pa se spomnim, da sem povedala samo dvema sošolkama.(za posvojitev)
192.č. Kasneje v gimnaziji in na faksu, so vedeli vsi s katerimi sem se več družila.
193.č. Vsi, ki sem jim povedala za posvojitev so se dobro odzvali na to, nikoli nisem imela slabih izkušenj.
194.č. Po navadi so me vprašali, če poznam biološko mamo, ali sem jo iskala pa zakaj ne.
195.č. Potem naslednji odziv od prijateljev pa je, da težko verjamejo, ker sem si z mami tako podobna.
196.č. Potem druga skupina ljudi, katerim povem so po navadi zdravniki, ali pa osebe s katerimi pač tema pogovora nanese na posvojitve.
221.č. Spomnim se, da v šoli nisem marala debat o posvojitvah, saj se nikoli nisem želela pred celim razredom izpostavljati, če se s čem nisem strinjala.
268.d. Okolica se je vedno dobro odzvala.
269.d. Po navadi gre za tisto zanimanje, drugačna si od nas, nekaj nam lahko poveš, kar mi ne vemo.
270d. Res nisem imela nikoli problemov z okolico niti v šoli ne.
271.d. Mogoče res zato (ni imela težav z okolico), ker sem vedno sproščeno govorila o posvojitvi.
272.d. Drugače mi pa ljudje dostikrat rečejo, da se mi po temperamentu vidi, da nisem od tukaj.

8. PREDLOGI POSVOJITELJEM

139.c. Najbolje je, da otrok vse ve, da je posvojen.
197.č. Definitivno se mi zdi pri meni pozitivno in nujno pomembno, da se otroku pove, da je posvojen že zelo zgodaj.
198.č. To je lahko skozi razne življenjske situacije, skozi zgodbice, kakor koli, važno je, da je primerno otrokovim letom.
199.č. Pomembno se mi zdi tudi, da lahko otrok sprašuje kolikor hoče in karkoli hoče v zvezi s posvojitvijo.
200.č. Starši morajo biti dovolj odprti, da to (vprašanja o posvojitvi) sprejmejo in se posvetijo odgovorom.
201.č. Bodočim posvojiteljem bi tudi svetovala naj se udeležijo kakšnih priprav na posvojitev, če imajo to možnost.
202.č. Zelo pomembno se mi zdi tudi, da starši ne delajo nobenih razlik pri otroku samo zato ker je posvojen.
203.č. Otrok mora imeti občutek, da v družino spada, tak kot je, da se mu zaradi tega ni treba spreminjati.
204.č. Pomembno je da so starši do njega pristni, mu povejo vse kar vedo v zvezi s posvojitvijo in imajo do njega iskren, ljubeč odnos.
257.d. Najbolj pomembno se mi zdi, da se otroku takoj pove, da je posvojen.
262.d. Tako, da bi predlagala bodočim posvojiteljem tudi to, naj ne delajo nobenih razlik. Ko sprejmeš posvojenega otroka, ga zares sprejmeš in je to to, ni več nobenih razlik.

9. POSVOJITEV OTROKA

50.a. Otroka bi posvojil, če bi bila taka situacija.
104.b. Ja, če bi si želela otroka in ga ne bi mogla imet sama potem bi ga posvojila.
105.b. Samo po možnosti bi posvojila otroka, ki je v reji in je star že deset let, ker vem, da so te zadnji na vrsti za posvojitev. Če bi bila v tej situaciji, bi naredila vsaj nekaj plemenitega, ker vsi hočejo imeti dojenčke.
150.c. Ja, če bi bila situacija taka, da ne bi mogel imeti svojih otrok, potem bi otroka posvojil.
217.č. Če bi situacija tako nanesla, da ne bi mogla imeti otrok bi posvojila.
273.d. Ja bi, jaz sem imela nekaj časa načrt, da bom posvojila otroka.

10.ODDAJA OTROKA V POSVOJITEV

51a. Vem pa, da nikoli ne bi dal otroka v posvojitev, ne glede na situacijo.
52.a. Zdi se mi da potem temu otroku (ki ga daš v posvojitev) manjka nekaj, kakor vidim pri sebi.
77.b. Jaz ti povem, da bi šla delat splav in tudi tega nikomur ne bi povedala.
175.č. Sicer močno dvomim da bi ga (jaz) sploh kdaj dala v posvojitev, prej bi naredila splav.
245.d. Če sama pomislim v kakšnih primerih bi dala jaz otroka v posvojitev, bi se morala zgoditi res nekaj groznega. Ali si res zelo v krizi in ga nikakor ne moreš preživljati ali pa je to mogoče otrok posilstva.
247.d. Jaz si sama rečem, da nikakor ne bi šla delati splava, če bi zanosila in ne bi mogla imeti otroka. A veš koliko parov čaka na otroka. Sicer po tem, ko bi bila na tem ne vem, če bi se lahko ločila od otroka.

11. ODPRTE POSVOJITVE

28.a. Ne vem kaj bi si mislil o teh odprtih posvojitvah, ker tega niso naredil prej. To bi mogel doživet.
29.a. Problem vidim tudi v tem, da se pol ne navežeš preveč na une starše pa imaš potem konflikt pri teh, ki so te posvojili.
83.b. Ja, boljše bi mi bilo(da bi roditeljica poiskala njo, preko CSDja), da bi imela vajeti v svojih rokah.
84.b. Ne nisem za odprto posvojitev.
85.b. Se mi zdi, da bi to (odprta posvojitev) v primarni socializaciji zmedlo otroka.
86.b. …jaz sem točno vedela kdo sta moja starša in kdo je moja družina pri odprti posvojitvi pa to nebi bilo jasno.
87.b. …biološki starši (bi želeli) več stikov, potem bi se pa uradni starši počutili ogroženo (v primeru odprte posvojitve)
140.c. Jaz si tudi ne predstavljam, da ne bi vedel kdo je moja biološka mama. Mene bi to ves čas zanimalo.
141.c. Ves čas bi se spraševal … kašna je, zakaj … (v primeru, da ne bi poznal biološke mame).
184.č. Če bi me ona iskala, bi privolila v srečanje, sama pa je ne mislim iskat.
185.č. Nimam še točnega mnenja o odprtih posvojitvah.
186.č. Če gledam sedaj skozi mojo situacijo imam občutek, da bi me odprta posvojitev, v tem smislu, da bi imela neposreden stik z žensko, ki me je rodila, zmedel.
187.č. Bi si pa želela da bi ob rojstvu dobila vsaj zdravniški izpis bolezni.
188.č. Dobro bi se mi zdelo, da bi lahko vsak posvojeni otrok brez večjih težav po 18. letu izvedel vse okoliščine svoje posvojitve.
244.d. Ne, po moje, da mi ne bi bilo všeč, če bi me lahko biološki starši iskali.
253.d. Mogoče je to (odprta posvojitev) dobro, samo mislim, da bolj to velja za tretji svet.
254.d. Bližnjih odprtih posvojitev si pa ne predstavljam, ker potem si še vedno v neposrednem stiku, se mi zdi, da bi bila čustva zmedena.
255.d. Mogoče je bolje, da se vzpostavi stik z biološko mamo potem kasneje.
256.d. Odprto do te strani, da ko bi se ženska, ki je otroka rodila porihtala, potem mogoče ja.

8.4. Priloga: Odprto kodiranje znotraj posameznih tem

ZGODOVINA	
1.a. Naju z bratom so posvojili pri dveh letih.	posvojitev pri dveh letih
2.a. Z bratom sva bila prvi dve leti v sirotišnici.	institucionalna oskrba
7.a. Drugače pa od prvih dveh let prej ne vem ničesar, niti starša ne vesta, sem se z obema o tem pogovarjal.	zakrita zgodovina
8.a. Sam nisem nikoli spraševal zakaj sta posvojila naju, ne vem ali nista mogla imeti takrat otrok ali kaj je bilo. Nočem niti mami obremenjevat s tem, ker to se mi vseeno zdi na bed scena.	Nepoznavanje razloga za posvojitev
12.a. Za biološke starše, oziroma mamo pa ne vem niti ali je bila mlada ali je bila stara.	Brez informacij o roditeljici
13.a. Vem samo, da je iz Kopra (roditeljica).	Kraj bivanja roditeljice
14.a. V Izolski porodnišnici sva bila rojena.	kraj rojstva
59.b. Mene sta starša posvojila iz porodnišnice, tam sem bila dva tedna, ker sem dobila po rojstvu hudo vnetje ušes.	posvojitev iz porodnišnice
67.b. Približno dve leti je trajalo vse skupaj, da sta me dobila.	čas čakanja na posvojitev
68.b. Na srečo smo imeli takrat določene veze na Centru za socialno delo Vič in se je po posredovanju te osebe postopek za posvojitev začel premikati.	veze
74.b. … edino kar vem je, da je bila mlada…	mladost roditeljice
75.b. … edino kar vem je, ... da je iz Slovenije (roditeljica)	kraj bivanja roditeljice
112.c. To (da se strinja s posvojitvijo) sem podpisal en teden pred mojim osemnajstim letom.	Pred polnoletnostjo

113.c. Pred posvojitvijo sem bil pri teh starših, ki sta me posvojila v rejništvu.	rejništvo pred posvojitvijo
114.c. V rejništvu sem bil drugače pri njima od sedmega leta naprej.	rejništvo od sedmega leta
117.c. … stran sem šel ker, je bil od mami partner nasilnež, kasneje pa je umrl.	nasilje v družini
118.c. Ko sem odhajal v rejništvo, so mi sicer rekli, da grem v ta kraj začasno kot na kakšne daljše počitnice. No saj verjamem, da so takrat res tako mislili, potem pa sem ostal tukaj.	dolgotrajno rejništvo s posvojitvijo
119.c. Po tem, ko je mami ta nasilen partner umrl je ona zelo zbolela, psihično.	duševno zdravje mame
125.c. Skupaj smo se odločili za posvojitev …	skupna odločitev za posvojitev
133.c. Oči je bil pravnik, zato je bilo vse veliko lažje, ker je vse na hitro spisal in potem smo podpisali in to je bilo to. (kako je potekala posvojitev)	Lažji postopek zaradi prane pomoči
134.c. … biološka mami je mogla tudi podpisat. (privolitev za posvojitev)	Podpis roditeljice
165.č. Pri njima (starših) je bila samo taka situacija, da skupaj nista mogla imeti otrok.	Neplodnost staršev
169.č. Vem … da je bila ta ženska, ki me je rodila premlada, da bi me lahko imela …	mladost roditeljice
170.č. … vem, da je bila iz Celja.	kraj bivanja roditeljice
210.č. Šele zdaj, pri 23 letih, počasi sestavljam celotno zgodbo skupaj.	Zakrita zgodovina
212.č. Posvojena sem bila direktno iz porodnišnice.	posvojitev iz porodnišnice
213.č. Mami je zvedela od porodničarke, da bom šla v posvojitev in jo je takoj klicala.	veze
214.č. Potem je pa moja mami klicala socialno delavko, da že ve zame in da me želi imet. Socialna delavka se s tem ni strinjala. Vendar je potem mami vseeno vztrajala in na koncu socialna delavka ni mogla reči ne, ker sta imela starša narejeno vse potrebno za posvojitev in sta na posvojitev tudi že čakala kar nekaj časa.	konflikt s socialno delavko
215.č. Po osmih dneh sta me starša vzela iz porodnišnice in peljala domov in sem bila njuna.	posvojitev iz porodnišnice
216.č. Vem tudi, da sta bila starša pred menoj že dogovorjena za neko posvojitev iz tujine a se to ni izšlo, ker je ravno nastala vojna.	Posvojitev še ene osebe
233.d. O biološki mami pa vem to, da je bila zelo mlada in me je zato dala v posvojitev.	mladost roditeljice, razlog za oddajo v posvojitev
234.d. Jaz sem drugače rojena v Sarajevu in sta me starša prišla tja iskat.	Kraj rojstva
235.d. Nič ne vem o ženski, ki me je rodila.	brez informacij o roditeljici
239.d. Pred vojno smo šli še s starši nekajkrat gledat rojstno mesto in porodnišnico kjer sem bila rojena.	obisk rojstnega mesta
242.d. Zanimivo je tudi to, da so me v matično knjigo v Sloveniji vpisali šele pri 23. letu.	birokracija
243.d. Državljanstvo sem pa avtomatično dobila s posvojitvijo, ker sta oba starša Slovenca.	birokracija
250.d. Drugače pa mami in oči nista mogla imeti otrok, imela sta določene komplikacije.	neplodnost
251.d. Takoj po tem, ko sta izvedela, da ne morata imeti otrok, sta se vpletla v to, da bo treba neki naredit in sta potem čez sedem let dobila mene.	Čas čakanja na posvojitev

RESNICA O POSVOJITVI	
3.a. Meni je mami, mislim zdajšnja starša, govorila, da sem posvojen, od majhnega.	zgodaj izvedel, starša
5.a. Imel bi občutek, da mi nekdo prekriva resnico (če ne bi izvedel za posvojitev dovolj zgodaj).	občutek laži
60.b. Jaz sem rastla z izrazom, da sem posvojena.	odraščanje z resnico
61.b. Ne spomnim se točno kdaj so mi (starši) povedali.	zgodaj izvedel, starši

62.b. Takoj, ko sem začela govoriti in v tej smeri spraševat so mi povedali, da sem posvojena.	zgodaj izvedel
63.b. Socializirana sem bila v ta izraz (posvojitev)	odraščanje z resnico
66.b. Rastla sem s tem, da sem posvojena in da nisem zaradi tega nič drugačna.	občutek enakosti
101.b. Me kar zmrazi, če pomislim, da še sedaj ne bi vedela (da je posvojena)…	neprijetni občutki
111.c. Jaz sem mogel to podpisat, da se strinjam s posvojitvijo.	podpis izjave
115.c. Do 18. leta sem še dobival štipendijo, ker ima biološka mama nizek standard, ta dva starša imata pa oba dobre službe, zato smo počakali s posvojitvijo.	birokracija
116.c. Po 18. letu pa posvojitev ni več mogoča, zato smo to podpisali pred 18. letom.	birokracija
154.č. To da sem posvojena vem že od kar se spomnim.	zgodaj izvedela
155.č. Mami pa mi je povedala, da mi je prvič to (da je posvojena) povedala, ko sem bila stara okoli tri leta.	mami, zgodaj izvedela
156.č. Potem sem s časoma vedno več spraševala o posvojitvi in mami mi je odgovarjala.	razvoj zavedanja
157.č. Kupila mi je tudi knjigo Srček za Nino, saj mislim, da je tak naslov, to je zgodbica, ki govori o posvojeni punčki. Skupaj z mami in očijem smo jo prebirali.	razvoj zavedanja
158.č. Ker sem izvedela tako zgodaj se zaradi tega nikoli nisem počutila nič drugače od drugih otrok.	občutek enakosti
159.č. Si pa ne predstavljam kako bi bilo, če bi izvedela, ko bi bila starejša, to ne bi bilo dobro.	Neprijetni občutki
225.d. To, da sem posvojena, vem od zmeri.	Odraščanje z resnico
226.d. Že kot dojenčici mi je (mami) začela to razlagati in zato sploh nimam v glavi tistega momenta, ko mi je prvič povedala.	mami, zgodaj izvedela
229.d. Po moje, če bi mi povedali kasneje bi bile kakšne filmske scene, v stilu zakaj so mi zamolčali.	občutek prevare
230.d. Če bi mi povedali kasneje bi imela občutek da so mi to skrivali.	občutek laži
231.d. Potem podvomiš v ta človeški odnos. (v primeru skrivanja resnice)	krhanje odnosov
258.d. Sploh si ne znam predstavljati, da meni ne bi povedali takoj, po moje bi se skregala.	krhanje odnosov
260.d. Če pa bi za posvojitev zvedela kasneje, bi imela pa občutek: »aja nisem vajina, čeprav sem mislila, da sem«. Poudarjeno bi bilo to, da nisem njuna.	občutek odtujenosti

DOŽIVLJANJE	
6.a. Jaz sem to (posvojitev) zelo dobro sprejel nimam s tem problemov, iz mojega stališča.	sprejemanje posvojitve
39.a. Drugače imam pa pozitivne občutke glede posvojitve in družine.	pozitivni občutki
43.a. Res nimam niti občutka, da sem posvojen.	neobremenjenost s posvojitvijo
45.a. Zame je bila posvojitev v redu izkušnja.	Pozitivni občutki
53.a. Se spomnim na to, da sem posvojen, samo ni nič posebnega, *sem glede tega pr sebi razčistil.*	Sprejemanje posvojitve
54.a. Največkrat se mi to zgodi če gledam kakšen film pa je ravno, na primer povezava oče in sin ali pa kakšna podobna situacija, pol se mal zamislim pa se spomnim na to.	ob filmu kjer prikazuje povezanost očeta in sina
64.b. Nikoli mi ni to predstavljalo »o groza« posvojena sem.	sprejemanje posvojitve
69b. …jaz pozabim, da sem posvojena.	neobremenjenost s posvojitvijo
106.b. Največkrat se spomnim na to, da sem posvojena, ob obiskih pri zdravniku, kjer me običajno povprašajo o zgodovini zdravja v družini...	obisk zdravnika
107.b. Drugače nikoli, ne pomislim na posvojitev, razen če v socialnem krogu kakšna debata slučajno nanese na to.	med govorom o posvojitvi
127.c. V družini se počutim normalno, kakor da ne bi bil posvojen.	samoumevnost posvojitve

135.c. Po posvojitvi je razlika res samo priimek in nič drugega	Samoumevnost posvojitve
136.c. Pri moji posvojitvi je bilo vse dobro.	sprejemanje posvojitve
206.č. Všeč mi je tudi to, da nikoli nisem dobila občutka, da ne bi spadala k mojim staršem.	občutek pripadnosti
207.č. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.	občutek zaželenosti
208.č. Nimam niti občutka, da sem posvojena	neobremenjenost s posvojitvijo
218.č. Največkrat se na to, da sem posvojena spomnim pri zdravnikih, ko me vprašajo glede dednih bolezni.	Obisk zdravnika
219.č. Drugače pa na splošno ne razmišljam veliko o tem, da sem posvojena.	neobremenjenost s posvojitvijo
220.č. Spomnim se pa takrat, ko nanese debata na posvojitve.	med govorom o posvojitvi
227.d. To sem sprejela, da pač tako je.	sprejemanje posvojitve
228.d. Zaradi tega (posvojitve) se tudi ne počutim nič drugače.	samoumevnost posvojitve
274.d. Moje mnenje je,da ta biološka identiteta ne pomeni nič, če si se zdaj ti vpeljal v drugo.	pomen identitete
275.d. Jaz nebi rekla, da je ta identiteta, ki jo imam sedaj lažna. Ne živim v zlagani identiteti, to je sedaj moja identiteta, čeprav ni tista, ki bi morala biti prva.	druga identiteta

VPLIV NA ŽIVLJENJE	
55.a. Posvojitev ni vplivala na moje življenje.	brez vpliva
151.c. … je vplivala posvojitev na moje življenje, samo na boljše.	pozitiven vpliv
152.c. Ne vem, če bi naredil faks, če bi bil v Ljubljani.	narejen faks
153.c. Tukaj sem imel več spodbude (v družini, kjer je bil v rejništvu in ga je posvojila).	spodbuda
128.c. Zaradi posvojitve ni v družini nič drugače	Brez vpliva
222.č. Jaz mislim, da je posvojitev dobro vplivala na moje življenje.	pozitiven vpliv
223.č. Dobila sem dva starša, ki me imata zelo rada.	ljubeča starša
224.č. Drugače pa ne bi pripisala posvojitvi kakšnega posebnega vpliva na moje življenje.	brez vpliva

ODNOS DO RODITELJEV/RODITELJSKE DRUŽINE	
18.a. Jaz sem si rekel zase, da jih hočem spoznat, tako zase (roditelje) .	želja po srečanju roditeljev
19.a. Spoznat biološke starše je pri meni eno tako vprašanje, ki se ti ves čas pojavlja v glavi in bi ga rad dal čez.	rešitev vprašanja
20.a. Dovolj bi mi bilo, da izvem ime in priimek, kdo je ta oseba iz kje prihaja.	osebni podatki
21.a. Vseeno mi je koliko veliko izvem, važno je da nekaj izvem in da se končno neham to spraševat.	informacije pomembne za rešitev vprašanja
22.a. Seveda te nikoli prej ni videla in potem se ti kar na enkrat prikažeš… to je problem… lahko ji podreš cel svet.	razmišljanje o posledicah
23.a. Zanima me tudi, če imam še kakšnega brata ali sestro in ali smo si podobni.	zanimanje za brata in sestro
24.a. Jaz sem si srečanje predstavljal kot nek list papirja kjer mam napisana vprašanja, na katere dobim odgovore, dejstva in potem bom lahko ta list obrnil.	Rešitev vprašanja
25.a. Če tega (kdo je roditeljica) vprašanja ne razčistiš, se ti lahko to do konca življenja rola.	Rešitev vprašanja
26.a. Ko sem bil mlajši sem o srečanju razmišljal kot o pozitivni izkušnji. Predstavljal sem si da bi me pričakali z odprtimi rokami.	fantazije

27.a. Zanimajo pa me dedne bolezni, ker jaz ko sem se rodil sem imel astmo, hudo obliko in sem bil dve leti bogi	dedne bolezni
56.a. Mislim pa, da bi lahko imel drugačen odnos z mojimi biološkimi starši, kot s temi, ki so me posvojili.	fantazije
70.b. Pri šestnajstih letih sem se prvič lotila iskanja bioloških staršev…	iskanje roditeljev
71.b. Odločila sem se, da o tem (iskanju roditeljev) ne bom govorila svojim staršem	prekrivanje iskanja
73.b. Drugič pa sem šla na center za socialno delo pri devetnajstih letih (iskat roditelje).	iskanje roditeljev
76.b. Meni se drugače zdi vsaka čast, da otroka donosiš in ga daš v posvojitev, da ne delaš splava.	občudovanje roditeljice
79.b. Drugo kar me skrbi (pri iskanju roditeljev) je pa kaj, če bi to prišlo nazaj do mojih staršev, tega si res ne želim.	Prekrivanje iskanja
80.b. Ali pa kaj, če je malo zmešana in se bo želela infiltrirat v moje življenje.	strah pred vsiljevanjem roditeljice
81.b. Lahko sem ji (roditeljici) pa hvaležna, da me je rodila in da sem v dobri družini.	hvaležnost roditeljici
82.b. Jaz se mogoče pri spoznavanju biološke mame bojim tudi sebe, če bi bila prijazna pa bi se zelo zaštekale.	strah pred navezanostjo
92.b. No, mogoče bi bilo tudi zaradi tega (dednih bolezni) zanimivo spoznati biološke starše.	dedne bolezni
109.c. Ja, se slišimo nekajkrat na mesec (z biološko mamo).	stiki z roditeljico
110.c. …vidimo pa dvakrat na leto (z biološko mamo).	stiki z roditeljico
111.c. Taki stiki mi odgovarjajo, so v redu (z biološko mamo).	zadovoljstvo s stiki
168.č. Zanima me na primer, če imam kakšne brate ali sestre.	zanimanje za brata in sestro
167.č. Nimam neke zelo močne želje po tem, da bi spoznala svoje roditelje…	Brez odločitve o iskanju
171.č. Zavedam se, da če želim spoznati brate in sestre, moram spoznati tudi njo, za enkrat pa mi še ni do tega.	povezanost pri spoznavanju
172.č. S tem iskanjem roditeljice je po mojem mnenju povezanih veliko osebnih stvari.	osebne stvari in iskanje
173.č. Močno dvomim, da je (roditeljica) komurkoli od njih (družine) povedala, da je nekoč dala otroka v posvojitev. To je tudi eden od razlogov zakaj je ne bi iskala, ne moreš se kar po 23. letih prikazat pred vrati in reči: »živijo mami«.	razmišljanje o posledicah
177.č. Drugače pa to žensko občudujem in sem ji hvaležna, saj moraš biti res pogumen in močen, da daš otroka v posvojitev in ne delaš splava.	Hvaležnost, roditeljici
178.č. Vem, da je ena od preprek, da ne grem iskat roditeljice tudi ta, da imam občutek, da bom s tem, ko bom iskala roditeljico, dala staršem občutek, da niso dovolj dobri zame.	razočaranje staršev
179.č. Starša tudi nikoli nista rekla, da jima ni všeč, če jo poiščem, ampak nikoli tudi nista vprašala, če jo želim iskati.	neodzivnost staršev
236.d. Veš kako je to, v pubertetniški dobi, tam do 18. leta imaš neko zaledje in si misliš, saj jaz imam pa še ene starše, sigurno so boljši. To me je potem minilo.	fantazija
180.č. No kar se tiče bioloških stvari me vedno bolj zanimajo, dedne bolezni.	dedne bolezni
237.d. Tako, da bi se pa prav odločila, da želim spoznati biološke starše pa ne.	ni odločitve o iskanju
238.d. Do končno me je pa misel na iskanje minila po vojni.	vpliv vojne
240.d. Dve leti po vojni pa sem sama odšla tja (v rojstno mesto) in me je kar »presekalo« ne saj nočem vedeti.	vpliv vojne
241.d. Grozno je, ko vidiš tisto vojno območje, porodnišnica v kateri sem se rodila je bila porušena. Potem sem začela razmišljati, da je to iskanje brez veze.	vpliv vojne
246.d. Me je pa zmeraj zanimalo, če imam brate ali sestre, ker jih pač sedaj nimam.	zanimanje za brata in sestro
278.d. jaz tudi ne bi šla iskat bioloških staršev, ker bi mogoče imela občutek, da bi s tem prizadela te starše, ki jih imam.	razočaranje staršev
279.d. Ampak to, da bi pa šla iskat biološke starše pa v meni zbuja občutek kot, da bi jih izneverila.	prevara staršev
280.d. To (da ne gre iskat roditeljev) mogoče zaradi, hvaležnosti do njiju, pač ne rabim poznat bioloških staršev, ker imam njiju.	hvaležnost do staršev

DRUŽINA	
9.a. …se v družini razumemo in je vse v redu, lahko sem samo hvaležen.	razumevanje, (vrednotenje družine), hvaležnost družini
10.a. Kar sem se imel za pogovorit o posvojitvi sem se že pogovoril.	zaključen pogovor
11.a. Mami ve, da si želiva z bratom izvedet za biološke starše.	resnica
15.a. A veš ta pogovor o posvojitvi v družini se enkrat razčisti, potem pa niti nisem hotel več spraševat, ker sem čutil, da mami ni hotela tega več odpirat, ker je tudi njej bed glede tega.	zadržanost zaradi čustev mame
16.a. Edini konflikt je bil, da je meni zamorilo k smo se skregal z mami pa z očijem, ampak res grdo skregal, ko sem bil mlajši in sem rekel, da bi bilo boljše, če bi bil s svojimi pravimi starši. Sam to je bilo v trenutku jeze, v izbruhu, tega drugače nisem resno mislil.	izbruh jeze v adolescenci
17.a. Drugače pa mam na srečo dosti skulirano mami in se lahko z njo vse pogovorim.	mami dostopna za pogovor
36.a. Jaz sem poznal ta občutek družine, do enega dvanajstega, trinajstega leta, dokler je bil še oče doma, potem pa je bilo to razkropljeno.	pogrešanje očeta in občutka družine
37.a. Jaz tudi sedaj nimam s tem očetom, ki mu rečem oče, stika, z njim se ne pogovarjam veliko.	Nepopoln odnos
38.a. Jaz včasih vidim pri sebi, da ni tiste povezanosti med mano, mami in očetom.	nepopoln odnos
40.a. Pa tud dosti hitro so me vsi sprejeli za svojega, s tem mislim sorodnike.	sprejemanje sorodnikov
41.a. Edina, ki je nasprotovala (posvojitvi) je bila teta.	nasprotovanje tete
42.a. Nisem imel pa nikoli slabih scen v družini.	dober odnos v družini
44.a. S starši smo se ene šest, sedem let nazaj pogovarjali o posvojitvi od začetka do konca, da smo vse razčistili.	poglobljen pogovor
65.b. Tudi v družini nismo imeli nikoli problemov zaradi tega.	brez konfliktov
71.b. Odločila sem se, da o tem (iskanju roditeljev) ne bom govorila svojim staršem	Prikrivanje resnice
72.b. Za to (da jima ne pove o iskanju roditeljev) sem se odločila, ker sta imela starša težave z zanositvijo in se še zdaj nerada spominjata na to.	Prikrivanje resnice
79.b. Drugo kar me skrbi (pri iskanju roditeljev) je pa kaj, če bi to prišlo nazaj do mojih staršev, tega si res ne želim.	Prikrivanje resnice
88.b. Do neke mere lahko sprašujem o posvojitvi (v družini).	omejen pogovor
89.b. Z mami se o posvojitvi manj pogovarjam, ker imam občutek, da ji je neprijetno, zaradi preteklosti.	omejen pogovor z mamo
90.b. Z očijem pa lahko več govorim o tem. (o posvojitvi)	odprt pogovor z očetom
91.b. Želim si, da bi lahko sproščeno vprašala svoje starše stvari, ki me zanimajo …	želja po odkritem pogovoru
91./1.b. … vendar razumem, da v času vseh težav s posvojitvijo zanju to ni bil ravno prijeten proces in to spoštujem.	razlog za nepopoln pogovor
124.c. O posvojitvi smo se, tudi pred samo posvojitvijo, veliko pogovarjali.	pogovori pred samo posvojitvijo
126.c. Drugače pa sem bil že toliko let pred posvojitvijo pri njima, smo bili že družina.	Občutek družine
129.c.,… pogovarjamo se o vsem.	odprt pogovor
131.c. Tako, da sem te družine, ki me je posvojila, bolj navajen, v glavnem to je moja družina.	sprejemanje družine
132.c. Dobro se razumeta obe družini med sabo, to mi je všeč.	odnos med družinama
160.č. V svoji družini se počutim sprejeto, nikoli nisem imela občutka, da sem ne bi spadala v to družino.	sprejetost
161.č. Nikoli se nismo veliko pogovarjali o posvojitvah.	redek pogovor
162.č. V bistvu, če pomislim, se do sedaj, ko prebiram razne knjige in me določene stvari zanimajo, sploh ne spomnim, da bi se kaj veliko pogovarjali o posvojitvah.	redek pogovor

163.č. Ne vem točno zakaj (se o posvojitvah veliko pogovarjali) , ampak predvidevam, da tudi jaz nisem dosti spraševala.	malo vprašanj
164.č. Še sedaj mi je kdaj kar nerodno kaj vprašati, ne vem zakaj imam tak občutek.	sram
166.č. Ne, prav zaradi posvojitve nismo imeli nobenih konfliktov.	brez konfliktov
207.č. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.	pripadnost
248.d. V svoji družini imam občutek zaželenosti.	sprejetost
252.d. Jaz v svoji družini nikoli nisem čutila pomanjkanja …	preskrbljenost
259.d. Čeprav s tem dejstvom v ozadju, da sem posvojena, vseeno čutim, da sem njuna.	sprejetost
263.d. Največkrat sem se v povezavi s posvojitvijo kregala z očetom.	prepir z očetom
264.d. No naš oči je pa čisti Slovenec in je doma dostikrat rekel : »ma tisti bosanci«, no in na tem mestu sem jaz vedno rekla, da kaj on misli, da sem jaz tudi Bosanka. Vedno sem mu rekla, kaj bo zdaj govoril, ali mu nisem kul. Saj vem, kaj je bilo s tem mišljeno, pri njemu je oznaka »bosanc« vedno pomenila,samo delavce iz gradbišča. Ampak vseeno je to včasih sprožilo kakšen prepir.	etnična občutljivost
265.d. Razen tega se pa glede posvojitve nikoli nismo prepirali.	brez konfliktov
267.d. Ampak nikoli pa nisem imela občutka, da bi imeli hladne odnose, radi se imamo.	povezanost
281.d. Ne, o posvojitvah se na splošno niti ne pogovarjamo veliko.	redek pogovor
282.d. Naši pogovori potekajo bolj v smislu obujanja spominov.	obujanje spominov
283.d. Pogovarjali smo se o tem kako sta me pripeljala iz Sarajeva.	obujanje spominov
284.d. … več smo se pogovarjali o teh naših lepih spominih, nismo se pa toliko pogovarjali na splošno o posvojitvah.	obujanje spominov
285.d. Ja, vedno sem lahko vprašala kar me je zanimalo, nikoli nisem čutila nobenih preprek.	svobodno spraševanje
286.d. V glavnem meni je v moji družini dobro.	razumevanje

ODZIV OKOLICE	
30.a. O posvojitvah govorim s tistimi s katerimi nanese tema na to, tega ne grem govorit vsakemu.	selektivnost
31.a. Moji prijatelji vsi vedo (za posvojitev).	prijatelji
32.a. Meni je zanimivo, ko to (da si posvojen) poveš in potem ti začnejo oni govorit svoje misli o tem pa sprašujejo te kako se počutiš.	mnenje okolice, zanimanje za počutje
33.a. Vse želijo vedeti o tem (o posvojitvi)	zanimanje za posvojitev
33./1.a. … in po tem ti dajejo nasvete. (okolica)	deljenje nasvetov
34.a. Jaz nikoli nisem imel slabe izkušnje z okolico, vsi so to dobro sprejeli.	sprejemanje okolice
35.a. Vsak, ki sem mu povedal, je kar vlekel ven iz mene.	zanimanje za posvojitev
93.b. Drugače pa v šoli ne vem, če sem jaz povedala v prvem razredu, pač vedeli so.	zavedanje okolice
94.b. Niso pa me lih zafrkavali zaradi tega (zaradi posvojitve)	stigmatizacija
95.b. Spomnim se samo, da so mi nekajkrat, rekli posvojenka. Meni se to ni zdela žalitev, ker pač to je res.	poizkus zafrkavanja
96.b. Vsem, ki sem jim sama povedla, da sem posvojena, jih je to zelo zanimalo.	zanimanje za posvojitev
97.b. Enkrat mi je ena oseba rekla boga, in sem si mislila samo tisto what?	usmiljenje
98.b. So me tudi že vprašali, če sem iskala svoje »prave« starše in če sem jih našla.	zanimanje za roditelje
108.b. Izključno v obdobju osnovne šole sem bila v blažji obliki stigmatizirana s strani sošolcev, kar je pustilo določen pečat.	stigmatizacija
142.c. Vsi moji bližnji prijatelji vedo da sem posvojen	selekcija, bližnji prijatelji

143.c. … odraščali smo skupaj in poznajo zgodbo.	Spoznavanje zgodbe skozi odraščanje
144.c. Sorodniki tudi vsi vedo in biološki in te.	sorodniki
145.c. Nikoli nisem imel neprijetnih izkušenj (z okoljem), vse je bilo v redu.	sprejemanje okolice
146.c. Ko si majhen nimaš nekih predsodkov …	otroci brez predsodkov
147.c. ker so vsi zvedeli, ko sem bil še majhen, so to (da je v rejništvu) že takrat sprejeli.	sprejemanje okolice v otroštvu
148.c. Tako, da me ni nobeden zafrkaval ali pa da bi bil izobčen.	brez zafrkavanja in stigmatizacije
149.c. Mogoče je bilo celo lažje (ker je bil v rejništvu), na primer učiteljice znajo bit še bolj prijazne.	popustljivost učiteljice
176.č. Posvojitev se mi zdi res zelo osebna izkušnja in dvomim, da to poveš veliko osebam.	selektivnost
189.č. Jaz zelo dolgo časa o posvojitvi tem nisem govorila nikomur.	zadrževanje zase
190.č. V vrtcu se dejansko ne spomnim ali sem komu povedala ali ne (za posvojitev)	Zadrževanje zase
191.č. Potem v osnovni šoli pa se spomnim, da sem povedala samo dvema sošolkama.(za posvojitev)	selektivnost
192.č. Kasneje v gimnaziji in na faksu, so vedeli vsi s katerimi sem se več družila.	odpiranje okolici
193.č. Vsi, ki sem jim povedala za posvojitev so se dobro odzvali na to, nikoli nisem imela slabih izkušenj.	sprejemanje okolice
194.č. Po navadi so me vprašali, če poznam biološko mamo, ali sem jo iskala pa zakaj ne.	Zanimanje za roditelje
195.č. Potem naslednji odziv od prijateljev pa je, da težko verjamejo, ker sem si z mami tako podobna.	dvom v posvojitev zaradi podobnosti
196.č. Potem druga skupina ljudi, katerim povem so po navadi zdravniki, ali pa osebe s katerimi pač tema pogovora nanese na posvojitve.	selektivnost, zdravniki
221.č. Spomnim se, da v šoli nisem marala debat o posvojitvah, saj se nikoli nisem želela pred celim razredom izpostavljati, če se s čem nisem strinjala.	zadrževanje zase
268.d. Okolica se je vedno dobro odzvala.	sprejemanje okolice
269.d. Po navadi gre za tisto zanimanje, drugačna si od nas, nekaj nam lahko poveš, kar mi ne vemo.	zanimanje za posvojitev
270d. Res nisem imela nikoli problemov z okolico niti v šoli ne.	sprejemanje okolice
271.d. Mogoče res zato (ni imela težav z okolico), ker sem vedno sproščeno govorila o posvojitvi.	dostopna za pogovor
272.d. Drugače mi pa ljudje dostikrat rečejo, da se mi po temperamentu vidi, da nisem od tukaj.	okolica opazi temperament

PREDLOGI POSVOJITELJEM	
139.c. Najbolje je, da otrok vse ve, da je posvojen.	resnica
197.č. Definitivno se mi zdi pri meni pozitivno in nujno pomembno, da se otroku pove, da je posvojen že zelo zgodaj.	zgodnja resnica
198.č. To je lahko skozi razne življenjske situacije, skozi zgodbice, kakor koli, važno je, da je primerno otrokovim letom.	način podajanja resnice
199.č. Pomembno se mi zdi tudi, da lahko otrok sprašuje kolikor hoče in karkoli hoče v zvezi s posvojitvijo.	odprt pogovor
200.č. Starši morajo biti dovolj odprti, da to (vprašanja o posvojitvi) sprejmejo in se posvetijo odgovorom.	odprt pogovor
201.č. Bodočim posvojiteljem bi tudi svetovala naj se udeležijo kakšnih priprav na posvojitev, če imajo to možnost.	priprave na posvojitev
202.č. Zelo pomembno se mi zdi tudi, da starši ne delajo nobenih razlik pri otroku samo zato ker je posvojen.	enakost
203.č. Otrok mora imeti občutek, da v družino spada, tak kot je, da se mu zaradi tega ni treba spreminjati.	pripadnost
204.č. Pomembno je da so starši do njega pristni, mu povejo vse kar vedo v zvezi s posvojitvijo in imajo do njega iskren, ljubeč odnos.	pristnost, ljubeč odnos

257.d. Najbolj pomembno se mi zdi, da se otroku takoj pove, da je posvojen.	zgodnja resnica
262.d. Tako, da bi predlagala bodočim posvojiteljem tudi to, naj ne delajo nobenih razlik. Ko sprejmeš posvojenega otroka, ga zares sprejmeš in je to to, ni več nobenih razlik.	enakost

POSVOJITEV OTROKA	
50.a. Otroka bi posvojil, če bi bila taka situacija.	odvisno od situacije
104.b. Ja, če bi si želela otroka in ga ne bi mogla imet sama potem bi ga posvojila.	odvisno od situacije
105.b. Samo po možnosti bi posvojila otroka, ki je v reji in je star že deset let, ker vem, da so te zadnji na vrsti za posvojitev. Če bi bila v tej situaciji, bi naredila vsaj nekaj plemenitega, ker vsi hočejo imeti dojenčke.	posvojitev starejšega otroka
150.c. Ja, če bi bila situacija taka, da ne bi mogel imeti svojih otrok, potem bi otroka posvojil.	odvisno od situacije
217.č. Če bi situacija tako nanesla, da ne bi mogla imeti otrok bi posvojila.	odvisno od situacije
273.d. Ja bi, jaz sem imela nekaj časa načrt, da bom posvojila otroka.	bi posvojila

ODDAJA OTROKA V POSVOJITEV	
51a. Vem pa, da nikoli ne bi dal otroka v posvojitev, ne glede na situacijo.	proti oddaji otroka v posvojitev
52.a. Zdi se mi da potem temu otroku (ki ga daš v posvojitev) manjka nekaj, kakor vidim pri sebi.	Proti posvojitvi
77.b. Jaz ti povem, da bi šla delat splav in tudi tega nikomur ne bi povedala.	splav
175.č. Sicer močno dvomim da bi ga (jaz) sploh kdaj dala v posvojitev, prej bi naredila splav.	splav
245.d. Če sama pomislim v kakšnih primerih bi dala jaz otroka v posvojitev, bi se morala zgoditi res nekaj groznega. Ali si res zelo v krizi in ga nikakor ne moreš preživljati ali pa je to mogoče otrok posilstva.	razmišljanje o razlogih za oddajo otroka v posvojitev
247.d. Jaz si sama rečem, da nikakor ne bi šla delati splava, če bi zanosila in ne bi mogla imeti otroka. A veš koliko parov čaka na otroka. Sicer po tem, ko bi bila na tem ne vem, če bi se lahko ločila od otroka.	razmišljanje o oddaji otroka v posvojitev

ODPRTE POSVOJITVE	
28.a. Ne vem kaj bi si mislil o teh odprtih posvojitvah, ker tega niso naredil prej. To bi mogel doživet.	neopredeljenost
29.a. Problem vidim tudi v tem, da se pol ne navežeš preveč na une starše pa imaš potem konflikt pri teh, ki so te posvojili.	navezanost na roditelje, konflikt s starši
83.b. Ja, boljše bi mi bilo(da bi roditeljica poiskala njo, preko CSDja), da bi imela vajeti v svojih rokah.	obratna situacija
84.b. Ne nisem za odprto posvojitev.	proti odprti posvojitvi
85.b. Se mi zdi, da bi to (odprta posvojitev) v primarni socializaciji zmedlo otroka.	Zmeda, nejasnost
86.b. …jaz sem točno vedela kdo sta moja starša in kdo je moja družina pri odprti posvojitvi pa to nebi bilo jasno.	Nejasnost, zmeda
87.b. …biološki starši (bi želeli) več stikov, potem bi se pa uradni starši počutili ogroženo (v primeru odprte posvojitve)	ogroženost staršev
140.c. Jaz si tudi ne predstavljam, da ne bi vedel kdo je moja biološka mama. Mene bi to ves čas zanimalo.	nepredstavljivo zanimanje, za odprto posvojitev
141.c. Ves čas bi se spraševal … kašna je, zakaj … (v primeru, da ne bi poznal biološke mame).	Nerešena vprašanja o roditeljih
184.č. Če bi me ona iskala, bi privolila v srečanje, sama pa je ne mislim iskat.	Privolitev v srečanje

185.č. Nimam še točnega mnenja o odprtih posvojitvah.	neopredeljenost
186.č. Če gledam sedaj skozi mojo situacijo imam občutek, da bi me odprta posvojitev, v tem smislu, da bi imela neposreden stik z žensko, ki me je rodila, zmedel.	nejasnost, zmeda
187.č. Bi si pa želela da bi ob rojstvu dobila vsaj zdravniški izpis bolezni.	zdravniška kartoteka
188.č. Dobro bi se mi zdelo, da bi lahko vsak posvojeni otrok brez večjih težav po 18. letu izvedel vse okoliščine svoje posvojitve.	Dostop do okoliščin posvojitve
244.d. Ne, po moje, da mi ne bi bilo všeč, če bi me lahko biološki starši iskali.	anonimnost pred roditelji
253.d. Mogoče je to (odprta posvojitev) dobro, samo mislim, da bolj to velja za tretji svet.	odprta posvojitev za otroke tretjega sveta
254.d. Bližnjih odprtih posvojitev si pa ne predstavljam, ker potem si še vedno v neposrednem stiku, se mi zdi, da bi bila čustva zmedena.	Nejasnost, zmeda
255.d. Mogoče je bolje, da se vzpostavi stik z biološko mamo potem kasneje.	kasnejše vzpostavljanje stikov
256.d. Odprto do te strani, da ko bi se ženska, ki je otroka rodila porihtala, potem mogoče ja.	odprtost po ureditvi situacije roditeljice

8.5. Priloga: Začetna tematska analiza

ZAČETNA TEMATSKA ANALIZA

ZGODOVINA

Starost ob posvojitvi:

Posvojitev pri dveh letih

1.a. Naju z bratom so posvojili pri dveh letih.

Posvojitev iz porodnišnice

59.b. Mene sta starša posvojila iz porodnišnice, tam sem bila dva tedna, ker sem dobila po rojstvu hudo vnetje ušes.

212.č. Posvojena sem bila direktno iz porodnišnice.

215.č. Po osmih dneh sta me starša vzela iz porodnišnice in peljala domov in sem bila njuna.

Pred polnoletnostjo

112.c. To (da se strinja s posvojitvijo) sem podpisal en teden pred mojim osemnajstim letom.

Informacije o roditeljici:

Brez informacij o roditeljici

12.a. Za biološke starše, oziroma mamo pa ne vem niti ali je bila mlada ali je bila stara.

235.d. Nič ne vem o ženski, ki me je rodila.

Kraj bivanja roditeljice

13.a. Vem samo, da je iz Kopra (roditeljica).

75.b. … edino kar vem je, ... da je iz Slovenije (roditeljica)

170.č. … vem, da je bila iz Celja.

Mladost roditeljice

74.b. … edino kar vem je, da je bila mlada…

169.č. Vem … da je bila ta ženska, ki me je rodila premlada, da bi me lahko imela …

233.d. O biološki mami pa vem to, da je bila zelo mlada in me je zato dala v posvojitev.

Čas pred posvojitvijo:

Institucionalna oskrba

2.a. Z bratom sva bila prvi dve leti v sirotišnici.

Zakrita zgodovina

7.a. Drugače pa od prvih dveh let prej ne vem ničesar, niti starša ne vesta, sem se z obema o tem pogovarjal.

210.č. Šele zdaj, pri 23 letih, počasi sestavljam celotno zgodbo skupaj.

Rejništvo:

Rejništvo pred posvojitvijo

113.c. Pred posvojitvijo sem bil pri teh starših, ki sta me posvojila v rejništvu.

Rejništvo od sedmega leta
114.c. V rejništvu sem bil drugače pri njima od sedmega leta naprej.
Dolgotrajno rejništvo s posvojitvijo
118.c. Ko sem odhajal v rejništvo, so mi sicer rekli, da grem v ta kraj začasno kot na kakšne daljše počitnice. No saj verjamem, da so takrat res tako mislili, potem pa sem ostal tukaj.

Birokracija:

142.d. Zanimivo je tudi to, da so me v matično knjigo v Sloveniji vpisali šele pri 23. letu.
143.d. Državljanstvo sem pa avtomatično dobila s posvojitvijo, ker sta oba starša Slovenca.

Potek posvojitve:

Čas čakanja na posvojitev
67.b. Približno dve leti je trajalo vse skupaj, da sta me dobila.
251.d. Takoj po tem, ko sta izvedela, da ne morata imeti otrok, sta se vpletla v to, da bo treba neki naredit in sta potem čez sedem let dobila mene.
Veze
68.b. Na srečo smo imeli takrat določene veze na Centru za socialno delo Vič in se je po posredovanju te osebe postopek za posvojitev začel premikati.
213.č. Mami je zvedela od porodničarke, da bom šla v posvojitev in jo je takoj klicala.
Skupna odločitev za posvojitev
125.c. Skupaj smo se odločili za posvojitev …
Lažji postopek zaradi pravne pomoči
133.c. Oči je bil pravnik, zato je bilo vse veliko lažje, ker je vse na hitro spisal in potem smo podpisali in to je bilo to. (kako je potekala posvojitev)
Podpis roditeljice
134.c. … biološka mami je mogla tudi podpisat. (privolitev za posvojitev)
Konflikt s socialno delavko
214.č. Potem je pa moja mami klicala socialno delavko, da že ve zame in da me želi imet. Socialna delavka se s tem ni strinjala. Vendar je potem mami vseeno vztrajala in na koncu socialna delavka ni mogla reči ne, ker sta imela starša narejeno vse potrebno za posvojitev in sta na posvojitev tudi že čakala kar nekaj časa.
Posvojitev še ene osebe
216.č. Vem tudi, da sta bila starša pred menoj že dogovorjena za neko posvojitev iz tujine a se to ni izšlo, ker je ravno nastala vojna.

Razlog za posvojitev:

- **Zakaj so starši posvojili otroka:**

Nepoznavanje razloga za posvojitev
8.a. Sam nisem nikoli spraševal zakaj sta posvojila naju, ne vem ali nista mogla imeti takrat otrok ali kaj je bilo. Nočem niti mami obremenjevat s tem, ker to se mi vseeno zdi na bed scena.
Neplodnost staršev
123.c. Starša nista mogla imeti otrok, zato sta se odločila za rejništvo in tudi za posvojitev.
165.č. Pri njima (starših) je bila samo taka situacija, da skupaj nista mogla imeti otrok.
250.d. Drugače pa mami in oči nista mogla imeti otrok, imela sta določene komplikacije.

- **Zakaj so roditeljice dale otroka v posvojitev:**

Nasilje v družini
177.c. … stran sem šel ker, je bil od mami partner nasilnež, kasneje pa je umrl.
Duševno zdravje mame
179.c. Po tem, ko je mami ta nasilen partner umrl je ona zelo zbolela, psihično.
Mladost roditeljice
169.č. Vem … da je bila ta ženska, ki me je rodila premlada, da bi me lahko imela …
233.d. O biološki mami pa vem to, da je bila zelo mlada in me je zato dala v posvojitev.

Kraj rojstva:

14.a. V Izolski porodnišnici sva bila rojena.
234.d. Jaz sem drugače rojena v Sarajevu in sta me starša prišla tja iskat.

RESNICA O POSVOJITVI

Starost v kateri so izvedeli, da so posvojeni:

Zgodaj izvedel

3.a. Meni je mami, mislim zdajšnja starša, govorila, da sem posvojen, od majhnega.

61.b. Ne spomnim se točno kdaj so mi (starši) povedali.

62.b. Takoj, ko sem začela govoriti in v tej smeri spraševat so mi povedali, da sem posvojena.

154.č. To da sem posvojena vem že od kar se spomnim.

155.č. Mami pa mi je povedala, da mi je prvič to (da je posvojena) povedala, ko sem bila stara okoli tri leta.

226.d. Že kot dojenčici mi je (mami) začela to razlagati in zato sploh nimam v glavi tistega momenta, ko mi je prvič povedala.

Odraščanje z resnico

60.b. Jaz sem rastla z izrazom, da sem posvojena.

63.b. Socializirana sem bila v ta izraz (posvojitev)

225.d. To, da sem posvojena, vem od zmeri.

Razvoj zavedanja

156.č. Potem sem s časoma vedno več spraševala o posvojitvi in mami mi je odgovarjala.

157.č. Kupila mi je tudi knjigo Srček za Nino, saj mislim, da je tak naslov, to je zgodbica, ki govori o posvojeni punčki. Skupaj z mami in očijem smo jo prebirali.

Kdo jim je povedal, da so posvojeni:

Starša

3.a. Meni je mami, mislim zdajšnja starša, govorila, da sem posvojen, od majhnega.

61.b. Ne spomnim se točno kdaj so mi (starši) povedali.

Podpis izjave

111.c. Jaz sem mogel to podpisat, da se strinjam s posvojitvijo.

Mami

155.č. Mami pa mi je povedala, da mi je prvič to (da je posvojena) povedala, ko sem bila stara okoli tri leta.

226.d. Že kot dojenčici mi je (mami) začela to razlagati in zato sploh nimam v glavi tistega momenta, ko mi je prvič povedala.

Kako bi se počutili, če bi izvedeli kasneje:

Občutek laži

5.a. Imel bi občutek, da mi nekdo prekriva resnico (če ne bi izvedel za posvojitev dovolj zgodaj).

288.d. Če bi mi povedali kasneje bi imela občutek da so mi to skrivali.

neprijetni občutki

101b. Me kar zmrazi, če pomislim, da še sedaj ne bi vedela (da je posvojena)…

159.č. Si pa ne predstavljam kako bi bilo, če bi izvedela, ko bi bila starejša, to ne bi bilo dobro.

Občutek prevare

229.d. Po moje, če bi mi povedali kasneje bi bile kakšne filmske scene, v stilu zakaj so mi zamolčali.

Krhanje odnosov

231.d. Potem podvomiš v ta človeški odnos. (v primeru skrivanja resnice)

258.d. Sploh si ne znam predstavljati, da meni ne bi povedali takoj, po moje bi se skregala.

Občutek odtujenosti

260.d. Če pa bi za posvojitev zvedela kasneje, bi imela pa občutek: »aja nisem vajina, čeprav sem mislila, da sem«. Poudarjeno bi bilo to, da nisem njuna.

Občutek enakosti:

66.b. Rastla sem s tem, da sem posvojena in da nisem zaradi tega nič drugačna.

158.č. Ker sem izvedela tako zgodaj se zaradi tega nikoli nisem počutila nič drugače od drugih otrok.

Birokracija:

115.c. Do 18. leta sem še dobival štipendijo, ker ima biološka mama nizek standard, ta dva starša imata pa oba dobre službe, zato smo počakali s posvojitvijo.

116.c. Po 18. letu pa posvojitev ni več mogoča, zato smo to podpisali pred 18. letom.

DOŽIVLJANJE POSVOJITVE

Občutki, ki jih doživljajo:

Sprejemanje posvojitve

6.a. Jaz sem to (posvojitev) zelo dobro sprejel nimam s tem problemov, iz mojega stališča.

64.b. Nikoli mi ni to predstavljalo »o groza« posvojena sem.

227.d. To sem sprejela, da pač tako je.

53.a. Se spomnim na to, da sem posvojen, samo ni nič posebnega, sem glede tega pr sebi razčistil.

136.c. Pri moji posvojitvi je bilo vse dobro.

Pozitivni občutki

39.a. Drugače imam pa pozitivne občutke glede posvojitve in družine.

45.a. Zame je bila posvojitev v redu izkušnja.

Neobremenjenost s posvojitvijo

43.a. Res nimam niti občutka, da sem posvojen.

69.b. …jaz pozabim, da sem posvojena.

208.č. Nimam niti občutka, da sem posvojena

219.č. Drugače pa na splošno ne razmišljam veliko o tem, da sem posvojena.

Samoumevnost posvojitve

127.c. V družini se počutim normalno, kakor da ne bi bil posvojen.

135.c. Po posvojitvi je razlika res samo priimek in nič drugega

228. d. Zaradi tega (posvojitve) se tudi ne počutim nič drugače.

Občutek pripadnosti

206.č. Všeč mi je tudi to, da nikoli nisem dobila občutka, da ne bi spada k mojim staršem.

Občutek zaželenosti

207.č. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.

Situacije ob katerih se spomnijo na posvojitev:

Ob filmu kjer prikazuje povezanost očeta in sina

54.a. Največkrat se mi to zgodi če gledam kakšen film pa je ravno, na primer povezava oče in sin ali pa kakšna podobna situacija, pol se mal zamislim pa se spomnim na to.

Obisk zdravnika

106.b. Največkrat se spomnim na to, da sem posvojena, ob obiskih pri zdravniku, kjer me običajno povprašajo o zgodovini zdravja v družini...

118.č. Največkrat se na to, da sem posvojena spomnim pri zdravnikih, ko me vprašajo glede dednih bolezni.

Med govorom o posvojitvi

107.b. Drugače nikoli, ne pomislim na posvojitev, razen če v socialnem krogu kakšna debata slučajno nanese na to.

220.č. Spomnim se pa takrat, ko nanese debata na posvojitve.

Identitete:

Pomen identitete

274.d. Moje mnenje je,da ta biološka identiteta ne pomeni nič, če si se zdaj ti vpeljal v drugo.

Druga identiteta

275.d. Jaz nebi rekla, da je ta identiteta, ki jo imam sedaj lažna. Ne živim v zlagani identiteti, to je sedaj moja identiteta, čeprav ni tista, ki bi morala biti prva.

VPLIV NA ŽIVLJENJE

brez vpliva:

55a. Posvojitev ni vplivala na moje življenje.

128.c. Zaradi posvojitve ni v družini nič drugače

224.č. Drugače pa ne bi pripisala posvojitvi kakšnega posebnega vpliva na moje življenje.

Pozitiven vpliv:

151.c. … je vplivala posvojitev na moje življenje, samo na boljše.

222.č. Jaz mislim, da je posvojitev dobro vplivala na moje življenje.

Primeri pozitivnega vpliva:

narejen faks

152.c. Ne vem, če bi naredil faks, če bi bil v Ljubljani.

Spodbuda

153.c. Tukaj sem imel več spodbude (v družini, kjer je bil v rejništvu in ga je posvojila).
ljubeča starša
223.č. Dobila sem dva starša, ki me imata zelo rada.

ODNOS DO RODITELJEV/RODITELJSKE DRUŽINE

Odločitev o iskanju:

Želja po srečanju

18.a. Jaz sem si rekel zase, da jih hočem spoznat, tako zase (roditelje) .

Ni odločitve o iskanju

167.č. Nimam neke zelo močne želje po tem, da bi spoznala svoje roditelje…
137.d. Tako, da bi se pa prav odločila, da želim spoznati biološke starše pa ne.

Razlogi za iskanje:

Rešitev vprašanja

19.a. Spoznat biološke starše je pri meni eno tako vprašanje, ki se ti ves čas pojavlja v glavi in bi ga rad dal čez.
25.a. Če tega (kdo je roditeljica) vprašanja ne razčistiš, se ti lahko to do konca življenja rola.
24.a. Jaz sem si srečanje predstavljal kot nek list papirja kjer mam napisana vprašanja, na katere dobim odgovore, dejstva in potem bom lahko ta list obrnil

Informacije pomembne za rešitev vprašanja

21.a. Vseeno mi je koliko veliko izvem, važno je da nekaj izvem in da se končno neham to spraševat.

Informacije, ki jih želijo izvedet od roditeljev:

Osebni podatki

20a. Dovolj bi mi bilo, da izvem ime in priimek, kdo je ta oseba iz kje prihaja.

Zanimanje za brata in sestro

23.a. Zanima me tudi, če imam še kakšnega brata ali sestro in ali smo si podobni.
168.č. Zanima me na primer, če imam kakšne brate ali sestre.
246.d. Me je pa zmeraj zanimalo, če imam brate ali sestre, ker jih pač sedaj nimam.

Dedne bolezni

27.a. Zanimajo pa me dedne bolezni, ker jaz ko sem se rodil sem imel astmo, hudo obliko in sem bil dve leti bogi
92.b. No, mogoče bi bilo tudi zaradi tega (dednih bolezni) zanimivo spoznati biološke starše.
180.č. No kar se tiče bioloških stvari me vedno bolj zanimajo, dedne bolezni.

Razlogi proti iskanju:

Strah pred vsiljevanjem roditeljice

80.b. Ali pa kaj, če je malo zmešana in se bo želela infiltrirat v moje življenje.

Strah pred navezanostjo

82.b. Jaz se mogoče pri spoznavanju biološke mame bojim tudi sebe, če bi bila prijazna pa bi se zelo zaštekale.

Razočaranje staršev

178.č. Vem, da je ena od preprek, da ne grem iskat roditeljice tudi ta, da imam občutek, da bom s tem, ko bom iskala roditeljico, dala staršem občutek, da niso dovolj dobri zame.
278.d. jaz tudi ne bi šla iskat bioloških staršev, ker bi mogoče imela občutek, da bi s tem prizadela te starše, ki jih imam.

Prevara staršev

279.d. Ampak to, da bi pa šla iskat biološke starše pa v meni zbuja občutek kot, da bi jih izneverila.

Neodzivnost staršev

179.č. Starša tudi nikoli nista rekla, da jima ni všeč, če jo poiščem, ampak nikoli tudi nista vprašala, če jo želim iskati.

Vpliv vojne

238.d. Do končno me je pa misel na iskanje minila po vojni.
240.d. Dve leti po vojni pa sem sama odšla tja (v rojstno mesto) in me je kar »presekalo« ne saj nočem vedeti.
241.d. Grozno je, ko vidiš tisto vojno območje, porodnišnica v kateri sem se rodila je bila porušena. Potem sem začela razmišljati, da je to iskanje brez veze.

Hvaležnost do staršev

280.d. To (da ne gre iskat roditeljev) mogoče zaradi, hvaležnosti do njiju, pač ne rabim poznat bioloških staršev, ker imam njiju.

Občutki, ki se pojavljajo ob vprašanju iskanja roditeljev:

Razmišljanje o posledicah

22.a. Seveda te nikoli prej ni videla in potem se ti kar na enkrat prikažeš… to je problem… lahko ji podreš cel svet.

78.b. Pri tem, da bi jo iskala me ustavi tudi to, da kaj ji ti narediš že s tem, ko izve, da jo želiš iskat. Po moje ji cel svet postaviš na glavo.

173.č. Močno dvomim, da je (roditeljica) komurkoli od njih (družine) povedala, da je nekoč dala otroka v posvojitev. To je tudi eden od razlogov zakaj je ne bi iskala, ne moreš se kar po 23. letih prikazat pred vrati in reči: »živijo mami«.

Fantazije

26.a. Ko sem bil mlajši sem o srečanju razmišljal kot o pozitivni izkušnji. Predstavljal sem si da bi me pričakali z odprtimi rokami.

56.a. Mislim pa, da bi lahko imel drugačen odnos z mojimi biološkimi starši, kot s temi, ki so me posvojili.

236.d. Veš kako je to, v pubertetniški dobi, tam do 18. leta imaš neko zaledje in si misliš, saj jaz imam pa še ene starše, sigurno so boljši. To me je potem minilo

Prikrivanje iskanja

71.b. Odločila sem se, da o tem (iskanju roditeljev) ne bom govorila svojim staršem

79.b. Drugo kar me skrbi (pri iskanju roditeljev) je pa kaj, če bi to prišlo nazaj do mojih staršev, tega si res ne želim.

Hvaležnost roditeljici

81.b. Lahko sem ji (roditeljici) pa hvaležna, da me je rodila in da sem v dobri družini.

177.č. Drugače pa to žensko občudujem in sem ji hvaležna, saj moraš biti res pogumen in močen, da daš otroka v posvojitev in ne delaš splava.

Občudovanje roditeljice

71.b. Meni se drugače zdi vsaka čast, da otroka donosiš in ga daš v posvojitev, da ne delaš splava.

Iskanje roditeljev:

70.b. Pri šestnajstih letih sem se prvič lotila iskanja bioloških staršev…

73.b. Drugič pa sem šla na center za socialno delo pri devetnajstih letih (iskat roditelje).

Stik z roditeljico:

120.c. Ja, se slišimo nekajkrat na mesec (z biološko mamo).

121.c. …vidimo pa dvakrat na leto (z biološko mamo).

Zadovoljstvo s stiki

122.c. Taki stiki mi odgovarjajo, so v redu (z biološko mamo).

DRUŽINA

Odnosi in občutek v družini:

Razumevanje

9.a. …se v družini razumemo in je vse v redu, lahko sem samo hvaležen.

286.d. V glavnem meni je v moji družini dobro.

Pogrešanje očeta in občutka družine

36.a. Jaz sem poznal ta občutek družine, do enega dvanajstega, trinajstega leta, dokler je bil še oče doma, potem pa je bilo to razkropljeno.

Nepopoln odnos

38.a. Jaz včasih vidim pri sebi, da ni tiste povezanosti med mano, mami in očetom.

37.a. Jaz tudi sedaj nimam s tem očetom, ki mu rečem oče, stika, z njim se ne pogovarjam veliko.

Dober odnos v družini

42.a. Nisem imel pa nikoli slabih scen v družini.

Občutek družine

126.c. Drugače pa sem bil že toliko let pred posvojitvijo pri njima, smo bili že družina.

Sprejemanje družine

131.c. Tako, da sem te družine, ki me je posvojila, bolj navajen, v glavnem to je moja družina.

Preskrbljenost

252.d. Jaz v svoji družini nikoli nisem čutila pomanjkanja …

Sprejetost

160.č. V svoji družini se počutim sprejeto, nikoli nisem imela občutka, da sem ne bi spadala v to družino.

248.d. V svoji družini imam občutek zaželenosti.

259.d. Čeprav s tem dejstvom v ozadju, da sem posvojena, vseeno čutim, da sem njuna.

Pripadnost

207.č. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.

Povezanost

267.d. Ampak nikoli pa nisem imela občutka, da bi imeli hladne odnose, radi se imamo.

Odnos med družinama

123.c. Dobro se razumeta obe družini med sabo, to mi je všeč.

Pogovor o posvojitvi:

Zaključen pogovor

10.a. Kar sem se imel za pogovorit o posvojitvi sem se že pogovoril.

Resnica

11.a. Mami ve, da si želiva z bratom izvedet za biološke starše.

Zadržanost zaradi čustev mame

15.a. A veš ta pogovor o posvojitvi v družini se enkrat razčisti, potem pa niti nisem hotel več spraševat, ker sem čutil, da mami ni hotela tega več odpirat, ker je tudi njej bed glede tega.

Mami dostopna za pogovor

17.a. Drugače pa mam na srečo dosti skulirano mami in se lahko z njo vse pogovorim.

Poglobljen pogovor

44.a. S starši smo se ene šest, sedem let nazaj pogovarjali o posvojitvi od začetka do konca, da smo vse razčistili.

Omejen pogovor

88.b. Do neke mere lahko sprašujem o posvojitvi (v družini).

Omejen pogovor z mamo

89.b. Z mami se o posvojitvi manj pogovarjam, ker imam občutek, da ji je neprijetno, zaradi preteklosti.

Odprt pogovor z očetom

90.b. Z očijem pa lahko več govorim o tem. (o posvojitvi)

Želja po odkritem pogovoru

91.b. Želim si, da bi lahko sproščeno vprašala svoje starše stvari, ki me zanimajo …

Razlog za nepopoln pogovor

91./1.b. … vendar razumem, da v času vseh težav s posvojitvijo zanju to ni bil ravno prijeten proces in to spoštujem.

Pogovori pred samo posvojitvijo

124.c. O posvojitvi smo se, tudi pred samo posvojitvijo, veliko pogovarjali.

Odprt pogovor

129.c.,… pogovarjamo se o vsem.

Redek pogovor

281.d. Ne, o posvojitvah se na splošno niti ne pogovarjamo veliko.

161.č. Nikoli se nismo veliko pogovarjali o posvojitvah.

162.č. V bistvu, če pomislim, se do sedaj, ko prebiram razne knjige in me določene stvari zanimajo, sploh ne spomnim, da bi se kaj veliko pogovarjali o posvojitvah.

Malo vprašanj

163.č. Ne vem točno zakaj (se o posvojitvah veliko pogovarjali) , ampak predvidevam, da tudi jaz nisem dosti spraševala.

Sram

164.č. Še sedaj mi je kdaj kar nerodno kaj vprašati, ne vem zakaj imam tak občutek.

Obujanje spominov

282d. Naši pogovori potekajo bolj v smislu obujanja spominov.

283.d. Pogovarjali smo se o tem kako sta me pripeljala iz Sarajeva.

284.d. … več smo se pogovarjali o teh naših lepih spominih, nismo se pa toliko pogovarjali na splošno o posvojitvah.

Svobodno spraševanje

285.d. Ja, vedno sem lahko vprašala kar me je zanimalo, nikoli nisem čutila nobenih preprek.
Prikrivanje resnice
71.b. Odločila sem se, da o tem (iskanju roditeljev) ne bom govorila svojim staršem
72.b. Za to (da jima ne pove o iskanju roditeljev) sem se odločila, ker sta imela starša težave z zanositvijo in se še zdaj nerada spominjata na to.
79.b. Drugo kar me skrbi (pri iskanju roditeljev) je pa kaj, če bi to prišlo nazaj do mojih staršev, tega si res ne želim.

Konflikti v družini:

Izbruh jeze v adolescenci
16.a. Edini konflikt je bil, da je meni zamorilo k smo se skregal z mami pa z očijem, ampak res grdo skregal, ko sem bil mlajši in sem rekel, da bi bilo boljše, če bi bil s svojimi pravimi starši. Sam to je bilo v trenutku jeze, v izbruhu, tega drugače nisem resno mislil.
Brez konfliktov
65.b. Tudi v družini nismo imeli nikoli problemov zaradi tega.
166.č. Ne, prav zaradi posvojitve nismo imeli nobenih konfliktov.
325.d. Razen tega se pa glede posvojitve nikoli nismo prepirali.
Prepir z očetom
263.d. Največkrat sem se v povezavi s posvojitvijo kregala z očetom.
Etnična občutljivost
264.d. No naš oči je pa čisti Slovenec in je doma dostikrat rekel : »ma tisti bosanci«, no in na tem mestu sem jaz vedno rekla, da kaj on misli, da sem jaz tudi Bosanka. Vedno sem mu rekla, kaj bo zdaj govoril, ali mu nisem kul. Saj vem, kaj je bilo s tem mišljeno, pri njemu je oznaka »bosanc« vedno pomenila,samo delavce iz gradbišča. Ampak vseeno je to včasih sprožilo kakšen prepir.

Hvaležnost družini:

9.a. …se v družini razumemo in je vse v redu, lahko sem samo hvaležen.

Sprejemanje sorodnikov

40.a. Pa tud dosti hitro so me vsi sprejeli za svojega, s tem mislim sorodnike.
Nasprotovanje tete
41.a. Edina, ki je nasprotovala (posvojitvi) je bila teta.

ODZIV OKOLICE:

Komu povejo za posvojitev:

Selektivnost
30.a. O posvojitvah govorim s tistimi s katerimi nanese tema na to, tega ne grem govorit vsakemu.
142.c. Vsi moji bližnji prijatelji vedo da sem posvojen
176.č. Posvojitev se mi zdi res zelo osebna izkušnja in dvomim, da to poveš veliko osebam.
191.č. Potem v osnovni šoli pa se spomnim, da sem povedala samo dvema sošolkama.(za posvojitev)
196.č. Potem druga skupina ljudi, katerim povem so po navadi zdravniki, ali pa osebe s katerimi pač tema pogovora nanese na posvojitve.
Prijatelji
31.a. Moji prijatelji vsi vedo (za posvojitev).
142.c. Vsi moji bližnji prijatelji vedo, da sem posvojen.
Zadrževanje zase
189.č. Jaz zelo dolgo časa o posvojitvi tem nisem govorila nikomur.
190.č. V vrtcu se dejansko ne spomnim ali sem komu povedala ali ne (za posvojitev)
221.č. Spomnim se, da v šoli nisem marala debat o posvojitvah, saj se nikoli nisem želela pred celim razredom izpostavljati, če se s čem nisem strinjala.
Odpiranje okolici
192.č. Kasneje v gimnaziji in na faksu, so vedeli vsi s katerimi sem se več družila.
Zdravniki
196.č. Potem druga skupina ljudi, katerim povem so po navadi zdravniki, ali pa osebe s katerimi pač tema pogovora nanese na posvojitve.
Dostopna za pogovor

271.d. Mogoče res zato (ni imela težav z okolico), ker sem vedno sproščeno govorila o posvojitvi.

Kako se okolica odzove:

Zanimanje za posvojitev

33.a. Vse želijo vedeti o tem (o posvojitvi)…

35.a. Vsak, ki sem mu povedal, je kar vlekel ven iz mene.

269.d. Po navadi gre za tisto zanimanje, drugačna si od nas, nekaj nam lahko poveš, kar mi ne vemo.

96.b. Vsem, ki sem jim sama povedla, da sem posvojena, jih je to zelo zanimalo.

Deljenje nasvetov

33./1.a. … in po tem ti dajejo nasvete. (okolica)

Sprejemanje okolice

34.a. Jaz nikoli nisem imel slabe izkušnje z okolico, vsi so to dobro sprejeli.

145.c. Nikoli nisem imel neprijetnih izkušenj (z okoljem), vse je bilo v redu.

193.č. Vsi, ki sem jim povedala za posvojitev so se dobro odzvali na to, nikoli nisem imela slabih izkušenj.

268.d. Okolica se je vedno dobro odzvala.

270.d. Res nisem imela nikoli problemov z okolico niti v šoli ne.

Zavedanje okolice

93.b. Drugače pa v šoli ne vem, če sem jaz povedala v prvem razredu, pač vedeli so.

Stigmatizacija

94.b. Niso pa me lih zafrkavali zaradi tega (zaradi posvojitve)

108.b. Izključno v obdobju osnovne šole sem bila v blažji obliki stigmatizirana s strani sošolcev, kar je pustilo določen pečat.

Poizkus zafrkavanja

95.b. Spomnim se samo, da so mi nekajkrat, rekli posvojenka. Meni se to ni zdela žalitev, ker pač to je res.

Usmiljenje

97.b. Enkrat mi je ena oseba rekla boga, in sem si mislila samo tisto what?

Zanimanje za roditelje

98.b. So me tudi že vprašali, če sem iskala svoje »prave« starše in če sem jih našla.

194.č. Po navadi so me vprašali, če poznam biološko mamo, ali sem jo iskala pa zakaj ne.

Brez zafrkavanja in stigmatizacije

204.c. Tako, da me ni nobeden zafrkaval ali pa da bi bil izobčen.

Popustljivost učiteljice

200.c. Mogoče je bilo celo lažje (ker je bil v rejništvu), na primer učiteljice znajo bit še bolj prijazne.

Spoznavanje zgodbe skozi odraščanje:

143c. … odraščali smo skupaj in poznajo zgodbo.

Sorodniki

144c. Sorodniki tudi vsi vedo in biološki in te.

Otroci brez predsodkov

146.c. Ko si majhen nimaš nekih predsodkov …

Sprejemanje okolice v otroštvu

147c. ker so vsi zvedeli, ko sem bil še majhen, so to (da je v rejništvu) že takrat sprejeli.

Dvom v posvojitev zaradi podobnosti

195.č. Potem naslednji odziv od prijateljev pa je, da težko verjamejo, ker sem si z mami tako podobna.

Okolica opazi temperament

272.d. Drugače mi pa ljudje dostikrat rečejo, da se mi po temperamentu vidi, da nisem od tukaj.

PREDLOGI POSVOJITELJEM

Kaj je najbolj pomembno, da posvojitelji upoštevajo:

Resnica

139.c. Najbolje je, da otrok vse ve, da je posvojen.

Zgodnja resnica

197.č. Definitivno se mi zdi pri meni pozitivno in nujno pomembno, da se otroku pove, da je posvojen že zelo zgodaj.

257.d. Najbolj pomembno se mi zdi, da se otroku takoj pove, da je posvojen.

Način podajanja resnice
198.č. To je lahko skozi razne življenjske situacije, skozi zgodbice, kakor koli, važno je, da je primerno otrokovim letom.
Odprt pogovor
199.č. Pomembno se mi zdi tudi, da lahko otrok spraševanje kolikor hoče in karkoli hoče v zvezi s posvojitvijo.
200.č. Starši morajo biti dovolj odprti, da to (vprašanja o posvojitvi) sprejmejo in se posvetijo odgovorom.
Priprave na posvojitev
201.č. Bodočim posvojiteljem bi tudi svetovala naj se udeležijo kakšnih priprav na posvojitev, če imajo to možnost.
Enakost
202.č. Zelo pomembno se mi zdi tudi, da starši ne delajo nobenih razlik pri otroku samo zato ker je posvojen.
262d. Tako, da bi predlagala bodočim posvojiteljem tudi to, naj ne delajo nobenih razlik. Ko sprejmeš posvojenega otroka, ga zares sprejmeš in je to to, ni več nobenih razlik.
Pripadnost
203.č. Otrok mora imeti občutek, da v družino spada, tak kot je, da se mu zaradi tega ni treba spreminjati.
Pristnost, ljubeč odnos
204.č. Pomembno je da so starši do njega pristni, mu povejo vse kar vedo v zvezi s posvojitvijo in imajo do njega iskren, ljubeč odnos.

POSVOJITEV OTROKA
Ali bi osebe, ki imajo izkušnjo s posvojitvijo posvojile otroka
Odvisno od situacije
50.a. Otroka bi posvojil, če bi bila taka situacija.
150.c. Ja, če bi bila situacija taka, da ne bi mogel imeti svojih otrok, potem bi otroka posvojil.
217.č. Če bi situacija tako nanesla, da ne bi mogla imeti otrok bi posvojila.
104.b. Ja, če bi si želela otroka in ga ne bi mogla imet sama potem bi ga posvojila.
Posvojitev starejšega otroka
105.b. Samo po možnosti bi posvojila otroka, ki je v reji in je star že deset let, ker vem, da so te zadnji na vrsti za posvojitev. Če bi bila v tej situaciji, bi naredila vsaj nekaj plemenitega, ker vsi hočejo imeti dojenčke.
Bi posvojila
273.d. Ja bi, jaz sem imela nekaj časa načrt, da bom posvojila otroka.

ODDAJA OTROKA V POSVOJITEV
Ali bi osebe z izkušnjo posvojitve oddale svojega otroka v posvojitev:
Proti oddaji otroka v posvojitev
51.a. Vem pa, da nikoli ne bi dal otroka v posvojitev, ne glede na situacijo.
Splav
77.b. Jaz ti povem, da bi šla delat splav in tudi tega nikomur ne bi povedala.
226.č. Sicer močno dvomim da bi ga (jaz) sploh kdaj dala v posvojitev, prej bi naredila splav.
Razmišljanje o razlogih za oddajo otroka v posvojitev
245.d. Če sama pomislim v kakšnih primerih bi dala jaz otroka v posvojitev, bi se morala zgoditi res nekaj groznega. Ali si res zelo v krizi in ga nikakor ne moreš preživljati ali pa je to mogoče otrok posilstva.
Razmišljanje o oddaji otroka v posvojitev
276.d. Jaz si sama rečem, da nikakor ne bi šla delati splava, če bi zanosila in ne bi mogla imeti otroka. A veš koliko parov čaka na otroka. Sicer po tem, ko bi bila na tem ne vem, če bi se lahko ločila od otroka.

ODPRTE POSVOJITVE
Mnenje o odprti posvojitvi:
Neopredeljenost
28.a. Ne vem kaj bi si mislil o teh odprtih posvojitvah, ker tega niso naredil prej. To bi mogel doživet.
185.č. Nimam še točnega mnenja o odprtih posvojitvah.
Proti odprti posvojitvi
84.b. Ne nisem za odprto posvojitev.

Za odprto posvojitev
140.c. Jaz si tudi ne predstavljam, da ne bi vedel kdo je moja biološka mama. Mene bi to ves čas zanimalo.
Odprta posvojitev za otroke tretjega sveta
253.d. Mogoče je to (odprta posvojitev) dobro, samo mislim, da bolj to velja za tretji svet.

Razlogi proti:

Navezanost na roditelje, konflikt s starši
29.a. Problem vidim tudi v tem, da se pol ne navežeš preveč na une starše pa imaš potem konflikt pri teh, ki so te posvojili.
Nejasnost, zmeda
86.b. …jaz sem točno vedela kdo sta moja starša in kdo je moja družina pri odprti posvojitvi pa to nebi bilo jasno.
85.b. Se mi zdi, da bi to (odprta posvojitev) v primarni socializaciji zmedlo otroka.
186.č. Če gledam sedaj skozi mojo situacijo imam občutek, da bi me odprta posvojitev, v tem smislu, da bi imela neposreden stik z žensko, ki me je rodila, zmedel.
254.d. Bližnjih odprtih posvojitev si pa ne predstavljam, ker potem si še vedno v neposrednem stiku, se mi zdi, da bi bila čustva zmedena
Ogroženost staršev
87.b. …biološki starši (bi želeli) več stikov, potem bi se pa uradni starši počutili ogroženo (v primeru odprte posvojitve)

Razlogi za:

Zdravniška kartoteka
187.č. Bi si pa želela da bi ob rojstvu dobila vsaj zdravniški izpis bolezni.
Dostop do okoliščin posvojitve
188.č. Dobro bi se mi zdelo, da bi lahko vsak posvojeni otrok brez večjih težav po 18. letu izvedel vse okoliščine svoje posvojitve.
Kasnejše vzpostavljanje stikov
255.d. Mogoče je bolje, da se vzpostavi stik z biološko mamo potem kasneje.
Odprtost po ureditvi situacije roditeljice
256.d. Odprto do te strani, da ko bi se ženska, ki je otroka rodila porihtala, potem mogoče ja.
Nepredstavljivo zanimanje
140.c. Jaz si tudi ne predstavljam, da ne bi vedel kdo je moja biološka mama. Mene bi to ves čas zanimalo.
Nerešena vprašanja o roditeljih
141.c. Ves čas bi se spraševal … kašna je, zakaj … (v primeru, da ne bi poznal biološke mame).

Ali bi jim bilo bolje, da bi roditeljica iskala njih:

Obratna situacija
83.b. Ja, boljše bi mi bilo(da bi roditeljica poiskala njo, preko CSDja), da bi imela vajeti v svojih rokah.
233.č. Ja to (da bi jo lahko poiskala roditeljica) bi mi bilo bolje, samo enako šele po mojem osemnajstem letu starosti prej ne.
183. Najbolje bi mi bilo, da bi to potekalo na enak način, kot če se jaz lotim iskati njo.
Privolitev v srečanje
184.č. Če bi me ona iskala, bi privolila v srečanje, sama pa je ne mislim iskat.
Anonimnost pred roditelji
244.d. Ne, po moje, da mi ne bi bilo všeč, če bi me lahko biološki starši iskali.

8.6. Priloga: osno kodiranje

ZGODOVINA	
1.a. Naju z bratom so posvojili pri dveh letih.	Pozna posvojitev
2.a. Z bratom sva bila prvi dve leti v sirotišnici.	institucionalna oskrba
7.a. Drugače pa od prvih dveh let prej ne vem ničesar, niti starša ne vesta, sem se z obema o tem pogovarjal.	zakrita zgodovina

8.a. Sam nisem nikoli spraševal zakaj sta posvojila naju, ne vem ali nista mogla imeti takrat otrok ali kaj je bilo. Nočem niti mami obremenjevat s tem, ker to se mi vseeno zdi na bed scena.	Zakrita zgodovina
12.a. Za biološke starše, oziroma mamo pa ne vem niti ali je bila mlada ali je bila stara.	Zakrita zgodovina
13.a. Vem samo, da je iz Kopra (roditeljica).	Podatek o roditeljici
14.a. V Izolski porodnišnici sva bila rojena.	kraj rojstva
59.b. Mene sta starša posvojila iz porodnišnice, tam sem bila dva tedna, ker sem dobila po rojstvu hudo vnetje ušes.	Zgodnja posvojitev
67.b. Približno dve leti je trajalo vse skupaj, da sta me dobila.	Potek posvojitve
68.b. Na srečo smo imeli takrat določene veze na Centru za socialno delo Vič in se je po posredovanju te osebe postopek za posvojitev začel premikati.	Potek posvojitve, veze
74.b. … edino kar vem je, da je bila mlada…	Podatek o roditeljici
75.b. … edino kar vem je, ... da je iz Slovenije (roditeljica)	Podatek o roditeljici
112.c. To (da se strinja s posvojitvijo) sem podpisal en teden pred mojim osemnajstim letom.	Pozna posvojitev
113.c. Pred posvojitvijo sem bil pri teh starših, ki sta me posvojila v rejništvu.	rejništvo pred posvojitvijo
114.c. V rejništvu sem bil drugače pri njima od sedmega leta naprej.	rejništvo pred posvojitvijo
117.c. … stran sem šel ker, je bil od mami partner nasilnež, kasneje pa je umrl.	Razlog za oddajo v posvojitev
118.c. Ko sem odhajal v rejništvo, so mi sicer rekli, da grem v ta kraj začasno kot na kakšne daljše počitnice. No saj verjamem, da so takrat res tako mislili, potem pa sem ostal tukaj.	Razlog za posvojitev
119.c. Po tem, ko je mami ta nasilen partner umrl je ona zelo zbolela, psihično.	Razlog za oddajo v posvojitev
125.c. Skupaj smo se odločili za posvojitev …	Razlog za posvojitev
133.c. Oči je bil pravnik, zato je bilo vse veliko lažje, ker je vse na hitro spisal in potem smo podpisali in to je bilo to. (kako je potekala posvojitev)	Potek posvojitve
134.c. … biološka mami je mogla tudi podpisat. (privolitev za posvojitev)	Potek posvojitve
165.č. Pri njima (starših) je bila samo taka situacija, da skupaj nista mogla imeti otrok.	Razlog za posvojitev
169.č. Vem … da je bila ta ženska, ki me je rodila premlada, da bi me lahko imela …	Podatek o roditeljici, razlog za oddajo v posvojitev
170č. … vem, da je bila iz Celja.	Podatek o roditeljici
210.č. Šele zdaj, pri 23 letih, počasi sestavljam celotno zgodbo skupaj.	Zakrita zgodovina
212.č. Posvojena sem bila direktno iz porodnišnice.	Zgodnja posvojitev
213.č. Mami je zvedela od porodničarke, da bom šla v posvojitev in jo je takoj klicala.	Potek posvojitve, veze
214.č. Potem je pa moja mami klicala socialno delavko, da že ve zame in da me želi imet. Socialna delavka se s tem ni strinjala. Vendar je potem mami vseeno vztrajala in na koncu socialna delavka ni mogla reči ne, ker sta imela starša narejeno vse potrebno za posvojitev in sta na posvojitev tudi že čakala kar nekaj časa.	Potek posvojitve
215.č. Po osmih dneh sta me starša vzela iz porodnišnice in peljala domov in sem bila njuna.	Zgodnja posvojitev
216.č. Vem tudi, da sta bila starša pred menoj že dogovorjena za neko posvojitev iz tujine a se to ni izšlo, ker je ravno nastala vojna.	Potek posvojitve
233.d. O biološki mami pa vem to, da je bila zelo mlada in me je zato dala v posvojitev.	Podatek o roditeljici, razlog za oddajo v posvojitev
234.d. Jaz sem drugače rojena v Sarajevu in sta me starša prišla tja iskat.	Kraj rojstva
235.d. Nič ne vem o ženski, ki me je rodila.	Zakrita zgodovina
239.d. Pred vojno smo šli še s starši nekajkrat gledat rojstno mesto in porodnišnico	obisk rojstnega mesta

kjer sem bila rojena.	
242.d. Zanimivo je tudi to, da so me v matično knjigo v Sloveniji vpisali šele pri 23. letu.	birokracija
243.d. Državljanstvo sem pa avtomatično dobila s posvojitvijo, ker sta oba starša Slovenca.	birokracija
250..d. Drugače pa mami in oči nista mogla imeti otrok, imela sta določene komplikacije.	Razlog za posvojitev
251.d. Takoj po tem, ko sta izvedela, da ne morata imeti otrok, sta se vpletla v to, da bo treba neki naredit in sta potem čez sedem let dobila mene.	Potek posvojitve

RESNICA O POSVOJITVI	
3.a. Meni je mami, mislim zdajšnja starša, govorila, da sem posvojen, od majhnega.	Odraščanje z resnico
5.a. Imel bi občutek, da mi nekdo prekriva resnico (če ne bi izvedel za posvojitev dovolj zgodaj).	Odziv na prekrivanje resnice
60.b. Jaz sem rastla z izrazom, da sem posvojena.	odraščanje z resnico
61.b. Ne spomnim se točno kdaj so mi (starši) povedali.	Odraščanje z resnico
62.b. Takoj, ko sem začela govoriti in v tej smeri spraševat so mi povedali, da sem posvojena.	Odraščanje z resnico
63.b. Socializirana sem bila v ta izraz (posvojitev)	odraščanje z resnico
66.b. Rastla sem s tem, da sem posvojena in da nisem zaradi tega nič drugačna.	dejavnik za sprejemanje pos.
101.b. Me kar zmrazi, če pomislim, da še sedaj ne bi vedela (da je posvojena)…	Odziv na prekrivanje resnice
111.c. Jaz sem mogel to podpisat, da se strinjam s posvojitvijo.	Potek posvojitve
115.c. Do 18. leta sem še dobival štipendijo, ker ima biološka mama nizek standard, ta dva starša imata pa oba dobre službe, zato smo počakali s posvojitvijo.	birokracija
116.c. Po 18. letu pa posvojitev ni več mogoča, zato smo to podpisali pred 18. letom.	birokracija
154.č. To da sem posvojena vem že od kar se spomnim.	Odraščanje z resnico
155.č. Mami pa mi je povedala, da mi je prvič to (da je posvojena) povedala, ko sem bila stara okoli tri leta.	Odraščanje z resnico
156.č. Potem sem s časoma vedno več spraševala o posvojitvi in mami mi je odgovarjala.	Odraščanje z resnico
157.č. Kupila mi je tudi knjigo Srček za Nino, saj mislim, da je tak naslov, to je zgodbica, ki govori o posvojeni punčki. Skupaj z mami in očijem smo jo prebirali.	Odraščanje z resnico
158.č. Ker sem izvedela tako zgodaj se zaradi tega nikoli nisem počutila nič drugače od drugih otrok.	dejavnik za sprejemanje pos.
159.č. Si pa ne predstavljam kako bi bilo, če bi izvedela, ko bi bila starejša, to ne bi bilo dobro.	Odziv na prekrivanje resnice
225.d. To, da sem posvojena, vem od zmeri.	Odraščanje z resnico
226.d. Že kot dojenčici mi je (mami) začela to razlagati in zato sploh nimam v glavi tistega momenta, ko mi je prvič povedala.	Odraščanje z resnico
229.d. Po moje, če bi mi povedali kasneje bi bile kakšne filmske scene, v stilu zakaj so mi zamolčali.	Odziv na prekrivanje resnice
230.d. Če bi mi povedali kasneje bi imela občutek da so mi to skrivali.	Odziv na prekrivanje resnice
231.d. Potem podvomiš v ta človeški odnos. (v primeru skrivanja resnice)	Odziv na prekrivanje resnice
258.d. Sploh si ne znam predstavljati, da meni ne bi povedali takoj, po moje bi se skregala.	Odziv na prekrivanje resnice
260d. Če pa bi za posvojitev zvedela kasneje, bi imela pa občutek: »aja nisem vajina, čeprav sem mislila, da sem«. Poudarjeno bi bilo to, da nisem njuna.	Odziv na prekrivanje resnice

DOŽIVLJANJE	

6.a. Jaz sem to (posvojitev) zelo dobro sprejel nimam s tem problemov, iz mojega stališča.	sprejemanje posvojitve
39.a. Drugače imam pa pozitivne občutke glede posvojitve in družine.	Sprejemanje posvojitve
43.a. Res nimam niti občutka, da sem posvojen.	Sprejemanje posvojitve
45.a. Zame je bila posvojitev v redu izkušnja.	Sprejemanje posvojitve
53.a. Se spomnim na to, da sem posvojen, samo ni nič posebnega	Spomin na posvojitev
54.a. Največkrat se mi to zgodi če gledam kakšen film pa je ravno, na primer povezava oče in sin ali pa kakšna podobna situacija, pol se mal zamislim pa se spomnim na to.	Spomin na posvojitev
64.b. Nikoli mi ni to predstavljalo »o groza« posvojena sem.	sprejemanje posvojitve
69.b. …jaz pozabim, da sem posvojena.	Sprejemanje posvojitve
106.b. Največkrat se spomnim na to, da sem posvojena, ob obiskih pri zdravniku, kjer me običajno povprašajo o zgodovini zdravja v družini...	Spomin na posvojitev
107.b. Drugače nikoli, ne pomislim na posvojitev, razen če v socialnem krogu kakšna debata slučajno nanese na to.	Spomin na posvojitev
127.c. V družini se počutim normalno, kakor da ne bi bil posvojen.	Sprejemanje posvojitve
135.c. Po posvojitvi je razlika res samo priimek in nič drugega	Sprejemanje posvojitve
136.c. Pri moji posvojitvi je bilo vse dobro.	sprejemanje posvojitve
206.č. Všeč mi je tudi to, da nikoli nisem dobila občutka, da ne bi spada k mojim staršem.	dejavnik za sprejemanje
207.č. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.	dejavnik za sprejemanje
208.č. Nimam niti občutka, da sem posvojena	Sprejemanje posvojitve
218.č. Največkrat se na to, da sem posvojena spomnim pri zdravnikih, ko me vprašajo glede dednih bolezni.	Spomin na posvojitev
219.č. Drugače pa na splošno ne razmišljam veliko o tem, da sem posvojena.	Sprejemanje posvojitve
220.č. Spomnim se pa takrat, ko nanese debata na posvojitve.	Spomin na posvojitev
227.d. To sem sprejela, da pač tako je.	sprejemanje posvojitve
228.d. Zaradi tega (posvojitve) se tudi ne počutim nič drugače.	Sprejemanje posvojitve
274.d. Moje mnenje je,da ta biološka identiteta ne pomeni nič, če si se zdaj ti vpeljal v drugo.	dejavnik za sprejemanje
275.d. Jaz nebi rekla, da je ta identiteta, ki jo imam sedaj lažna. Ne živim v zlagani identiteti, to je sedaj moja identiteta, čeprav ni tista, ki bi morala biti prva.	Dejavnik za sprejemanje

VPLIV NA ŽIVLJENJE	
55.a. Posvojitev ni vplivala na moje življenje.	brez vpliva
151.c. … je vplivala posvojitev na moje življenje, samo na boljše.	pozitiven vpliv
152.c. Ne vem, če bi naredil faks, če bi bil v Ljubljani.	Pozitiven vpliv
153.c. Tukaj sem imel več spodbude (v družini, kjer je bil v rejništvu in ga je posvojila).	Pozitiven vpliv
128.c. Zaradi posvojitve ni v družini nič drugače	Brez vpliva
222.č. Jaz mislim, da je posvojitev dobro vplivala na moje življenje.	pozitiven vpliv
223.č. Dobila sem dva starša, ki me imata zelo rada.	Pozitiven vpliv
224.č. Drugače pa ne bi pripisala posvojitvi kakšnega posebnega vpliva na moje življenje.	brez vpliva

ODNOS DO RODITELJEV/RODITELJSKE DRUŽINE	
18.a. Jaz sem si rekel zase, da jih hočem spoznat, tako zase (roditelje) .	želja po srečanju roditeljev
19.a. Spoznat biološke starše je pri meni eno tako vprašanje, ki se ti ves čas pojavlja v glavi in bi ga rad dal čez.	Želja po srečanju roditeljev
20a. Dovolj bi mi bilo, da izvem ime in priimek, kdo je ta oseba iz kje prihaja.	Iskan podatek
21.a. Vseeno mi je koliko veliko izvem, važno je da nekaj izvem in da se končno neham to spraševat.	Želja po srečanju roditeljev
22.a. Seveda te nikoli prej ni videla in potem se ti kar na enkrat prikažeš… to je problem… lahko ji podreš cel svet.	razmišljanje o posledicah
23.a. Zanima me tudi, če imam še kakšnega brata ali sestro in ali smo si podobni.	Iskan podatek
24.a. Jaz sem si srečanje predstavljal kot nek list papirja kjer mam napisana vprašanja, na katere dobim odgovore, dejstva in potem bom lahko ta list obrnil.	Želja po srečanju roditeljev
25.a. Če tega (kdo je roditeljica) vprašanja ne razčistiš, se ti lahko to do konca življenja rola.	Želja po srečanju roditeljev
26.a. Ko sem bil mlajši sem o srečanju razmišljal kot o pozitivni izkušnji. Predstavljal sem si da bi me pričakali z odprtimi rokami.	fantazije
27.a. Zanimajo pa me dedne bolezni, ker jaz ko sem se rodil sem imel astmo, hudo obliko in sem bil dve leti bogi	Iskan podatek
56.a. Mislim pa, da bi lahko imel drugačen odnos z mojimi biološkimi starši, kot s temi, ki so me posvojili.	fantazije
70.b. Pri šestnajstih letih sem se prvič lotila iskanja bioloških staršev…	iskanje roditeljev
73.b. Drugič pa sem šla na center za socialno delo pri devetnajstih letih (iskat roditelje).	iskanje roditeljev
76.b. Meni se drugače zdi vsaka čast, da otroka donosiš in ga daš v posvojitev, da ne delaš splava.	Hvaležnost roditeljici
79.b. Drugo kar me skrbi (pri iskanju roditeljev) je pa kaj, če bi to prišlo nazaj do mojih staršev, tega si res ne želim.	Prekrivanje iskanja
80.b. Ali pa kaj, če je malo zmešana in se bo želela infiltrirat v moje življenje.	Razmišljanje o posledicah
81.b. Lahko sem ji (roditeljici) pa hvaležna, da me je rodila in da sem v dobri družini.	hvaležnost roditeljici
82.b. Jaz se mogoče pri spoznavanju biološke mame bojim tudi sebe, če bi bila prijazna pa bi se zelo zaštekale.	Razmišljanje o posledicah
92.b. No, mogoče bi bilo tudi zaradi tega (dednih bolezni) zanimivo spoznati biološke starše.	Iskan podatek
109.c. Ja, se slišimo nekajkrat na mesec (z biološko mamo).	stiki z roditeljico
110.c. …vidimo pa dvakrat na leto (z biološko mamo).	stiki z roditeljico
111.c. Taki stiki mi odgovarjajo, so v redu (z biološko mamo).	Stik z roditeljico
167.č. Nimam neke zelo močne želje po tem, da bi spoznala svoje roditelje…	Brez odločitve o iskanju
168.č. Zanima me na primer, če imam kakšne brate ali sestre.	Iskan podatek
171.č. Zavedam se, da če želim spoznati brate in sestre, moram spoznati tudi njo, za enkrat pa mi še ni do tega.	Razmišljanje o posledicah
172.č. S tem iskanjem roditeljice je po mojem mnenju povezanih veliko osebnih stvari.	Razmišljanje o posledicah
173.č. Močno dvomim, da je (roditeljica) komurkoli od njih (družine) povedala, da je nekoč dala otroka v posvojitev. To je tudi eden od razlogov zakaj je ne bi iskala, ne moreš se kar po 23. letih prikazat pred vrati in reči: »živijo mami«.	razmišljanje o posledicah
177.č. Drugače pa to žensko občudujem in sem ji hvaležna, saj moraš biti res pogumen in močen, da daš otroka v posvojitev in ne delaš splava.	Hvaležnost roditeljici
178.č. Vem, da je ena od preprek, da ne grem iskat roditeljice tudi ta, da imam občutek, da bom s tem, ko bom iskala roditeljico, dala staršem občutek, da niso dovolj dobri zame.	razočaranje staršev
179.č. Starša tudi nikoli nista rekla, da jima ni všeč, če jo poiščem, ampak nikoli tudi nista vprašala, če jo želim iskati.	neodzivnost staršev
236.d. Veš kako je to, v pubertetniški dobi, tam do 18. leta imaš neko zaledje in si	fantazija

misliš, saj jaz imam pa še ene starše, sigurno so boljši. To me je potem minilo.	
180.č. No kar se tiče bioloških stvari me vedno bolj zanimajo, dedne bolezni.	Iskani podatki
237d. Tako, da bi se pa prav odločila, da želim spoznati biološke starše pa ne.	brez odločitve o iskanju
238.d. Do končno me je pa misel na iskanje minila po vojni.	vpliv vojne
240.d. Dve leti po vojni pa sem sama odšla tja (v rojstno mesto) in me je kar »presekalo« ne saj nočem vedeti.	vpliv vojne
241.d. Grozno je, ko vidiš tisto vojno območje, porodnišnica v kateri sem se rodila je bila porušena. Potem sem začela razmišljati, da je to iskanje brez veze.	vpliv vojne
246.d. Me je pa zmeraj zanimalo, če imam brate ali sestre, ker jih pač sedaj nimam.	Iskan podatek
278.d. jaz tudi ne bi šla iskat bioloških staršev, ker bi mogoče imela občutek, da bi s tem prizadela te starše, ki jih imam.	razočaranje staršev
279.d. Ampak to, da bi pa šla iskat biološke starše pa v meni zbuja občutek kot, da bi jih izneverila.	razočaranje staršev
280.d. To (da ne gre iskat roditeljev) mogoče zaradi, hvaležnosti do njiju, pač ne rabim poznat bioloških staršev, ker imam njiju.	hvaležnost staršem

DRUŽINA	
9.a. …se v družini razumemo in je vse v redu, lahko sem samo hvaležen.	Družinska vrednota, odnos v družini
10.a. Kar sem se imel za pogovorit o posvojitvi sem se že pogovoril.	Odkrit pogovor
11.a. Mami ve, da si želiva z bratom izvedet za biološke starše.	Neodzivnost staršev
15.a. A veš ta pogovor o posvojitvi v družini se enkrat razčisti, potem pa niti nisem hotel več spraševat, ker sem čutil, da mami ni hotela tega več odpirat, ker je tudi njej bed glede tega.	omejen pogovor
16.a. Edini konflikt je bil, da je meni zamorilo k smo se skregal z mami pa z očijem, ampak res grdo skregal, ko sem bil mlajši in sem rekel, da bi bilo boljše, če bi bil s svojimi pravimi starši. Sam to je bilo v trenutku jeze, v izbruhu, tega drugače nisem resno mislil.	konflikt
17.a. Drugače pa mam na srečo dosti skulirano mami in se lahko z njo vse pogovorim.	Odkrit pogovor
36.a. Jaz sem poznal ta občutek družine, do enega dvanajstega, trinajstega leta, dokler je bil še oče doma, potem pa je bilo to razkropljeno.	Odnosi v družini
37.a. Jaz tudi sedaj nimam s tem očetom, ki mu rečem oče, stika, z njim se ne pogovarjam veliko.	Odnosi v družini
38.a. Jaz včasih vidim pri sebi, da ni tiste povezanosti med mano, mami in očetom.	Odnos v družini
41.a. Nisem imel pa nikoli slabih scen v družini.	Odnos v družini
44.a. S starši smo se ene šest, sedem let nazaj pogovarjali o posvojitvi od začetka do konca, da smo vse razčistili.	Odkrit pogovor
65.b. Tudi v družini nismo imeli nikoli problemov zaradi tega.	brez konfliktov
71.b. Odločila sem se, da o tem (iskanju roditeljev) ne bom govorila svojim staršem	Prikrivanje resnice
72.b. Za to (da jima ne pove o iskanju roditeljev) sem se odločila, ker sta imela starša težave z zanositvijo in se še zdaj nerada spominjata na to.	Prikrivanje resnice
79.b. Drugo kar me skrbi (pri iskanju roditeljev) je pa kaj, če bi to prišlo nazaj do mojih staršev, tega si res ne želim.	Prikrivanje resnice
88.b. Do neke mere lahko sprašujem o posvojitvi (v družini).	omejen pogovor
89.b. Z mami se o posvojitvi manj pogovarjam, ker imam občutek, da ji je neprijetno, zaradi preteklosti.	omejen pogovor
90.b. Z očijem pa lahko več govorim o tem. (o posvojitvi)	odkrit pogovor
91.b. Želim si, da bi lahko sproščeno vprašala svoje starše stvari, ki me zanimajo …	želja po odkritem pogovoru
91./1.b. … vendar razumem, da v času vseh težav s posvojitvijo zanju to ni bil ravno prijeten proces in to spoštujem.	dejavnik za omejen pogovor
124.c. O posvojitvi smo se, tudi pred samo posvojitvijo, veliko pogovarjali.	pogovori pred posvojitvijo

126.c. Drugače pa sem bil že toliko let pred posvojitvijo pri njima, smo bili že družina.	Odnos v družini
129.c.,… pogovarjamo se o vsem.	odkrit pogovor
131.c. Tako, da sem te družine, ki me je posvojila, bolj navajen, v glavnem to je moja družina.	Odnos v družini
132.c. Dobro se razumeta obe družini med sabo, to mi je všeč.	Odnos v družini
160.č. V svoji družini se počutim sprejeto, nikoli nisem imela občutka, da sem ne bi spadala v to družino.	Družinska vrednota
161.č. Nikoli se nismo veliko pogovarjali o posvojitvah.	Omejen pogovor
162.č. V bistvu, če pomislim, se do sedaj, ko prebiram razne knjige in me določene stvari zanimajo, sploh ne spomnim, da bi se kaj veliko pogovarjali o posvojitvah.	omejen pogovor
163.č. Ne vem točno zakaj (se o posvojitvah veliko pogovarjali) , ampak predvidevam, da tudi jaz nisem dosti spraševala.	dejavnik omejitve pogovora
164.č. Še sedaj mi je kdaj kar nerodno kaj vprašati, ne vem zakaj imam tak občutek.	dejavnik za omejen pogovora
166.č. Ne, prav zaradi posvojitve nismo imeli nobenih konfliktov.	brez konfliktov
207.č. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.	Družinska vrednota
248.d. V svoji družini imam občutek zaželenosti.	Družinska vrednota
252.d. Jaz v svoji družini nikoli nisem čutila pomanjkanja …	Družinska vrednota
259.d. Čeprav s tem dejstvom v ozadju, da sem posvojena, vseeno čutim, da sem njuna.	Družinska vrednota
263.d. Največkrat sem se v povezavi s posvojitvijo kregala z očetom.	konflikt
264.d. No naš oči je pa čisti Slovenec in je doma dostikrat rekel : »ma tisti bosanci«, no in na tem mestu sem jaz vedno rekla, da kaj on misli, da sem jaz tudi Bosanka. Vedno sem mu rekla, kaj bo zdaj govoril, ali mu nisem kul. Saj vem, kaj je bilo s tem mišljeno, pri njemu je oznaka »bosanc« vedno pomenila,samo delavce iz gradbišča. Ampak vseeno je to včasih sprožilo kakšen prepir.	konflikt
265.d. Razen tega se pa glede posvojitve nikoli nismo prepirali.	brez konfliktov
267.d. Ampak nikoli pa nisem imela občutka, da bi imeli hladne odnose, radi se imamo.	Družinska vrednota
281.d. Ne, o posvojitvah se na splošno niti ne pogovarjamo veliko.	Omejen pogovor
282.d. Naši pogovori potekajo bolj v smislu obujanja spominov.	obujanje spominov
283.d. Pogovarjali smo se o tem kako sta me pripeljala iz Sarajeva.	obujanje spominov
284.d. … več smo se pogovarjali o teh naših lepih spominih, nismo se pa toliko pogovarjali na splošno o posvojitvah.	obujanje spominov
285.d. Ja, vedno sem lahko vprašala kar me je zanimalo, nikoli nisem čutila nobenih preprek.	Odkrit pogovor
286.d. V glavnem meni je v moji družini dobro.	Odnos v družini

ODZIV OKOLICE	
30.a. O posvojitvah govorim s tistimi s katerimi nanese tema na to, tega ne grem govorit vsakemu.	selektivnost
31.a. Moji prijatelji vsi vedo (za posvojitev).	Ožji krog
32.a. Meni je zanimivo, ko to (da si posvojen) poveš in potem ti začnejo oni govorit svoje misli o tem pa sprašujejo te kako se počutiš.	odziv okolice
33.a. Vse želijo vedeti o tem (o posvojitvi)	odziv okolice
33./1.a. … in po tem ti dajejo nasvete. (okolica)	Odziv okolice
34.a. Jaz nikoli nisem imel slabe izkušnje z okolico, vsi so to dobro sprejeli.	odziv okolice
35.a. Vsak, ki sem mu povedal, je kar vlekel ven iz mene.	odziv okolice
40.a. Pa tud dosti hitro so me vsi sprejeli za svojega, s tem mislim sorodnike.	Odziv okolice
41.a. Edina, ki je nasprotovala (posvojitvi) je bila teta.	Negativen odziv okolice

93.b. Drugače pa v šoli ne vem, če sem jaz povedala v prvem razredu, pač vedeli so.	Širši krog
94.b. Niso pa me lih zafrkavali zaradi tega (zaradi posvojitve)	stigmatizacija
95.b. Spomnim se samo, da so mi nekajkrat, rekli posvojenka. Meni se to ni zdela žalitev, ker pač to je res.	Negativen odziv okolice
96.b. Vsem, ki sem jim sama povedla, da sem posvojena, jih je to zelo zanimalo.	odziv okolice
97.b. Enkrat mi je ena oseba rekla boga, in sem si mislila samo tisto what?	Negativen odziv okolice
98.b. So me tudi že vprašali, če sem iskala svoje »prave« starše in če sem jih našla.	odziv okolice
108.b. Izključno v obdobju osnovne šole sem bila v blažji obliki stigmatizirana s strani sošolcev, kar je pustilo določen pečat.	Negativen odziv okolice
142.c. Vsi moji bližnji prijatelji vedo da sem posvojen	Ožji krog
143./1.c. … odraščali smo skupaj in poznajo zgodbo.	dejavnik za sprejemanje
144.c. Sorodniki tudi vsi vedo in biološki in te.	Ožji krog
145.c. Nikoli nisem imel neprijetnih izkušenj (z okoljem), vse je bilo v redu.	Odziv okolice
146.c. Ko si majhen nimaš nekih predsodkov …	dejavnik za sprejemanje
147.c. ker so vsi zvedeli, ko sem bil še majhen, so to (da je v rejništvu) že takrat sprejeli.	dejavnik za sprejemanje
148.c. Tako, da me ni nobeden zafrkaval ali pa da bi bil izobčen.	Odziv okolice
149.c. Mogoče je bilo celo lažje (ker je bil v rejništvu), na primer učiteljice znajo bit še bolj prijazne.	Odziv okolice
176.č. Posvojitev se mi zdi res zelo osebna izkušnja in dvomim, da to poveš veliko osebam.	selektivnost
189.č. Jaz zelo dolgo časa o posvojitvi tem nisem govorila nikomur.	zadrževanje zase
190.č. V vrtcu se dejansko ne spomnim ali sem komu povedala ali ne (za posvojitev)	Zadrževanje zase
191.č. Potem v osnovni šoli pa se spomnim, da sem povedala samo dvema sošolkama.(za posvojitev)	Selektivnost, ožji krog
192.č. Kasneje v gimnaziji in na faksu, so vedeli vsi s katerimi sem se več družila.	selektivnost, ožji krog
193.č. Vsi, ki sem jim povedala za posvojitev so se dobro odzvali na to, nikoli nisem imela slabih izkušenj.	Odziv okolice
194.č. Po navadi so me vprašali, če poznam biološko mamo, ali sem jo iskala pa zakaj ne.	Odziv okolice
195.č. Potem naslednji odziv od prijateljev pa je, da težko verjamejo, ker sem si z mami tako podobna.	Odziv okolice
196.č. Potem druga skupina ljudi, katerim povem so po navadi zdravniki, ali pa osebe s katerimi pač tema pogovora nanese na posvojitve.	Selektivnost
221.č. Spomnim se, da v šoli nisem marala debat o posvojitvah, saj se nikoli nisem želela pred celim razredom izpostavljati, če se s čem nisem strinjala.	zadrževanje zase
268.d. Okolica se je vedno dobro odzvala.	Odziv okolice
269.d. Po navadi gre za tisto zanimanje, drugačna si od nas, nekaj nam lahko poveš, kar mi ne vemo.	Odziv okolice
270.d. Res nisem imela nikoli problemov z okolico niti v šoli ne.	Odziv okolice
271.d. Mogoče res zato (ni imela težav z okolico), ker sem vedno sproščeno govorila o posvojitvi.	dejavnik za sprejemanje
272.d. Drugače mi pa ljudje dostikrat rečejo, da se mi po temperamentu vidi, da nisem od tukaj.	Odziv okolice

PREDLOGI POSVOJITELJEM	
139.c. Najbolje je, da otrok vse ve, da je posvojen.	Zgodnja resnica
197.č. Definitivno se mi zdi pri meni pozitivno in nujno pomembno, da se otroku pove, da je posvojen že zelo zgodaj.	Zgodnja resnica
198.č. To je lahko skozi razne življenjske situacije, skozi zgodbice, kakor koli, važno	Zgodnja resnica

je, da je primerno otrokovim letom.	
199.č. Pomembno se mi zdi tudi, da lahko otrok spraševanje kolikor hoče in karkoli hoče v zvezi s posvojitvijo.	odprt odnos
200.č. Starši morajo biti dovolj odprti, da to (vprašanja o posvojitvi) sprejmejo in se posvetijo odgovorom.	odprt odnos
201.č. Bodočim posvojiteljem bi tudi svetovala naj se udeležijo kakšnih priprav na posvojitev, če imajo to možnost.	priprave na posvojitev
202.č. Zelo pomembno se mi zdi tudi, da starši ne delajo nobenih razlik pri otroku samo zato ker je posvojen.	enakost
203.č. Otrok mora imeti občutek, da v družino spada, tak kot je, da se mu zaradi tega ni treba spreminjati.	enakost
204.č. Pomembno je da so starši do njega pristni, mu povejo vse kar vedo v zvezi s posvojitvijo in imajo do njega iskren, ljubeč odnos.	odprt odnos
257.d. Najbolj pomembno se mi zdi, da se otroku takoj pove, da je posvojen.	Zgodnja resnica
262.d. Tako, da bi predlagala bodočim posvojiteljem tudi to, naj ne delajo nobenih razlik. Ko sprejmeš posvojenega otroka, ga zares sprejmeš in je to to, ni več nobenih razlik.	enakost

POSVOJITEV OTROKA	
50.a. Otroka bi posvojil, če bi bila taka situacija.	Pozitivno mnenje o posvojitvi otroka
104.b. Ja, če bi si želela otroka in ga ne bi mogla imet sama potem bi ga posvojila.	Pozitivno mnenje o posvojitvi otroka
105.b. Samo po možnosti bi posvojila otroka, ki je v reji in je star že deset let, ker vem, da so te zadnji na vrsti za posvojitev. Če bi bila v tej situaciji, bi naredila vsaj nekaj plemenitega, ker vsi hočejo imeti dojenčke.	Pozitivno mnenje o posvojitvi otroka
150.c. Ja, če bi bila situacija taka, da ne bi mogel imeti svojih otrok, potem bi otroka posvojil.	Pozitivno mnenje o posvojitvi otroka
217.č. Če bi situacija tako nanesla, da ne bi mogla imeti otrok bi posvojila.	Pozitivno mnenje o posvojitvi otroka
273.d. Ja bi, jaz sem imela nekaj časa načrt, da bom posvojila otroka.	Pozitivno mnenje o posvojitvi otroka

ODDAJA OTROKA V POSVOJITEV	
51.a. Vem pa, da nikoli ne bi dal otroka v posvojitev, ne glede na situacijo.	proti oddaji otroka v posvojitev
52.a. Zdi se mi da potem temu otroku (ki ga daš v posvojitev) manjka nekaj, kakor vidim pri sebi.	Proti oddaji otroka v posvojitev
77.b. Jaz ti povem, da bi šla delat splav in tudi tega nikomur ne bi povedala.	Proti oddaji otroka v posvojitev
175.č. Sicer močno dvomim da bi ga (jaz) sploh kdaj dala v posvojitev, prej bi naredila splav.	Proti oddaji otroka v posvojitev
245.d. Če sama pomislim v kakšnih primerih bi dala jaz otroka v posvojitev, bi se morala zgoditi res nekaj groznega. Ali si res zelo v krizi in ga nikakor ne moreš preživljati ali pa je to mogoče otrok posilstva.	Razmišljanje o oddaji otroka v posvojitev
247.d. Jaz si sama rečem, da nikakor ne bi šla delati splava, če bi zanosila in ne bi mogla imeti otroka. A veš koliko parov čaka na otroka. Sicer po tem, ko bi bila na tem ne vem, če bi se lahko ločila od otroka.	Razmišljanje o oddaji otroka v posvojitev

ODPRTE POSVOJITVE	
28.a. Ne vem kaj bi si mislil o teh odprtih posvojitvah, ker tega niso naredil prej. To bi mogel doživet.	neopredeljenost
29.a. Problem vidim tudi v tem, da se pol ne navežeš preveč na une starše pa imaš potem konflikt pri teh, ki so te posvojili.	navezanost na roditelje ogroženost staršev

83.b. Ja, boljše bi mi bilo(da bi roditeljica poiskala njo, preko CSDja), da bi imela vajeti v svojih rokah.	Želja po roditeljičinem iskanju
84.b. Ne nisem za odprto posvojitev.	proti odprti posvojitvi
85.b. Se mi zdi, da bi to (odprta posvojitev) v primarni socializaciji zmedlo otroka.	Zmeda, nejasnost
86.b. …jaz sem točno vedela kdo sta moja starša in kdo je moja družina pri odprti posvojitvi pa to nebi bilo jasno.	Nejasnost, zmeda
87.b. …biološki starši (bi želeli) več stikov, potem bi se pa uradni starši počutili ogroženo (v primeru odprte posvojitve)	ogroženost staršev
140.c. Jaz si tudi ne predstavljam, da ne bi vedel kdo je moja biološka mama. Mene bi to ves čas zanimalo.	nepredstavljivo zanimanje, za odprto posvojitev
141.c. Ves čas bi se spraševal … kašna je, zakaj … (v primeru, da ne bi poznal biološke mame).	Za odprto posvojitev
184.č. Če bi me ona iskala, bi privolila v srečanje, sama pa je ne mislim iskat.	Želja po roditeljičinem iskanju
185.č. Nimam še točnega mnenja o odprtih posvojitvah.	neopredeljenost
186.č. Če gledam sedaj skozi mojo situacijo imam občutek, da bi me odprta posvojitev, v tem smislu, da bi imela neposreden stik z žensko, ki me je rodila, zmedel.	nejasnost, zmeda
187.č. Bi si pa želela da bi ob rojstvu dobila vsaj zdravniški izpis bolezni.	predlog odprtosti
188.č. Dobro bi se mi zdelo, da bi lahko vsak posvojeni otrok brez večjih težav po 18. letu izvedel vse okoliščine svoje posvojitve.	predlog odprtosti
244.d. Ne, po moje, da mi ne bi bilo všeč, če bi me lahko biološki starši iskali.	anonimnost pred roditelji
253.d. Mogoče je to (odprta posvojitev) dobro, samo mislim, da bolj to velja za tretji svet.	predlog odprtosti
254.d. Bližnjih odprtih posvojitev si pa ne predstavljam, ker potem si še vedno v neposrednem stiku, se mi zdi, da bi bila čustva zmedena.	Nejasnost, zmeda
255.d. Mogoče je bolje, da se vzpostavi stik z biološko mamo potem kasneje.	predlog odprtosti
256.d. Odprto do te strani, da ko bi se ženska, ki je otroka rodila porihtala, potem mogoče ja.	predlog odprtosti

8.7. Priloga: urejanje izjav po kodah

1. POZNA POSVOJITEV
1.a. Naju z bratom so posvojili pri dveh letih.
112.c. To (da se strinja s posvojitvijo) sem podpisal en teden pred mojim osemnajstim letom.

2. INSTITUCIONALNA OSKRBA
2.a. Z bratom sva bila prvi dve leti v sirotišnici.

3. ZAKRITA ZGODOVINA
7.a. Drugače pa od prvih dveh let prej ne vem ničesar, niti starša ne vesta, sem se z obema o tem pogovarjal.
8.a. Sam nisem nikoli spraševal zakaj sta posvojila naju, ne vem ali nista mogla imeti takrat otrok ali kaj je bilo. Nočem niti mami obremenjevat s tem, ker to se mi vseeno zdi na bed scena.
12.a. Za biološke starše, oziroma mamo pa ne vem niti ali je bila mlada ali je bila stara.
210.č. Šele zdaj, pri 23 letih, počasi sestavljam celotno zgodbo skupaj.
293.d. Nič ne vem o ženski, ki me je rodila.

4. PODATKI O RODITELJICI
13.a. Vem samo, da je iz Kopra (roditeljica).
74.b. … edino kar vem je, da je bila mlada…
75.b. … edino kar vem je, ... da je iz Slovenije (roditeljica)
169.č. Vem … da je bila ta ženska, ki me je rodila premlada, da bi me lahko imela …

170.č. … vem, da je bila iz Celja.
233.d. O biološki mami pa vem to, da je bila zelo mlada in me je zato dala v posvojitev.

5. KRAJ ROJSTVA
14.a. V Izolski porodnišnici sva bila rojena.
234.d. Jaz sem drugače rojena v Sarajevu in sta me starša prišla tja iskat.

6. ZGODNJA POSVOJITEV/POSVOJITEV IZ PORODNIŠNICE
59.b. Mene sta starša posvojila iz porodnišnice, tam sem bila dva tedna, ker sem dobila po rojstvu hudo vnetje ušes.
212.č. Posvojena sem bila direktno iz porodnišnice.
215.č. Po osmih dneh sta me starša vzela iz porodnišnice in peljala domov in sem bila njuna.

7. POTEK POSVOJITVE
67.b. Približno dve leti je trajalo vse skupaj, da sta me dobila.
68.b. Na srečo smo imeli takrat določene veze na Centru za socialno delo Vič in se je po posredovanju te osebe postopek za posvojitev začel premikati.
111.c. Jaz sem mogel to podpisat, da se strinjam s posvojitvijo.
133.c. Oči je bil pravnik, zato je bilo vse veliko lažje, ker je vse na hitro spisal in potem smo podpisali in to je bilo to. (kako je potekala posvojitev)
134.c. … biološka mami je mogla tudi podpisat. (privolitev za posvojitev)
213.č. Mami je zvedela od porodničarke, da bom šla v posvojitev in jo je takoj klicala.
214.č. Potem je pa moja mami klicala socialno delavko, da že ve zame in da me želi imet. Socialna delavka se s tem ni strinjala. Vendar je potem mami vseeno vztrajala in na koncu socialna delavka ni mogla reči ne, ker sta imela starša narejeno vse potrebno za posvojitev in sta na posvojitev tudi že čakala kar nekaj časa.
216.č. Vem tudi, da sta bila starša pred menoj že dogovorjena za neko posvojitev iz tujine a se to ni izšlo, ker je ravno nastala vojna.
251.d. Takoj po tem, ko sta izvedela, da ne morata imeti otrok, sta se vpletla v to, da bo treba neki naredit in sta potem čez sedem let dobila mene.

8. REJNIŠTVO PRED POSVOJITVIJO
113.c. Pred posvojitvijo sem bil pri teh starših, ki sta me posvojila v rejništvu.
114.c. V rejništvu sem bil drugače pri njima od sedmega leta naprej.

9. RAZLOG ZA ODDAJO V POSVOJITEV
117.c. … stran sem šel ker, je bil od mami partner nasilnež, kasneje pa je umrl.
119.c. Po tem, ko je mami ta nasilen partner umrl je ona zelo zbolela, psihično.
169.č. Vem … da je bila ta ženska, ki me je rodila premlada, da bi me lahko imela …
233.d. O biološki mami pa vem to, da je bila zelo mlada in me je zato dala v posvojitev.

10. RAZLOG ZA POSVOJITEV
118.c. Ko sem odhajal v rejništvo, so mi sicer rekli, da grem v ta kraj začasno kot na kakšne daljše počitnice. No saj verjamem, da so takrat res tako mislili, potem pa sem ostal tukaj.
125.c. Skupaj smo se odločili za posvojitev …
165.č. Pri njima (starših) je bila samo taka situacija, da skupaj nista mogla imeti otrok.
250.d. Drugače pa mami in oči nista mogla imeti otrok, imela sta določene komplikacije.

11. OBISK ROJSTNEGA MESTA
239.d. Pred vojno smo šli še s starši nekajkrat gledat rojstno mesto in porodnišnico kjer sem bila rojena.

12. BIROKRACIJA
243.d. Državljanstvo sem pa avtomatično dobila s posvojitvijo, ker sta oba starša Slovenca.
242.d. Zanimivo je tudi to, da so me v matično knjigo v Sloveniji vpisali šele pri 23. letu.

115.c. Do 18. leta sem še dobival štipendijo, ker ima biološka mama nizek standard, ta dva starša imata pa oba dobre službe, zato smo počakali s posvojitvijo.
116.c. Po 18. letu pa posvojitev ni več mogoča, zato smo to podpisali pred 18. letom.

13. ODRAŠČANJE Z RESNICO
3.a. Meni je mami, mislim zdajšnja starša, govorila, da sem posvojen, od majhnega.
60.b. Jaz sem rastla z izrazom, da sem posvojena.
61.b. Ne spomnim se točno kdaj so mi (starši) povedali.
62.b. Takoj, ko sem začela govoriti in v tej smeri spraševat so mi povedali, da sem posvojena.
63.b. Socializirana sem bila v ta izraz (posvojitev)
154.č. To da sem posvojena vem že od kar se spomnim.
155.č. Mami pa mi je povedala, da mi je prvič to (da je posvojena) povedala, ko sem bila stara okoli tri leta.
156.č. Potem sem s časoma vedno več spraševala o posvojitvi in mami mi je odgovarjala.
157.č. Kupila mi je tudi knjigo Srček za Nino, saj mislim, da je tak naslov, to je zgodbica, ki govori o posvojeni punčki. Skupaj z mami in očijem smo jo prebirali.
225.d. To, da sem posvojena, vem od zmeri.
226.d. Že kot dojenčici mi je (mami) začela to razlagati in zato sploh nimam v glavi tistega momenta, ko mi je prvič povedala.

14. ODZIV NA PRIKRIVANJE RESNICE
5.a. Imel bi občutek, da mi nekdo prekriva resnico (če ne bi izvedel za posvojitev dovolj zgodaj).
101.b. Me kar zmrazi, če pomislim, da še sedaj ne bi vedela (da je posvojena)…
159.č. Si pa ne predstavljam kako bi bilo, če bi izvedela, ko bi bila starejša, to ne bi bilo dobro.
229.d. Po moje, če bi mi povedali kasneje bi bile kakšne filmske scene, v stilu zakaj so mi zamolčali.
230.d. Če bi mi povedali kasneje bi imela občutek da so mi to skrivali.
231.d. Potem podvomiš v ta človeški odnos. (v primeru skrivanja resnice)
258.d. Sploh si ne znam predstavljati, da meni ne bi povedali takoj, po moje bi se skregala.
260.d. Če pa bi za posvojitev zvedela kasneje, bi imela pa občutek: »aja nisem vajina, čeprav sem mislila, da sem«. Poudarjeno bi bilo to, da nisem njuna.

15. DEJAVNIKI ZA SPREJEMANJE POSVOJITVE
66.b. Rastla sem s tem, da sem posvojena in da nisem zaradi tega nič drugačna.
158.č. Ker sem izvedela tako zgodaj se zaradi tega nikoli nisem počutila nič drugače od drugih otrok.
206.č. Všeč mi je tudi to, da nikoli nisem dobila občutka, da ne bi spada k mojim staršem.
207.č. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.
274.d. Moje mnenje je,da ta biološka identiteta ne pomeni nič, če si se zdaj ti vpeljal v drugo.
275.d. Jaz nebi rekla, da je ta identiteta, ki jo imam sedaj lažna. Ne živim v zlagani identiteti, to je sedaj moja identiteta, čeprav ni tista, ki bi morala biti prva.

16. SPREJEMANJE POSVOJITVE
6.a. Jaz sem to (posvojitev) zelo dobro sprejel nimam s tem problemov, iz mojega stališča.
39a. Drugače imam pa pozitivne občutke glede posvojitve in družine.
43.a. Res nimam niti občutka, da sem posvojen.
45.a. Zame je bila posvojitev v redu izkušnja.
64.b. Nikoli mi ni to predstavljalo »o groza« posvojena sem.
69.b. …jaz pozabim, da sem posvojena.
127.c. V družini se počutim normalno, kakor da ne bi bil posvojen.
135.c. Po posvojitvi je razlika res samo priimek in nič drugega
136.c. Pri moji posvojitvi je bilo vse dobro.
208.č. Nimam niti občutka, da sem posvojena
219.č. Drugače pa na splošno ne razmišljam veliko o tem, da sem posvojena.
227.d. To sem sprejela, da pač tako je.

228.d. Zaradi tega (posvojitve) se tudi ne počutim nič drugače.

17. SPOMIN NA POSVOJITEV
53a. Se spomnim na to, da sem posvojen, samo ni nič posebnega
54.a. Največkrat se mi to zgodi če gledam kakšen film pa je ravno, na primer povezava oče in sin ali pa kakšna podobna situacija, pol se mal zamislim pa se spomnim na to.
106.b. Največkrat se spomnim na to, da sem posvojena, ob obiskih pri zdravniku, kjer me običajno povprašajo o zgodovini zdravja v družini...
107.b. Drugače nikoli, ne pomislim na posvojitev, razen če v socialnem krogu kakšna debata slučajno nanese na to.
218.č. Največkrat se na to, da sem posvojena spomnim pri zdravnikih, ko me vprašajo glede dednih bolezni.
220.č. Spomnim se pa takrat, ko nanese debata na posvojitve.

18. BREZ VPLIVA (NA ŽIVLJENE)
55.a. Posvojitev ni vplivala na moje življenje.
128.c. Zaradi posvojitve ni v družini nič drugače
224.č. Drugače pa ne bi pripisala posvojitvi kakšnega posebnega vpliva na moje življenje.

19. POZITIVEN VPLIV NA ŽIVLJENJE
151c. … je vplivala posvojitev na moje življenje, samo na boljše.
152.c. Ne vem, če bi naredil faks, če bi bil v Ljubljani.
153.c. Tukaj sem imel več spodbude (v družini, kjer je bil v rejništvu in ga je posvojila).
222.č. Jaz mislim, da je posvojitev dobro vplivala na moje življenje.
223.č. Dobila sem dva starša, ki me imata zelo rada.

20. ŽELJA PO SREČANJU RODITELJEV
18.a. Jaz sem si rekel zase, da jih hočem spoznat, tako zase (roditelje) .
19.a. Spoznat biološke starše je pri meni eno tako vprašanje, ki se ti ves čas pojavlja v glavi in bi ga rad dal čez.
21.a. Vseeno mi je koliko veliko izvem, važno je da nekaj izvem in da se končno neham to spraševat.
24.a. Jaz sem si srečanje predstavljal kot nek list papirja kjer mam napisana vprašanja, na katere dobim odgovore, dejstva in potem bom lahko ta list obrnil
25.a. Če tega (kdo je roditeljica) vprašanja ne razčistiš, se ti lahko to do konca življenja rola.

21. ISKAN PODATEK
20.a. Dovolj bi mi bilo, da izvem ime in priimek, kdo je ta oseba iz kje prihaja.
23.a. Zanima me tudi, če imam še kakšnega brata ali sestro in ali smo si podobni.
27.a. Zanimajo pa me dedne bolezni, ker jaz ko sem se rodil sem imel astmo, hudo obliko in sem bil dve leti bogi
92.b. No, mogoče bi bilo tudi zaradi tega (dednih bolezni) zanimivo spoznati biološke starše.
168.č. Zanima me na primer, če imam kakšne brate ali sestre.
180.č. No kar se tiče bioloških stvari me vedno bolj zanimajo, dedne bolezni.

22. RAZMIŠLJANJE O POSLEDICAH
22.a. Seveda te nikoli prej ni videla in potem se ti kar na enkrat prikažeš… to je problem… lahko ji podreš cel svet.
80.b. Ali pa kaj, če je malo zmešana in se bo želela infiltrirat v moje življenje.
82.b. Jaz se mogoče pri spoznavanju biološke mame bojim tudi sebe, če bi bila prijazna pa bi se zelo zaštekale.
171.č. Zavedam se, da če želim spoznati brate in sestre, moram spoznati tudi njo, za enkrat pa mi še ni do tega.
172.č. S tem iskanjem roditeljice je po mojem mnenju povezanih veliko osebnih stvari.
173.č. Močno dvomim, da je (roditeljica) komurkoli od njih (družine) povedala, da je nekoč dala otroka v posvojitev. To je tudi eden od razlogov zakaj je ne bi iskala, ne moreš se kar po 23. letih prikazat pred vrati in reči: »živijo mami«.

23. FANTAZIJE
26.a. Ko sem bil mlajši sem o srečanju razmišljal kot o pozitivni izkušnji. Predstavljal sem si da bi me pričakali z odprtimi rokami.
56.a. Mislim pa, da bi lahko imel drugačen odnos z mojimi biološkimi starši, kot s temi, ki so me posvojili.
236.d. Veš kako je to, v pubertetniški dobi, tam do 18. leta imaš neko zaledje in si misliš, saj jaz imam pa še ene starše, sigurno so boljši. To me je potem minilo.

24. ISKANJE RODITELJEV
70.b. Pri šestnajstih letih sem se prvič lotila iskanja bioloških staršev…
73.b. Drugič pa sem šla na center za socialno delo pri devetnajstih letih (iskat roditelje).

25. HVALEŽNOST RODITELJICI
76.b. Meni se drugače zdi vsaka čast, da otroka donosiš in ga daš v posvojitev, da ne delaš splava.
81.b. Lahko sem ji (roditeljici) pa hvaležna, da me je rodila in da sem v dobri družini.
177.č. Drugače pa to žensko občudujem in sem ji hvaležna, saj moraš biti res pogumen in močen, da daš otroka v posvojitev in ne delaš splava.

26. HVALEŽNOST STARŠEM
339.d. To (da ne gre iskat roditeljev) mogoče zaradi, hvaležnosti do njiju, pač ne rabim poznat bioloških staršev, ker imam njiju.

27. STIK Z RODITELJICO
109.c. Ja, se slišimo nekajkrat na mesec (z biološko mamo).
110.c. …vidimo pa dvakrat na leto (z biološko mamo).
111.c. Taki stiki mi odgovarjajo, so v redu (z biološko mamo).

28. BREZ ODLOČITVE O ISKANJU
167.č. Nimam neke zelo močne želje po tem, da bi spoznala svoje roditelje…
237.d. Tako, da bi se pa prav odločila, da želim spoznati biološke starše pa ne.

29. RAZOČARANJE STARŠEV
178.č. Vem, da je ena od preprek, da ne grem iskat roditeljice tudi ta, da imam občutek, da bom s tem, ko bom iskala roditeljico, dala staršem občutek, da niso dovolj dobri zame.
278.d. jaz tudi ne bi šla iskat bioloških staršev, ker bi mogoče imela občutek, da bi s tem prizadela te starše, ki jih imam.
279.d. Ampak to, da bi pa šla iskat biološke starše pa v meni zbuja občutek kot, da bi jih izneverila.

30. VPLIV VOJNE
238.d. Do končno me je pa misel na iskanje minila po vojni.
240.d. Dve leti po vojni pa sem sama odšla tja (v rojstno mesto) in me je kar »presekalo« ne saj nočem vedeti.
241.d. Grozno je, ko vidiš tisto vojno območje, porodnišnica v kateri sem se rodila je bila porušena. Potem sem začela razmišljati, da je to iskanje brez veze.

31. NEODZIVNOST STARŠEV
179.č. Starša tudi nikoli nista rekla, da jima ni všeč, če jo poiščem, ampak nikoli tudi nista vprašala, če jo želim iskati.
11.a. Mami ve, da si želiva z bratom izvedet za biološke starše.

32. ODNOS V DRUŽINI
9.a. …se v družini razumemo in je vse v redu, lahko sem samo hvaležen.
36.a. Jaz sem poznal ta občutek družine, do enega dvanajstega, trinajstega leta, dokler je bil še oče doma, potem pa je bilo to razkropljeno.
37.a. Jaz tudi sedaj nimam s tem očetom, ki mu rečem oče, stika, z njim se ne pogovarjam veliko.

38.a. Jaz včasih vidim pri sebi, da ni tiste povezanosti med mano, mami in očetom.
41.a. Nisem imel pa nikoli slabih scen v družini.
126.c. Drugače pa sem bil že toliko let pred posvojitvijo pri njima, smo bili že družina.
131.c. Tako, da sem te družine, ki me je posvojila, bolj navajen, v glavnem to je moja družina.
132.c. Dobro se razumeta obe družini med sabo, to mi je všeč.
286.d. V glavnem meni je v moji družini dobro.

33. DRUŽINSKA VREDNOTA
9.a. …se v družini razumemo in je vse v redu, lahko sem samo hvaležen.
160.č. V svoji družini se počutim sprejeto, nikoli nisem imela občutka, da sem ne bi spadala v to družino.
207.č. Vedno sem imela občutek zaželenosti, sem njuna to smo sprejeli vsi trije, tu ni vprašanja.
248.d. V svoji družini imam občutek zaželenosti.
252.d. Jaz v svoji družini nikoli nisem čutila pomanjkanja …
259.d. Čeprav s tem dejstvom v ozadju, da sem posvojena, vseeno čutim, da sem njuna.
267.d. Ampak nikoli pa nisem imela občutka, da bi imeli hladne odnose, radi se imamo.

34. OMEJEN POGOVOR
15.a. A veš ta pogovor o posvojitvi v družini se enkrat razčisti, potem pa niti nisem hotel več spraševat, ker sem čutil, da mami ni hotela tega več odpirat, ker je tudi njej bed glede tega.
88.b. Do neke mere lahko sprašujem o posvojitvi (v družini).
89.b. Z mami se o posvojitvi manj pogovarjam, ker imam občutek, da ji je neprijetno, zaradi preteklosti.
161.č. Nikoli se nismo veliko pogovarjali o posvojitvah.
162.č. V bistvu, če pomislim, se do sedaj, ko prebiram razne knjige in me določene stvari zanimajo, sploh ne spomnim, da bi se kaj veliko pogovarjali o posvojitvah.
281.d. Ne, o posvojitvah se na splošno niti ne pogovarjamo veliko.

35. KONFLIKT
16.a. Edini konflikt je bil, da je meni zamorilo k smo se skregal z mami pa z očijem, ampak res grdo skregal, ko sem bil mlajši in sem rekel, da bi bilo boljše, če bi bil s svojimi pravimi starši. Sam to je bilo v trenutku jeze, v izbruhu, tega drugače nisem resno mislil.
263.d. Največkrat sem se v povezavi s posvojitvijo kregala z očetom.
264.d. No naš oči je pa čisti Slovenec in je doma dostikrat rekel : »ma tisti bosanci«, no in na tem mestu sem jaz vedno rekla, da kaj on misli, da sem jaz tudi Bosanka. Vedno sem mu rekla, kaj bo zdaj govoril, ali mu nisem kul. Saj vem, kaj je bilo s tem mišljeno, pri njemu je oznaka »bosanc« vedno pomenila,samo delavce iz gradbišča. Ampak vseeno je to včasih sprožilo kakšen prepir.

36. ODKRIT POGOVOR
10.a. Kar sem se imel za pogovorit o posvojitvi sem se že pogovoril.
17.a. Drugače pa mam na srečo dosti skulirano mami in se lahko z njo vse pogovorim.
44.a. S starši smo se ene šest, sedem let nazaj pogovarjali o posvojitvi od začetka do konca, da smo vse razčistili.
90.b. Z očijem pa lahko več govorim o tem. (o posvojitvi)
129.c.,… pogovarjamo se o vsem.
285.d. Ja, vedno sem lahko vprašala kar me je zanimalo, nikoli nisem čutila nobenih preprek.

37. BREZ KONFLIKTOV
65.b. Tudi v družini nismo imeli nikoli problemov zaradi tega.
166.č. Ne, prav zaradi posvojitve nismo imeli nobenih konfliktov.
265.d. Razen tega se pa glede posvojitve nikoli nismo prepirali.

38. PRIKRIVANJE RESNICE
71.b. Odločila sem se, da o tem (iskanju roditeljev) ne bom govorila svojim staršem
72.b. Za to (da jima ne pove o iskanju roditeljev) sem se odločila, ker sta imela starša težave z zanositvijo in se še zdaj nerada spominjata na to.

79.b. Drugo kar me skrbi (pri iskanju roditeljev) je pa kaj, če bi to prišlo nazaj do mojih staršev, tega si res ne želim.

39. POGOVOR PRED POSVOJITVIJO
124.c. O posvojitvi smo se, tudi pred samo posvojitvijo, veliko pogovarjali.

40. OBUJANJE SPOMINOV
282.d. Naši pogovori potekajo bolj v smislu obujanja spominov.
283.d. Pogovarjali smo se o tem kako sta me pripeljala iz Sarajeva.
284.d. … več smo se pogovarjali o teh naših lepih spominih, nismo se pa toliko pogovarjali na splošno o posvojitvah.

41. DEJAVNIKI ZA OMEJEN POGOVOR
91./1.b. … vendar razumem, da v času vseh težav s posvojitvijo zanju to ni bil ravno prijeten proces in to spoštujem.
164.č. Še sedaj mi je kdaj kar nerodno kaj vprašati, ne vem zakaj imam tak občutek.
163.č. Ne vem točno zakaj (se o posvojitvah veliko pogovarjali) , ampak predvidevam, da tudi jaz nisem dosti spraševala.

42. ŽELJA PO ODKRITEM POGOVORU
91.b. Želim si, da bi lahko sproščeno vprašala svoje starše stvari, ki me zanimajo …

43. SELEKTIVNOST
30.a. O posvojitvah govorim s tistimi s katerimi nanese tema na to, tega ne grem govorit vsakemu.
176.č. Posvojitev se mi zdi res zelo osebna izkušnja in dvomim, da to poveš veliko osebam.
191.č. Potem v osnovni šoli pa se spomnim, da sem povedala samo dvema
192.č. Kasneje v gimnaziji in na faksu, so vedeli vsi s katerimi sem se več družila.

44. ODZIV OKOLICE
32.a. Meni je zanimivo, ko to (da si posvojen) poveš in potem ti začnejo oni govorit svoje misli o tem pa sprašujejo te kako se počutiš.
33.a. Vse želijo vedeti o tem (o posvojitvi)
33./1.a. … in po tem ti dajejo nasvete. (okolica)
34.a. Jaz nikoli nisem imel slabe izkušnje z okolico, vsi so to dobro sprejeli.
35.a. Vsak, ki sem mu povedal, je kar vlekel ven iz mene.
40.a. Pa tud dosti hitro so me vsi sprejeli za svojega, s tem mislim sorodnike.
96.b. Vsem, ki sem jim sama povedla, da sem posvojena, jih je to zelo zanimalo.
98.b. So me tudi že vprašali, če sem iskala svoje »prave« starše in če sem jih našla.
145.c. Nikoli nisem imel neprijetnih izkušenj (z okoljem), vse je bilo v redu.
148.c. Tako, da me ni nobeden zafrkaval ali pa da bi bil izobčen.
149.c. Mogoče je bilo celo lažje (ker je bil v rejništvu), na primer učiteljice znajo bit še bolj prijazne.
193.č. Vsi, ki sem jim povedala za posvojitev so se dobro odzvali na to, nikoli nisem imela slabih izkušenj.
194.č. Po navadi so me vprašali, če poznam biološko mamo, ali sem jo iskala pa zakaj ne.
195.č. Potem naslednji odziv od prijateljev pa je, da težko verjamejo, ker sem si z mami tako podobna.
268.d. Okolica se je vedno dobro odzvala.
269.d. Po navadi gre za tisto zanimanje, drugačna si od nas, nekaj nam lahko poveš, kar mi ne vemo.
270.d. Res nisem imela nikoli problemov z okolico niti v šoli ne.
272.d. Drugače mi pa ljudje dostikrat rečejo, da se mi po temperamentu vidi, da nisem od tukaj.

45. NEGATIVEN ODZIV OKOLICE
45.a. Edina, ki je nasprotovala (posvojitvi) je bila teta.
94.b. Niso pa me lih zafrkavali zaradi tega (zaradi posvojitve)
95.b. Spomnim se samo, da so mi nekajkrat, rekli posvojenka. Meni se to ni zdela žalitev, ker pač to je res.

97.b. Enkrat mi je ena oseba rekla boga, in sem si mislila samo tisto what?
108.b. Izključno v obdobju osnovne šole sem bila v blažji obliki stigmatizirana s strani sošolcev, kar je pustilo določen pečat.

46. DEJAVNIKI ZA SPREJEMANJE (okolice)
143./1.c. … odraščali smo skupaj in poznajo zgodbo.
146.c. Ko si majhen nimaš nekih predsodkov …
147.c. ker so vsi zvedeli, ko sem bil še majhen, so to (da je v rejništvu) že takrat sprejeli.
271.d. Mogoče res zato (ni imela težav z okolico), ker sem vedno sproščeno govorila o posvojitvi.

47. ZADRŽEVANJE ZASE
189.č. Jaz zelo dolgo časa o posvojitvi tem nisem govorila nikomur.
190.č. V vrtcu se dejansko ne spomnim ali sem komu povedala ali ne (za posvojitev)
221.č. Spomnim se, da v šoli nisem marala debat o posvojitvah, saj se nikoli nisem želela pred celim razredom izpostavljati, če se s čem nisem strinjala.

48. OŽJI KROG
34.a. Moji prijatelji vsi vedo (za posvojitev).
142.c. Vsi moji bližnji prijatelji vedo da sem posvojen
144.c. Sorodniki tudi vsi vedo in biološki in te.
191.č. Potem v osnovni šoli pa se spomnim, da sem povedala samo dvema sošolkama.(za posvojitev)
192č. Kasneje v gimnaziji in na faksu, so vedeli vsi s katerimi sem se več družila

49. ŠIRŠI KROG
196.č. Potem druga skupina ljudi, katerim povem so po navadi zdravniki, ali pa osebe s katerimi pač tema pogovora nanese na posvojitve.
93.b. Drugače pa v šoli ne vem, če sem jaz povedala v prvem razredu, pač vedeli so.

50. ZGODNJA RESNICA
139.c. Najbolje je, da otrok vse ve, da je posvojen.
197.č. Definitivno se mi zdi pri meni pozitivno in nujno pomembno, da se otroku pove, da je posvojen že zelo zgodaj.
198.č. To je lahko skozi razne življenjske situacije, skozi zgodbice, kakor koli, važno je, da je primerno otrokovim letom.
257.d. Najbolj pomembno se mi zdi, da se otroku takoj pove, da je posvojen.

51. ODPRT ODNOS
199.č. Pomembno se mi zdi tudi, da lahko otrok sprašuje kolikor hoče in karkoli hoče v zvezi s posvojitvijo.
200.č. Starši morajo biti dovolj odprti, da to (vprašanja o posvojitvi) sprejmejo in se posvetijo odgovorom.
204.č. Pomembno je da so starši do njega pristni, mu povejo vse kar vedo v zvezi s posvojitvijo in imajo do njega iskren, ljubeč odnos.

52. PRIPRAVE NA POSVOJITEV
201.č. Bodočim posvojiteljem bi tudi svetovala naj se udeležijo kakšnih priprav na posvojitev, če imajo to možnost.

53. ENAKOST
202.č. Zelo pomembno se mi zdi tudi, da starši ne delajo nobenih razlik pri otroku samo zato ker je posvojen.
203.č. Otrok mora imeti občutek, da v družino spada, tak kot je, da se mu zaradi tega ni treba spreminjati.
262.d. Tako, da bi predlagala bodočim posvojiteljem tudi to, naj ne delajo nobenih razlik. Ko sprejmeš posvojenega otroka, ga zares sprejmeš in je to to, ni več nobenih razlik.

54. POZITIVNO MNENJE O POSVOJITVI OTROKA
50.a. Otroka bi posvojil, če bi bila taka situacija.
104.b. Ja, če bi si želela otroka in ga ne bi mogla imet sama potem bi ga posvojila.
105.b. Samo po možnosti bi posvojila otroka, ki je v reji in je star že deset let, ker vem, da so te zadnji na vrsti za posvojitev. Če bi bila v tej situaciji, bi naredila vsaj nekaj plemenitega, ker vsi hočejo imeti dojenčke.
150.c. Ja, če bi bila situacija taka, da ne bi mogel imeti svojih otrok, potem bi otroka posvojil.
217.č. Če bi situacija tako nanesla, da ne bi mogla imeti otrok bi posvojila.
273.d. Ja bi, jaz sem imela nekaj časa načrt, da bom posvojila otroka.

55. PROTI ODDAJI OTROKA V POSVOJITEV
51.a. Vem pa, da nikoli ne bi dal otroka v posvojitev, ne glede na situacijo.
52.a. Zdi se mi da potem temu otroku (ki ga daš v posvojitev) manjka nekaj, kakor vidim pri sebi.
77.b. Jaz ti povem, da bi šla delat splav in tudi tega nikomur ne bi povedala.
175.č. Sicer močno dvomim da bi ga (jaz) sploh kdaj dala v posvojitev, prej bi naredila splav.

56. RAZMIŠLJANJE O ODDAJI OTROKA V POSVOJITEV
245.d. Če sama pomislim v kakšnih primerih bi dala jaz otroka v posvojitev, bi se morala zgoditi res nekaj groznega. Ali si res zelo v krizi in ga nikakor ne moreš preživljati ali pa je to mogoče otrok posilstva.
245.d. Jaz si sama rečem, da nikakor ne bi šla delati splava, če bi zanosila in ne bi mogla imeti otroka. A veš koliko parov čaka na otroka. Sicer po tem, ko bi bila na tem ne vem, če bi se lahko ločila od otroka.

57. NEOPREDELJENOST(glede odprte posvojitve)
28.a. Ne vem kaj bi si mislil o teh odprtih posvojitvah, ker tega niso naredil prej. To bi mogel doživet.
185.č. Nimam še točnega mnenja o odprtih posvojitvah.

58. OGROŽENOST STARŠEV
29.a. Problem vidim tudi v tem, da se pol ne navežeš preveč na une starše pa imaš potem konflikt pri teh, ki so te posvojili.
87.b. …biološki starši (bi želeli) več stikov, potem bi se pa uradni starši počutili ogroženo (v primeru odprte posvojitve)

59. ŽELJA PO RODITELJIČINEM ISKANJU
83.b. Ja, boljše bi mi bilo(da bi roditeljica poiskala njo, preko CSDja), da bi imela vajeti v svojih rokah.
184.č. Če bi me ona iskala, bi privolila v srečanje, sama pa je ne mislim iskat.

60. PROTI ODPRTI POSVOJITVI
84.b. Ne nisem za odprto posvojitev.

61. ZMEDA, NEJSANOST
85.b. Se mi zdi, da bi to (odprta posvojitev) v primarni socializaciji zmedlo otroka.
86.b. …jaz sem točno vedela kdo sta moja starša in kdo je moja družina pri odprti posvojitvi pa to nebi bilo jasno.
186.č. Če gledam sedaj skozi mojo situacijo imam občutek, da bi me odprta posvojitev, v tem smislu, da bi imela neposreden stik z žensko, ki me je rodila, zmedel.
254.d. Bližnjih odprtih posvojitev si pa ne predstavljam, ker potem si še vedno v neposrednem stiku, se mi zdi, da bi bila čustva zmedena.

62. ZA ODPRTO POSVOJITEV
140.c. Jaz si tudi ne predstavljam, da ne bi vedel kdo je moja biološka mama. Mene bi to ves čas zanimalo.
141.c. Ves čas bi se spraševal … kašna je, zakaj … (v primeru, da ne bi poznal biološke mame).

63. ANONIMNOST PRED RODITELJI
244.d. Ne, po moje, da mi ne bi bilo všeč, če bi me lahko biološki starši iskali.

64. PREDLOGI ODPRTOSTI
187.č. Bi si pa želela da bi ob rojstvu dobila vsaj zdravniški izpis bolezni.
188.č. Dobro bi se mi zdelo, da bi lahko vsak posvojeni otrok brez večjih težav po 18. letu izvedel vse okoliščine svoje posvojitve.
253.d. Mogoče je to (odprta posvojitev) dobro, samo mislim, da bolj to velja za tretji svet.
255.d. Mogoče je bolje, da se vzpostavi stik z biološko mamo potem kasneje.
256.d. Odprto do te strani, da ko bi se ženska, ki je otroka rodila porihtala, potem mogoče ja.

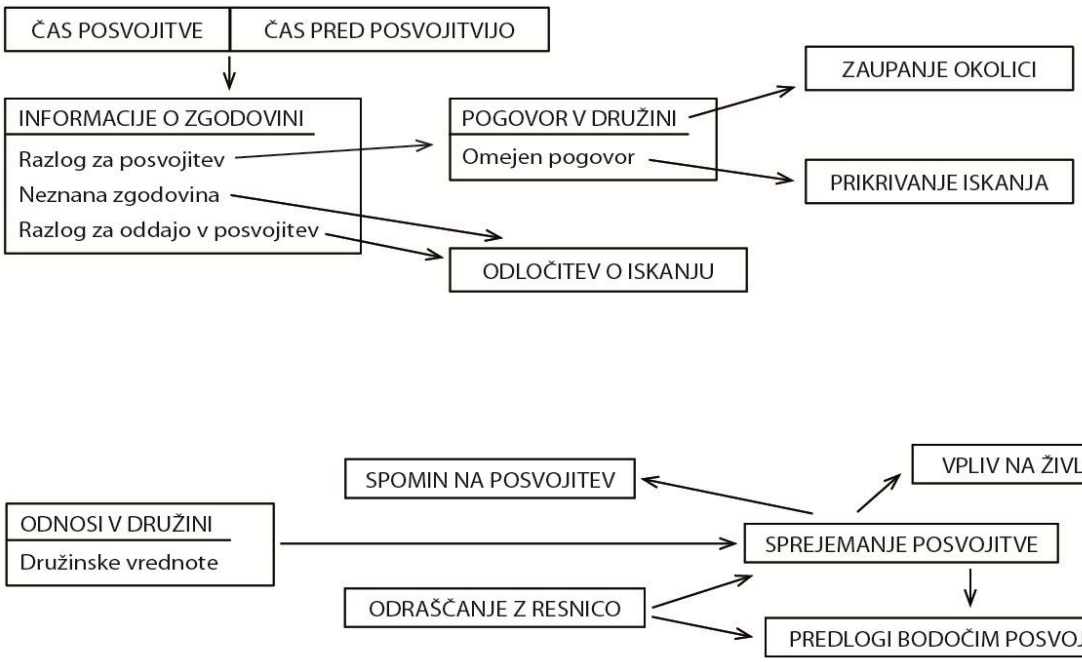
8.8. Priloga: kategoriziranje

KATEGORIZIRANJE

1. ČAS POSVOJITVE
- Pozna posvojitev
- Zgodnja posvojitev
2. ČAS PRED POSVOJITVIJO
- Institucionalna oskrba
- Rejništvo pred posvojitvijo
- Posvojitev iz porodnišnice
3. INFORMACIJE O ZGODOVINI
- Zakrita zgodovina
- Podatki o roditeljici
- Kraj rojstva
- Potek posvojitve
- Razlog za oddajo v posvojitev
- Razlog za posvojitev
- Obisk rojstnega mesta
4. ODRAŠČANJE Z RESNICO
5. BIROKRACIJA
6. ODZIV NA PRIKRIVANJE RESNICE
7. SPREJEMANJE POSVOJITVE
- Sprejemanje posvojitve
- Dejavniki za sprejemanje
8. SPOMIN NA POSVOJITEV
9. VPLIV POSVOJITVE NA ŽIVLJENJE
- Brez vpliva
- Pozitiven vpliv
10. ODLOČITEV ZA ISKANJE
- Želja po iskanju
    - Dejavniki, ki spodbujajo iskanje
    - Iskan podatek
    - fantazije
- Brez odločitve o iskanju
    - Dejavniki, ki zavirajo iskanje
    - Razmišljanje o posledicah
    - Hvaležnost do staršev
    - Občutek razočaranja staršev

    - Vojna
    - Neodzivnost staršev
11. HVALEŽNOST RODITELJEM
12. PRIKRIVANJE ISKANJA
13. STIK Z RODITELJICO
14. POGOVOR V DRUŽINI
- Omejen pogovor
    - Dejavniki za omejen pogovor
- Odkrit pogovor
    - Pogovor pred posvojitvijo
- Prikrivanje resnice
- Obujanje spominov
15. KONFLIKTI V DRUŽINI
- Konflikti
- Brez konflikta
16. ODNOS V DRUŽINI
- Družinske vrednote
17. ZAUPANJE OKOLICI
- Selektivnost
- Zadrževanje zase
- Ožji krog
- Širši krog
18. ODZIV OKOLJA
- Pozitiven odziv okolja
- Negativen odziv okolja
19. DEJAVNIKI, KI PRIPOMOREJO K SPREJEMANJU OKOLICE
20. PREDLOGI BODOČIM POSVOJITELJE
- Zgodnja resnica
- Odprt odnos
- Enakost
- Priprave na posvojitev
21. POZITIVNO MNENJE O POSVOJITVI OTROKA
22. ODDAJA OTROKA V POSVOJITEV
- Proti oddaji otroka v posvojitev
- Splav
- Razmišljanje o oddaji otroka v posvojitev
23. MNENJE O ODPRTI POSVOJITVI
- Neopredeljenost
- Proti odprti posvojitvi
    - Dejavniki proti iskanju
- Za odprto posvojitev
24. PREDLOGI ODPRTOSTI
25. POBUDA ZA ISKANJE
- Želja po roditeljičinem iskanju
- Anonimnost pred roditelji

8.9. Priloga: grafični prikaz odnosov

8.10. Priloga: intervju s socialno delavko Gordano Čižman

Kako poteka v praksi strokovno delo z otroki v procesu posvojitve?

Zakon nas obvezuje, da moramo za posvojitev mladoletne osebe, ki je starejša kot deset let, pridobiti njeno soglasje. Obenem v postopkih posvojitve upoštevamo določila Konvencije o otrokovih pravicah, ki določa, da ima otrok pravico do svobodnega izražanja mnenj v vseh zadevah v zvezi z njim. Sama se drugače še nisem srečala s popolno posvojitvijo starejšega otroka na način, da bi se za otroka urejala posvojitev po odvzemu matični družini, torej da bi zamenjal tudi okolje. Pri posvojitvah, kjer so otroci starejši gre po navadi za enostranske posvojitve ali pa za posvojitve otrok, ki so bili nameščeni v rejništvo in jih v isti rejniški družini tudi posvojijo. V takih primerih se z otrokom o posvojitvi (za kakšen postopek gre in kaj se bo zanj spremenilo) pogovori že družina, v kateri živi in ga želi posvojiti. Družine, rejniške ali posvojiteljske, predhodno pripravimo na odprto komunikacijo z otrokom, s katerim pa se v postopku pogovorim tudi sama in sicer z namenom, da preverim ali razume, kaj zanj pomeni posvojitev, o sami posvojitvi, o njegovih željah, pričakovanjih in strahovih.

Kako otrokom, ki morajo v posvojitev, poiščete starše?

Med primernimi starši izbiramo najprimernejše. Vsi pari, ki pri nas opravijo pripravo na posvojitev, so primerni, zato o tem, kateri starši so najprimernejši za določenega otroka, odločajo res malenkosti. Izhajamo iz potreb in značilnosti otroka,kateremu iščemo starše. Nikakor pa ne gledamo na čas, kdaj so kandidati vložili vlogo ali koliko časa čakajo na otroka; nikoli ne iščemo parom otroka, temveč obratno, otroku iščemo najboljše starše. Odločamo se vedno v timu, ki je sestavljen iz vsaj treh oseb - poleg mene so člani tima psihologinja, direktor in še eden od strokovnih delavcev. Psihologinja pare pozna iz postopka oblikovanja psihološkega mnenja.

Kaj konkretno naredite, če želi polnoletna oseba poiskati svoje roditelje?

Osebe, ki iščejo svoje roditelje se obrnejo na center za socialno delo. Običajno same že razpolagajo z nekaterimi informacijami, ki so jih pridobile od staršev, mi pa jim s posredovanjem podatkov, ki jih vodimo na centru, le pomagamo dopolniti mozaik njihovega življenja. Informacije o posvojitvi, ki je bila opravljena pred mnogimi leti, pridobim iz dokumentarnega gradiva, ki ga vodimo na centru. Zelo pomembno je, da so na področju posvojitev spisi res dobro urejeni in da je v njih zapisano čim več stvari. Čeprav se mogoče zdijo nekatere malenkosti v trenutku oddaje otroka v posvojitev nepomembne, bodo mogoče otroku čez toliko let veliko pomenile. Zaradi pravice roditeljice oziroma bioloških staršev do anonimnosti pa osebam ne povem imena in priimka roditeljice. Sicer pa so osebe, ki so bile posvojene že večkrat povedale, da so ta podatek dobile na upravni enoti, kjer hranijo njihov prvi rojstni list. V razgovoru o okoliščinah posvojitve tudi preverim, če si želijo navezati kontakt z roditeljico - večinoma gre le za enega znanega roditelja. Če izrazijo to željo, potem najprej sama raziščem, kje roditeljica, če je znana, živi in z njo navežem kontakt. Včasih je roditelje težko najti, saj so pred toliko leti v Slovenijo prihajale rodit ženske iz drugih republik nekdanje Jugoslavije in so dale otroka v posvojitev pri nas. Ko najdem naslov roditeljice, jo povabim na razgovor. Vabilo je potrebno skrbno oblikovati in sicer na način, da ne razkrijemo preveč podatkov. Ne glede na osebno vročanje vabila namreč ne vemo, kdo vse se lahko seznani z vsebino vabila in ne poznamo trenutnih življenjskih okoliščin roditeljice. Obvestilo roditeljici o tem, da želi otrok, ki ga je pred leti dala v posvojitev, navezati z njo kontakt, je občutljiv podatek, ki ga je potrebno roditeljici primerno predstaviti. Lahko da za posvojitev ni nikoli nikomur povedala, ne vemo, kako je predelala ločitev od otroka in še bi lahko naštevala razloge, zaradi katerih je zelo pomembno, kako navežemo kontakt z roditeljico, predvsem pa ji je v tem postopku potrebno nuditi psihosocialno pomoč, enako kot tudi otroku, ki išče biološke starše. Če vzpostavimo kontakt in če se roditeljica seveda strinja, se dogovorimo za srečanje, ki lahko poteka na centru ali pa se za srečanje dogovorita osebi sami.

Kaj so najpogostejši razlogi za iskanje roditeljev?

Osebe, ki so posvojene, najpogosteje iščejo zgolj informacije o okoliščinah posvojitve. Dostikrat jih ne zanima ime in priimek roditeljice, zanima pa jih zgodba njihove posvojitve. Predvsem jih zanima, zakaj jih je roditeljica dala v posvojitev. Zgodilo se je tudi, da se zgodba, ki jo je poznala oseba, ki je bila posvojena in zgodba iz spisa nista ujemali. Oseba je bila prepričana, da je roditeljica ni marala, v spisu pa je bilo večkrat zapisano, da jo je imela zelo rada, da jo je želela obdržati in se je trudila za to, a zaradi določenih okoliščin to žal ni bilo mogoče. Tudi na moje vprašanje posvojenim osebam, ali bi želeli pomoč pri iskanju in navezavi kontakta z roditeljico, jih večina to možnost zavrne.

Ali je mogoče, da roditeljica poišče osebo, ki jo je dala v posvojitev?

Seveda je to mogoče, sama pa se s tem še nisem srečala. V takem primeru je odločitev o tem, ali se bo roditeljica lahko srečala z otrokom, ki je bil posvojen odvisna od staršev otroka in pa tudi otroka samega. Naloga strokovne delavke v tem postopku je pridobiti soglasje ključnih oseb in ponuditi pomoč pri realizaciji tega srečanja.

Ali imate kaj prakse z odprtimi posvojitvami?

Ko govorimo o odprtih posvojitvah je potrebno najprej definirati, kaj razumemo s pojmom odprte posvojitve. Ali govorimo o pravici otroka vedeti o vseh okoliščinah njegove posvojitve ali pa tudi o izvajanju stikov z biološkimi starši. V smislu posredovanja vseh informacij otroku o tem, da je posvojen in o vsem v zvezi s tem, so vse posvojitve, s katerimi se srečujem, odprte posvojitve. V smislu srečevanja z biološkimi starši pa so odprte posvojitve predvsem tiste, kjer otroke posvojijo iz predhodnega bivanja v rejništvu, oziroma v primeru otrok, ki so bili v času posvojitve nekoliko starejši. V takšnih primerih je v korist otrok, da se obiski in srečevanje oziroma ohranjanje stika med otrokom in njegovimi biološkimi starši nadaljuje. Sicer pa na tukajšnjem centru vse kandidate za posvojitev otroka pripravljamo ne samo na to, da morajo otroku povedati, da je posvojen, temveč tudi na pomen ohranjanja lastne identitete, kulturne dediščine, ter na številna druga vprašanja, pravice otroka in nasploh na življenje s posvojenim otrokom. Da je posvojen, morajo otroku povedati takoj, zato da otrok s tem vedenjem in zavedanjem odrašča.

Ali obstaja pri nas v praksi, da roditelj otroku pusti pismo ali sliko?

V praksi se je že zgodilo, da je roditeljica za otroka napisala pismo. To pismo sem predala staršem, ki so otroka posvojili, na njih pa je odločitev in ocena, kdaj je primeren čas za to, da otroku pismo izročijo oziroma mu ga preberejo. Slike sicer še nisem prejela, vendar bi tudi v tem primeru ravnala enako.

Ali imate prakso z odprtimi posvojitvami od rojstva naprej? Tako kot to poteka v tujini?

S takšno prakso se še nisem srečala, seveda pa bi bilo povsem mogoče, da roditeljica sama izbere osebo ali osebi, za kateri želi, da skrbita za otroka, ki ga bo rodila. Ne glede na to pa tudi v takšnem primeru postopek ocene primernosti kandidatov za posvojitev in sam postopek posvojitve vodi center za socialno delo. V primeru takšne posvojitve bi bilo potrebno vsem udeleženim v postopku nuditi strokovno pomoč v smislu priprave na posvojitev in na nadaljnje ravnanje vseh udeleženih v korist otroka.

9. POVZETEK

Osrednja tema diplomske naloge je pogled na posvojitev in kako na posvojitev gledajo in jo doživljajo osebe, ki so bile posvojene. V nalogi se najprej osredotočim na terminologijo, ki jo uporabljam skozi celotno nalogo, poimenovanja ključnih oseb v institutu posvojitve določim tako, da ne izključujejo in postavljajo osebo na prvo mesto pred okoliščino. Nato naredim oris zakonske podlage za posvojitev v Sloveniji. Pri nas posvojitev ureja Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki govori o pogojih za posvojitev in razmerjih, ki nastanejo s posvojitvijo, o postopkih za posvojitev in o neveljavnosti posvojitve. Podrobnejšo vsebino opravil, obliko podpore uporabnikom in odgovore na najpogostejše nejasnosti strokovnih delavcev, pa vsebuje Katalog javnih pooblastil in nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo. S pomočjo Kataloga CSD opišem potek posvojitve otroka in vodila za delo z otrokom, ki gre v posvojitev. V okviru umeščanja in utemeljevanja posvojitve pogledam še kakšni tipi posvojitve obstajajo, njihove prednosti in slabosti in kakšen tipi posvojitev se uporabljajo pri nas v praksi. Zakon pri nas določa popolno posvojitev, nimamo pa omejitve ali naj bo ta zaprta ali odprta tako, da imajo socialne delavke na tem področju precej »proste roke« glede tega kakšno obliko posvojitve bodo uporabljale. Dotaknem se tudi pomanjkljivosti v praksi, ki so: preohlapna zakonodaja, nimamo enotnega dogovora kaj narediti, ko želi polnoletna oseba poiskati roditelje, predsodki in stereotipno gledanje nekaterih socialnih delavk, ki delajo na področju posvojitev, neurejeno področje priprav na posvojitev.

V poglavju perspektiva otroka pogledam kakšen vpliv ima lahko posvojitev na otroka. Zelo pomembna je vpetost otroka v družino, saj je posvojitev vseživljenjski proces, ki se odvija v okviru družine, ki s posvojitvijo nastane (Rapoša Tajnšek 2002: 5). Poudarila sem tudi, kako pomembno je za otroka, da se mu dovolj zgodaj pove za resnico o posvojitvi, saj ima to vpliv na izoblikovanje identitete in na lastne vrednosti, opisala sem tudi posledice prikrivanja resnice. Bolj podrobno sem opisala identiteto otroka, ki je bil posvojen, in se osredotočila na tri pomembna vprašanja (zakaj so me dali stran, zakaj sta vzela ravno mene in kam zares spadam), ki oblikujejo identiteto otroka. Otrok, ki je bil posvojen, je šel v svojem življenju in tudi že v času nosečnosti, skozi določene travmatske situacije, podrobneje sem opisala te travmatske situacije, odzive otrok na doživljanje travme, glede na starost in predloge za starše kako skrbeti za otroka, ki je doživel travmo. Dotaknila sem se tudi izgub, ki jih doživijo osebe, ki so bile posvojene, opisala sem razvoj zavedanja izgube staršev in spopadanje s to

izgubo. Pri otroku, ki je posvojen je tudi pomembno vprašanje navezanosti, saj varna navezanost otroku omogoča občutek varnosti.

Novejše raziskave kažejo, da si tretjina oseb, ki so bile posvojene ne želi najti roditeljev (Ponte et al. po Zaviršek 2012: 107), pregledala sem kaj menijo različni avtorji o iskanju roditeljev, dotaknila sem se paradigmatskega premika k odprtim posvojitvam v svetu in kako pri nas v praksi poteka iskanje roditeljev.

Dotaknila sem se tudi teme odziva okolja na posvojitev, posvojitev po mnenju nekaterih še vedno odstopa od družine, ki je ustvarjena z rojstvom biološkega otroka, ta drugačnost, ustvarjena s strani družbe, vpliva na to, da otroci doživljajo stiske, ne zaradi posvojitve same, pač pa zaradi njenih družbenih posledic (Zaviršek et al. 2009: 14).

Centri za socialno delo so pristojni za vodenje postopka posvojitve, zato sem opisala tudi kakšne so metode socialnega dela na področju posvojitev. Osredotočila sem se tudi na metode dela z otroki, ki gredo v posvojitev. Opisala sem, kaj lahko naredijo socialne delavke, da zagotovijo otroku pravico do lastne stvarnosti in kako pomembno je, da se otroka obravnava kot eksperta iz izkušenj in resnega sogovornika.

V raziskovalnem delu naloge sem preko petih intervjujev ugotavljala kako osebe, ki so posvojene doživljajo posvojitev, kaj vedo o svoji zgodovini, kdaj so izvedeli za resnico o posvojitvi kaj si mislijo o temah povezanih s posvojitvijo in kakšen je odziv okolja na posvojitev. Izdelala sem poizkusno teorijo, ki je sestavljena iz tem, ki sem si jih želela raziskat: raziskala sem koliko informacij imajo osebe, ki so bile posvojene, o svoji zgodovini, kdaj so izvedeli za resnico o posvojitvi in kako so se ob tem počutili, kako doživljajo posvojitev, kakšen je vpliv posvojitve na njihovo življenje, odnos do roditeljev ali roditeljske družine, odnose v družini v povezavi s posvojitvijo, odziv okolice informacijo o posvojitvi, ali bi sami želeli posvojiti otroka, ali bi sami oddali otroka v posvojitev in kakšno je njihovo mnenje o odprtih posvojitvah. Raziskala sem tudi odnose med določenimi kategorijami.